

การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

นายสัมฤทธิ์ เพ็ชรคง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0561-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF TEACHING AND LEARNING PAINTING IN UNDERGRADUATE ART EDUCATION
PROGRAMS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION
OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS

Mr. Sumrith Patkong

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Art Education

Department of Art Education

Faculty of Art Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0561-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

โดย

นายสัมฤทธิ์ เพชรคง

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปวงนรินทร์ พิชญ์ไพบูลย์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมฤทธิ์ เพชรคง : การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบัน
อุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย(A STUDY OF TEACHING AND LEARNING PAINTING IN
UNDERGRADUATE ART EDUCATION PROGRAMS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS UNDER
THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS)
อ. ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร, 214 หน้า. ISBN 941-13-0561-3.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ใน
สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในด้าน ครูผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัด
ประเมินผล และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ในการวิจัยประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรมจำนวน 9 คน และนักศึกษาที่เรียน
วิชาจิตรกรรม จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามชนิดเลือกตอบแบบประเมินค่า แบบสัมภาษณ์
แบบมีโครงสร้างและแบบสังเกต ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสังเกต วิเคราะห์ด้านเนื้อหา โดยคำนวณเป็นร้อยละ และสรุปสาระสำคัญของ
แต่ละด้าน และบรรยายเป็นความเรียง

ในส่วนของข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนและผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่าส่วนมากชอบใช้สีน้ำมัน เขียนภาพสร้างสรรค์ และ
แสดงออกในรูปแบบกึ่งนามธรรม สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในด้าน ผู้สอน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหา
วิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีเพียงด้านผู้เรียนที่ผู้สอนให้ความคิดเห็นอยู่
ในระดับปานกลาง และผู้เรียนเองอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน ผู้เรียนโดย
ส่วนมากมีความสามารถในด้านทักษะจิตรกรรม วัตถุประสงค์การเรียนการสอนและเนื้อหาวิชาส่วนใหญ่เน้นให้มีความสามารถในการ
ปฏิบัติงาน ส่วนมากใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบสาธิต การวัดและประเมินผลส่วนมากวัดจากการพัฒนาของผลงาน สิ่งแวดล้อมทาง
การเรียนพบว่ามีห้องจัดนิทรรศการที่มีคุณภาพและเป็นสัดส่วน จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนส่วนมากคิดว่าผู้สอนเป็นคนอารมณ์ดี ผู้เรียน
ส่วนมากมีความเชื่อมั่นในตนเอง ในด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน และเนื้อหาวิชาให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ ใช้วิธีสอนแบบ
บรรยายประกอบสาธิตเป็นส่วนมาก วัดและประเมินผลจากผลงานจิตรกรรมของผู้เรียน และในห้องเรียนส่วนใหญ่มีแสงสว่างเพียงพอ

ผลการสังเกตพบว่าผู้สอนโดยส่วนมากมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน มีความสามารถทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติทาง
จิตรกรรมสูง เนื้อหาวิชาที่ใช้ส่วนใหญ่ไม่ทันสมัย ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ นอกจากผลงานชิ้นสุดท้าย
ของภาคการศึกษา มีการวัดประเมินผลจากการอภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ มีการเรียนการสอนนอกสถานที่ ห้องเรียนมีความคับแคบ
อากาศถ่ายเทไม่ค่อยสะดวก

ภาควิชา ศิลปศึกษา

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

4083796727 : MAJOR ART EDUCATION

KEY WORD : TEACHING AND LEARNING / PAINTING / HIGHER / EDUCATION

SUMRITH PATKONG : A STUDY OF TEACHING AND LEARNING PAINTING IN
UNDERGRADUATE ART EDUCATION PROGRAMS IN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY
AFFAIRS THESIS ADVISOR : AMPAI TIRANASAR, Ph.D. 214 pp.ISBN 974-13-0561-3.

The purpose of this research was to study teaching and learning painting in undergraduate art education programs at higher education institutions under the jurisdiction of the Ministry of University Affairs in the areas of teachers, students, objectives instructional, subject matter, teachings methods, evaluation and measurement and learning environment. This research subjects consisted of 9 painting instructors and 92 painting students. Instruments employed in this research included a set of questionnaires, an interview form and observation form developed by the researcher. The data was analyzed by means of frequencies, percentages, rating scale means, and standard division.

The results of the research showed that both instructors and students preferred using oil colors, doing creative paintings, and painting semi-abstract paintings. The opinions of the instructors and students in the areas of teacher, instructional objectives, subject matter, evaluation and measurement, and learning environment were at the level of high agreement. Only in the area of students that the instructors' opinion was at the level of moderate agreement, and the students' opinion was at the level of high agreement

Concerning interviewing the instructors, they stated the following matters : good personal relations with students, involvement in solving students' problems, most of the students had the ability concerning painting skills, teaching and learning objective and content mostly emphasized the high ability in marking art, the teaching method mostly employed was lecture with demonstration , the evaluation mostly came from art work development, and availability of good and appropriate exhibition rooms.

Concerning interviewing the students, they stated that the instructors were emotionally balanced, the students had self - confidence, the teaching and learning objectives and subject content were emphasized upon studio practices, evaluation emphasized the art product, and the studio rooms were well lighted.

It was found from observation that most instructors were friendly with their students, high ability both in theory and practice in painting. The students were given the chance to paint creatively in their final semester assignment, it was also found that the coursework subject matter was not up-to-date, and overall course assignments did not offer the students sufficient opportunity to express their creativity in their painting except in the semester final assignment. There was studying and teaching outside of the normal classroom setting. The classrooms were too small and lacked of sufficient ventilation.

Department Art Education

Student's signature .....

Field of study Art Education

Advisor's signature.....

Academic year 2000

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือของ อาจารย์ดร.อำไพ ตีรณสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิจัยมาด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยมาด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปยุตต์รัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ ตรวจสอบเป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ศาสตราจารย์กำจร สุนพงษ์ศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ อาจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์ และ อาจารย์สมโภชน์ ทองแดง ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิช่วยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ และนักศึกษาที่ทำการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาทุกท่าน ที่เป็นกลุ่มประชากร ที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้ บาง ส่วน ได้รับจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอโน้มรำลึกพระคุณบิดา (ผู้ล่วงลับไปแล้ว) มารดาผู้ให้กำเนิด ชีวิต คุณแม่ปลอบ ตั้งชู ตลอดจนพี่สมคิด เพชรคง พี่สัญญา ตั้งชู คุณอาวุธ มะกัลำทอง คุณอนันต์ ประภาโส คุณทอดด์ ทองดี และขอขอบคุณน้องยินดี เพชรคง ที่ช่วยเหลือในเรื่องทุน และการพิมพ์วิทยานิพนธ์รวมถึงพี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ขอขอบคุณ ภรรยาและลูกที่ให้อกำลังใจของผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณอย่างสุดซึ้งกับญาติพี่น้องที่ให้การ สนับสนุน และ พี่ ๆ น้อง ๆ ชาวครุศิลป์ทุกคน

สัมฤทธิ์ เพชรคง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ระบบของการเรียนการสอน.....	9
การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม.....	29
ทฤษฎีจิตกรรม.....	43
หลักสูตรศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	74
การกำหนดกลุ่มประชากร.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	75
ลักษณะของเครื่องมือ.....	75
วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	78
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	128
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	128
สรุปผลการวิจัย.....	130
อภิปรายผล.....	147
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	155
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	156
รายการอ้างอิง.....	157
ภาคผนวก.....	165
ภาคผนวก ก	166
ภาคผนวก ข	168
ภาคผนวก ค	174
ภาคผนวก ง	181
ภาคผนวก จ	183
ภาคผนวก ฉ	185
ภาคผนวก ช	187
ประวัติผู้เขียน	214

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามสถาบันการศึกษา.....	75
2	ข้อมูลเบื้องต้นของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	85
3	ข้อมูลเบื้องต้นของอาจารย์ผู้เรียนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	90
4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรมด้านผู้สอน.....	94
5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรมด้านผู้เรียน.....	95
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรมด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน.....	97
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านเนื้อหาวิชา.....	98
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านวิธีสอน.....	99
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรมด้านการวัดและประเมินผล.....	101
10	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน.....	102
11	รวมเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม.....	103
12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านผู้สอน.....	104
13	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรมด้านผู้เรียน	105
14	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน.....	106

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านเนื้อหาวิชา.....	107
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านวิธีสอน.....	109
17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านการวัดและประเมินผล.....	110
18	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน	111
19	ค่าเฉลี่ยรวมและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดเห็น การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม.....	112

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2542 (2540 – 2544) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ในการที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่า กระบวนการในการพัฒนาประเทศ จะบรรลุผล สำเร็จ และมีประสิทธิภาพได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนาคุณภาพของประชากรเป็น สำคัญ ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะจัดระบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคนระดับสมอง ของประเทศ ให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมก่อนที่จะเข้าสู่วงการวิชาชีพ แล้วเป็นกำลัง สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (สายหยุด จำปาทอง, 2531)

การศึกษาศิลปะระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้เจริญก้าวหน้าไปมาก สถาบัน ศึกษาหลายแห่งที่มีการเรียนการสอนศิลปะกำลังมีบทบาทมากขึ้นเป็นลำดับ ในการส่งเสริมและ พัฒนาการรวมทั้งการเรียนรู้อาชีพปฏิบัติทางศิลปะ ตลอดจนการหาแนวทางพัฒนาความคิด จิตใจ ของมนุษย์ ในด้านสุนทรียศาสตร์และวัฒนธรรมของประเทศไทย นอกจากนี้การเรียนการสอนศิลปะใน ระดับอุดมศึกษายังเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จินตนาการ สุนทรียกรรมของมนุษย์ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528) ความสำคัญของการศึกษาศิลปะได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายในแผน พัฒนาการการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2538) ว่าเป็นสาขาวิชา ที่มีความสำคัญต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ในการพัฒนาความเจริญของสังคมมนุษย์ หากขาดศิลปะสักอย่างหนึ่ง ก็ย่อมไม่ครบองค์คุณแห่งความเจริญเติบโตในสังคมมนุษย์ (น.ณ. ปากน้ำ, 2528)

ความสำคัญในการเรียนการสอนศิลปะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาทัศนศิลป์ เน้นการ ฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถปฏิบัติงานได้จริง มีวิชาวาดเส้น วิชาจิตรกรรม วิชาประติมากรรม วิชาภาพพิมพ์ และวิชาศิลปะไทย ในบรรดางานศิลปะประเภททัศนศิลป์ (Visual Arts) จิตรกรรมเป็น กิจกรรมที่เปิดกว้างในทางปฏิบัติมากที่สุด มีความยืดหยุ่น และมีเทคนิคมากมายไม่ว่าเด็กหรือผู้สูง อายุ ผู้ป่วย หรือคนปกติ ทุกคนสามารถทำงานจิตรกรรมได้ (Feldman, 1967) จิตรกรรมเป็นระบบของ ภาษาที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ จิตรกรรมไม่ได้เป็นเพียงการรวบรวมเทคนิคและการใช้รูปทรง ต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ เทคนิค รูปทรง และส่วนสำคัญของความรู้ การเรียน การสอนจิตรกรรม มีการศึกษาแต่ละหัวข้ออย่างลึกซึ้ง มีการสรุปแนวความคิดที่สำคัญของผู้เรียน ใน

การใช้เนื้อหามีความเหมาะสมกับการเรียน มีระบบและกระบวนการที่สำคัญทางจิตกรรม มีการพิจารณาวิธีการและแนวความคิด มีการศึกษาวิธีการทำงานแบบใหม่ รวมถึงประวัติของศิลปิน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของความรู้ มีการสำรวจการใช้วัสดุที่เปลี่ยนแปลงไป มีการวางแผน การใช้เทคนิค การเปลี่ยนแปลงรูปทรง มันเป็นสิ่งสำคัญของการสร้างองค์ความรู้ การทำให้เกิดประโยชน์นั้นเป็นการนำทุกส่วนมาสัมพันธ์กัน มีการศึกษาความรู้เพื่อขยายแนวความคิดที่มีความสัมพันธ์กับจิตกรรมเพิ่มมากขึ้น มีการศึกษาทฤษฎีศิลปะหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ศิลปะหลากหลายวัฒนธรรม (Multiculturalism) ลัทธิความเสมอภาคของหญิงกับชาย (Feminism) ผู้เรียนต้องค้นหาลักษณะเฉพาะของตัวเองได้ ต้องมีการพัฒนาผลงานและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ (Roberson and McDaniel, 1999) จิตกรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่สุดในชั้นเรียนเป็นงานศิลปะที่มีรูปแบบการแสดงความรู้สึกที่ลึกซึ้งได้มากที่สุด (Lowenfeld and Brittain, 1975) เป็นการแสดงออกเฉพาะบุคคลช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และให้ความเพลิดเพลินได้ (Chapman, 1978) ในการถ่ายทอดทางด้านจิตกรรมต้องผ่านการรับรู้เบื้องต้น คือการมองเห็นและต้องพยายามทำความเข้าใจกับรูปทรงที่มองเห็นนั้น ๆ เป็นอาการที่ลึกซึ้งกว่ากระบวนการใช้สายตาตามปกติธรรมดา เป็นการรับรู้สะสมและจะกลายเป็นประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ ก็ต่อเมื่อมีการรวมคุณค่าของรูปทรงที่มองเห็นให้เป็นเอกภาพเดียวกัน (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2533) คุณค่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนา พึงพอใจ และพึงประสงค์สิ่ง que ตอบสนองความปรารถนาได้เป็นสิ่งที่มีความค่า คุณค่าของศิลปะกรรมเป็นคุณลักษณะที่ตอบสนองความปรารถนาของมนุษย์ได้อย่างเต็มบริบูรณ์ จิตกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความเพียรพยายามก่อรูปด้วยความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะคุณค่าทางจิตวิทยา (Psychology Value) และคุณค่าทางกายภาพ (Physical Value) (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) ทั้งยังสามารถเรียนรู้ถึง คุณค่าทั้งทางด้านเรื่องราว (Content Value) ที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม ศาสนา ประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางด้านรูปทรง (Form Value) ที่เกิดจากการประสานสัมพันธ์กันในทัศนธาตุต่าง ๆ เช่น เส้น สี รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก หรือลักษณะของพื้นผิว (อารี สุทธิพันธ์, 2530)

จากความสำคัญของการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวิชาจิตกรรมมีความสำคัญ เป็นวิชาที่เปิดกว้างในทางปฏิบัติมากที่สุดมีความยืดหยุ่นและมีเทคนิคมากมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในชั้นเรียน เป็นงานศิลปะที่มีรูปแบบการแสดงความรู้สึกที่ลึกซึ้งได้มากที่สุด เป็นวิชาที่ต้องมีการฝึกฝนทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติงานทั้งภายในและภายนอกห้องปฏิบัติงาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการฝึกปฏิบัติทางศิลปะเป็นความสามารถของการใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสร้างความสัมพันธ์ขององค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ กระบวนการทำงานศิลปะ หลักการทางศิลปะ องค์ประกอบศิลป์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และสุนทรียศาสตร์ ทักษะความ

ชำนาญเกิดขึ้นได้จากการผ่านการฝึกฝน การได้รับการแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น (Lansing, 1976 อ้างถึงใน :ปรววรรณ ดวงรัตน์, 2541)

การเรียนการสอนในที่นี้หมายถึงการเรียนของนิสิตนักศึกษาและการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา การเรียนการสอนเป็นวิถีที่มักใช้ควบคู่กันแต่ที่จริงแล้วมีความเกี่ยวข้องกับคน 2 กลุ่ม คือ การเรียนของนิสิต นักศึกษาและการสอนของอาจารย์ ซึ่งกระบวนการเรียนและการสอนของคนสองกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน (อุทุมพร จามรมาน, 2530) ส่วนประกอบของการเรียนการสอนที่สำคัญ มีผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน วิธีสอน และการวัดและประเมินผล(Kemp,1985) ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนการสอนที่เกิดจากองค์ประกอบที่เชื่อมกัน 3 อย่าง คือ ระหว่างสภาพของผู้สอนกับผู้เรียน ระหว่างบุคลิกภาพและภูมิหลังของผู้สอนและผู้เรียน ระหว่างความรู้ของผู้สอนกับผู้เรียนระหว่างการตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนของอาจารย์ กับการตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนของนักศึกษา ระหว่างพฤติกรรมของผู้สอนกับผู้เรียนและสภาพแวดล้อมในการเรียนและการสอน (อุทุมพร จามรมาน, 2530) กระบวนการเรียนการสอนเป็นระบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครู นักเรียน เนื้อหาวิชาและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน (Steiner, 1983 อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542) กระบวนการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กัน 7 อย่าง คือ ครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร วิธีสอน วัตถุประสงค์ของการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล จัดเป็นส่วนประกอบสำคัญขั้นพื้นฐานของการเรียนการสอน (ลำพอง บุญช่วย, 2524)

กล่าวโดยสรุปองค์ประกอบสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน มีอยู่ด้วยกัน 7 อย่าง คือ ผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการศึกษาศิลปะในระดับอุดมศึกษา

การศึกษาศิลปะในระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษานี้เน้นการฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถปฏิบัติงานได้จริง เป็นการฝึกประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงแก่นแท้ของความรู้นั้น โดยการปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้น ความสำคัญของการเรียนการสอนศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสาขาทันตศิลป์ จึงมุ่งเน้นการเรียนรู้ภาคปฏิบัติอันได้แก่วิชาวาดเส้น วิชาจิตกรรม วิชาประติมากรรม วิชาภาพพิมพ์ และวิชาศิลปะไทย วิชาเหล่านี้ถือได้ว่าได้เป็นวิชาขั้นสูงในการศึกษาศิลปะของแต่ละสาขา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านทักษะโดยตรง การได้มาซึ่งทักษะเหล่านี้ผู้ปฏิบัติจะต้องมีทัศนคติที่ถูกต้อง และได้รับการฝึกฝนที่ถูกต้องทาง ความคิดหรือจินตนาการ กับการกระทำหรือทักษะจะต้องเติบโตคู่กัน แต่ละฝ่ายจะสนับสนุนซึ่งกันและกันให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ชลุด นิมเสมอ, 2529)

ในหลักสูตรสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมทุกสถาบันจากการศึกษารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาจิตรกรรม สามารถสรุปได้ว่าในส่วนที่มีรายวิชาบังคับ 2 รายวิชา คือมหาวิทยาลัยขอนแก่น นอกนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายวิชาบังคับเพียง 1 วิชา คือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในส่วนรายวิชาเลือกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีวิชาเลือกทางจิตรกรรมมากที่สุด คือ 277-304 จิตรกรรม 277 – 431 วัสดุจิตรกรรม 277-433 จิตรกรรมสร้างสรรค์ 277-435 จิตรกรรมส่วนบุคคล 277-436 ศิลปนิพนธ์สาขาจิตรกรรม 277-438 จิตรกรรมสีน้ำ 277-439 จิตรกรรมสีน้ำมัน รองลงมาเป็นหลักสูตรศิลปศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในรายวิชาเลือกมีวิชาการเขียนภาพสีน้ำสำหรับครู 2709212 การเขียนภาพสีน้ำมันสำหรับครู, 2709228 การวาดภาพทิวทัศน์, 2709320 จิตรกรรมชั้นสูง 2709413 การเขียนภาพสีน้ำมันชั้นสูง ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร รายวิชาจิตรกรรมคือ ศล 321 จิตรกรรมสำหรับครู ศล 415 จิตรกรรม 1 ศล 416 จิตรกรรม 2 ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีรายวิชาจิตรกรรมคือ 211372 จิตรกรรม 1 211470 จิตรกรรม 2 211477 จิตรกรรม 3 ส่วนรายวิชาจิตรกรรม ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เมื่อนำวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมาวิเคราะห์แล้วทุกมหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน ในข้อที่ว่า เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ นำวิชาที่เรียนมาไปใช้ประโยชน์มี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เน้นการนำวิชาศิลปศึกษาไปใช้ในการสอนในระดับประถม และระดับมัธยมและศึกษาต่อ มี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่เน้นการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นสาขาเดียวที่สังกัดอยู่ในคณะศิลปกรรม

สงวน รอดบุญ (2525) กล่าวว่า “ศิลปศึกษาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพ และพุทธิปัญญาของมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัยที่ผ่านมา ได้รู้คุณค่าของความผูกพันระหว่างศิลปะกับชีวิต และบังเกิดค่านิยมต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ขึ้น” ศิลปศึกษาจึงจัดเป็นหลักวิชาหนึ่ง ตั้งแต่หลักสูตรระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตลอดจนจัดเป็นสาขาวิชาเฉพาะสาขาหนึ่งที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษา ที่ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติรวมกัน มีลักษณะพิเศษที่จำเป็นต้องนำทฤษฎีแห่งความรู้ไปทดลองปฏิบัติจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการ

คิดอย่างสร้างสรรค์ และมีประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกตาม ความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการของตนเองอย่างกว้างขวาง รวมทั้งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียภาพได้อีกด้วย จึงนับว่าศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อชีวิตและ สังคม (ฉลอง สุนทรนนท์, 2530)

การเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัตินั้น ในปัจจุบันได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2524) กล่าวว่า การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา นอกจากการสอนด้วยวิชา การศึกษาทั่วไปแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อการประกอบอาชีพด้วย ดังนั้นการเรียนการสอนจึงต้องมี ลักษณะของภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้จากสภาพการที่เป็นจริง ในการ ศึกษาด้านศิลปะก็เป็นการศึกษาวิชาชีพออย่างหนึ่งที่ต้องมีการฝึกฝนทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติ งานทั้งภายในและภายนอกห้องปฏิบัติงาน

การเรียนศิลปะทางด้านทัศนศิลป์ มีการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ใช้ทั้งความคิด การใช้ เหตุผลและความสามารถทางด้านทักษะฝีมือ เพื่อใช้ในการถ่ายทอดจินตนาการออกมาเป็นผลงาน ศิลปะที่ดีที่สุด (ชลุค นิมเสมอ, 2529) จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นได้สะท้อนออกมาในรูปแบบ ของการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ เนื้อหาหลักสูตรที่มีการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และการ เรียนรู้โดยส่วนมากจะเน้นหนักในเชิงปฏิบัติในห้องปฏิบัติการศิลปะ (Studio art) ห้องปฏิบัติการที่มีความพร้อมทั้ง เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะห้องปฏิบัติงาน ที่มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ จะมีส่วนกระตุ้นการทำงานการสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (ผดุง พรหมมูล, 2538) มีอาจารย์เป็นผู้ให้บทเรียนแนะนำสั่งสอน โดยให้มีการฝึกปฏิบัติจากขั้นพื้นฐานก่อน แล้วจึงพัฒนาให้มีคุณค่าทางศิลปะมากยิ่งขึ้นตามลำดับ (สวัสดิ์ ต้นติสุข, 2538)

ในด้านของปัญหาการสอนศิลปะ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลได้มีการศึกษา และทำการวิจัยโดยมหาวิทยาลัยศิลปากร (2528) สามารถสรุปเป็นภาพรวมของปัญหาด้านการสอน ได้ว่า สถาบันส่วนมากขาดอาคารสถานที่ที่เหมาะสม ขาดความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ประกอบการ เรียนการสอน ขาดงบประมาณจากรัฐเพื่อส่งเสริมด้านศิลปะ ในด้านของผู้สอนที่ยังขาดคุณ ลักษณะในด้านความรู้ทางวิชาการศิลปะที่มีประสิทธิภาพสูง และแนวความคิดของการพัฒนา หลักสูตรทางศิลปะ ที่ยังไม่พัฒนาให้สอดคล้องกับลักษณะสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลการวิจัยของ บรรลือ ขอรวมเดช (2533) เรื่องสภาพและปัญหาการสอนศิลปะภาค ปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัญหาของการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ ในด้านของผู้สอนมีการเตรียมตัวน้อยเนื่องมาจากมีภารกิจต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการสอนหลายด้าน

ในด้านของผู้เรียนไม่ยอมรับผลจากการประเมินของผู้สอน เนื่องจากมีความคิดว่าผู้สอน มีความอคติ และไม่มีความสามารถที่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการสอนศิลปะปฏิบัติ ในด้านอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการทางศิลปะ พบว่ายังมีไม่เพียงพอกับความต้องการรวมถึงตำรา สื่อการสอนและข้อมูลที่ขาดความทันสมัย และการไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาลเท่าที่ควร นอกจากนี้ปัญหาทางการสอนแล้ว ยังมีปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยของ ปรวรรณ ดวงรัตน์ (2541) เรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่า อาจารย์จะคำนึงถึงปัญหาความแตกต่างกันทางความรู้พื้นฐานทางศิลปะของนักศึกษา แผนการสอนจะต้องเน้นให้เกิดพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการทางทักษะมีการใช้วิธีการสอนแบบสาธิตในเทอมต้นของชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2 และใช้วิธีการสอนแบบสัมมนาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 การวัดและประเมินผลพิจารณาจากพัฒนาการทางศิลปะในแฟ้มสะสมงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังไม่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติเท่าที่ควรขาดห้องจัดนิทรรศการและขาดตำราศิลปะที่มีคุณภาพในห้องสมุด ปัญหาที่พบนอกจาก กรณีของทักษะของนักศึกษาแล้วยังพบประเด็นความขัดแย้งทางความคิดของอาจารย์ การขาดการสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณ และการพัฒนาคุณภาพทางด้านวิชาการจากผู้บริหาร ปัญหาและจุดอ่อนของการทำงานจิตกรรมของผู้เรียน คือ การขาดความรู้ความเข้าใจในส่วนที่เป็นทฤษฎีที่จะรองรับการทำงาน เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเกิดการสับสนขาดแนวทางการทำงานที่แน่นอน ดังนั้นการพัฒนาศิลปะทางด้านนี้จึงไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ควรจะเป็น และที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งก็คือ การเข้าใจผิดคิดว่าการทำงานจิตกรรมไม่จำเป็นจะต้องเรียนรู้ทฤษฎีใด ๆ การฝึกฝนปฏิบัติอย่างเดียวก็เพียงพอแล้ว ในความเป็นจริง ทฤษฎีจิตกรรมก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะจะเป็นแนวทางที่จะศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติจริง จะเป็นพื้นฐานความรู้ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย (นิคโคเล และ ระเด่นอาหมัด, 2543) การเรียนการสอนจิตกรรมในทศวรรษที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ผู้สอนจำนวนมากยังคงมีการเรียนการสอน ตามระเบียบแบบแผนของตัวอย่างตะวันตก ผลงานของผู้เรียนจึงมีลักษณะรูปแบบตายตัวซึ่งเป็นข้อเสียของการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมในปัจจุบัน (Roberson and McDaniel, 1999)

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยจะเน้นความสำคัญการเรียนการสอนวิชา

จิตรกรรม ในด้าน ผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีการสอน การวัดและประเมินผล และ สิ่งแวดล้อมทางการเรียน ในสาขาวิชาศิลปศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผล วิธีการสอน สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาผู้สอนวิชาจิตรกรรม และผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 และศึกษาโดยการสังเกตในชั้นปีที่มีการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้ง 4 แห่ง คือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษา หมายถึง การค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ในสาขาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีการสอน การวัดและประเมินผล สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

การเรียนการสอน หมายถึง การจัดดำเนินการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ในสาขาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา ,วิธีการสอน ,การวัดและประเมินผล , สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

วิชาจิตรกรรม หมายถึง ความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทางด้านจิตรกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับระบายสี บนพื้นระนาบรองรับต่าง ๆ

ผู้เรียน หมายถึง ผู้เรียนที่กำลังศึกษา ชั้นปีที่ 3 ในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ในสาขาวิชาศิลปศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอนวิชาจิตรกรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงแก้ไขในการจัดการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมในสาขาศิลปศึกษา
2. สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงบริหารการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและผู้สอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย โดยแบ่งสาระสำคัญของข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

- ระบบของการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา
- การเรียนการสอนจิตรกรรมในระดับอุดมศึกษา
- ทฤษฎีจิตรกรรม
- หลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระบบของการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

ระบบการเรียนการสอน (Systematic instructionnal) เค็มพ์ (Kemp,1985) กล่าวถึง ระบบของการเรียนการสอนว่าเป็นการวางแผนของกระบวนการเรียนการสอน เพื่อที่จะตอบคำถามขั้นพื้นฐาน 4 คำถามที่ว่า การเรียนการสอนนั้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนลักษณะใด อะไรคือสิ่งที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผู้สอนจะต้องใช้วิธีการสอนอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนจะมีทักษะทางการเรียนที่ดีที่สุด และผู้สอนจะสามารถประเมินผลการเรียนของผู้เรียนได้อย่างไร คำถามทั้ง 4 คำถามมีความเกี่ยวข้องกับส่วนประกอบสำคัญของการเรียนการสอน คือ ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน วิธีการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งเค็มพ์ กล่าวว่าส่วนประกอบทั้ง 4 ส่วนนี้ จัดเป็นส่วนประกอบสำคัญขั้นพื้นฐานของการจัดระบบของการเรียนการสอน ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน

สไตเนอร์ (1983 อ้างถึงในมะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2542) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนว่า แบ่งออกเป็น 4 หน่วย คือ ครู (Teacher) นักเรียน (Student) เนื้อหาวิชาที่เรียน (Content) และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน (Setting) โดยให้คำจำกัดความของทั้ง 4 หน่วยนี้ว่า ครู (Teacher) คือบุคคลที่พยายามแนะนำบุคคลอื่นให้เกิดความรู้ นักเรียน (Student) คือบุคคลที่พยายามเรียนรู้ภายใต้การแนะนำของบุคคลอื่น หลักสูตรหรือเนื้อหาวิชาเรียน (Content) คือสิ่งที่โครงสร้างของจิต (Mental Structures) จะต้องเกิดการสำนึกในด้านของการรู้คิด ความมุ่งมั่น หรือความรู้สึก สิ่งแวดล้อมทางการเรียน (Setting) คือ สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ นอกเหนือจากครูและนัก

เรียน ซึ่งอาจจะหมายถึงบุคคลอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากครูและนักเรียน เช่น ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ชนิดของสถานศึกษาที่ ๆ ศึกษา เช่น สถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน มหาวิทยาลัยเปิดหรือมหาวิทยาลัยปิด ระดับชั้นของการศึกษา เช่น ประถม มัธยม อุดมศึกษา การศึกษานอกระบบ

ไฮแมน (Hyman, 1971) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบเบื้องต้นของการสอน ซึ่งได้แก่นักเรียน ครู และเนื้อหาวิชาและผลการเรียน มีความเกี่ยวข้องกันเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหว โดยทั้ง 3 ส่วนจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

อุทุมพร จามรมา (2530) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนกับการสอน ที่เกิดจากองค์ประกอบที่เชื่อมกัน 5 อย่าง คือ ระหว่างสภาพของผู้สอนกับผู้เรียน ระหว่างบุคลิกภาพและภูมิหลังของผู้สอนและผู้เรียน ระหว่างความรู้ของผู้สอนกับผู้เรียน ระหว่างการตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนของอาจารย์ กับการตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนของนักศึกษา ระหว่างพฤติกรรมของผู้สอนกับผู้เรียน และสภาพแวดล้อมในการเรียนและการสอน

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) กล่าวว่าไว้ว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็นปฏิสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน ในส่วนประกอบสำคัญ 4 ส่วน คือ ผู้สอน ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน

กิจจา เวสประทุม (2540) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการเรียนการสอน ไว้หลายอย่างคือ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล สถานที่ที่ใช้ในการเรียนการสอน

ลำพอง บุญช่วย (2524) ได้กล่าวถึงแนวคิดในกระบวนการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กัน 7 อย่าง คือ ครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร วิธีสอน วัตถุประสงค์ของการสอน สื่อการสอน และ การประเมินผล

สุพิน บุญชู วงศ์ (2531) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการสอน ซึ่งประกอบด้วย (1) ครู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะขาดไม่ได้ในการสอน ฉะนั้นครูควรจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และบุคลิกภาพที่ดี (2) นักเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากับครูผู้สอน ทั้งครูและนักเรียนต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จโดยสะดวก (3) สิ่งที่จะสอน ได้แก่เนื้อหาวิชาการต่าง ๆ ซึ่งครูจะต้องจัดเนื้อหาวิชา ให้มีความสัมพันธ์กัน มีความน่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น รวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อม ของการเรียนการสอน องค์ประกอบทั้งสามประการดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะเป็นกระบวนการที่แยกออกจากกันไม่ได้ จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปตลอดเวลา

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533) ได้เสนอแนะว่า การสอนควรจะได้พิจารณา องค์ประกอบเบื้องต้น 4 ประการดังต่อไปนี้ (1) ผู้เรียน เป็นการพิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้เรียน (2)

จุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียน (3)วิธีสอน เป็นการกำหนดวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน (4) การประเมิน เป็นกระบวนการประเมินผลการเรียน

อาจกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับ ส่วนประกอบสำคัญของการจัดระบบการเรียนการสอน จากทัศนะของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าส่วนประกอบที่สำคัญในการจัดระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น คือผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียด โดยเน้นความสำคัญของการเรียนการสอน วิชาจิตกรรมเป็นลำดับต่อไป

ด้านผู้สอน

องค์ประกอบที่มีความสำคัญประการหนึ่ง ในกระบวนการเรียนการสอนก็คือผู้สอนเพราะผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปถึงจุดหมายปลายทางอย่างมีคุณภาพมากที่สุด ทั้งยังเป็นผู้อบรมบ่มนิสัย สั่งสอน ตักเตือน ศิษย์ของตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไปในอนาคต (กิจจา เวสประทุม, 2540)

คิลโก้ (Kilgo, 1970) กล่าวถึง ลักษณะและบทบาทของอาจารย์ผู้สอนที่ดีไว้ว่าควรเป็นผู้ที่สามารถใช้กระบวนการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพยายามทำความเข้าใจกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และจะต้องพยายามทำให้ผู้เรียนรู้จักกันด้วย มีการวางแผนการสอนร่วมกับผู้เรียน มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และช่วยเหลือผู้เรียนได้โดยการจัดการเรียนการสอน ที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความสามารถของผู้เรียน พร้อมทั้งใช้สื่อการเรียนการสอนและวิธีการสอนหลาย ๆ วิธี ทำในสิ่งที่เป็นไปได้จริง ๆ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบด้านเวลา ขนาดของชั้นเรียน และความสามารถที่แตกต่างกันมีความสุขกับการสอนและสนใจที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ คำนึงถึงการแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง และน้ำเสียงรวมถึงบรรยากาศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน เข้าใจถึงวัตถุประสงค์การสอน และมีความพยายามให้ผู้เรียนเกิดทักษะ , การแสวงหาความรู้ (Learn how to learn) เป็นผู้มีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

จอห์น เอ ไมเคิล (1983 อ้างถึงใน พรพรรณ ดวงรัตน์, 2541) กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนศิลปะมีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของผู้เรียนศิลปะ (The problem of the artist) เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางด้านกรถ่ายทอด การแสดงออกทางความคิด การสื่อความหมายที่ผู้เรียนพยายามจะแสดงออก ผู้สอนจึงมีหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องศึกษาหาความรู้ทั้งทางภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อจะสามารถสร้างความเข้าใจที่กระจ่างชัดให้กับผู้เรียนได้ เมื่อผู้เรียนประสบปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน และสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

ศิลปะ (The process of creating art) ผู้สอนมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจในกระบวนการทำงาน และรับรู้ว่าจะอะไรเกิดขึ้นบ้างในระหว่างการปฏิบัติงาน มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ขั้นตอนการสร้างความมั่นใจในการแสดงออก (Confident in one's ability to express with art media) ขั้นตอนการให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ กระบวนการทำงานศิลปะ และวิธีการทำงาน (Knowledge of art process and procedure) ขั้นตอนการฝึกทักษะในการใช้สื่อทำงานศิลปะ (Skill in the use of media) และขั้นตอนการฝึกให้นักศึกษามีความสามารถในการประเมินความพยายาม และความสำเร็จในผลงานของตนเอง (Evaluation of efforts) ด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ การหยั่งรู้ ความสมบูรณ์ทางเทคนิค การบรรลุผลในการแก้ปัญหาของการทำงาน ความสมบูรณ์ของการแสดงออกทางความคิดของผู้สร้าง ความพึงพอใจทางสุนทรียศาสตร์ และองค์ประกอบศิลปะความพึงพอใจทางสุนทรียภาพ ที่เกิดขึ้นตามความพอใจส่วนบุคคลเปรียบเทียบความสมบูรณ์ ทั้งทางด้านเทคนิคและสุนทรียภาพของผลงานใหม่ให้มีความสมบูรณ์มากกว่างานชิ้นเดิม ผลงานชิ้นนั้นไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้อีกแล้ว สิ่งที่ถูกเพิ่มเข้าไปเกินความพอดีหรือเกิดความคิดสำหรับการทำงานชิ้นใหม่

ปาสตัน (Paston, 1973) กล่าวถึงคุณลักษณะครูศิลปะที่มีประสิทธิภาพว่า ต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ (1) มีความสามารถหยั่งรู้ และเข้าถึงผู้เรียน (2) มีความสามารถในการรับรู้ถึงความรู้สึกภายในของผู้เรียนได้ (3) มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ (4) รู้คุณค่าของตนเอง และของผู้เรียน

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2530) กล่าวถึงคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ ของครูผู้สอนศิลปะศึกษาไว้ว่า ควรจะมีรูปร่างหน้าตาดี เสียงดังฟังชัด สุขภาพพลานามัยดี สุภาพ มีอารมณ์ขัน ชอบความเป็นระเบียบ เข้าใจผู้อื่น มีความประณีต มีความยุติธรรมมีสติปัญญา ไหวพริบดี รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เข้าใจในตัวผู้เรียน สามารถแยกแยะความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้ ใช้สื่อทัศนูปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ รู้จักกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ รู้จักสอนให้ผู้เรียนประเมินผลตนเองเพื่อการพัฒนาการด้านความคิดอารมณ์ และการแสดงออก

อุบล ตูจันดา (2532) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูศิลปะ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนที่ดีว่า ควรมีพื้นฐานทางด้านวิชาศิลปะอย่างดี มีความชำนาญในวิชาศิลปะ รวมทั้งมีความรู้ในวิธีการ เทคนิคการสอน มีประสบการณ์ในการทำงาน มีสถานภาพทางสังคมที่ดีมีความรักในผู้เรียนวิชาศิลปะและรักในการสอนศิลปะ ซึ่งพอจะแบ่งประเด็นหลัก ๆ คือ (1) มีความรู้ความสามารถ ความถนัดทางศิลปะศึกษาโดยตรง (2) มีอารมณ์ คือ มีการผ่อนคลาย รู้จักใช้อารมณ์ในทางที่เหมาะสม (3) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (4) มีความสามารถในการปรับปรุงพฤติกรรม

จากแนวคิดในด้านผู้สอนดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ผู้สอนเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถมีความรู้ในวิธีการ เทคนิคการสอน ผู้สอนที่ดีควรมีการวางแผนการสอนร่วมกับผู้เรียน ใช้สื่อการเรียนการสอน เข้าใจปัญหาการทำงานของผู้เรียน ศิลปะ ผู้สอนต้องศึกษาหาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ต้องมีความหยั่งรู้และเข้าถึงผู้เรียน สามารถแยกแยะความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้ และผู้สอนควรมีพื้นฐานทางด้านวิชาศิลปะอย่างดี มีความคิดสร้างสรรค์ และรู้จักสอนให้ผู้เรียนประเมินผลตนเอง เพื่อการพัฒนาผลงานของผู้เรียนเอง

ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดให้กับคนวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นผู้ใหญ่แล้วจึงเป็นการศึกษาเพื่อสร้างคน ความรู้เป็นเรื่องที่จะมาเสริมตัวคน หรือสนองความต้องการ และความอยากรู้อยากเห็นของคน ในขณะที่เดียวกันควรจะใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ในการสร้างสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง

สถาบันอุดมศึกษามีจุดมุ่งหมายที่เป็นหลักสากล คือ การสอน การวิจัย และ การบริการชุมชน นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของชาติ หรือสนองความต้องการของสังคม เช่นจุดมุ่งหมายในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ในขณะที่เดียวกัน สถาบันอุดมศึกษายังกำหนดบทบาทภาระหน้าที่อันเป็นแนวทางใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น การอุดมศึกษาเป็นเรื่องของการจัดโอกาส และสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามแนวทาง ตามความถนัดของตน ส่งเสริมสมรรถภาพให้ผู้เรียน มีความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ และทักษะใหม่เพิ่มมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนจึงควรมีหลาย ๆ รูปแบบ ตอบสนองวิถีเรียนของผู้เรียนซึ่งแตกต่างกัน (บุญเรือง เนียมหอม, 2540)

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน (2524) ได้ให้คำอธิบายสรุปได้ดังนี้ ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา มีความสามารถทางพุทธิปัญญา (Cognitive or Mental Ability) ในระดับสูงกว่าบุคคลในวัยเดียวกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะมีความกระตือรือร้นและอุดมการณ์สูง ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาจะมีอายุอยู่ประมาณ 18-22 ปี คนในวัยนี้ตามทฤษฎีของเปียเจต์ถือว่าเป็นวันที่มีความเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ เพราะได้ผ่านขั้น Formal Operations ซึ่งเป็นขั้นของการมีเหตุผล เป็นวัยที่มีความสามารถ มีความเข้าใจ และอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรมได้อย่างดี ผู้เรียนในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาจะมีอายุเกิน 16-17 ปีไปแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าความสามารถทางพุทธิปัญญาจึงพัฒนาเต็มที่และสูงพอที่จะเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับของยาก ได้เป็นอย่างดี ถ้าไม่มีผู้เรียนหรือนิสิตนักศึกษา ผู้สอนหรืออาจารย์คงไม่มีงานทำหรือเมื่อผลิตบัณฑิตออกไปเป็นผู้ไม่มีความรู้ ขาดคุณธรรม ไม่มีใคร

ต้องการในสังคม คงไม่มีสถานที่ใดต้องการรับเข้าทำงาน และคงเป็นผลให้สถาบันการศึกษานั้น ๆ ไม่เป็นที่ต้องการของผู้เรียนด้วย เนื่องจากจบออกมาแล้วไม่สามารถหางานทำได้จึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับหรืออนิสิตนักศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530)

ผดุง พรหมมูล (2538) กล่าวถึง คุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นผู้เรียนศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านทัศนศิลป์ว่า จะต้องเป็นผู้พร้อมที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ในหลายรูปแบบและมี ทัศนคติของคนยุคใหม่ที่ว่า "ชีวิต คือการเรียนรู้" สามารถเชื่อมโยงศิลปะกับศาสตร์ด้านอื่น ๆ ได้อย่างประสานกลมกลืนมีความสามารถที่จะถ่ายทอดพลังงานความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้อย่างมีเป้าหมายสามารถแสดงภูมิปัญญาที่มีความเป็นตัวของตัวเอง กระบวนการเรียนต้องมีความสามารถที่จะบูรณาการรายวิชาต่างๆ ในเชิงความคิดรวบยอดมากกว่ารายละเอียดและรู้จักเลือกสาระสำคัญมาเป็นสิ่งเรียนรู้ เป็นนักปฏิบัติที่สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติได้ มีความสามารถในการแสวงหาเครื่องมือทางศิลปะที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ และดำเนินชีวิตตามความจำเป็น

จอห์น เอ. ไมเคิล (1983) กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนศิลปะ โดยจำแนกตามลักษณะของการถ่ายทอดทักษะการทำงานศิลปะ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ (1) ผู้เรียนแบบปฏิบัติเชิงกล (Mechanical orientation) มีลักษณะของการทำงานแบบใช้มือมากกว่าความคิด มักจะทำงานศิลปะแบบ เป็นขั้นตอน (Step by step) ด้วยเครื่องมือทางศิลปะที่จำกัดการทำงาน อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเป็นระบบมากจนเกินไป ทำให้ผลงานที่ออกมาขาดความงามทางสุนทรียภาพ เป็นเพียงผลงานที่แสดงออกทางเทคนิคมากกว่า (2) ผู้เรียนแบบปฏิบัติอย่างอิสระ (Primitive orientation) เป็นลักษณะของ ผู้เรียนที่แสดงออกในงานด้วยรูปทรงที่ดูเรียบง่าย โดยไม่คำนึงถึงสัดส่วนที่ถูกต้อง ต้องการที่จะแสดงออกแบบลองผิด ลองถูก (Trial and error) มากกว่าจะคำนึงความถูกต้องตามกฎเกณฑ์ (3) ผู้เรียนแบบปฏิบัติด้วยปัญญา (Intellectual orientation) การทำงานของผู้เรียนในลักษณะนี้ จะคำนึงความสมบูรณ์ของรูปแบบวิธีคิดและทักษะแสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในเชิงทักษะจนขาดการแสดงออกทางด้านของความรู้สึก (4) ผู้เรียนแบบปฏิบัติตามสัญชาตญาณและอารมณ์ (Intuitive emotional orientation) ผู้เรียนในลักษณะนี้เป็นผู้มีความสามารถ ในการทำงานความเชื่อมั่นในตนเองสูง สามารถสร้างผลงานให้เกิดความเคลื่อนไหวตามความรู้สึกได้ด้วยตนเองไม่ต้องอาศัยคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอนมากนัก

อาจกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับผู้เรียนจากข้อมูลข้างต้นได้ว่า ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ควรจะมีการส่งเสริมสมรรถภาพให้ผู้เรียน มีความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ และทักษะใหม่เพิ่มมากขึ้น เป็นผู้มีความกระตือรือร้น และมีอุดมการณ์สูง ลักษณะผู้เรียนมีอยู่ 4 ลักษณะ คือ ผู้เรียนแบบปฏิบัติเชิงกล ผู้เรียนแบบปฏิบัติอย่างอิสระ ผู้เรียนแบบปฏิบัติด้วยปัญญา ผู้เรียนแบบปฏิบัติตามสัญชาตญาณและอารมณ์

สามารถเชื่อมโยงกับศิลปะกับศาสตร์ด้านอื่น ๆ สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติ มีความสามารถแสวงหาเครื่องมือทางศิลปะที่จะช่วยการพัฒนาการเรียนได้

วัตถุประสงค์การเรียนการสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวว่า วัตถุประสงค์การเรียนการสอน คือ ความคาดหวังของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น จุดประสงค์การเรียนจึงมีความชัดเจนกว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรและในรายวิชา จุดประสงค์จะระบุว่า จะให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับใด เพื่อที่จะสามารถทำการประเมิน ตรวจสอบได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามเป้าหมายจริงหรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จะมีวิธีการตรวจสอบปรับแก้กระบวนการเรียนการสอน ที่ตรงจุดใด จุดหนึ่ง การเขียนจุดประสงค์การเรียนนั้น จะต้องมุ่งเน้นพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าการกำหนดจุดประสงค์ระบุเป็นพฤติกรรมของผู้สอน ก็จะไม่ใช่เป็นจุดประสงค์การเรียนการสอนอย่างแท้จริง

ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2524) ยังกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ ไว้ว่า (1) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและคุ้นเคยกับเครื่องมือและอุปกรณ์ที่สำคัญ (2) เพื่อให้ผู้เรียนได้คุ้นเคยกับการวางแผน เตรียมการทดลอง ใช้เครื่องมือปฏิบัติการ และการฝึกปฏิบัติ ต่าง ๆ (3) เพื่อฝึกฝนและพัฒนาความสามารถในการสังเกต รวบรวมและตีความข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากห้องปฏิบัติการ หรือฝึกปฏิบัติต่าง ๆ (4) เพื่อฝึกฝนและพัฒนาความสามารถในการเสนอรายงานผลการฝึกปฏิบัติที่ดี และมีความเหมาะสม (5) เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการที่จะรวบรวม และสัมพันธ์แนวความคิดหลักการและความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อมองเห็นภาพรวมของวิชานั้น ๆ (6) เพื่อประยุกต์หลักการทั่วไปเข้ากับสถานการณ์จริงในห้องทดลอง หรือในการปฏิบัติภาคสนามอื่น ๆ (7) เพื่อให้เห็นปัญหา และพิจารณาถึงทางเลือกในการดำเนินงานปฏิบัติ (8) เพื่อให้รู้จักวิเคราะห์ผลของการฝึกฝนต่อสมมติฐานที่ตั้งไว้ และวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน และ (9) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทัศนคติที่ดีและก่อให้เกิดความภูมิใจในงานอาชีพต่าง ๆ

ในด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์การเรียนการสอน คือ ความคาดหวังของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ และสามารถให้ผู้เรียนบรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อที่จะสามารถทำการประเมิน ตรวจสอบได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น เป็นเป็นตามเป้าหมายจริง

ด้านเนื้อหาวิชา

โพสเนอร์และรูดนิตสกี (George J. Posner and N. Rudnitsky, 1978) ได้เสนอหลักการว่า การจัดเตรียมเนื้อหาวิชาจะต้องสอดคล้องกับสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ (1) ผู้เรียน (Learners) เป็นสิ่งสำคัญประการแรก ควรคำนึงถึงทัศนคติของผู้เรียนว่าอะไรคือสิ่งที่ผู้เรียนชอบ และอะไรเป็นสิ่งที่จำเป็น (2) เนื้อหาวิชา (Subjects) คือ การกำหนดข้อสำคัญที่จะต้องศึกษาเป็นพิเศษ การกำหนดหัวข้อของการฝึกปฏิบัติที่จำเป็น เพื่อให้ได้เนื้อหาวิชาอันเหมาะสมที่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการ (Posner and Rudnitsky, 1978) ซึ่งหมายถึงผู้สอนควรคำนึงถึงคุณค่าของเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญมาก และสอดคล้องกับความคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้เสนอแนะว่าสิ่งสำคัญที่เราควรคำนึงถึงคือ (2.1) ถ้าจะให้สอนดำเนินไปด้วยดี เนื้อหาสาระที่จะให้เด็กได้เรียนจะต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชีวิตและชุมชน (2.2) เนื้อหาสาระที่ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดไปสู่เด็ก จะต้องได้รับการปรับปรุงอยู่เสมอ เป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ใช่เป็นความรู้แบบรู้ไว้ใช้ว่า และไม่สามารถนำเอาไปใช้จริงในชีวิตและสังคม (3) สังคม (Society) การศึกษาจะทำหน้าที่ในการจัดเตรียมกำลังคนให้เป็นผู้มีทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับสังคม และผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างประสบความสำเร็จ อีกทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงของสังคม สภาพแวดล้อม เนื้อหาวิชาในสายวิชาชีพต้องพิจารณาถึงงานและอาชีพให้ตรงกับความต้องการ

กาเย่และบริก (Gagne and Briggs, 1974) ให้ความหมายว่า เนื้อหาวิชาหมายถึง สาระการเรียนรู้และประสบการณ์ในการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ แบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ เช่น (1) ข้อมูลที่เป็นความรู้ (2) เจตคติ (3) ทักษะ

เนื้อหาวิชา หมายถึง ข้อมูล ความรู้หรือสิ่งอันเป็นสาระ ซึ่งได้ถูกเลือกสรรจาก วิชาต่าง ๆ ซึ่งเมื่อนำมาให้ผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (อึ้ง บั้วศรี, 2532)

ลำลี ทองธิว (2528) ได้กล่าวถึงการเลือกเนื้อหาวิชา โดยผู้ทำการเลือกจะต้องกำหนดคำถามมี 5 ข้อดังนี้ (1) เนื้อหาวิชาที่เลือกนั้น มีความสำคัญเพียงใดต่อความเข้าใจ ต่อความรู้ทั้งหมดที่ได้ประมวลเอาไว้ในวิชานั้น ๆ เนื้อหาวิชาที่เลือกเป็นส่วนพื้นฐาน (2) เนื้อหาวิชาที่เลือกนั้น เป็นอมตะเพียงใด เป็นเนื้อหาของสิ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเป็นสากล (universal) และมีคุณค่าในทุกยุคทุกสมัย (3) เนื้อหาวิชาที่เลือกมานั้น มีคุณค่าเพียงใด สำหรับการอยู่รอดในสังคมของผู้เรียน (Franklin Bobbit, 1924) (4) เนื้อหาที่เลือกมามีความหมายสำหรับผู้เรียนหรือไม่ คือ เนื้อหาที่เลือกมานั้นสามารถทำให้ผู้เรียนมองเห็นทางแก้ปัญหา นำไปใช้

ประโยชน์ตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาที่เลือกมานั้น สอนองความต้องการของสังคมเพียงไร

สมิทร คุณานุกร (2523) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาไว้ดังนี้

(1) มีความเชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา ความเชื่อถือได้ของเนื้อหาวิชา หมายถึง ความทันสมัยและความถูกต้อง ส่วนแก่นสารความรู้ หมายถึง เนื้อหาที่เป็นความคิดรวบยอด ไม่ใช่เป็นข้อมูลให้เลือกเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญ ส่วนเนื้อหาอื่นต้องยอมทิ้งเพราะหลักสูตรมีเวลาจำกัด (2) ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ย้ำให้หลักสูตรเต็มไปด้วยสาระที่เต็มไปด้วยความรู้ทางวิชาการ หลักสูตรควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจปัญหาสังคม เน้นการแก้ปัญหาทางสังคม นำปัญหาสังคมเข้ามาบรรจุไว้ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม (3) ความสมดุลย์ระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง เนื้อหาวิชาใดก็ตามควรจะมีสัดส่วนพอดีระหว่างความกว้างครอบคลุมและความลึกซึ้ง ความกว้างและความครอบคลุม หมายถึง การให้ข้อมูลกระบวนการและความคิดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงหลักการและความคิดรวบยอดได้อย่างลึกซึ้ง (4) สามารถสนองความมุ่งหมายได้หลาย ๆ ประการ เนื้อหาวิชาและประสบการณ์ที่เลือกมาบรรจุในหลักสูตร ควรมีลักษณะที่สนองจุดประสงค์ในการสอนได้หลาย ๆ ด้าน แทนที่นักเรียนจะได้เพียงความรู้อย่างเดียวเท่านั้น (5) สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้เลือกเนื้อหาต้องคำนึงถึงความพร้อมทางด้านสมอง ความคิด และสภาพร่างกายของผู้เรียน นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงพื้นฐานเดิมของผู้เรียนด้วย (6) สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ การเรียนรู้จะมีผลสัมฤทธิ์สูง ความต้องการของผู้เรียนที่ควรคำนึงถึงก็มีทั้งด้านจิตใจ ด้านสังคมในการสัมพันธ์กับผู้อื่น ความต้องการตามสภาพของแต่ละบุคคล ความต้องการที่เกิดจากสังคม ความต้องการทางการศึกษา

สำหรับ กาเย่ (Robert Gagne , 1974) ได้ให้ความเห็นในการเลือกเนื้อหาวิชาไว้ 4 ข้อคือ (1) เกณฑ์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง การเลือกเนื้อหาวิชาใดนั้น ควรพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นเป็นสำคัญ (2) เกณฑ์ความรู้ที่เป็นหัวใจสาระ (Representative) หมายความว่า การเลือกเนื้อหาวิชาใดนั้น ควรเลือกหัวใจของสาระนั้นมาก่อน ซึ่งหัวใจของสาระนั้นเป็นตัวแทนของความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ทั้งหมด (3) เกณฑ์ความรู้ที่ช่วยกระตุ้นจินตนาการ (Arouse Imagination) หมายถึง เลือกเนื้อหาวิชาที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างและกระตุ้นจินตนาการของผู้เรียน ซึ่งก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และ (4) เกณฑ์ความรู้ที่เป็นกระบวนการสืบสวน (Method of Inquiry) หมายถึง ควรเลือกเนื้อหาวิชาที่มีส่วนช่วยส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดแบบสืบสวน

ในทำนองเดียวกัน ทาบา (Taba, 1962) ได้เสนอเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชา วิชาไว้ 6 ประการ ดังนี้ (1) เชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้แต่ละสาขาวิชา (2) สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (3) สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน (4) มีความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึก (5) สอดคล้องกับความจริงในสังคม (6) สนองความมุ่งหมายได้หลายประการ เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้จำเป็นจะต้องจัดให้ควบคู่กันไป และเกณฑ์ในการพิจารณาว่าจะนำสิ่งใดมาสอนหรือจะเสนอประสบการณ์ลักษณะใด เช่นไร จึงจะเกิดผลดีกับการเรียนมากที่สุด ซึ่งมีความแตกต่างกันนั้น สุมิตรคุณานุกร (2518) ได้สรุป หลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ว่า (1) ประสบการณ์ที่เลือกมาควรสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน (2) ประสบการณ์และกิจกรรมนั้น ควรก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียน (3) กิจกรรมนั้นควรอยู่ในขอบเขตที่ผู้เรียนสามารถจะปฏิบัติได้ (4) กิจกรรมนั้นควรส่งเสริมจุดประสงค์ของการสอนในหลาย ๆ ด้าน (5) ประสบการณ์และกิจกรรมนั้นควรสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

เสริมศรี ไชยศร (2528) กล่าวว่า การกำหนดเนื้อหาที่สอนต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ ไม่ยากเกินไป ต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความมุ่งหมายของสังคม และต้องมีหลักการตามวิชาความรู้ที่มีอยู่ในโลก ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรระดับใด ประถม มัธยมหรืออุดมศึกษา เราไม่ควรตัดสินว่าเนื้อหาเรื่องนี้ควรอยู่ในหลักสูตร เพราะว่าได้อยู่ในหลักสูตรตลอดมา เราควรต้องตรวจทานประเมินอยู่เสมอ เพื่อจะได้จัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ผู้กำหนดเนื้อหาต้องพิจารณาถึง (1) ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา (Scope) มีอะไรบ้างที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ ควรเน้นที่จุดใด ซึ่งต้องพิจารณาจากหลายสิ่ง เช่น (1.1) คุณค่าของเนื้อหานั้น ซึ่งเป็นผลของการพิจารณาวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และการพิจารณาสภาพสังคมอีกทีหนึ่ง (1.2) ความรู้เกี่ยวกับตัวเด็กและความสามารถของเด็ก (1.3) เนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกัน (1.4) ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมาช่วยกันคิดในเรื่องความสำคัญก่อนหลังของเนื้อหา (1.5) การวิจัยและการทดลอง (1.6) โอกาสในการนำเนื้อหาไปใช้ชีวิตประจำวัน (1.7) ความพอเพียงของบุคลากร สถานที่

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2526) ได้พูดถึงหลักการในการพิจารณาเนื้อหาสาระรายวิชา มีประเด็นสำคัญคือ การกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนและการเก็บรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลจากสังคม โดยอาจจะถามความเห็นจากศิษย์เก่า จากบุคคลที่ใกล้ชิด จากประชาชนทั่วไป และการวิเคราะห์งานในตลาด รวมไปถึงทัศนคติของอาจารย์แต่ละท่านด้วย

และในเรื่องการจัดเนื้อหาวิชา อังร บัวศรี (2521) อ้างโดยภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การจัดลำดับชั้นของเนื้อหาวิชาได้ดังนี้ (1) จัดโดยยึดพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละวัยเป็นหลัก เพราะผู้เรียนในแต่ละระดับมีพัฒนาการต่างกัน (2) จัดโดยยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลัก โดยแบ่งเนื้อหาวิชาจากง่ายไปหา

ยาก (3) จัดตามความมุ่งหมายของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายใหม่

จากแนวความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับด้านเนื้อหาวิชา อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการจัดเตรียมเนื้อหาวิชาจะต้องมีความสอดคล้องกับ ผู้เรียน เนื้อหาวิชา สังคม เนื้อหาวิชาจะมีสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ในการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ เนื้อหาวิชาสามารถทำให้ผู้เรียนมองเห็นทางแก้ปัญหา นำไปใช้ประโยชน์ตามมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ การกำหนดเนื้อหาที่สอนต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ ไม่ยากเกินไป ต้องสอดคล้องกับความต้องการ อาจพิจารณาเนื้อหาสาระรายวิชาโดยอาจจะถามความเห็นจากศิษย์เก่า จากบุคคลใกล้ชิด จากประชาชนทั่วไป และวิเคราะห์งานในตลาด รวมไปถึงถึงทัศนคติของอาจารย์แต่ละท่านด้วย

ด้านวิธีสอน

วิธีสอนมีอยู่มากมายหลายวิธีและแต่ละวิธีย่อมเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาเล็กน้อย ไม่เหมือนกัน ครูจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถพิจารณาวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสมกับวิชาที่สอนหรือเหมาะสมกับผู้เรียน การเรียนการสอนจึงจะเกิดประสิทธิภาพ จำรัส น้อยแสงสี (2520) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการที่จะเลือกใช้วิธีสอนแบบใดให้เหมาะสมนั้น ควรขึ้นอยู่กับลักษณะดังต่อไปนี้ (1) ความมุ่งหมายของบทเรียน (2) ลักษณะของบทเรียน (3) ธรรมชาติของวิชา (4) ธรรมชาติของการพัฒนาผู้เรียน (5) ความรู้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา (6) ความเปลี่ยนแปลงของสังคม

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2524) ได้กล่าวว่าการสอนวิธีใดก็ตาม ครูเป็นผู้เลือกใช้ อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ (1) วิธีสอนนั้นเหมาะสมกับตัวครูมากน้อยเพียงใด ครูมีความรู้ความสนใจและความถนัดทางศิลปะด้านใดก็ควรใช้แบบนั้น และแสวงหาวิธีที่เหมาะสมกับตัวครูต่อไปเรื่อย ๆ (2) วิธีสอนนั้นเหมาะสมกับเนื้อหาในการสอน (3) วิธีสอนนั้นเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการสอน (4) วิธีสอนนั้นเหมาะสมกับจำนวนและลักษณะของนักเรียน (5) วิธีสอนนั้นเหมาะสมกับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

ปัทสวดี วีรกิจติ (2519) ได้เสนอแนะว่า การเลือกวิธีสอนนั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้สอนและให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ได้แก่ (1) วิธีสอนแบบบรรยาย (lecture) เป็นการสอนแบบอธิบายข้อความหรือเรื่องราวต่าง ๆ ผู้เรียนมีหน้าที่ฟังคำบรรยายและจดบันทึกคำบรรยายเหล่านั้น (2) วิธีสอนแบบอภิปราย (discussion) เป็นการสอนแบบแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนัก

เรียน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานที่จะตัดสินใจในปัญหานั้น ๆ (3) วิธีสอนแบบการปฏิบัติ (drill and practice) เป็นการสอนที่มีจุดมุ่งหมายเน้นการพัฒนาทักษะ ครูมีหน้าที่อธิบายและสาธิตทักษะที่จะฝึกและควบคุมการฝึก ให้คำแนะนำแก้ไข นักเรียนจะมีส่วนร่วมด้วยตลอดเวลา (4) วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มค้นคว้า (grouping or committee works) เป็นการสอนแบบแบ่งชั้นเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความถนัดของเด็ก และให้ไปค้นคว้าหรือปฏิบัติกิจกรรมแล้วนำมาเสนอต่อชั้น อาจจะเป็นวิธีเสนอแบบปากเปล่าหรือรายงานข้อเขียนก็ได้ (5) วิธีสอนปฏิบัติการในห้องทดลอง (experimentations) เป็นการสอนแบบที่นักเรียนได้ปฏิบัติทดลองด้วยตัวเอง โดยมีครูให้คำแนะนำช่วยเหลือ (6) วิธีสอนแบบสาธิต (demonstration) หมายถึง การสาธิต แสดงวิธีการให้นักเรียนดู ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่มีโอกาสทดลองด้วยตนเอง แต่ก็มีโอกาสได้เห็นการทดลองว่าทำอย่างไร จะเกิดผลอย่างไร (7) วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (problem solving) เป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักสาเหตุของปัญหา และวินิจฉัยปัญหา โดยมีครูคอยแนะนำหรือวางแผนงานค้นคว้าร่วมกับนักเรียน (8) วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน (inquiry) เป็นการสอนแบบที่ครูพยายามให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบต่าง ๆ จากคำถามที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกต คือ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินผล (9) วิธีสอนแบบใช้โสตทัศนวัสดุ (audio-visual) เป็นวิธีให้ความรู้โดยใช้โสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วย เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง รูปภาพ ฯลฯ (10) วิธีสอนแบบไปศึกษานอกสถานที่ (field trip) เป็นวิธีสอนแบบให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพจริง ๆ มีการวางแผนและวางจุดมุ่งหมายว่าจะไปศึกษาอะไรล่วงหน้าเสมอ (11) วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ (role playing) เป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รู้สึกและเข้าใจเหตุการณ์ได้ด้วยตนเอง (12) การสอนโดยจุดประสงค์ (teaching by objective) เป็นรูปแบบการสอนที่ใหม่และมีแนวโน้มว่าจะได้ผลดีที่สุด เพราะการสอนนอกจากจะยึดวัตถุประสงค์แล้ว ยังยึดจิตวิทยาของการเรียนรู้อีกด้วย สิ่งสำคัญในเรื่องของการสอนโดยวัตถุประสงค์อาจมีหลายอย่างแต่สิ่งที่เราต้องเข้าใจมี 2 อย่าง คือ ก. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ข. วิธีการก่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์นั้น วุฒิ วัฒนสิน (2541) การจัดการเรียนการสอนรายวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ผู้สอนศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาและวิธีสอน

ศิลปศึกษาที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบันสรุปได้ดังนี้คือ (1) วิธีสอนแบบบรรยาย (Lecture) เป็นการสอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะการทำงานเป็นลำดับขั้นตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม โดยการสอนวิธีนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้จากครูเป็นผู้ชี้แนะทั้งสิ้น (2) วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตนเอง (Self Expression หรือ Free Expression) ครูเป็นผู้เสนอแนะ กระตุ้นเร้าให้กำลังใจ ให้เด็กได้แสดงออกตามความถนัด และความชอบของตนเอง เป็นวิธีสอนที่เป็นเป็น

ตามธรรมชาติ สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (3) วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration) ครูเป็นผู้แสดงวิธีการทำกิจกรรม โดยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และแสดงวิธีทำตามลำดับขั้น และเนื่องจากการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกบนพื้นฐานบุคลิกส่วนตัว และให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ไม่สนับสนุนการลอกเลียนแบบ ดังนั้น การสอนแบบสาธิตในวิชาศิลปศึกษาครูจึงควรสาธิตในหลายวิธีการ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์กว้างและมีทางเลือกหลายทาง ไม่ปักใจเฉพาะวิธีการใดวิธีการหนึ่ง (4) วิธีการสอนแบ่งกลุ่มอภิปราย (Discussion) โดยครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มไปค้นคว้าหาข้อเท็จจริง ตามหัวข้อปัญหาที่ครูตั้งขึ้น แล้วให้แต่ละกลุ่มนำผลการค้นคว้ามาอภิปรายเพื่อหาข้อสรุป วิธีการสอนแบบนี้ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง เหมาะสำหรับการสอนในส่วนที่เป็นทฤษฎีและความรู้ทางศิลปะ (5) วิธีสอนแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ผลงานศิลปะ (Critique) วิธีการสอนแบบนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ หลักการทางศิลปะไปใช้วิเคราะห์ผลงานของตนเองและผู้อื่นได้ และครูต้องสอนหลักเกณฑ์การวิจารณ์ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนต่อการปฏิบัติจริง (6) วิธีสอนแบบปฏิบัติ (Practicum) โดยครูศิลปะจะให้เด็กลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในการใช้วัสดุอุปกรณ์ การแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ได้พบกับปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ปัญหา วิธีการสอนแบบนี้เป็นวิธีการที่ครูศิลปะนิยมใช้ในการสอนศิลปศึกษาจึงถือว่าเป็นหัวใจของการสอนศิลปศึกษา ซึ่งเกิดผลดีต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี (7) วิธีการสอนแบบเอกัตศึกษา (Individual Study) โดยครูศิลปะจะกำหนดให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่นักเรียนสนใจ เมื่อศึกษาได้แล้วให้กลับมารายงานต่อครูเป็นครั้งคราว และจะมีรายงานเขียนเป็นฉบับสมบูรณ์เมื่อเสร็จสิ้นการศึกษา (8) วิธีการสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การสอนโดยเอาความรู้หลาย ๆ เรื่องมาสัมพันธ์กันหรือการสอนเพื่อให้มีการสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงที่อยู่รอบตัวผู้เรียนนั้นให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง เช่น ช่วยให้การสอนศิลปะมีคุณค่ามากขึ้น แทนที่จะเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะทางศิลปะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอด และสามารถปลูกฝังค่านิยมได้อีกด้วย การสอนแบบบูรณาการทำให้เด็กเกิดการบูรณาการความรู้ที่เป็นการจัดการศึกษาให้เป็นเอกภาพ ความรู้ไม่แยกไปตามวิชาต่าง ๆ แต่รวมกันภายใต้หน่วยเดียวกัน (9) วิธีสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted instruction) CAI ในปัจจุบัน วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ คอมพิวเตอร์ ซึ่งนับว่าเป็นเทคโนโลยีขั้นสูงที่สามารถช่วยเหลือด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี นักการศึกษาจึงหันมาสนใจที่จะนำคอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนในการศึกษามากขึ้น (10) วิธีการสอนโดยพาไปศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) เป็นวิธีการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะผู้เรียนจะได้มีประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายและสนใจตื่นเต้นกับประสบการณ์ใหม่เป็นอย่างมาก

จากแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีสอนแต่ละวิธี สรุปได้ว่าผู้สอนศิลปศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถพิจารณาวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสมกับวิชาที่สอนหรือความเหมาะสมกับผู้เรียน มีการใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบสาธิต วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มค้นคว้า วิธีสอนนอกสถานที่ วิธีสอนแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ ควรใช้วิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับการสอนศิลปะมากที่สุด ผลงานศิลปะเพราะการสอนศิลปะ ภาคปฏิบัติ เป็นการฝึกทักษะ ให้ผู้เรียนได้คิดวิธีการแก้ปัญหาที่แปลกไปจากวิธีการที่ผู้สอน สอนในชั้นเรียน เพื่อเป็นการค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน

ด้านการวัดและการประเมินผล

การประเมินผลเป็นการกระทำ เพื่อให้รู้ว่าการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยปกติการประเมินผลจะใช้แบบทดสอบและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เรียน (Kibler cap Letter, 1974) การประเมินผลมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) เพื่อบ่งชี้ว่าผู้เรียนมีทักษะและความรู้ที่สำคัญพอเพียงหรือไม่ (2) เพื่อวินิจฉัยจุดเด่นและจุดด้อยของผู้เรียน โดยสังเกตจากกระสวนของสัมฤทธิ์ผลที่แสดงออกมาให้เห็น (3) เพื่อบ่งชี้ถึงระดับสัมฤทธิ์ผลของนิสิตแต่ละคน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2525)

ในบทบาทและหน้าที่ของผู้สอนนั้น จะเกี่ยวกับการประเมินผลผู้เรียนอยู่ 2 ลักษณะ คือ (1) การประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation) หมายถึง การประเมินผลระหว่างภาคเรียน หรือการประเมินผลระหว่างการสอนยังดำเนินอยู่ เพื่อมุ่งตัดสินคุณค่าเบื้องต้นของการสอนหรือการเรียน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อก่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ตัวอย่างการประเมินผลความก้าวหน้า ได้แก่ การสอนย่อยประจำหน่วยการเรียน หรือการสอบกลางภาคเรียนที่มุ่งให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (2) การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) หมายถึง การตัดสินคุณค่าหรือระดับสัมฤทธิ์ผลสะสมของผู้เรียน หลังจากการสอนได้สิ้นสุดลง ตัวอย่างเช่น การสอบไล่ประจำภาคเรียน โดยมุ่งเป็นข้อมูลเพื่อจัดอันดับคะแนนของผู้เรียนหรือดัชนีชี้ระดับสัมฤทธิ์ผลสะสมในวิชาใดวิชาหนึ่งของผู้เรียน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2525)

มันส์ หนานาคินทร์ (2531) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลการศึกษาว่ามีคำใช้อยู่ 2 คำ คำว่า การวัดผล (measurement) และการประเมินผล (evaluation) ซึ่งทั้ง 2 คำมีความหมายต่างกัน

การวัดผล หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถือส่วนการประเมินผลเน้นการกำหนดค่าหรือราคา (value judgement) จากคะแนนที่เราได้รับจากการวัด

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจากการวัดผลมาประเมินค่าหรือตีราคาอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งต้องใช้วิจารณญาณ (Judgement) ของผู้ที่จะประเมินด้วยจึงจะสรุปออกมาว่าดีหรือเลว หรือนำคะแนนการสอบมาประเมินค่าระดับคะแนนเป็นเกรดหรือสอบได้สอบตก (ชะลอ พงษ์สามารถ, 2526)

กู๊ด (Carter V. Good, 1973) ได้ให้ความหมายของการวัดผลไว้ว่า (1) เป็นคำที่มีความหมายกว้าง หมายถึง การศึกษาค้นคว้าโดยทั่วไป การทดสอบการทำมาตราส่วนประเมินค่าและการตีค่ากระบวนการที่วัดได้ และการที่บุคคลได้รับผลของกระบวนการทางการศึกษานั้น ๆ รวมทั้งทฤษฎีของข้อทดสอบและการสร้างมาตราส่วนประเมินค่าการทำให้มีเหตุผลใช้ได้ การที่เป็นมาตรฐานการแปลความหมายของผลจากการประเมินผลทั้งที่เป็นปรนัยและอัตนัย และการใช้วิธีการทางสถิติแปลความหมายผลจากการวัด (2) ผลขั้นสุดท้ายที่ได้จากการนำเอาปริมาณการวัดไปใช้กับกระบวนการทำงานของการศึกษาหรือใช้กับบุคคลที่ถูกวัด

สมาน บุญถนอม (2526) ได้ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ครูนำทุก ๆ รายการที่ทราบจากการวัดไปใช้ในการวิจัย ตีราคากำหนดคุณค่า และชี้ขาดเป็นผลสรุปว่า นักเรียนมีคุณภาพสูงหรือต่ำ สอบได้หรือสอบตก

ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์ (2524) กล่าวว่า การวางแผนเพื่อประเมินผลการเรียนของนิสิตผู้สอนจะต้องพิจารณาว่าจะประเมินผลรวมอย่างเดียว หรือจะประเมินผลแบบก้าวหน้าควบคู่กันไปและจะให้วิธีการใดบ้าง เช่น (1) การสอบ (สอบย่อย สอบกลางภาค สอบปลายภาค ฯลฯ) (2) ผลงาน (รายงาน โครงงาน ภาพวาด ภาพปั้น ฯลฯ) (3) ความก้าวหน้าส่วนตัว (รายงานปากเปล่า การอภิปราย การมีส่วนร่วมพฤติกรรมแสดงออกต่างๆ ฯลฯ) (4) ความสนใจ ความสม่ำเสมอ (การขวนขวายหาความรู้ การเข้าชั้นเรียน ฯลฯ) (5) อื่น ๆ

การจะใช้วิธีการแต่ละอย่างหรือใช้ร่วมกัน จะแบ่งคะแนนมากน้อยเท่าไร สัดส่วนของคะแนนเป็นอย่างไร ผู้สอนน่าจะได้พิจารณากำหนดร่วมกับผู้เรียน โดยอาศัยจุดมุ่งหมายและลักษณะเนื้อหาเป็นหลัก ชนิดของการประเมินผลมี 2 ชนิดที่สำคัญ คือ (1) การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-referenced Evaluation) เป็นการประเมินผลในลักษณะที่ต้องการเปรียบเทียบผลการวัดกับเกณฑ์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบ คือ กลุ่มของพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้แล้วล่วงหน้า กลุ่มของพฤติกรรมเหล่านี้ในการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ก็คือ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้ว โดยอาจต้องกำหนดให้เป็นจุดมุ่งหมายย่อย ๆ ประจำบทหรือหน่วยที่ต้องการสอนให้เกิดเรียนรู้ ซึ่งมักจะกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ในการวัดผลวิชาศิลปะภาคปฏิบัติ โดยทั่วไปจะใช้การตรวจผลงานเป็นหลักและอาจมีการใช้การวัดแบบอื่น ๆ ประกอบด้วย อาทิเช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการทดสอบอย่างไรก็ตามการวัดแต่ละแบบย่อมมีจุดเด่นและจุด

ด้อยอยู่ภายในตัวเอง ฉะนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาคุณลักษณะของเครื่องมือการวัดแต่ละแบบให้เข้าใจเสียก่อนเพื่อที่จะเลือกนำมาใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ลักษณะการประเมินผลศิลปะภาคปฏิบัติ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1972) ได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินผลโดยการตัดสินเปรียบเทียบไว้ 3 ลักษณะคือ (1) การเปรียบเทียบกับตัวเอง เพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถ อารมณ์ และความเข้าใจของผู้เรียน ว่ามีการเจริญงอกงามเพิ่มขึ้นมากน้อยแค่ไหน เช่น การเปรียบเทียบผลงานศิลปะที่ทำเมื่อตอนต้นภาคเรียนกับผลงานศิลปะที่ทำเมื่อปลายภาคเรียน (2) เปรียบเทียบเพื่อนร่วมชั้น เพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถและปฏิบัติงานของกลุ่มการเปรียบเทียบกับลักษณะนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะและระดับอายุของผู้เรียนด้วย เช่น การเปรียบเทียบลักษณะนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะและระดับอายุของผู้เรียนด้วย เช่น การเปรียบเทียบว่าใครมีความชำนาญในการเขียนภาพมากที่สุด หรือใครมีความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด (3) เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน เป็นการเปรียบเทียบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์การสอนและกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์อันหนึ่ง นอกจากนี้ได้กล่าวถึงสิ่ง 3 สิ่งที่สามารถประเมินผลได้ในงานศิลปะ คือ (1) ความชำนาญทางเทคนิคที่ปรากฏอยู่ผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการใช้และควบคุมอุปกรณ์ ว่าผู้เรียนสามารถควบคุมอุปกรณ์เหล่านี้ได้มากน้อยแค่ไหน (2) สุนทรียภาพและลักษณะการแสดงออกของผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการจัดรูปทรงในผลงาน การแสดงออก รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคและสุนทรียภาพที่ปรากฏ (3) จินตนาการและการสร้างสรรค์ในผลงาน ได้แก่ การประเมินระดับของความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่ปรากฏ ความเฉลียวฉลาด ความแปลกใหม่ และความรู้สึก

ไมเคิล (Michael, 1983) ได้เสนอเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติโดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) การสื่อสารข้อคิดเห็น การแสดงออก (Communication/Expression) (2) ความเชื่อมั่น ความมั่นใจในตัวเอง (Confidence/Self-Esteem) (3) การพัฒนาด้านการรับรู้ (Perceptual Development) (4) องค์ความรู้สุนทรียภาพและส่วนประกอบ (Aesthetic Organization and Consistency) (5) ความรู้ในสาขาศิลปะ (Knowledge of the Field of Art) (6) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) (7) ทักษะความชำนาญ (Skill/Craftsmanship) (8) ความเพลิดเพลิน ความพึงพอใจ (Enjoyment/Satisfaction)

เดอ ฟรานเชสโก (De Francesco, 1958) กล่าวว่า ในการประเมินผลงานศิลปะมีจุดประสงค์ทั่วไป 6 ประการคือ (1) เพื่อทำนายระดับความสำเร็จในศิลปะ (2) เพื่อความก้าวหน้าหรือเจริญงอกงามด้านมโนทัศน์การเปลี่ยนแปลง การควบคุมวัสดุอุปกรณ์ และความสามารถในการแสดงออก (3) แสดงให้เห็นความแตกต่างและรับรองผู้เรียน (4) วินิจฉัยอุปสรรคในการเรียนรู้ สมอง กาย อารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ (5) วินิจฉัยข้อบกพร่องใน

กระบวนการสอน (6) กำหนดวิธีแก้ไขและจุดมุ่งหมายของสถานการณ์การเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนตามความจำเป็น

การประเมินผลการเรียนการสอนในปัจจุบัน มีอยู่ 4 ประเภทด้วยกันคือ (1) การประเมินผลเพื่อจัดสรรผู้เรียนในการประเมินผลแบบนี้มีจุดประสงค์ที่จะได้ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อนำไปจัดจุดเริ่มต้นของชนิดการเรียนและแบบของกิจกรรมในการเรียน (2) การประเมินผลระหว่างการสอน การประเมินผลแบบนี้อาจไม่ต้องมีพิธีและช่วงเวลาพิเศษเพื่อทำการประเมิน เพียงแต่ใช้เครื่องมือวัดให้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์แล้วหรือยัง การประเมินผลแบบนี้มักถือเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในการดำเนินการสอน (3) การประเมินเพื่อวินิจฉัย การประเมินแบบนี้มุ่งที่จะชี้บ่งว่า ถ้าผู้เรียนยังไม่สามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้ เป็นเพราะข้อบกพร่องใด ๆ หรือต้องสอนเพิ่มเติมฝึกหัดในเรื่องใด (4) การประเมินผลหลังการสอน เมื่อได้ทำการสอนไปจนถึงสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่ง หรือกลุ่มพฤติกรรมตอนหนึ่งแล้ว ก็มี การสอนวัดผลการเรียนรู้โดยรวมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบดูว่าผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางของการเรียนรู้จริง การสอบวัดเพื่อประเมินผลรวมนี้ บางทีผู้ประเมินอาจต้องการประเมินในสิ่งที่กว้างไปกว่าจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นแล้วก็ได้ (โกวิท ปรวาลพฤกษ์) และสมศักดิ์ สันธะเวชฐ์, 2523)

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ (2521) กล่าวถึงการประเมินที่ดีต้องอยู่บนรากฐาน การวัดที่ดี การประเมินผลการเรียนการสอน ควรทำทั้ง 3 ชั้น คือ (1) การประเมินผลก่อนเรียน (Pre - Evaluation) การประเมินผลเพื่อดูพื้นฐานผู้เรียนว่ามีพื้นเดิมมากน้อยเพียงไร เพื่อครูจะได้ช่วยปูพื้นฐานให้เสียก่อน เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน หรือจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานของแต่ละคน (2) การประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนาการสอนของครู พัฒนาการเรียนของนักเรียน พัฒนาหลักสูตร ถือว่าเป็นการประเมินผลส่วนย่อย มักประเมินผลหลังการสอน เมื่อจบบทเรียนหนึ่ง หรือสองบทแล้วสอบ เรียกว่า การสอบย่อย (Formative Test) แล้วนำผลมาประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของครู การเรียนของนักเรียนและปรับปรุงหลักสูตร (3) การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินได้ตก ให้ระดับคะแนน (Grade) เป็นการประเมินผลรวมยอด การประเมินผล ตัดสินผลการเรียนนี้ ต้องใช้วิธีการวัดผลหลายวิธี ต้องระมัดระวังและยุติธรรมข้อสอบต้องเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

อำไพ ตีรณสาร (2530) ได้กล่าวถึงการประเมินผลไว้คล้ายคลึงกัน คือ ในการประเมินผลต้องมีการวัดและประเมินตั้งแต่ก่อนที่จะสอน ระหว่างการสอน และภายหลังจากการสอน การประเมินก่อนที่จะสอน ระหว่างการสอน และภายหลังจากการสอน การประเมินก่อนที่จะสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความสนใจ ความพร้อม ความต้องการและทัศนคติ การประเมิน

ระหว่างการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบ กิจกรรมเนื้อหา ระยะเวลาตลอดจนกระทั่งความรู้สึก ความกระตือรือร้นทั้งของผู้เรียนและผู้สอนและการปรับตัว การประเมินผลหลังการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดผลความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออก เป็นต้น

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญ (2520) ได้กล่าวถึงแนวทางในการประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติไว้ดังนี้ (1) ด้านทักษะในงานศิลปะ การตรวจให้คะแนนเน้นหนักทักษะในการเขียนได้ถูกต้องงดงามและเรียบร้อย ความสามารถในการให้สี แสงและเงา ความสามารถในการเขียนภาพด้วยวิธีต่าง ๆ ความสามารถในการใช้วัสดุและเครื่องมือ ความสามารถในการทำงานศิลปะได้เรียบร้อยเหมือนแบบ (2) ด้านความคิดและการออกแบบการตรวจคะแนนเน้นการออกแบบการใช้จินตนาการต่อเติม และการจัดภาพในการตกแต่ง ความสามารถในการใช้หลักทางศิลปะ ความสามารถในการสร้างและแสดงความสมเหตุสมผลสัมผัส ความสามารถในการสร้างและค้นพบความสัมพันธ์ในการออกแบบ (3) ด้านการนำไปใช้ การตรวจให้คะแนน เน้นการแก้ปัญหาและการนำไปใช้ได้สมเหตุสมผล ความสามารถในการแก้ปัญหาการใช้ทั่วไป ความสามารถในการมองเห็นแบบลักษณะโครงสร้างทางศิลปะที่เหมาะสมในความงามและการใช้สอย (4) ด้านความนิยมในความงามถาวร ตรวจให้คะแนนเน้นความสามารถในการพิจารณาประเมินผล การเลือกได้ถูกต้องเหมาะสม รวดเร็ว ความนิยมที่เกิดจากความรู้สึกภายใน ความนิยมที่อาศัยประสบการณ์และการปฏิบัติ (5) ด้านความแม่นยำ การตรวจให้คะแนน เน้นการให้คะแนนอยู่ที่เขียนมีส่วนสัดส่วน ช่วงจังหวะที่ถูกต้อง แน่นนอน รวดเร็ว และได้ภาพจำนวนมาก ความสามารถในการทำงาน ความสามารถในการเข้าใจในสัดส่วน ขนาด สี และรายละเอียดของศิลปะได้แน่นอนถูกต้องรวดเร็ว (6) ด้านการเสนองานผู้เรียน การตรวจให้คะแนนเน้นการให้คะแนนอยู่ที่การเขียนการจัดองค์ประกอบ และการเขียนคำบรรยายประกอบสั้น ๆ ได้เหมาะสมน่าเลื่อมใส ความสามารถในการสร้างงานศิลปะได้ถูกต้องงดงามและเข้าใจได้ง่ายตามที่ประสงค์หรือคำสั่ง ความสามารถในการอธิบายหรือเขียนคำบรรยายงานศิลปะให้ผู้อื่นเข้าใจได้

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าด้านการวัดผลและการประเมินผลมีความสำคัญในการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายการประเมินผลผู้เรียน ควรมีการประเมินผลความก้าวหน้า ประเมินผลรวมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในการวัดผลวิชาศิลปะภาคปฏิบัติ โดยทั่วไปจะทำการตรวจผลงานเป็นหลักและอาจมีการใช้การวัดแบบการสังเกต การสัมภาษณ์ ประกอบการวัดและประเมินผล วัดจากความสามารถทางด้านทักษะในงานศิลปะ วัดและการประเมินผลจากสุนทรียภาพ จินตนาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากผลงานศิลปะ

ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

สภาพแวดล้อมทางการศึกษา มีความสำคัญต่อระบบการเรียนการสอนสถาบัน เพื่อใช้ในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้เพียงพอ “สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเหนือชีวิตจิตใจของเด็ก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวเด็กที่เรียกว่า การเรียนรู้ (ละเอียด ลิมอักษร, 2519)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2521) การแสดงออกทางศิลปะนั้น ประสบการณ์นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างมาก เพราะประสบการณ์จะช่วยให้การแสดงออกเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมที่มีมนุษย์ เป็นผู้สร้างขึ้น การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์มาก ได้รู้มากและเห็นมาก ก็ย่อมเปิดโอกาสให้เขามีความคิดมากตามมาด้วย ประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมทั้งในแง่รูปแบบและความคิดย่อมเป็นความพร้อมที่จะมีความหมายต่อการเรียนรู้และแสดงออกทางศิลปะ

ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น “สภาพแวดล้อมวิทยาลัย (College Environment) มีอิทธิพลต่อ ชีวิตความเป็นอยู่ และพัฒนาการทุกด้านของมวลสมาชิกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาในสังคมวิทยาลัยนั้น เช่น นักศึกษาคนหนึ่งอาจจะเรียนไม่ได้เลยในสภาพแวดล้อมวิทยาลัยแบบหนึ่ง แต่กลับประสบผลสำเร็จในการเรียนยอดเยี่ยมและเป็นผู้เป็นที่ดีเด่นในสภาพแวดล้อมวิทยาลัยอีกแบบหนึ่ง ดังนั้น นักอุดมศึกษาจึงได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการศึกษาสภาพแวดล้อมวิทยาลัย เพราะความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมวิทยาลัยช่วยทำให้นักศึกษาเข้าใจธรรมชาติของวิทยาลัยนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล อีกทั้งใช้เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อวางแผนพัฒนาวิทยาลัยให้มีสภาพแวดล้อมเหมาะสม เอื้ออำนวยต่อสัมฤทธิ์ผลของมวลสมาชิก และเพื่อการแนะแนวการศึกษาให้กับนิสิตนักศึกษาอีก (วิไลวรรณ พิธิยานุวัฒน์ และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2519)

เนื่องน้อย บุญเนตร (2526) สิ่งทั้งปวงที่ปรากฏการณ์ทั้งหลายที่เกิดอยู่โดยรอบสิ่งมีชีวิตและมีความสัมพันธ์ต่อความเป็นอยู่ของสิ่งนั้น การศึกษาการทำความเข้าใจในเรื่องสภาพแวดล้อม หรือสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับในยุคปัจจุบัน เพราะถ้าขาดความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ในเรื่องนี้ จะมีผลกระทบที่ตามมา ที่ก่อให้เกิดผลเสียแก่มวลมนุษย์อย่างมาก

สิ่งแวดล้อมของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (Natural Environment) คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ (ก) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ได้แก่ลักษณะภูมิประเทศ รวมทั้งทิวทัศน์ต่าง ๆ ลักษณะภูมิอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น ดิน น้ำ อากาศและแร่ธาตุ เป็นต้น (ข) สิ่งแวดล้อมทางชีวภาคหรือภูมิศาสตร์ (Bio -

geographical Environment) ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ด้วยกันเองและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา (2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้าง หรือกำหนดขึ้น (Cultural Environment) ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมประจำชาติและศิลปกรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางการเมืองและความเจริญทางด้านวิทยาการต่าง ๆ ด้วยในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ในงานศิลปะ กล่าวกันว่า ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ นอกจากการจินตนาการ (Imagination) แล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ สภาพแวดล้อม (Environment) มีอิทธิพลต่อการรับรู้และซึมซาบเก็บเข้าไว้ในตัวเด็กอย่างเป็นไปโดยธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางสุนทรียศาสตร์” (นิพนธ์ ทวีกาญจน์, 2529)

ในด้านของสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน หรือ สภาพแวดล้อมทางการศึกษา (Educational environment) เป็นการสร้างบรรยากาศในด้านต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการความเจริญด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา (Luca and Kent, 1968) สภาพแวดล้อมทางการศึกษาอาจหมายถึง วัตถุประสงค์ของ เช่น อาคารเรียน ห้องสมุด ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ บริเวณสถานที่ในสถานศึกษา ฯลฯ รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอน และการให้ความสะดวกแก่ผู้เรียนและผู้สอน เพื่อสนองการเรียนการสอนให้เต็มที่ (นที ประยูรเงิน, 2524)

เพสและสเตอร์น (Pace and Stern, 1958) กล่าวถึงสภาพแวดล้อมว่าเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมวิทยาลัยต้องทำ เช่น กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย ข้อบังคับ และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมที่จะเสริมแรงให้นิสัย นักศึกษาเกิดความต้องการที่จะเสริมสร้างบุคลิกภาพได้ ดังนั้นถ้าวิทยาลัยต้องการที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพตามที่พึงปรารถนา วิทยาลัยจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตัวเองจนสุดความสามารถ เพื่อที่จะได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

เบอร์นาร์ด (Bernard, 1960) กล่าวว่า งานด้านการเรียน การสอนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในโรงเรียน ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงบรรยากาศของชั้นเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตมาก เช่น นักเรียนระดับใด ก็ต้องจัดบรรยากาศของกิจกรรมให้เหมาะสมกับชั้นนั้น ๆ เพราะงานแต่ละอย่างย่อมมีความเหมาะสมและแตกต่างกันสำหรับนักเรียนแต่ละคน

สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน โดยแบ่งสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอน ในมหาวิทยาลัยไว้ 2 ด้าน คือ (1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ อันได้แก่สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน เช่น ขนาดและรูปร่างของห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อากาศภายในห้องเรียน เป็นต้น และสภาพแวดล้อมภายในสถาบัน ได้แก่ การใช้พื้นที่ภายในสถาบันที่นอกเหนือ จากห้องเรียน มาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา เช่น การจัดพื้นที่สำหรับแสดงผลงานนักศึกษา จัดที่นั่งพักผ่อนหรือที่สำหรับรองชั่วโมงเรียน ทำงาน เป็นต้น (2) สภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ บรรยากาศ

ทางการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้น ผู้เรียนกับผู้สอน และผู้สอนกับเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนรวมถึงบรรยากาศทางการบริหาร (ปรววรรณ ดวงรัตน์, 2541)

ในด้านของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของการเรียนการสอนศิลปะ ภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายในห้องปฏิบัติงานศิลปะ ชะลอ พงษ์สามารถ (2526) กล่าวว่า ห้องเรียนศิลปะควรเป็นห้องเรียนที่แยกเป็นเอกเทศ ต้องกว้างขวางเพื่อความเคลื่อนไหวอย่างคล่องตัวของผู้เรียน และมีความแตกต่างจากห้องเรียนธรรมดา ผดุง พรหมมูล (2538) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของการเรียนศิลปะภาคปฏิบัติ ไว้ว่า (1) ต้องจัดเตรียมห้องปฏิบัติการให้เพียงพอและมีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ของการปฏิบัติในแต่ละครั้ง (2) เป็นห้องปฏิบัติงานที่มีบรรยากาศกระตุ้นและช่วยการทำงานสร้างสรรค์ (3) ห้องปฏิบัติงานไม่จำเป็นว่าจะต้องอยู่แต่ภายในสถาบันเท่านั้น แต่อาจรวมไปถึงชุมชน หมู่บ้าน หรือแหล่งโบราณคดีก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ส่วนในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นสภาพแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับบรรยากาศในการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ พฤติกรรมของอาจารย์เกี่ยวข้องกับทางการเรียนการสอน บรรยากาศของการบริหารและวินัยของผู้เรียน การจัดกิจกรรมสหนาการ เช่น การเล่นเกมกีฬา ฯลฯ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน ทั้งนี้ การสอนศิลปะนอกจากส่วนประกอบด้านผู้เรียน เนื้อหาวิชา ผู้สอน และส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น วิธีการสอน เนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะแล้ว อุปกรณ์การเรียนและสภาพห้องเรียน รวมถึงบรรยากาศทางการเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ก็มีความสำคัญอย่างมากในการศึกษาระดับอุดมศึกษา

อาจกล่าวสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียนมีความสำคัญในการเรียนการสอน เป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนเพื่อจะให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียน และสนใจการเรียนมากขึ้น สภาพแวดล้อมทางการเรียน แบ่งเป็น 2 ด้าน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม อันได้แก่สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน เช่น ขนาดและรูปร่างของห้องเรียน ห้องปฏิบัติงาน อากาศภายในห้องเรียน สภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ บรรยากาศทางการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้น ผู้เรียนกับผู้สอน และผู้สอนกับเพื่อนร่วมงาน

การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม

พาเทอราคิส (1979 อ้างถึงใน อ่ำไพ ตีรณสาร, 2542) ได้ประมวลวิธีการสอนศิลปะมาจากการสอนศิลปะปฏิบัติ (Studio Art Teaching Approaches)

1. การสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Art Approached Experimentally) มีแนวความคิดที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น จากแนวการสอนที่มีอยู่นั้น มักเน้นการกำหนดผลสำเร็จของการสอนที่แน่นอนไว้ล่วงหน้า เช่น วาดภาพทิวทัศน์ หรือ ปั้นภาชนะเป็นต้น และการเรียนรู้อาจจะเป็นแบบการให้ข้อเท็จจริง ข้อความรู้ หรือทฤษฎีต่าง ๆ การสอนในลักษณะดัง

กล่าวนี้ จะจบในตัว ในแต่ละตอน และไม่ได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นนักวิชาการ จึงแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ที่ดียิ่งขึ้น จึงเกิดแนวโน้มมาให้ความสนใจการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นประสบการณ์ โดยการทดลอง การลงมือปฏิบัติจริง และกระบวนการคิดแก้ปัญหา ซึ่งผลจากการสอนแนวนี้ผู้เรียนจะพัฒนาทั้งด้านทักษะ และความเข้าใจ

ลักษณะการสอนเชิงประสบการณ์นี้ประกอบด้วยขั้นตอนในการเรียนรู้หลายอย่างด้วยกัน กล่าวคือ การสำรวจ การแสวงความเป็นไปได้ต่าง ๆ การสรุปเป็นสมมุติฐาน และการทดสอบสมมุติฐาน เพื่อการยอมรับหรือปฏิเสธสมมุติฐาน ซึ่งวงจรการเรียนรู้นี้จะต่อเนื่องกันไป ไม่มีวันจบสิ้น วิธีการดำเนินการเรียนรู้ตามวงจรนี้จะเกิดจากการสังเกต เปรียบเทียบ แยกแยะ และการหาความสัมพันธ์ในแง่มุมใหม่ ๆ ของเรื่องราว สื่อ และกระบวนการต่าง ๆ

คุณค่าของการสอนแนวนี้ นอกจากจะเป็นการพัฒนาทักษะ และความเข้าใจแล้วยังช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทำงาน เพราะผลลัพธ์ของการเรียนรู้เปิดกว้างและไม่มีกำหนดคำตอบ หรือผลลัพธ์ที่ตายตัวไว้ล่วงหน้า ทำให้รู้สึกว่าการเรียนการสอนนั้นเป็นการท้าทาย ทำให้เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจ การยอมรับข้อจำกัดต่าง ๆ ตลอดจนการยอมรับความล้มเหลว หรือความผิดพลาด โดยมองว่าเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองต่อไปมิใช่เป็นบทสรุปว่าตนนั้นไร้ความสามารถและทำให้เกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ถึงแม้ว่าการสอนในแนวนี้จะมีประโยชน์ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น หากจัดการสอนไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดผลที่ไม่พึงประสงค์ได้หลายประการ ประการแรก คือ อาจเป็นการสอนที่มีผลตายตัว ไม่สร้างสรรค์ หากกิจกรรมต่าง ๆ เกิดจากการที่ครูเป็นผู้สั่ง หรือจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า เช่นการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการขั้นตอนการปฏิบัติที่แน่นอนให้นักเรียนทำตามดังนั้น บทเรียนจะกลายเป็นการปฏิบัติตามสูตรสำเร็จที่ครูเตรียมไว้ให้ ประการที่สอง การสอนแนวนี้อาจก่อให้เกิดผลร้าย คือ ขาดความต่อเนื่อง เช่น การจัดกิจกรรม บั๊น พิมพ์ วาดภาพ เป็นต้น ๆ สลับกันไป ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความลำบากในการเชื่อมโยง หรือ หาความสัมพันธ์ในสิ่งที่เรียนรู้จากแต่ละกิจกรรม ประการสุดท้าย คือ ความไม่รอบคอบในการคิดสรรกิจกรรม หรือ ประสบการณ์เพราะประสบการณ์บางอย่างไม่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่มีระดับความยาก หรือความซับซ้อนเกินกว่าวุฒิภาวะ อาจทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกท้อถอย ขาดความมั่นใจ หากกิจกรรมง่ายเกินไป อาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายชินชา และขาดความสนใจ หรือ ในกรณีที่ประสบการณ์ที่ความคับแคบ ไม่กว้างขวางหรือไม่เปิดช่องให้ใช้ความคิดที่หลากหลายเท่าที่ควร จะทำให้นักเรียนไม่สร้างสรรค์ไม่สามารถสรุปการเรียนรู้ หรือขาดความไวต่อการรับรู้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การสอนเชิงประสบการณ์นี้ มีทั้งประโยชน์และโทษ ดังนั้นครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การสอนเป็นไปตามแนวที่พึงประสงค์ ครู

ต้องวางแผน หาข้อมูล จัดลำดับการเรียน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สิ่งที่คุณต้องเน้นในการจัดการสอนคือ การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการทำงานจนสำเร็จ ทั้งนี้ควรเน้นกระบวนการทำงานของนักเรียน และการส่งเสริมให้นักเรียนกล้าเผชิญหน้ากับความล้มเหลว กล่าวคือ ให้นักเรียนมองความล้มเหลวในแง่ดี นอกจากนั้นแล้ว ควรกระตุ้นให้นักเรียนสนใจที่จะทดลองต่อ ๆ ไปอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งได้แก่การไม่หยุดพึงพอใจต่อผลงานในขณะใดขณะหนึ่ง แต่ต้องการที่จะสร้างปัญหาใหม่ ๆ อยู่เสมอ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างการจัดการสอนในแนวนี้ได้แก่การจัดการประสบการณ์ปิด(Closure experience) ได้แก่ประสบการณ์เฉพาะที่จบในตัวของมันเอง ซึ่งฉีกรูปแบบ และไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงานศิลปะตามปกติ เช่น การสอนเกี่ยวกับการวาดภาพโดยปกติแล้ว จะวาดด้วยดินสอ ปากกา หรือพู่กัน และสี แต่ในประสบการณ์ปิดนั้น ครูจะชี้ให้นักเรียนหาวัสดุที่แปลกไปจากปกติมาทำการวาด เป็นต้นว่า กิ่งไม้ ก้อนหิน หรือกาบมะพร้าว สิ่งนี้นักเรียนจะเรียนรู้ คือ การทำให้เกิดเส้น หรือลวดลายในลักษณะต่าง ๆ สื่อที่แปลกไปจากปกติ ซึ่งนักเรียนยังไม่เคยสัมผัส จะนำไปสู่ผลที่แปลกใหม่ ไม่มีขีดจำกัด จึงไม่มีขอบเขตหรือเกณฑ์มาตรฐานจากภายนอกมาเป็นตัวตัดสินคุณภาพของงาน นักเรียนจะทำงานด้วยความอิสระ ปราศจากความกังวล และทุ่มเทความสนใจในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

2. แนวการสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง (The Artist as Model) แนวความคิดนี้เกิดจากความพยายามที่จะจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้ใกล้เคียงกับการทำงานศิลปะในโลกอาชีพ ในชีวิตจริงให้มากที่สุด กล่าวคือการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัส และเรียนรู้ชีวิต และกระบวนการทำงานในอาชีพทางศิลปะจากศิลปินจริง ๆ การเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีการสอนในแนวนี้ นั้น นักเรียนจะได้สัมผัสประสบการณ์ตรงแทนที่จะเรียนแบบทฤษฎี เช่น จากการบอกกล่าวจากครู หรือการอ่านจากตำรา การสัมผัสนั้น จะเป็นทั้งทางด้านกระบวนการทำงาน ความคิด ความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกของศิลปิน การเรียนรู้ นั้น มาจากกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ ได้แก่ การทำความรู้จักศิลปินจริง ๆ การสังเกตการทำงานศิลปะ การสนทนาค้นหาความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประยุกต์วิธีการของศิลปินมาใช้ในการทำงานของตน การขอคำแนะนำ การวิเคราะห์งานของตน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ สิ่งนี้นักเรียนจะเรียนรู้จากศิลปิน ที่สำคัญ ๆ คือ ลักษณะการทำงานศิลปะ และบุคลิกลักษณะของตัวศิลปิน ตามรายละเอียดดังนี้ คือ ลักษณะการทำงานศิลปะ (1) ขั้นตอนการทำงาน ตั้งแต่เริ่มหาแนวคิด แรงบันดาลใจ การแสดงออก จนถึงขั้นทำสำเร็จเป็นผลงานในที่สุด (2) ทักษะ และความชำนาญในการใช้สื่อ และอุปกรณ์ต่าง ๆ (3) การทำงานอย่างมีเป้าหมาย ความพยายามควบคุมสมาธิในการทำงานให้ตรงประเด็นที่ต้องการ และสร้างความก้าวหน้าในการทำงาน (4) ความพยายาม

พัฒนาความคิดของตนเองจากจุดหนึ่ง ๆ หรือ จากงานชิ้นหนึ่ง ๆ โดยจะพัฒนา และปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ในการทำงานขั้นต่อ ๆ ไป หรือ ในการทำงานขั้นต่อไป (5) การรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ และ ประเมินผลการทำงานของตนในแต่ละขั้นตอน (6) ความเป็นอิสระในด้านความคิด และการแสดงออก

บุคลิกลักษณะของศิลปิน (1) การเป็นคนที่เปิดกว้าง ใคร่รู้ต่อการสัมผัส รับรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ (2) การเป็นคนที่มีประสาทสัมผัสพิเศษ คือ มีความไวต่อการรับรู้ (3) การเป็นคนมีประสบการณ์เชิงสุนทรีย์ (4) การทุ่มเทชีวิตในการสังเกต สัมผัส และ การแสดงออก (5) การเป็นคนชอบแสวงหา ค้นพบ สังเคราะห์ วิเคราะห์ และสร้างสรรค์ (6) การเป็นคนที่มีทักษะ ความชำนาญเชิงเทคนิค (7) การเป็นคนที่มีกำลังใจทุ่มเทต่องานหนัก และมีความต่อเนื่อง (8) การเป็นคนกล้าเสี่ยงต่อการทำในสิ่งที่แปลกใหม่ และไม่คุ้นเคย โดยไม่กังวลต่อความล้มเหลวที่อาจจะเกิดขึ้น (9) การเป็นคนที่มีรู้จักบังคับ และจัดระเบียบจิตใจของตนเอง

รูปแบบของการจัดโครงการสอนอาจทำได้ 2 วิธี คือ รูปแบบแรก คือ การมีศิลปินมาประจำการและทำงานอยู่ในโรงเรียน เป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันนานพอสมควร อาจจะเป็นตลอดภาคการศึกษา หรือตลอดปีการศึกษา แล้วแต่ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จุดสำคัญอยู่ที่การคัดสรรศิลปินที่สามารถสนองต่อจุดมุ่งหมายของโครงการ ทั้งนี้ควรคำนึงถึง การเป็นที่ยอมรับของสังคมในด้านความสามารถ และผลงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความประทับใจต่อนักเรียนในเบื้องต้น นอกจากนั้นแล้ว ควรพิจารณาลักษณะ และกระบวนการทำงานที่สมควรเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน และสิ่งที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งคือ บุคลิกภาพส่วนตัวของศิลปิน ควรมีความอบอุ่น เปิดกว้างที่จะให้นักเรียนได้สัมผัสและสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างใกล้ชิด อีกวิธีหนึ่งคือ การจัดโครงการตามความเหมาะสมกับเวลาระยะสั้น และการมีงบประมาณที่จำกัด คือ แทนที่จะเชิญศิลปินมาประจำที่โรงเรียน ก็อาจใช้วิธีเชิญศิลปินมาเป็นครั้งคราว หรือจัดทัศนศึกษาพานักเรียนไปเยี่ยมชมการทำงาน of ศิลปิน ณ สถานที่ทำงานของศิลปินเอง ข้อดีในการใช้วิธีที่สองนี้ คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสศิลปินหลาย ๆ คน เพื่อสังเกตการใช้ทักษะ และความชำนาญที่หลากหลายกันออกไป แต่มีข้อจำกัด คือ การขาดความลึกซึ้ง และขาดความต่อเนื่องกล่าวโดยสรุปว่าเป็นการศึกษาแนวกว้าง ในขณะที่ในวิธีแรกนั้น เป็นการศึกษาแนวลึก

บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการสอนในแนวที่มีศิลปินเป็นแบบอย่างนี้ คือ เป็นผู้แสวงหา และคัดสรรศิลปินที่มีลักษณะที่ต้องการ คือ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เช่น ต้องการเน้นการแสดงออกที่แปลกใหม่ หรือ ต้องการเน้นการเป็นผู้มีทักษะ ความชำนาญในการใช้สื่อเฉพาะอย่าง นอกจากนั้นแล้ว ครูยังมีหน้าที่ประสานงานกับศิลปินระหว่างการสอน โดยควรไวต่อความรู้สึกของนักเรียน และเปิดการสนทนาให้เกิดขึ้นระหว่างศิลปินกับนักเรียน

3. **แนวการสอนแบบมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student - centered approaches)** หลักการพื้นฐานสำหรับการสอนแนวนี้ คือ การให้ความสำคัญต่อลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละบุคคล กล่าวคือ นักเรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละคน ในหลายด้าน เป็นต้นว่า ด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการทางร่างกาย ความสนใจ ระดับสติปัญญา ทักษะ และความถนัด การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก และความไวต่อการรับรู้ แนวการสอนนี้เริ่มได้รับความสนใจในยุค progressive education โดยวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของพัฒนาการของเด็ก และความเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นในตัวเด็กเอง ดังนั้นหากถูกก้าวร้าวกระบวนการเติบโต จากภายนอกมากเกินไป อาจทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน และมีผลต่อความเติบโตทางด้านความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดที่กล่าวนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่า ความมองการสอนในแง่ของการถ่วงดุลย์ระหว่างบทบาทหลักของครู กับการปล่อยให้เด็กแสดงออกโดยเสรี (Self-expression) การสอนแนวที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางนี้มี 2 แบบ คือ แบบเปิดเสรี (open classroom) และแบบแนวลึก (Indepth Approach) ทั้ง 2 แบบนี้ ต่างก็เน้นความสำคัญที่ตัวนักเรียน แต่มีนักเรียนเฉพาะแตกต่างกันออกไป ดังรายละเอียดดังนี้ แบบเปิดเสรี เป็นการสอนที่เริ่มต้นใช้ในประเทศอังกฤษ โดยให้นักเรียนมีบทบาทในตนเองอย่างเต็มที่ กล่าวคือ นักเรียนจะเป็นผู้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ และจะเป็นผู้วางแผน และดำเนินการเรียนด้วยตนเอง ส่วนบทบาทของครูนั้น จะเน้นการเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน จัดวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้เลือก และครูจะร่วมในการแสวงหาสิ่งต่างๆ

ขั้นตอนในการจัดการสอนจะเริ่มต้นจากการอธิบายแผนการเรียนกับนักเรียน โดยครูจะป้อนคำถามต่าง ๆ ที่ท้าทาย กระตุ้นความคิด และทำให้นักเรียนสามารถสรุปความสนใจและความต้องการของตนเองได้อย่างชัดเจน หรือ ครูอาจปล่อยให้เด็กคิด และลงมือทำงานตามลำพังโดยอิสระหากนักเรียนต้องการ และครูจะมีส่วนช่วยแนะนำ หรือให้ข้อเสนอแนะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แบบการศึกษาแนวลึก เป็นการสอนที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางอีกแบบหนึ่ง โดยการให้ความสำคัญต่อศักยภาพทางศิลปะของนักเรียนแต่ละบุคคล ในขณะที่แบบแรก ซึ่งได้แก่แบบเปิดเสรีนั้น เป็นการให้อิสระแก่นักเรียนอย่างเต็มที่ และบทบาทของครูเสมือนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเหลืออยู่ภายนอกนั้น แบบการศึกษาแนวลึกนี้ ถึงแม้ว่าจุดศูนย์กลางจะอยู่ที่ตัวนักเรียน แต่การเรียนการสอนครูควรมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเสนอขั้นตอน และการแนะนำให้นักเรียนสามารถดำเนินการ และวิเคราะห์ ประเมินผลการทำงานในแต่ละขั้นตอน ขั้นตอนที่ครูสามารถช่วยแนะนำได้แก่ (1) ให้นักเรียนหัดสังเกตตนเองในการแสดงออกทางศิลปะ ทั้งในระหว่างที่กำลังทำงาน และในผลงานของตนเองในที่สุด (2) ให้นักเรียน บันทึกข้อดี ข้อเสียของการปฏิบัติงาน และการแสดงออกทางศิลปะ (3) ให้นักเรียนรู้จักประยุกต์แนวทางการแก้ปัญหาในการทำงาน

ศิลปะของตนเองในอดีต หรือของผู้อื่น มาใช้ในการแก้ปัญหา (4) ให้นักเรียนหัดแก้ปัญหาในด้านการใช้สื่อศิลปะที่ตนเลือก (5) ให้นักเรียนหัดวิเคราะห์ปัญหา และความสำเร็จของตน (6) เกิดการเรียนรู้ ข้อคิด และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และความก้าวหน้าของตน (7) การมีส่วนร่วมอภิปรายปัญหาทางกระบวนการ และผลงานของตน และของผู้อื่น

โดยสรุปแล้ว บทบาทของครู คือช่วยนำทางให้นักเรียนไปสู่ การขยายกรอบความคิดในตัวนักเรียนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และช่วยเจาะเข้าไปถึงศักยภาพในการเรียนศิลปะของนักเรียนแต่ละบุคคล คุณค่าของการสอนแบบเปิดเสรีนี้ คือ การตอบสนองความต้องการ และความพอใจของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนกระตุ้นตนเองในการเรียน รู้จักการสรุปความคิด และวางแผนการทำงาน นั่นคือ การรับผิดชอบตัวเอง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองและเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนสำรวจ ค้นหา และรู้จักตนเอง

ข้อควรคำนึงในการจัดการสอนแบบเปิดเสรี มีอยู่หลายประการ ประการแรกคือ โดยลักษณะการสอนศิลปะโดยทั่วไปแล้ว มักเป็นการปฏิบัติ (Studio learning) ดังนั้นหากเปิดโอกาสให้นักเรียนทำความเข้าใจของแต่ละบุคคลแล้ว อาจมีความหลากหลายสูง ยากต่อการควบคุมดูแล และสิ่งที่ตามมาคือการหย่อนเรื่องระเบียบวินัย ตลอดจนการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้บริหารไม่พอใจ หรือ ไม่ให้ความสนับสนุนเท่าที่ควร ประการที่สอง คือ การเรียนรู้ที่พึงประสงค์อาจถูกมองข้าม หรือ ถูกทอดทิ้ง ความรู้เกี่ยวกับหลักการทางศิลปะ การสัมผัส และมีประสบการณ์ตรงต่อการทำงานศิลปะในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งนี้เพราะโดยหลักการแล้วเราให้อิสระแก่นักเรียนในการเลือกทำงานในเรื่องที่ตนสนใจ ซึ่งนักเรียนอาจเลือกซ้ำ ๆ เฉพาะในสิ่งที่ตนชอบ ประการสุดท้ายคือ โอกาสที่ครูจะช่วยเสริมสร้างความสามารถทั้งทางด้านการรับรู้ และการปฏิบัตินั้นจะมีจำกัด มิเช่นนั้นแล้ว อาจกลายเป็นว่า ครูเข้าไปก้าวร้าวความคิด และการทำงานของนักเรียน

4. การศึกษาแบบประสมประสาน (Interdisciplinary Studies) หลักการสำคัญคือ ความเชื่อที่ว่าการศึกษากว้างขวางเท่าชีวิต ซึ่งส่วนประกอบของชีวิตนั้นรวมปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมากมาย เช่น การกิน การอยู่ และการอยู่ในสังคม ดังนั้น ในส่วนของการศึกษาจึงควรมีการประสมประสานศาสตร์ต่าง ๆ จากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ในแต่ละศาสตร์นั้นควรมีความลึกซึ้งเพียงพอด้วย มิฉะนั้น เมื่อนำมารวมกันแล้ว ภาพรวมจะไม่ค่อยชัดเจน และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างผิวเผินเท่านั้น

ในการจัดการเรียนการสอนสู่ห้องเรียนจริงนั้นจะต้องคำนึงถึงการประสมประสานกันระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ อย่างแท้จริงแทนที่จะเป็นเพียงการปะติดปะต่อเรื่องเข้าด้วยกันโดยการนำเสนอในชั้นเรียนทีละเรื่องโดยอาจไม่มีความสัมพันธ์กันโดยตรง การสอนแบบให้ผู้สอนเป็นทีม นั้น จะต้องร่วมมือกันหาข้อตกลงถึงแก่นที่จะประสมประสานแต่ละศาสตร์เข้าด้วยกัน ซึ่งจะไม่เป็น

เพียงการผลัดเปลี่ยนกันสอนทีละช่วง ดังนั้นในบางครั้ง มีครูสอนเพียงคนเดียวอาจสามารถประสมประสานกันได้ดีกว่ามีครูหลาย ๆ คนเสียอีก ทั้งนี้โดยอาจเพียงใช้วิธีเชิญวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะมาเสริมความรู้ในบางเรื่องก็พอ รูปแบบการสอนแบบประสมประสานนี้สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งจะขอเสนอแนะในที่นี้ไว้ 2 วิธี คือ การให้ครูกับนักเรียนร่วมมือกัน และ การนำหลักสูตรระยะสั้น สำหรับวิธีแรกนั้น ครูกับนักเรียนจะร่วมมือกันพัฒนาแผนการเรียนการสอน โดยครูจะเริ่มต้นด้วยการแนะนำศาสตร์ต่าง ๆ แล้วจึงประชุมวางแผนกันกับนักเรียนถึงเรื่องต่าง ๆ ที่จะจัดอยู่ในโครงการ หลักการสำคัญในการดำเนินการดังกล่าวคือ จะต้องมีความยืดหยุ่นสูงในการตัดสินใจวางแผน และครูต้องสามารถนำนักเรียนไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของทุก ๆ ฝ่าย สำหรับวิธีหลัง ซึ่งได้แก่การจัดหลักสูตรระยะสั้นนั้น โดยหลักการแล้ว เพื่อเป็นการกระตุ้นความคิดใหม่ ๆ และสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียน ซึ่งต่างจากวิธีแรกในแง่ที่ว่า ครูจะเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอนให้นักเรียนเอง ยกตัวอย่างเช่น เรื่องการถ่ายทำภาพยนตร์ จะประกอบไปด้วยการรวมความรู้หลาย ๆ แขนงเข้าด้วยกัน เช่น เทคนิคการถ่ายทำ การจัดฉาก การแสดง การจัดแสงเสียง การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้สอนจะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในแขนงต่าง ๆ มาร่วมกันให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น ช่างกล้อง ผู้กำกับ การแสดง นักออกแบบ และนักแสดง เป็นต้น

ไม่ว่าจะจัดการเรียนการสอนโดยวิธีใดก็ตาม หากจะให้บรรลุผลแล้ว จะต้องคำนึงถึงการสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประการแรกคือ การสื่อสารกับนักเรียน ครูจะต้องชี้แจงโครงการให้นักเรียนได้รับรู้อย่างชัดเจน ปลูกฝังการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักเรียน ทั้งในหมู่นักเรียนด้วยกันเอง กับครู และกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ครูต้องเน้นให้นักเรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง ให้คำนึงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละคน และต้องส่งเสริมความรับผิดชอบ และการตัดสินใจอย่างมีหลักการ อีกประการหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การสื่อสารในกลุ่มผู้ร่วมงานของครู ควรมีการประชุม วางแผนร่วมกันจัดสรรเวลา และเตรียมความพร้อมในด้านอุปกรณ์ และสถานที่ ตลอดจนการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน(1) การจัดหลักสูตรนั้น ควรเน้นการเป็นหลักสูตรแบบที่มีประเด็นความคิดเป็นศูนย์กลาง (Idea-centered) มากกว่าการเป็นการสอนโดยทั่วไป หรือการวางแผนตามกำหนดการที่จัดไว้ล่วงหน้าอย่างเบ็ดเสร็จ (2) ควรมองว่าหลักสูตรมีลักษณะเป็นกลาง เนื่องจากจุดเน้นมุ่งไปที่การใช้ประเด็นความคิดเป็นศูนย์กลางตามที่กล่าวไปแล้ว ดังนั้นจึงไม่ขึ้นกับหน่วยงานใด โดยเฉพาะในแง่ของการบริหาร (3) ควรจัดเตรียมงบประมาณและค่าใช้จ่ายที่เป็นเอกเทศ ไม่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอื่นใด (4) ควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างทีมผู้สอน และนักเรียนอย่างแท้จริง (5) หากเป็นไปได้แล้ว การประเมินผลควรเป็นแบบผ่าน/ไม่ผ่าน มากกว่าการให้ระดับคะแนนเป็นเกรด เพราะลักษณะการมีส่วนร่วม หรือจุดยืนของนักเรียนแต่ละคนอาจแตกต่างกันออกไป (6) ควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหาร

เพราะต้องมีการทำงานกับบุคลากรจากหลายหน่วยงานและต้องมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นเอกเทศ (7) ควรได้รับความร่วมมือและการเล็งเห็นคุณค่า และความสำคัญจากบุคคลทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (8) การดำเนินงาน ควรมีความยืดหยุ่นสูง พร้อมทั้งจะปรับแนวทางตามความสนใจ และ ตามความเหมาะสม (9) ควรมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวการสอนแบบประสมประสานนี้ สายวิชาทางศิลปะควรเป็นผู้นำความคิดนี้มาใช้เพราะเหมาะสมกับลักษณะวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับศิลปะ ซึ่งโยงใยไปสู่แทบทุกแง่มุมของชีวิต และการเรียนรู้ เกี่ยวข้องกับบุคคลโดยภาพรวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย กล่าวคือ จะช่วยหล่อหลอมสติปัญญา อารมณ์ และความรู้สึก เป็นหนทางต่อการนำมาซึ่งความรู้

ฮับบาร์ด (Hubbard, 1969) กล่าวว่า การดำเนินการสอนจะเกิดผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนนั้น ๆ ด้วย ฮับบาร์ด แบ่งวิธีการสอนศิลปะออกเป็น 3 วิธี คือ (1) การวางแผนการสอนเป็นรายบุคคล (Planning Instruction the Individual) เป็นรูปแบบการสอนที่ได้รับการวางแผนให้มีความยืดหยุ่นหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็จำนวนของผู้เรียนและช่วงเวลาของการเรียนขึ้นอยู่กับผู้สอนที่จะพิจารณาความจำเป็น การสอนแบบนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างมีอิสระตามความสามารถของแต่ละคน ฉะนั้นรูปแบบวิธีการสอนจึงเป็นรูปแบบที่มีความอิสระอย่างแท้จริง (2) การสอนเป็นคณะ (Team teaching in art) การสอนเป็นคณะอาจเป็นที่ไม่พึงพอใจในระยะแรก ทั้งนี้เพราะผู้สอนศิลปะ และการสอนศิลปะมีลักษณะเฉพาะตัวสูง เมื่อไรก็ตามที่มีการสอนเป็นทีมจริง ๆ ขอบเขตของวิชาจะถูกแบ่ง และภาระหน้าที่การสอนที่แตกต่างกันจะถูกแทนที่ด้วยบุคคลแต่ละคน คนหนึ่งอาจสอนวาดเส้น อีกคนหนึ่งอาจสอนงานฝีมือ ผู้เรียนก็จะได้เรียนรู้จากทั้ง 2 คน การสอนแบบคณะจะมีการแนะนำอย่างเป็นลำดับ ผู้สอนแต่ละคนมีทักษะเพียงพอที่จะสร้างคุณค่าทางการสอน และผู้เรียนก็จะได้รับการเรียนรู้ที่ไม่จำกัด สอดคล้องกับประสบการณ์ทางศิลปะ นอกจากนี้ก็ยังทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบผู้สอนในรูปแบบที่ต้องการ และยังทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้นด้วย และ (3) การสอนโดยใช้สื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยี (Mechanical devices for art instruction) เป็นการสอนโดยใช้อุปกรณ์การสอนที่เป็นเครื่องกลประกอบ เช่น การใช้เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โทรทัศน์ หรือในปัจจุบันมีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเพียงเครื่องมือของผู้สอนมากกว่าเป็นตัวแทนของผู้สอน

นอกจากนี้ จอห์น เอ. ไมเคิล ยังได้แบ่งวิธีการสอนศิลปะภาคปฏิบัติออกเป็น 3 แบบ คือ (1) การสอนแบบบอกโดยตรง (Direct Method) เป็นวิธีการสอนแบบที่ผู้สอนบอกให้ผู้เรียนทำโดยตรง ให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือทำตามคำแนะนำของผู้สอนด้วยวิธีการลอกเลียนแบบจาก

หนังสือ จากแบบจำลอง จากแบบที่ผู้สอนเขียน หรือจากของจริง เช่น ดอกไม้ ใบไม้ ทิวทัศน์ ฯลฯ การสอนแบบนี้เป็นการสอนตามทฤษฎีเหมือนจริงแบบไร้มายา (Naïve realism) คือ การถ่ายทอดตามธรรมชาติที่ได้กับรับรู้ ตามวุฒิภาวะของวัย โดยมีได้มีความรู้ในด้านศิลปะมาก่อน การสอนด้วยวิธีการนี้ มีความเชื่อพื้นฐานว่าผู้เรียนจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้เอง เมื่อได้เห็น และลองทำตามแบบอย่างหลาย ๆ ครั้ง และเมื่อผู้เรียนเรียนรู้ไปถึงจุดที่เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นก็แสดงออกมาอย่างอิสระ วิธีการสอนแบบนี้เหมาะสมกับผู้เรียนที่เพิ่งเริ่มเรียน และยังไม่มีแนวคิดใด ๆ การได้เห็นแบบอย่างและการเรียนรู้ถึงหลักเกณฑ์การใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ตามคำบอกเล่าของผู้สอนเป็นการปูพื้นฐานความรู้ และได้ปฏิบัติตามซ้ำ ๆ หลายครั้ง จะทำให้ผู้เรียนเกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ของตนเองออกมาเอง การสอนด้วยวิธีการแบบนี้ บางครั้งผู้สอนไม่ยอมให้ผู้เรียนแสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์ของตน จนอาจจะกลายเป็นวิธีการบั่นทอนศิลปะให้ตกต่ำลงในตัวของผู้เรียน เพราะไม่มีโอกาสที่จะแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง (2) การสอนแบบการแสดงออกอย่างเสรี (Free expression -method) เป็นวิธีการสอนที่มีความตรงกันข้ามกับวิธีการสอนแบบแรก คือ เป็นวิธีที่ปราศจากการบังคับควบคุม ผู้เรียนจะได้รับอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ตามความพอใจของตัวเอง วิธีนี้ยึดถือกระบวนการมากกว่าการผลิต เป็นวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน และเกิดความสนใจที่จะเรียนในระยะเริ่มต้นก่อนที่จะเริ่มสอนเนื้อหาสาระ หรืองานที่เป็นชิ้นงานในโอกาสต่อไป (3) การสอนแบบมีความมุ่งหมายในการเรียน (Meaningful art-education) เป็นการสอนศิลปะที่ให้ผลเป็นที่พึงพอใจ เพราะผู้เรียนจะมีเสรีภาพอย่างเพียงพอ ในด้านอารมณ์ และความคิด การสอนศิลปะแบบนี้ขึ้นอยู่กับหลัก 2 ประการคือ การกระทำนั้นต้องมีความมุ่งหมายเป็นสิ่งสำคัญ และต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล การสอนศิลปะแบบมีความมุ่งหมายนี้ มีเป้าหมายเพื่อให้ศิลปะมีความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสังคม

ในด้านการสอนต้องการที่จะพัฒนาการผู้เรียนให้มีความรู้สึกในสิ่งดีงามเป็นรายบุคคล และรู้จักคุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคม ต้องการให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในความรู้สึกของวัตถุและรูปทรง โดยสนับสนุนให้งานจนประสบผลสำเร็จผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้รู้จักความหมายในสิ่งที่ตนเขียน มากกว่ากฎเกณฑ์ในการเขียนภาพนั้น ๆ แต่การที่ผู้เรียนจะสามารถแสดงความหมายของภาพได้ดีนั้น ผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์ให้ตรงกับความมุ่งหมายที่ต้องการแสดงออก ประสบการณ์นั้นอาจจะนำมาแสดงเป็นภาพ หรือการปั้น ความรู้สึกในการสร้างสรรค์ของผู้เรียนก็จะแสดงออกมาเมื่อสามารถปฏิบัติงานได้ ก็จะสามารถสร้างรูปอย่างมีความหมายได้

นอกจากนี้ จอห์น เอ. ไมเคิล ยังได้จำแนกวิธีการสอนตามลำดับความสามารถของผู้เรียนไว้ ดังนี้ 5 วิธีการคือ (1) วิธีการสอนแบบปฏิบัติตามคำสั่ง (Authoritarian-dictatorial-method) เป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนปฏิบัติงานตามคำสั่งอย่างเป็นลำดับขั้นตอนวิธีการนี้เหมาะ

สำหรับ การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนที่มีทักษะค่อนข้างต่ำ เป็นการปรับพื้นฐานให้ อยู่ใน ระดับที่สูงขึ้น

อารี สุทธิพันธ์ (2535) ประสบการณ์ทางจิตกรรม ในบรรดาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่วัดจากการสอนกันทั่วไปแล้ว จะเป็นประสบการณ์ทางศิลปะเท่านั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนมี เสรีภาพในการแสดงออกมากที่สุดเพราะเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนตามความคิดและความรู้สึกตอบสนองต่อสังคมโดยครุมีหน้าที่สำคัญคือ สร้างสิ่งเร้าให้มีบรรยากาศเป็นกันเอง ประสบการณ์ทาง ศิลปะหรือจิตกรรมแบ่งออกเป็นส่วนสำคัญ ๆ 4 ประการ คือ (1) ประสบการณ์เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือ (2) ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเร้าและความคิด (3) ประสบการณ์เกี่ยวกับการถ่ายทอดรูปแบบ (4) ประสบการณ์เกี่ยวกับการประเมินผล ประสบการณ์เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือ ในการดำเนินการทางจิตกรรมก็เหมือนกับในวิชาอื่น ๆ ที่ต่างก็คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือ ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจและสามารถใช้ได้อย่างดี ยิ่ง กว่านั้นผู้เรียนจะต้องรู้จักดูแลรักษาเครื่องมือด้วยวัสดุอุปกรณ์ แบ่งตามคุณสมบัติได้หลาย ประเภทเช่น

(1) ประเภทที่มีความหนาแน่นมาก เช่น สีน้ำมันต้องรู้จักน้ำมันผสมสีและต้องรู้ว่าถ้าจะให้แห้งเร็วควรจะทำอย่างไรต้องผสมน้ำมันอะไร

(2) ประเภทที่มีความหนาปานกลาง และใส ได้แก่ สีโปสเตอร์ สีน้ำ และสีอะคริลิก สีเหล่านี้สามารถทับกันได้แต่โอกาสที่สีระบายจะลดความเข้มก็มีมาก เพราะมีความชื้นน้อยนั่นเอง พู่กันสำหรับระบายก็มีความอ่อนกว่าพู่กันสีน้ำมัน ดังนั้น ผู้เรียนควรได้ทำความคุ้นเคยกับเครื่องมือและวัสดุ โดยการทดลองระบายป้าย ผสม โดยสังเกตได้ว่า ระบายอย่างนี้ได้ผลเป็นอย่างไร เมื่อทราบบัวและอุปกรณ์ที่จำเป็นแล้วก็ควรจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของ จิตกรรม ซึ่งมีลักษณะต่างกัน 2 ประการ คือ (1) โครงสร้างทางกายภาพ (Physical Structure) (2) โครงสร้างทางความคิด (Conceptual Structure)

โครงสร้างทางกายภาพได้แก่ ระบายรองรับ การลงพื้น และวัสดุกับตัวละลาย (อ่านหลักการจิตกรรมสมัยใหม่ประกอบ) ผู้เรียนผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจกับโครงสร้างทาง กายภาพนี้ให้แจ่มแจ้ง และควรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการทำโครงสร้างทางกายภาพนี้ ด้วย เพราะเป็นประสบการณ์พื้นฐาน สำหรับโครงสร้างทางความคิดนั้นส่วนใหญ่เป็นความคิดที่ ควรแสวงหาในการสร้างงานจิตกรรม โดยมีความคิดสำคัญ ๆ หลายประการ คือ (1) ความคิด เกี่ยวกับการถ่ายทอดรูปแบบ (2) ความคิดเกี่ยวกับการดัดแปลงโครงสร้างทางวัตถุ (3) ความคิด เกี่ยวกับการสร้างสรรค์บริเวณว่าง (4) ความคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดเรื่องราว (5) ความคิดเกี่ยวกับ การใช้วัสดุและสื่อตัวกลาง (6) ความคิดเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบ และเรื่องราว (7) ความคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ เพื่อสนองความต้องการของสังคม

ความคิดที่ควรแสวงหาหรือความคิดที่ควรกำหนดเป็นข้อตกลงว่าร่วมกันระหว่างผู้เรียน กับผู้สอนทั้ง 7 ประการนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นแนวทางในการแสดงออก บางคนอาจจะสนใจความคิดในการสร้างสรรค์บริเวณว่าง เขาก็อาจจะสร้างภาพโดยไม่ใช้บริเวณว่างแบบเดิม ๆ ที่เคยทำกันมา เขาอาจจะใช้ขนาดใหญ่ เล็ก เพื่อเสนอแนะความตื้นลึกของบริเวณว่างได้ อย่างไรก็ตามก็ดี เมื่อครูกำหนดเป็นปัญหาหรือข้อตกลงร่วมกันแล้วผู้สอนจะต้องร่วมแก้ปัญหาอย่างจริงจังด้วย ผู้เขียนอยากเสนอว่า ครูศิลปะที่ดีนั้นควรได้ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อนเสมอ และพิจารณาผลดีผลเสียอันเกิดจากปัญหานั้นก่อน กล่าวง่าย ๆ ก็คือ ต้องเตรียมตัวให้พร้อมก่อนนั่นเอง

สำหรับวัสดุและเครื่องมือในทางจิตรกรรมนั้น ครูผู้สอนควรแนะนำให้แก่นักเรียนรู้จักคุณสมบัติต่าง ๆ ของวัสดุ เช่น สีน้ำ มีคุณสมบัติเป็นอย่างไร สีเทียนและสีน้ำมันมีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งรวมถึงการใช้พู่กัน เกรียง ฯลฯ เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจและมีทักษะในเรื่องนี้แล้วจึงมอบหมายให้ลองถ่ายทอดตามปัญหาต่าง ๆ ได้ การทดลองใช้วัสดุ เครื่องมือต่างชนิดกันก็มีความจำเป็น กล่าวคือ ผู้เรียนจะได้ทราบจากเครื่องมืออย่างหนึ่งให้รูปแบบอะไร รอบแรงแบบที่มีสีเปียกกับรอบแรงแบบที่มีสีแห้งให้รูปแบบต่างกัน ปรัชญาการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมประสบการณ์เกี่ยวกับวัสดุและเครื่องมือเป็นอย่างดี

ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเร้าและความคิด การสอนจิตรกรรม สิ่งเร้าสำคัญมาก เพราะว่าเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดในการสร้างสรรค์รูปแบบต่าง ๆ ได้ สิ่งเร้าที่ควรจัดอาจจะแบ่งได้หลายประการ เช่น ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมมนุษย์สร้าง ภาพยนตร์ กระจกฉาย ผลงานสำเร็จแล้วของศิลปินรุ่นก่อน การเชิญศิลปินมาเล่าเรื่องชีวิตและผลงาน การพาไปชมนิทรรศการ สิ่งเร้าต่าง ๆ นี้เป็นหน้าที่ของครูจะต้องจัดหาเพื่อให้นักเรียนได้มีกำลังใจในการสร้างสรรค์และสิ่งหนึ่งที่เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญยิ่งคือ การสร้างบรรยากาศในการทำงาน ซึ่งได้แก่ สถานที่เรียนศิลปะโดยตรง (Studio) เพราะเหตุว่าเท่าที่ผู้เขียนมีประสบการณ์ทางการเรียนการสอนศิลปะพบว่าบรรยากาศในการทำงานเป็นสิ่งเร้าที่สำคัญยิ่ง

อย่างไรก็ดี ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเร้าและความคิดนี้เป็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างให้มีขึ้นให้ได้ มิฉะนั้นแล้วการเรียนการสอนจิตรกรรมก็จะไม่ได้ผล ประสบการณ์เกี่ยวกับการถ่ายทอดรูปแบบ เรื่องการถ่ายทอดรูปแบบมีความสัมพันธ์กับความคิดเป็นอันมาก รูปแบบอาจจะมีลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น (1) รูปแบบแปลกใหม่ ตามที่ผู้เรียนคาดคิด (2) รูปแบบที่มองเห็นแล้วรู้เรื่องเข้าใจง่าย อาจจะคล้ายคลึงกับสิ่งที่เห็นมาแล้ว (3) รูปแบบที่แสดงโครงสร้างภายในของเซลล์ของสิ่งต่าง ๆ จากกล้องจุลทรรศน์ เป็นต้น (4) รูปแบบที่ปรากฏขึ้นโดยบังเอิญ (Accident) และสร้างสรรค์ต่อเติม (5) รูปแบบที่แสดงความเคลื่อนไหว ความเร็ว และการเปลี่ยนแปลง (6) รูปแบบที่มีลักษณะพวามัว เลือมพรายไม่ชัดเจน (7) รูปแบบที่ผสมผสานกันของด้านต่าง ๆ หลาย ๆ ด้าน แสดงความซ้ำซ้อนกันหรือทับกัน (8) รูปแบบที่ต้องการให้ผู้ดูหวาดกลัว ตกใจ มีความสำนึกในสิ่งที่

อาจเป็นไปได้ รูปแบบทั้ง 8 อย่างโดยสังเขปนี้อาจจะทำความตกลงกับผู้เรียนหรือพยายามสำรวจความสนใจของผู้เรียน และเสนอแนะให้ได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับรูปแบบแบบใดแบบหนึ่งได้

แนวทางการเรียนการสอนจิตรกรรมที่กล่าวมาจนถึงตอนนี้ หวังว่าครูผู้สอนจิตรกรรมจะได้ลองนำไปดัดแปลงเพื่อให้เกิดผลต่อไป ผู้เขียนมีความเห็นใคร่อยากเสนอว่า ไม่มีแนวทางการเรียนการสอนใดจะใช้ได้ผลตลอดไป สิ่งต่าง ๆ ที่เราพบเห็นเรานำมาใช้เปลี่ยนแปลงไปทุกเวลา ภูเขา หินผา ผู้ฟังได้ด้วยอิทธิพลของกระแสน้ำ และเวลา แห่งเหล็กที่แข็งแกร่ง ผู้ฟังได้ด้วยอิทธิพลของความชื่น ออกซิเจนและเวลา ชีวิตทั้งหลายสลายไปด้วยเวลา ดังนั้นแนวทางการเรียนการสอนนี้อาจจะเหมาะวันนี้ แต่พรุ่งนี้ก็ล้าสมัยไปแล้ว ถ้าท่านลองไปใช้ลองแสวงหาดู บางที่ท่านอาจจะช่วยลดเวลาของความผูกพันให้ช้าลงได้

โรเบิร์ตสันและแมคเดเนียล (Roberson and Mcdaniel,1999) การฟื้นฟูจิตรกรรม (Persueltating painting) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิชาครูเพื่อใช้ในการสอนวิชาจิตรกรรม ได้เริ่มพัฒนา เมื่อได้พบข้อมูลว่าจิตรกรรมเป็นระบบของภาษาที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ จิตรกรรมไม่ได้เป็นแค่เพียงการรวบรวมเทคนิคและหลักการใช้รูปทรงเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง วัสดุ เทคนิค รูปทรง และส่วนของความรู้ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการนำเสนอแนวความคิดของตนเองได้ จากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจิตรกรรม จนทำให้เกิดความชำนาญ ผู้เรียนในช่วงเริ่มต้นควรจะเข้าใจลักษณะ ความหมายของจิตรกรรม และควรพิจารณาว่าอะไรคือ ความสามารถของพวกเขาที่ต้องการแสดงออก ผู้เรียนในหลักสูตรของเรา มีความชำนาญในด้านเทคนิคเพิ่มมากขึ้น และค้นพบรูปทรงใหม่ ๆ ซึ่งทำให้ผลงานของพวกเขามีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น

การสอนจิตรกรรมในทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก สังคมมีส่วนสำคัญ กำหนด ความหมายของศิลปะ เพื่อศิลปะ (Art – for Art' s – sake) ครูจำนวนมากยังคงมีการเรียนการสอนจิตรกรรม ตามระเบียบแบบแผนของตัวอย่างตะวันตก ผลงานของนักเรียนที่แสดงจะมีลักษณะเป็นแบบแผนตายตัว นี่เป็นข้อเสียในการเรียนการสอนจิตรกรรมในปัจจุบัน วัฒนธรรมของยุโรปมีความเจริญก้าวหน้ามากกว่าวัฒนธรรมอื่น แต่ยังคงขาดการศึกษาอย่างจริงจังในเรื่องวิถีทางจิตรกรรมในหลาย ๆ วัฒนธรรมทั่วโลก ซึ่งเป็นทางเลือกให้ผู้เรียนได้ศึกษามากขึ้น แต่การสนับสนุนช้ากว่าความต้องการในปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าไปมากทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีสื่อที่ทันสมัยทำให้ค้นพบวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ให้การทำงานจิตรกรรมมีมาตรฐานที่ดีขึ้น (nonvirtuality) จิตรกรรมควรละเว้นการปฏิบัติที่แสดงออกถึงความรุนแรง เพราะการรับรู้ข่าวสารของมนุษย์มีมากขึ้น ทำให้โลกนี้มีความเท่าเทียมกันในการรับรู้ แต่เราก็ไม่ควรละทิ้งข้อเสนอแนะที่เคยประสบความสำเร็จมาก่อน จิตรกรรมคำนึงถึงการใช้มือ การสร้างของจิตรกรรมตะวันตก มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ การ

แสดงออก มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในปัจจุบัน แต่ในหลักสูตรนี้ ใช้เหตุผลและหลักการกับงานจิตรกรรม ที่มีวิธีการและระบบเช่นเดียวกับการสื่อสารของมนุษย์ที่มีความเป็นมาไม่น้อยกว่า 18,000 ปี ซึ่งได้รับช่วงระบบการทำงานที่สร้างสัญลักษณ์มาถึงยุคปัจจุบัน สามารถทำให้พบกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลง เราควรจะมีการกำหนดจุดประสงค์ที่จะแนะนำผู้เรียน และจิตรกรควรนำเอาแนวความคิดนี้ไปเปลี่ยนแปลงโดยมีการศึกษาให้หลากหลายวัฒนธรรมและมีการค้นคว้าวัสดุใหม่ เทคนิคใหม่ รูปทรงใหม่ เรื่องราวใหม่ จึงจะถือได้ว่าบรรลุจุดประสงค์ในการนำเสนอผลงานจิตรกรรม

การศึกษาหัวข้อโครงสร้างนั้น มีการศึกษาแต่ละหัวข้ออย่างลึกซึ้ง เช่น เรื่องรูปร่าง มีการสรุปส่วนสำคัญของแนวความคิดผู้เรียน การใช้เนื้อหาวิชา มีความเหมาะสมกับการเรียน มีระบบระเบียบกระบวนการที่สำคัญของการทำงานจิตรกรรม มีการพิจารณาวิธีการและแนวความคิด มีการศึกษาเปลี่ยนแนวทางการทำงานรวมถึงประวัติของศิลปิน ซึ่งสามารถเป็นศูนย์รวมของความรู้ที่สำคัญได้ มีการสำรวจวัสดุที่มีการเปลี่ยนแปลงไป มีการวางแผน การใช้เทคนิค การเปลี่ยนแปลงรูปทรง มันเป็นส่วนสำคัญของการสร้างความรู้ การสร้างประโยชน์นั้น คือ การนำทุกส่วนมาผสานสัมพันธ์กัน ในส่วนของการบรรยายการทำงานจิตรกรรม ที่มีในหนังสือเกี่ยวกับผลงานของศิลปิน มีตอนหนึ่งกล่าวถึงหลักการของวัสดุ ที่ทำให้เรารู้ได้เร็ว การบรรยายชักจูงไปทางที่ผิด ซึ่งบิดเบือนผู้อ่าน ในแต่ละบทมีการกำหนดความหลากหลายของจิตรกรรม ให้เขียนวารสาร และการอภิปรายแบบฝึกหัด ในการตัดสินใจว่าจะวาดอะไร นักเรียนจะต้องพัฒนา ความเข้าใจ ความคิดของพวกเขาเอง ในการพิจารณาหัวข้อที่จะสามารถนำไปใช้ในแสดงออกเป็นผลงานจิตรกรรมได้ และทำให้เชื่อว่าผลลัพธ์ที่ได้ของการเขียนวารสารมีผลต่อความสามารถของนักเรียนได้

หลักสูตรจิตรกรรมในระดับปริญญาตรีช่วงการศึกษาที่ 1 การเริ่มต้นของการเรียนจิตรกรรม จะศึกษาความรู้เบื้องต้น เช่น เนื้อหาวัสดุ เทคนิค สี รูปทรงมูลฐานซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญของวิชาจิตรกรรม ในส่วนนี้นักเรียนจำนวนมากไม่ค่อยสนใจ การเตรียมตัวในภาคเรียนแรก จะศึกษาแบบกว้าง ๆ จะให้ความสำคัญกับเรื่องประวัติจิตรกรรม เนื้อหา ศิลปินที่มีชื่อเสียง สถานที่และรูปร่างรูปทรง โดยจะให้ความสนใจภาพหุ่นนิ่งในยุคแรก ๆ ของศิลปินตะวันตก ภาพคนครึ่งตัว ภาพทิวทัศน์ แล้วนำไปสร้างเป็นรูปจิตรกรรม คนครึ่งตัวของตัวเอง มีการปรับปรุงให้ทันสมัย ซึ่งมีความสัมพันธ์ กับความเชื่อในหลาย ๆ วัฒนธรรม

ช่วงการศึกษาที่ 2 หลังจากที่เราได้เรียน ความรู้เบื้องต้นในบทเรียนแรกมาแล้ว อีก 3 บทเรียนต้องตั้งใจในการศึกษาให้ครอบคลุมในแต่ละตอน เพราะเป็นตอนที่ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับวัดคุณภาพของผู้เรียนแต่ละคนที่เรียนอยู่ในหลักสูตรนี้ ในช่วงการศึกษานี้ จะศึกษาขยายความคิดเพิ่มขึ้นจะศึกษาเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันกับวิชาจิตรกรรม มีการศึกษาสำรวจ ทฤษฎี

ศิลปะหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ศิลปะหลากหลายวัฒนธรรม (Multiculturalism) ศิลปะแบบสตรีนิยม (feminism) และศึกษาวិธีการต่าง ๆ ของจิตรกรรม

ช่วงการศึกษาที่ 3 จะมี 2 หัวข้อที่จะค้นคว้าศึกษา ซึ่งเป็นการจำกัดให้มีการนำเสนอผลงานจิตรกรรม เป็นการศึกษาค้นหาลักษณะเฉพาะของตัวเองเป็นบทสรุปของหลักสูตร ว่าเป็นผู้ที่มีแนวความคิดสมัยใหม่ หรือเป็นผู้ที่มีแนวความคิดหลังสมัยใหม่ และมีการพิจารณาการวางแผนการทำงาน (ในขอบเขตของหัวข้อ) ความรู้ความเข้าใจในการวิจารณ์ผลงานที่ปฏิบัติทางจิตรกรรม

ช่วงการศึกษาที่ 4 เป็นการบรรยาย อภิปรายเรื่องประวัติศาสตร์จิตรกรรม และเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง และใกล้เคียงเป็นการกล่าวถึง รูปทรงทางทัศนศิลป์ในส่วนอื่นของสังคมศึกษา ผลกระทบของสองทฤษฎี และนโยบายทางการเมือง และศึกษาเหตุการณ์ต่าง ๆ ของจิตรกรรมที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน นี่เป็นการวัดผลครั้งสุดท้ายของหลักสูตร

ช่วงการศึกษาที่ 5 นอกเหนือจากการเรียนวิชาเอกจิตรกรรม ตามการวัดผลของนิสิตในมหาวิทยาลัยแล้ว ผู้เรียนจะต้องมีการพัฒนาผลงาน และศึกษาหาความรู้ด้วยตัวของตัวเอง อยู่เสมอ

กล่าวสรุปได้ว่าการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยได้ประมวลวิธีการสอนศิลปะจากการสอนแบบเน้นประสบการณ์ แนวการสอนแบบมีศิลป์เป็นแบบอย่าง แนวการสอนแบบมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การศึกษาแบบประสมประสาน แนวการสอนในแต่ละแบบจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนแก้ปัญหา การตัดสินใจ การทำงานจนสำเร็จ ครูต้องเป็นผู้ที่แสวงโดยเน้นการแสดงออกที่แปลกใหม่ ให้ความสำคัญกับทักษะ ความชำนาญในการใช้สื่อเฉพาะอย่าง บทบาทของครูต้องช่วยนำทางการขยายกรอบแนวความคิดในตัวผู้เรียนและช่วยส่งเสริมเข้าไปให้ถึงศักยภาพในการเรียนศิลปะของผู้เรียนและแต่ละบุคคล ในการสอนแบบประสมประสานใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับศิลปะ การดำเนินการสอนจะเกิดผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทางเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม โดยแบ่งวิธีการสอนศิลปะเป็น 3 แบบ คือ การวางแผนการสอนเป็นรายบุคคล การสอนเป็นคณะ การสอนโดยใช้สื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยี ในการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 3 แบบ การสอนแบบบอกโดยตรง การสอนแบบการแสดงออกอย่างเสรี การสอนแบบมีความมุ่งหมายในการเรียน ทางด้านประสบการณ์ทางจิตรกรรมของการสอนเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการแสดงออกมาก ประสบการณ์ทางศิลปะหรือจิตรกรรมแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ ประสบการณ์เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเร้าและความคิด ประสบการณ์เกี่ยวกับการถ่ายทอดรูปแบบ ประสบการณ์เกี่ยวกับการประเมินผล แนวการเรียนการสอนจิตรกรรมสามารถนำมาใช้และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ทุกเวลา การเรียนการสอนจิตรกรรมควร

เน้นการสอนให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้ค้นคว้าหาวัสดุใหม่ รูปทรงใหม่ เทคนิคใหม่ และเรื่องราวใหม่ ผู้เรียนมีความสามารถในการนำเสนอแนวความคิด มีการพัฒนาผลงาน และศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

ทฤษฎีจิตกรรม

ความหมายของ “ จิตรกรรม ”

มีนักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของคำว่า จิตรกรรม คือ ภาพเขียนและด้วยการขีดเขียนและการระบายสี โดยอาศัยอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการวาดภาพ เช่น ดินสอ พู่กัน จานสี เกี๋ยงสี และอื่น ๆ โดยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดลงบนกระดาษ แผ่นไม้ ฝาใบ ฝาผนังและวัสดุอื่น ๆ ที่มีพื้นราบและองค์อุปกรณ์ดังกล่าวในการสร้างงานจิตรกรรมเป็นงานที่ละเอียดอ่อนที่ต้องอาศัยความคิดในการวางแผน การใช้วัสดุกลวิธีและความชำนาญในการทำงานให้ลุล่วงตามวัตถุประสงค์

สุชาติ เกาทอง (2531) จิตรกรรมเป็นทัศนศิลป์รูปแบบหนึ่งโดยมีโครงสร้างทางกายภาพของตัวมันเองเป็นศิลปะที่กินระวางเนื้อที่ (Space art) และมีลักษณะเป็น 2 มิติ คือ มีความกว้างและความยาว จอห์น แคนาดาเดย์ (John Canaday) ได้ให้ความหมายว่า “ จิตรกรรมคือการระบายชั้นของสีลงบนพื้นระนาบรองรับ เป็นการจัดความสัมพันธ์ของรูปทรงและสีที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของศิลปินแต่ละคนในการเขียนภาพนั้น อารี สุทธิพันธ์ ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ หมายถึงการระบายสี การใช้สี หรือการกระทำด้วยสี โดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่เหมาะสมเพื่อถ่ายทอดพฤติกรรมให้เป็นสารรูป หรือความรู้สึกซึ่งจิตรกรรมมีส่วนเกี่ยวข้อง

Canaday (1980) ให้ความหมายของจิตรกรรมว่า เป็นการระบายชั้นของสีลงบนพื้นระนาบรองรับเป็นการจัดรวมกันของรูปทรงและสี เป็นโครงงานเฉพาะตัวของศิลปินผู้สร้างผลงาน เป็นถ้อยแถลง หรือ อย่างน้อยที่สุดก็เป็นถ้อยแถลงเพียงบางส่วนของปรัชญาแห่งยุคสมัยซึ่งแสดงออกในผลงาน และมันสามารถให้ความหมายเหนือสิ่งอื่นใดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลคนหนึ่งหรือยุค ๆ หนึ่ง ซึ่งมันถูกสร้างขึ้น

Chapman (1978) ให้ความหมายของจิตรกรรมว่า เป็นการแสดงออกของความรู้สึกส่วนบุคคลและเป็นรูปแบบศิลปะที่ทำโดยเจตนา และมีความสนุกเพลิดเพลิน

นฤกุล ชมภูนิช (2525) กล่าวว่า จิตรกรรมคือ งานที่สร้างสรรค์ด้วยสี โดยแสดงออกบนพื้นระนาบต่าง ๆ เช่น กระดาษ ฝาใบ ฯลฯ ด้วยวิธี ขีด เขียน ป้าย ระบาย หรืออื่น ๆ ด้วยเส้น สี โดยใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น ดินสอ ปากกา พู่กัน เกี๋ยง นิ้วมือ หรือวัสดุอื่น ๆ ได้ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามความคิดสร้างสรรค์เป็นสำคัญ

อารี สุทธิพันธ์ (2532) ได้กล่าวว่า จิตรกรรม คือการระบายสีด้วยพู่กันหรือวัสดุมีสีบนระนาบรองรับต่าง ๆ กัน อาจระบายสีเดียวหรือหลายสีด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น จิตรกรรมสีน้ำจิตรกรรมสีน้ำมัน เป็นต้น จิตรกรรมให้ความรู้สึกเกี่ยวกับมิติได้อย่างเดียวกับการวาดเขียน แต่ลักษณะต่างกัน เพราะวัสดุต่างกัน

เริงชัย จงพิพัฒน์ (2513) ให้ความหมายคำว่า จิตรกรรม คือ การเขียนสี การระบายสี ต่าง ๆ การละเส้นสี หรือหมายถึงกิจกรรมของศิลปินที่เกี่ยวข้องกับสีโดยตรง หรือถ่ายทอดความรู้สึกของตนต่อสิ่งแวดล้อมด้วยสี บน ผิวหน้าระนาบ

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2528) กล่าวว่า จิตรกรรมคือการเขียนภาพและระบายสีต่าง ๆ หลาย ๆ สี สีที่นิยมใช้ ได้แก่ สีน้ำมัน สีน้ำ สีฝุ่น สีครายอง และสีพลาสติก จากความหมายของคำว่าจิตรกรรม ข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า จิตรกรรม คือ ผลงานศิลปะการเขียน ภาพระบายสี บนพื้นระนาบต่าง ๆ โดยอาศัยวัสดุและเทคนิคตามความคิดสร้างสรรค์

อาจกล่าวสรุปความหมายจิตรกรรม คือ การขีดเขียน การระบายสีลงบนพื้นระนาบรองรับ เป็นการจัดรวมกันของรูปทรงและสีที่เกิดขึ้น โดยการเตรียมการของศิลปินเป็นงานที่สร้างสรรค์ด้วยสี ได้แก่ สีน้ำมัน สีน้ำ สีฝุ่น สีครายอง สีพลาสติก โดยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการวาดภาพ เช่น ดินสอ พู่กัน จาน สี เกรียงสี โดยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดลงบนกระดาษ แผ่นไม้ ฝาผนัง และวัสดุอื่น ๆ ที่มีพื้นราบ มีเทคนิคตามความคิดสร้างสรรค์ เป็นการแสดงออกของความรู้สึกส่วนบุคคล

รูปแบบของจิตรกรรม

การสร้างงานจิตรกรรมที่มีเหตุผลและเงื่อนไขหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และอารมณ์ ความรู้สึกอันเป็นพื้นฐานอยู่เบื้องหลัง จากอดีตที่ผ่านมาจะพบว่ารูปแบบของจิตรกรรมจะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในแต่ละยุคสมัย บางลักษณะดูครั้งเดียวสามารถเข้าใจได้โดยทันที บางลักษณะต้องดูหลาย ๆ ครั้งถึงจะเข้าใจ หรือบางที่ต้องใช้ความคิดและจินตนาการประกอบควบคู่ไปด้วยจึงได้ความหมายที่สมบูรณ์ จากหลักฐานทางการสร้างสรรค์จิตรกรรมที่เป็นหลักฐานให้เห็นอยู่พอที่จะสรุปการแสดงออกทางด้านรูปแบบได้ 3 ประเภท คือ ประเภท Figurative ประเภท Non – Figurative และประเภท Semi – Figurative & Non – Figurative

รูปแบบ Figurative

เป็นจิตรกรรมที่แสดงให้เห็นความมีตัวตนดูรู้ว่าเป็น คน สัตว์ สิ่งของ ที่ค่อนข้างชัดเจนโดยมากศิลปินจะอาศัยเรื่องราวของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อบันดาลใจในการทำงาน โดยแบ่งเป็น 3 แบบ คือ

1. ศิลปะเหมือนจริง (Realistic Art) เป็นรูปแบบที่ถ่ายทอดให้มีลักษณะใกล้เคียงความจริงหรือเหมือนจริงเป็นสำคัญ ทั้งขนาด สัดส่วน สี สัน บรรยากาศ ตลอดจนระยะของภาพ โดยปกติรูปแบบในแนวทางนี้มักจะเป็นการอาศัยคั่นคว่ำจากธรรมชาติ เป็นส่วนใหญ่ศิลปินที่สร้างจิตรกรรมในแนวทางนี้จะมีทักษะสูงในการศึกษาธรรมชาติ สถาบันการศึกษาศิลปะแต่เดิมนิยมให้นักศึกษาได้ศึกษาตามแนวทางแบบเหมือนจริงเป็นพื้นฐานในหลาย ๆ ลักษณะ อาทิเช่น ภาพทิวทัศน์ (Landscape) ภาพทะเล (Sea Scape) ภาพหุ่นนิ่ง (Still Life) ภาพคนเหมือน (Portrait) เป็นต้น

2. ศิลปะอุดมคติ (Idealistic Art) เป็นรูปแบบศิลปะที่แสดงออกเพื่อเสนอความคิด อุดมการณ์ ศิลปินอาจมีเงื่อนไขในการสร้างด้วยเรื่องราวที่สลับซับซ้อน และในบางครั้งเป็นแบบเรียบง่าย แต่ผลที่จะได้รับนั้นจะเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้น “ ศิลปะทางอุดมคติ (Idealistic art) แม้แตกต่างไปจากศิลปะทางคติเหมือนของจริง (Realistic art) ก็ดี แต่ควรเข้าใจว่าศิลปะทางอุดมคติไม่หมายความว่า เป็นเรื่องทางใจ ศิลปะทางอุดมคติหมายความว่าคติเหมือนของจริง (Realism) ซึ่งประกอบด้วยอุดมคติ (Idealized) คือเป็นอย่างภาพฝันเหมือนของจริงที่สมบูรณ์

3. ศิลปะเหนือจริง (Surrealistic Art) แปลตามพยานุเคราะห์ว่า “ เหนือจริง” คือต้องการแสดง สิ่งซึ่งไม่ใช่เป็นของโลกที่ปรากฏเห็นได้ด้วยตา แต่ต้องการแสดงสิ่งซึ่งมองไม่เห็นอันเป็นสาระของโลกที่ปรากฏเห็น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งต้องการที่จะแสดงสิ่งซึ่งอยู่เหนือโลกนี้ เพราะสิ่งที่ปรากฏเห็นล้วนเป็นมายา โดยเป็นจริงโดยสมมุติเท่านั้น สิ่งที่เป็นสาระเหนือจริงนั้นเป็นสิ่งที่ศิลปินต้องการแสดงออกให้ปรากฏเห็นศิลปะในลักษณะเหนือความจริงภาพเขียนส่วนใหญ่จะมีลักษณะของการนำเอาสิ่งที่เป็นจริงนำมาผสมผสานกัน ภาพที่ปรากฏออกมาบางครั้งดูแล้วจะมีลักษณะน่ากลัว ตื่นเต้น ลึกลับ

รูปแบบ Non – Figurative

หมายถึงรูปแบบทางนามธรรมแสดงให้เห็น เส้น สี น้ำหนัก รูปร่าง รูปทรง เป็นต้นต้องการแสดงความงามบริสุทธิ์ด้วยการประสานกันของธาตุต่าง ๆ ทางทัศนศิลป์ หลีกเลียงรูปทรงที่ดูรู้เรื่องว่าเป็นรูปอะไร เพื่อไม่ให้ความรู้เรื่องเหล่านั้นเข้ามาแย่งความงาม หรือความรู้สึกที่ศิลปินต้องการแสดงออก เป็นการหาความงามแบบนามธรรมบริสุทธิ์ (Pure Abstract Beauty) ศิลปะนามธรรม (Abstract Art) เป็นตัวอย่างของจิตรกรรมประเภท Non – Figurative ที่ชัดเจนที่สุด ปฏิเสธรูปแบบที่เป็นรูปร่างศิลปินจะให้ความสำคัญกับ สี เส้น และน้ำหนัก สร้างองค์ประกอบถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก อารมณ์ ด้วยสัญลักษณ์ง่าย ๆ

รูปแบบ Semi – Figurative & Non – Figurative

หมายถึงรูปแบบทางกึ่งนามธรรม สามารถเห็นได้ว่าเป็นรูปทรงต่าง ๆ แต่มีลักษณะของการตัดทอน หรือตัดแปลงให้ห่างออกไปจากธรรมชาติจนดูเกือบไม่รู้เรื่อง รูปแบบประเภทนี้ที่จริงแล้วมันจะอยู่บนเส้นแแกนอันเดียวกัน มีปลายข้างหนึ่งเป็น Figurative และอีกข้างหนึ่งเป็น Non – Figurative ตรงกลางก็เป็นกึ่งนามธรรม นอกจากสามจุดนี้แล้วศิลปินมีอิสระที่จะยืนอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งตลอดเส้นแแกนนี้ ซึ่งมีอยู่มากมายนับไม่ถ้วน โดยทั่วไปศิลปินจะเดินจากปลายข้างรูปธรรมไปหานามธรรม ถ้าเดินไกลเกินความจำเป็น เกิดธรรมชาติภายในของตนจะยอมรับก็ต้องเดินกลับ ศิลปินบางคนเดินกลับไปกลับมาบนเส้นแแกนนี้ โดยไม่จำกัดตัวเองอยู่ในลัทธิใด ๆ เป็นอิสระในการแสดงออกอย่างเต็มที่ (สุชาติ เถาทอง, 2531)

ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2528) ในกระบวนการถ่ายทอดสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในลักษณะต่าง ๆ ของจิตรกรรมนั้น มิได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือมีรูปแบบเหมือนกันไปหมด ทั้งนี้เพราะแต่ละคนย่อมมีแนวความคิด ทักษะคติ พื้นฐาน ประสบการณ์เกี่ยวกับรูปแบบ และอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน จึงทำให้รูปแบบของผลงานที่ปรากฏมีความแตกต่างกันออกไปอย่างมาก และในรูปแบบที่แสดงแตกต่างกันเหล่านี้อาจนำมาสรุปแยกออกได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ตามลักษณะการถ่ายทอดได้ดังนี้ (1) การถ่ายทอดรูปแบบในลักษณะที่เหมือนจริงตามธรรมชาติ (Realistic) (2) การถ่ายทอดรูปแบบในลักษณะกึ่งนามธรรม (Semi abstract) (3) การถ่ายทอดรูปแบบในลักษณะนามธรรม (Abstract)

นิกอละ ระเด่นอาหมัด (2543) ปัจจุบันนี้ เสรีภาพทางความคิดและการแสดงออกได้ส่งผลต่อการแสดงออกในจิตรกรรม ทำให้เกิดรูปแบบขึ้นมากมาย ทั้งนี้ขอหาสาระเทคนิคกรรมวิธี ตลอดจนการคิดหาสื่อใหม่ ๆ จากสีและวัสดุอื่น ๆ ดังนั้นหากไม่ศึกษาให้เข้าใจในการจัดประเภทรูปแบบจิตรกรรมจะทำให้เกิดความสับสน การศึกษารูปแบบจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการศึกษาศิลปะจิตรกรรม รูปแบบจิตรกรรมแบ่งได้ดังนี้ (1) รูปแบบที่บันทึกตามตาเห็น (The Style of Objective Accuracy) (2) รูปแบบที่บันทึกตามกฎเกณฑ์ (The Style of Formal Order) (3) รูปแบบที่บันทึกตามอารมณ์และความรู้สึก (The Style of Emotion) (4) รูปแบบที่บันทึกตามจินตนาการและความเพ้อฝัน (The Style of Fantasy) ความเข้าใจในรูปแบบจิตรกรรมแต่ละรูปแบบนั้น จะมีส่วนช่วยให้เราเข้าใจในจิตรกรรมได้มากขึ้นไม่ว่าจะในเชิงศึกษา เพื่อการเปรียบเทียบ การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการประเมินค่า ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละรูปแบบที่ควรแก่การศึกษาต่อไป

อาจกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบจิตรกรรมจะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในแต่ละยุคสมัย จากการสร้างสรรค์จิตรกรรมแบ่งออกได้รูปแบบ 3 ประเภท คือประเภท Figurative เป็นจิตรกรรมที่แสดงให้เห็นความมีตัวตน โดยแบ่งได้ 3 แบบคือ ศิลปะเหมือนจริง ศิลปะอุดมคติ ศิลปะเหนือจริง ประเภท Non-Figurative หมายถึงรูปแบบทางนามธรรม แสดงให้เห็น เส้น สี น้ำ

หนัก รูปว่าง รูปทรง ประเภท Semi-Figurative & Non-Figurative หมายถึงรูปแบบทางกึ่งนามธรรม ผู้เขียนจะต้องใช้ความคิด และจินตนาการในการสร้างงานจิตรกรรม อาจขึ้นอยู่กับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และอารมณ์ ความรู้สึกอันเป็นพื้นฐาน

ประเภทของจิตรกรรม

สุชาติ เถาทอง (2531) การจัดแบ่งประเภทของจิตรกรรมเพื่อเป็นเนื้อหา หรือเรื่องราวในการกำหนดเป็นหัวข้อในการเรียนการสอน ทางศิลปะนับได้ว่ายังขาดข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาร่วมกันอยู่มาก ส่วนมากผู้สอนในแต่ละสถาบันก็จะเป็นผู้กำหนดขึ้นเองตามความเหมาะสม โดยอาศัยหลักสูตรเป็นเกณฑ์อย่างกว้างๆ

สำหรับการสอนจิตรกรรม มีขอบข่ายและจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป ผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลและประสบการณ์ของตนเองจากหนังสือทางจิตรกรรมที่มีอยู่รวบรวมและเรียบเรียงขึ้นใหม่ ที่แบ่งแนวคิดในการแบ่งประเภทจิตรกรรมได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. จิตรกรรมที่มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติ

จุดมุ่งหมายหลักจะเป็นไปในลักษณะทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และข้อมูลจากแบบในธรรมชาติ นำมาวิเคราะห์ กลั่นกรอง และแสดงออกในงานจิตรกรรม ตามแนวความคิด ความรู้สึก ตลอดจนจินตนาการเฉพาะบุคคล จิตรกรรมในหัวข้อนี้อาจแบ่งออกได้อีกตามลักษณะของเรื่องราวได้เป็น 4 ประเภทคือ (1) ภาพหุ่นนิ่ง (Still – Life painting) เป็นภาพเขียนที่มีวัตถุหรือหุ่นที่เคลื่อนไหวไม่ได้ เช่นผลไม้ ดอกไม้ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ หรืออาจจะใช้รูปหุ่นอื่นๆอีกตามความเหมาะสม อาทิ เช่น เศษโลหะ พลาสติก ซึ่งขึ้นอยู่กับเจตนา หรือความคิดในการสอน เศษเหล็กเก่าๆ อาจจะศึกษาเรื่องของสี ความผูกพันหรือศึกษาทางเทคนิค อันมีความจำเป็นต้องพัฒนาไปตามกาลเวลาคด้วย ภาพหุ่นนิ่งจะเป็นวิธีแสดงความรู้สึกอย่างหนึ่งของวัตถุกับแสงเงาในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ (2) ภาพทิวทัศน์ (Landscape painting) เป็นจิตรกรรมที่แสดงเกี่ยวกับภูมิประเทศ บรรยากาศ และเวลา ซึ่งมีพื้นที่แสดงเกี่ยวกับทิวทัศน์ ดิน ต้นไม้ มากกว่าจำนวนพื้นที่ที่แสดงเกี่ยวกับน้ำทะเล หรืออากาศ หรือทิวทัศน์ หมายถึงเนื้อที่ซึ่งธรรมชาติครอบคลุมอยู่ทุกส่วน ต้องมีความสัมพันธ์กันกับส่วนอื่น ๆ และกับเนื้อที่ทั้งหมด การเขียนภาพทิวทัศน์ไม่หมายถึงการเขียนรูปแบบภาพถ่าย

การเขียนภาพทิวทัศน์ในขอบข่ายนี้จะถ่ายทอดเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง ต้นไม้ เรือ และคลองก็ได้ ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้วาดเป็นสำคัญ ภาพทะเล (Seascape painting) เป็นจิตรกรรมที่มีบริเวณที่เป็นพื้นน้ำทะเลมากกว่าบริเวณส่วนอื่น ๆ ทั้งภาพ และส่วนมากจะแสดงเกี่ยวกับบรรยากาศชายทะเล หิน ต้นไม้ หาดทราย หรือจะมีเรือ และนกประกอบด้วยก็ได้เพื่อความเหมาะสมของการแสดงออกและความรู้สึก ภาพคน (Portrait- Figure-Nude painting) เป็น

การเขียนภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับการเขียนภาพคนเหมือน หรือภาพคนครึ่งตัว (portrait) อาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่เหนือเข็มขัดขึ้นไปโดยประมาณ แต่ถ้าเขียนภาพคนทั้งตัว (Figure) หมายถึงการแสดงให้เห็นตั้งแต่หัวจรดปลายเท้า รูปแบบในการแสดงออกในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะเขียนในห้อง จึงมักจะแสดงส่วนประกอบอื่น ๆ ประกอบได้บ้างตามความเหมาะสม คล้าย ๆ วิธีการของหุ่นนิ่ง หรือจะไม่แสดงก็ได้ เน้นเฉพาะรูปแบบของคนเท่านั้น

ส่วนลักษณะสุดท้ายก็จะเป็นภาพคนเหมือนกัน แต่ใช้แบบผู้หญิงและโดยมากจะเปลือยทั้งหมดภาพ ประเภทนี้จึงมักไม่เรียกภาพคน (ที่ใช้แบบผู้ชาย) แต่จะเรียกว่า “ภาพเปลือย” (Nude) จะเป็นการศึกษาลักษณะเดียวกันกับภาพคนเหมือนกันคือ ลักษณะทางโครงสร้างของคน โดยส่วนรวม จิตรกรรมที่มีแบบจากธรรมชาตินั้นจะเป็นไปในลักษณะให้ผู้เรียนได้รู้จักสังเกต และหาแนวคิดจากการทำงานจากธรรมชาติ และนำแนวคิดนั้นมาแสดงออกตามแนวความคิดของตัวเองอย่างอิสระ โดยไม่จำกัดขอบเขต เรื่องราว เนื้อหา รูปแบบ และ เทคนิค เพียงแต่ต้องแสดงให้เห็นผลแห่งการประกอบกันของรูปทรงตามขั้นตอน หมายความว่า รูปทรงที่ใช้เป็นสื่อในการแสดงความคิด ความรู้สึก ออกมานั้นจะมีรูปแบบเหมือนจริงตามธรรมชาติ (รูปธรรมชาติ) หรือมีรูปทรงที่ผิดเพี้ยนไปจากแบบจริง แบบกึ่งนามธรรมก็ได้ แต่ยังไม่ควรใช้รูปแบบนามธรรมแท้ ๆ โดยไม่มีการศึกษา อ้างอิงมาจากของจริงในธรรมชาติเลย

2. จิตรกรรมตามหัวข้อกำหนด

หลักการสำคัญของจิตรกรรมประเภทนี้จะเป็นการแสดงออกของความคิด ความรู้สึก และจินตนาการเฉพาะบุคคลอย่างอิสระ โดยอาศัยหัวข้อเรื่องและผู้เรียนทั้งหมด และผู้สอนร่วมกันปรึกษาเลือกกำหนดขึ้นมา ในหัวข้อนี้ต้องมีอิสระเท่าเทียมกันทุกคน เช่น หัวข้อต่อไปนี้เป็น (1) สิทธิมนุษยชน (2) สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (3) ทักษะส่วนตัวต่อสังคมไทยปัจจุบัน (4) ปัญหาน้ำมันต่อเศรษฐกิจของชาติ การกำหนดหัวข้อนี้ก็เพื่อเป็นการกำหนดแนวคิด และจุดมุ่งหมายเพื่อจะได้มีการศึกษาค้นคว้า หาความรู้ หาข้อมูลจากแหล่งอื่นที่แตกต่างไปจากจิตรกรรมประเภทแรก

ข้อควรพิจารณาในงานประเภทนี้ก็คือ ต้องเข้าใจว่าจิตรกรรมเป็นทัศนศิลป์สาขาหนึ่งที่มนุษย์สื่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ด้วยการเห็นเป็น เส้น สี น้ำหนัก พื้นผิว รูปทรง พื้นที่ว่าง ฯลฯ ที่มาประสานกันอย่างมีระเบียบ เป็นผลงานทางรูปธรรมหรือนามธรรมก็ตาม เรื่องราวต่างๆในงานจะเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญรองลงมาจากการใช้ข้อมูลธาตุทางทัศนศิลป์ การทำงานตามหัวข้อกำหนดนี้ต้องไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องราวจนเกินไป แต่เรื่องราวจะเป็นจุดบันดาลใจในการทำงานจิตรกรรมมากกว่า มิฉะนั้นอาจจะกลายเป็นเพียงภาพประกอบเรื่องเท่านั้น

อาจกล่าวสรุปได้ว่าในการจัดแบ่งประเภทของจิตรกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาโดยแบ่งแนวความคิดในการแบ่งประเภทจิตรกรรมได้เป็น 2 ประเภท คือ จิตรกรรมที่มีพื้น

ฐานมาจากธรรมชาติ จิตรกรรมตามหัวข้อกำหนด ผู้เรียนควรมีจุดหมายในการทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลจากแบบในธรรมชาตินำมาวิเคราะห์ และแสดงออกในงานจิตรกรรมตามแนวความคิดความรู้สึก ตลอดจนจินตนาการเฉพาะบุคคลอย่างอิสระ จิตรกรรมเป็นทัศนศิลป์สาขาหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สื่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ด้วยการเห็นเป็น เส้น สี น้ำหนัก พื้นผิว รูปทรง พื้นที่ว่าง ฯลฯ ที่มาประสานกันอย่างมีระเบียบอาจเป็นผลงานทางรูปธรรมหรือนามธรรมก็ตาม

หลักการของจิตรกรรม

โครงสร้างทางจิตรกรรมเปรียบเหมือนแกนหลักในการทำงานศิลปะที่จะทำให้การสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จ โดยแกนหลักที่ศิลปินทางทัศนศิลป์ต้องอาศัยคือ ทัศนธาตุ (Visual Element) ถึงแม้ธาตุเหล่านี้จะเป็นธาตุพื้นฐานทางศิลปะทัศนศิลป์ทุกสาขาก็ตามแต่วิธีการใช้ของศิลปินแต่ละคนจะมีลักษณะพิเศษเฉพาะด้าน ยกตัวอย่าง งานจิตรกรรมเขียนสีในสมัยกรีกเมื่อสามพันปีมาแล้ว กับงานจิตรกรรมร่วมสมัยในปัจจุบันต่างกันทั้ง จุดมุ่งหมาย วัสดุ เวลา และสถานที่ แต่สัมพันธ์ในด้านการใช้เครื่องมือขั้นพื้นฐาน หรือโครงสร้างหลักทางศิลปะเหมือนกันคือ เส้น รูปร่าง รูปทรง แสงเงา สี และ ผิว เพื่อสร้างประสบการณ์ทางสุนทรียภาพแก่มนุษย์คือ

1.เส้น (Line) เกิดจากจุดที่เคลื่อนที่ให้เกิดเส้น เช่น ลูกธนูที่พุ่งไปในอากาศที่บันทึกภาพมาได้เป็นตัวอย่างที่ดีแสดงว่า เส้นที่เกิดจากจุดที่เคลื่อนที่ เส้นจะเกิดจากการลากด้วยดินสอ ปากกา พู่กัน หรือเกิดขึ้นเองในรูปนอกของรูปร่างหนึ่ง งานจิตรกรรมบางชิ้นไม่มีเส้นที่ลากให้เห็นแต่ขอบของรูปทรงที่ตัดกับแสง เงา หรือ สี และรูปร่างที่ต่างกันจะทำให้เห็นเป็นเส้น เส้นจึงเป็นเครื่องมือขั้นต้นของศิลปินที่จะใช้ล้อมช่องว่างไว้ ทำให้เห็นเป็นมวลหรือสร้างความรู้สึกของการเคลื่อนที่ได้

2.รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form) ในงานจิตรกรรมบริเวณที่ถูกล้อมรอบด้วยเส้นจะเกิดเป็นรูปร่าง รูปร่างจะเห็นเด่นชัดขึ้นด้วยการใช้สีหรือน้ำหนักตัดกับบริเวณสิ่งแวดล้อมหรือใช้พื้นผิวต่างกันก็ได้ รูปร่างจะเป็นแบบรูปเรขาคณิต หรือธรรมชาติ สองข้างเท่ากัน (Symmetry) หรือสองข้างไม่เท่ากัน (Aymmetry) จะแสดงสิ่งที่รู้ได้ หรือสิ่งที่ไม่รู้ว่าเป็นสิ่งใดก็ได้ ศิลปินใช้รูปร่างทำนองเดียวกับเส้นแสดงอารมณ์ต่าง ๆ คำว่า รูปร่าง หมายถึงบริเวณเนื้อที่ในงานจิตรกรรมหรือวาดเส้นมีลักษณะเป็น 2 มิติ คือมีความกว้าง และความยาวรูปทรงที่จะใช้ในงานจิตรกรรมที่มีลักษณะเป็น 3 มิติ คือมีความกว้าง ความยาว และความหนา มีปริมาตรหนักแน่น

3. น้ำหนัก แสง และเงา (Value Light and Shadow) น้ำหนักคือความอ่อนแก่ในขนาดต่างๆ ของแสงและเงา น้ำหนักในทางทัศนศิลป์จะเริ่มจากขาวค่อยเข้มขึ้นจนถึงดำความแตกต่างของน้ำหนักเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสร้างสรรคงานศิลปะ จะเป็นน้ำหนักของสีดำ

ขาวหรือน้ำหนักของสีก็เช่นเดียวกันการใช้น้ำหนักของแสงเงาในงานจิตรกรรมเพื่อแสดงผลของแสงสว่างและเงามืดในธรรมชาติเรียก Chiaroscuro เป็นภาษาอิตาเลียน (chiaro = สว่าง oscuro = มืด) การใช้น้ำหนักชนิดนี้ต้องการสร้างรูปทรงให้มีลักษณะสามมิติ ลีโอนาร์โด ดา วินชี เป็นศิลปินที่ใช้เทคนิคนี้ได้ดีที่สุดท่านหนึ่ง

4. สี (Colour) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการสร้างงานจิตรกรรม ใช้กันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่มาคลี่คลายมากขึ้นในศตวรรษที่ 18 ที่มีการค้นพบวิทยาศาสตร์ของแสงและสี สีแต่ละสีนำมาเจือจางให้เกิดค่าของสี หรือน้ำหนักต่างๆได้ด้วยการผสมระหว่างสี และการผสมระหว่างสีดำ หรือสีขาวธรรมชาติของสีนอกจากมีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้ว สีมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ (1) ฮิว (Hue) คือชื่อของสี เช่น สีของ Spectrum มีสีแดง แสด เหลือง เขียว คราม และ น้ำ เงิน (2) คุณค่า (Value) คือความอ่อนแก่ของสี เช่นคุณค่าของสีน้ำเงิน หมายถึงสีน้ำเงินอ่อน สีน้ำเงินแก่ คุณค่าของสีอื่นก็เช่นเดียวกัน (3) ความเข้มหรือความเด่นของสี (Intensity) คือ ความชัดเจนเด่นของสีนั้นเมื่อเทียบกับสีข้างเคียง สีแต่ละสีเกิดจากอัตราการสั่นสะเทือนที่ต่างกันของคลื่นแสง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มองเห็นสีต่าง ๆ ได้ เช่นเดียวกับนักดนตรีทำให้เกิดเสียงประสานได้ฉับไฉ จิตรกรก็ยอมทำให้คลื่นของแสงสีสอดคล้องกันฉับนั้น สีที่จิตรกรใช้เป็นสารชนิดหนึ่งที่มีคุณสมบัติมีสีในตัวของมันเอง และสามารถย้อมวัสดุอื่นให้เป็นสีอย่างเดียวกันได้ ผู้เขียนภาพจึงจำเป็นต้องทราบถึงหลักการผสมสี วิธีใช้สีให้ตัดกัน วิธีใช้สีให้เกิดความสมดุล และจิตวิทยาในการใช้สี

5. พื้นผิว (Texture) คือบริเวณตอนนอกสุดของเนื้อวัตถุที่นำมาประกอบงานศิลปะเช่น พื้นผิวของไม้สัก คือพื้นผิวตอนนอกสุดของไม้สัก ซึ่งรวมถึงลวดลายของเนื้อไม้สักด้วย วัตถุที่ใช้ในงานศิลปะมีอยู่มากแต่ละชนิดก็มีพื้นผิวแตกต่างกัน เช่นพื้นผิวของกระจกที่มันและโปร่งแสง พื้นผิวของโลหะที่เงาแวววาว ผู้เขียนภาพจำเป็นต้องศึกษาสังเกตลักษณะของพื้นผิวของวัตถุเพื่อที่จะเลือกใช้และจัดให้กลมกลืนกัน หรือเน้น ให้เด่นชัดในจุดที่สำคัญให้ถูกหลักศิลปะจึงจะงดงาม

กล่าวสรุปได้ว่า การทำงานศิลปะที่ประสบผลสำเร็จต้องมีโครงสร้างทางจิตรกรรมเป็นแกนหลักต้องมี เส้น คือเกิดจากจุดที่เคลื่อนที่ให้เกิดเส้นจากการลากให้เห็นขอบของรูปทรง เส้นเป็นเครื่องมือขั้นต้นของศิลปินที่จะใช้ล้อมช่องว่างไว้ รูปร่างและรูปทรง เป็นบริเวณที่ถูกล้อมรอบด้วยเส้นแล้วเกิดเป็นรูปร่าง น้ำหนัก แสงและเงา เป็นหลักการที่ให้น้ำหนักในทางทัศนศิลป์ จะเริ่มจากขาวค่อยเข้มขึ้นจนถึงดำ ความแตกต่างของน้ำหนักเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสร้างสรรค์งานศิลปะ สีเป็นเครื่องมือในการสร้างงานจิตรกรรม สีที่จิตรกรใช้เป็นสารชนิดหนึ่งที่มีคุณสมบัติมีสีในตัวของมันเอง พื้นผิว คือบริเวณตอนนอกสุดของเนื้อวัตถุที่นำมาประกอบงานศิลปะ

โครงสร้างจิตรกรรม (Structure of Painting)

โครงสร้างจิตรกรรม หมายถึงส่วนประกอบที่ยึดเหนี่ยวกันด้วยแรงเชื่อมแน่นและแรงยืดหยุ่น (Cohesive and Elastic Force) ในลักษณะสมดุล ซึ่งแบ่งประเภทของโครงสร้างได้ 2 ประเภท คือ (1) โครงสร้างทางกายภาพ (Physical Structure) (2) โครงสร้างทางความคิด (Conceptual Structure)

1. โครงสร้างทางกายภาพ หมายถึงส่วนประกอบที่ผสมกัน ทำให้เป็นจิตรกรรม ซึ่งส่วนประกอบมีอยู่ 3 อย่าง คือ (1) ระบายรองรับ (2) การเตรียมพื้น (3) วัสดุและตัวละลาย (1) ระบายรองรับ (Support) หมายถึงผ้าใบที่ซึ่งบนกรอบไม้ ผนัง แผ่นกระดาษ กระดาษ ฯลฯ ซึ่งมีขนาดต่าง ๆ กันตามที่คุณเขียนต้องการ และตามความเหมาะสมของเรื่องราวที่เขียน ระบายรองรับอาจมีรูปร่างต่าง ๆ อย่างไม่จำกัด ถือว่าระบายรองรับเป็นส่วนประกอบแรกที่ทำให้จิตรกรรม มองเห็นได้ เป็นตัวต้นขึ้น และระบายรองรับมักจะมีลักษณะเป็นระนาบเรียบส่วนมาก (Plane Surface)

ในการเตรียมระบายรองรับ ศิลปินมักจะต้องทำเอง มีวิธีการของตนโดยเฉพาะ ถ้าเป็นกระดาษสำหรับเขียนสีน้ำ ก็จะมีคุณสมบัติพิเศษคือ เป็นระบายรองรับเฉพาะสีที่ใช้โดยตรง (2) การเตรียมพื้น (Ground) หมายถึงการลงพื้นระบายรองรับ ซึ่งจำเป็นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตรกรรมสีน้ำมัน หรือสีฝุ่น เพราะจะช่วยให้สีติดแน่น ทนทาน การเตรียมพื้นดีเท่ากับช่วยให้สีที่ใช้มีความเข้มคงที่และทนทานด้วยการเตรียมพื้นผ้าใบสำหรับเขียนสีน้ำมันมักจะลงพื้นด้วยกาวหนักระต่ายก่อน แล้วจึงลงด้วยสีขาวลงพื้น (Gesso) หรือสีอื่นตามต้องการ

หรือในกรณีที่ซื้อระบายรองรับที่ขายตามท้องตลาด เขามักจะลงพื้นด้วยสีน้ำพลาสติก เวลาเขียนจะดูดีมาก วิธีแก้ที่ได้ผลก็คือ ต้องทำด้วยเซลแลคเสียก่อน การเตรียมพื้นที่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญมาก เพราะถ้าเตรียมพื้นไม่ดีอาจจะทำให้ขึ้นรา หรือสีที่ระบายลดความเข้ม จิตรกรแต่ละท่านมักจะมีสัดส่วนของการลงพื้นสำหรับตนเองโดยเฉพาะ และถ้าเป็นสีน้ำ การเตรียมพื้นก็มีความสำคัญ ศิลปินบางคนอาจจะใช้กระดาษทาบกระดาษก่อนแล้วจึงระบายสีหรืออาจชุบขีดให้เป็นริ้วรอยก่อน การเตรียมพื้นสำหรับสีน้ำมัน บางทีเขาก็ใช้กาวกับปูนพลาสติกหรือลงพื้นก่อนให้เกิดเป็นลักษณะผิวขรุขระสูงต่ำบนระบายรองรับ แล้วจึงเขียน

สรุปได้ว่าวิธีการเตรียมพื้นมีความสำคัญต่อโครงสร้างจิตรกรรมมาก (3) วัสดุและตัวละลาย (Materials and Medium) หมายถึง สีที่นำมาใช้ระบายและส่วนผสมของสีนั้น ๆ การเขียนสีน้ำมันตัวละลายสีคือน้ำมันลินสีดและน้ำมันสน น้ำมันทั้งสองมีความสำคัญมาก ถ้าต้องการให้แห้งช้าอาจจะต้องใช้น้ำมันลินสีดมาก แต่ถ้าต้องการแห้งเร็วอาจจะต้องใช้น้ำมันสนมาก เพราะน้ำมันสน มีลักษณะใสกว่าน้ำมันลินสีด ดังนั้นถ้าต้องการให้รู้สึกว่สีที่ระบายไหล (Dripped Method) ก็ใช้น้ำมันสนมาก ถ้าต้องการให้ความมันก็ต้องใช้น้ำมันลินสีดมาก

ตัวละลาย ศิลปินมักจะสูตรโดยเฉพาะ เช่น 3 : 1 หรือ 3 : 2 ซึ่งหมายถึงน้ำมันลินสีดสามส่วนน้ำมันสนหนึ่งส่วนหรือสองส่วน ถ้าเป็นสีฝุ่นตัวละลายก็อาจจะใช้ไข่ขาวหรือน้ำมันลินสีด หรือกาว ทั้งนี้เป็นสูตรเฉพาะของแต่ละคนดังกล่าวแล้ว เมื่อโครงสร้างทางกายภาพทั้ง 3 ประการ ประกอบกับจินตนาการและความสามารถของศิลปินทำให้เกิดเป็นจิตรกรรม ยังจะต้องมีกรอบเพื่อให้จิตรกรรมนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นโครงสร้างพิเศษทางกายภาพ และการใส่กรอบควรจะต้องคำนึงว่ากรอบนั้นมีส่วนช่วยให้จิตรกรรมเด่นขึ้น

2. โครงสร้างทางความคิด หมายถึงความคิดของผู้สร้างที่ต้องการถ่ายทอดเป็นจิตรกรรมหรือความรู้สึกต่อโลกภายนอกของผู้สร้างที่ประสงค์จะบันทึกไว้ด้วยสีและรูปแบบ

โครงสร้างทางความคิดแบ่งออกได้เป็นแนวคิดใหญ่ ๆ 3 ความคิดคือ (1) โครงสร้างของความคิดภายใน (Insight Thinking in Structure) (2) โครงสร้างของความคิดตามลำดับ (Sequential Thinking in Structure) (3) โครงสร้างของความคิดพลิกแพลง (Strategic Thinking in Structure)

1. โครงสร้างของความคิดภายใน หมายถึงความสามารถในการคิดของผู้สร้างจิตรกรรมหลังจากที่ได้รับสิ่งเร้า หรือประสบการณ์จากโลกภายนอกแล้ว เป็นความคิดริเริ่มภายในวาดโครงการ หรือสร้างภาพพจน์ในสมอง อาจเป็นความคิดแวบหนึ่งที่เกิดขึ้นชั่ววูบ พุ่งขึ้นตามอำนาจจิตของผู้สร้าง (Intuition) โดยอาจคิดเกี่ยวกับรูปแบบที่ใจกำลังจดจ่อ หรือคิดเกี่ยวกับสีที่เหมาะสม หรือสำหรับเรื่องราวบางส่วนที่ประทับใจหรือความคิดฝัน โครงสร้างของความคิดภายในนี้ เมื่อปรากฏเป็นจิตรกรรมมักจะเป็นรูปแบบที่บันทึกความรู้สึกตามความคิดของผู้สร้าง เป็นรูปแบบเฉพาะตน มีลักษณะเรียบง่าย อาจเบี่ยงเบนจากรูปแบบที่เคยเห็น

2. โครงสร้างของความคิดตามลำดับ หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์จากสิ่งที่รับรู้ของผู้สร้างตามลำดับขั้นตอนและความสามารถในการสังเคราะห์รูปแบบขึ้นใหม่ด้วยวิธีการจิตรกรรมและกระบวนการถ่ายทอดโลกภายนอก ซึ่งอาจจะเป็นโครงสร้างหาความคิดที่ปรากฏให้เห็นต่อเนื่องกัน ด้วยรูปแบบที่เคยเห็นทั่วไปในโลกภายนอก โดยมีเค้าโครงเดิม ปรากฏเหลืออยู่มาก เป็นจิตรกรรมในเชิงบอกเล่า หรือสร้างสื่อต่อกันได้ง่าย

3. โครงสร้างความคิดพลิกแพลง เป็นความสามารถในการดัดแปลงรูปแบบของจิตรกรรมให้เป็นประโยชน์ด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น เพื่อประโยชน์ในทางศาสนา เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์ในการค้า การโฆษณา เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารสัญลักษณ์ จิตรกรรมที่เป็นผลงานความพลิกแพลงจะปรากฏว่ามีรูปแบบโดยเฉพาะ รูปแบบที่สร้างความสะดวกง่าย ๆ รูปแบบบอกเล่า เสนอแนะ ชักชวน เป็นต้น โครงสร้างทางความคิดดังกล่าวนี้ มักจะปรากฏเด่นในจิตรกรรมตามแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง ของผู้สร้างโดยตรง หรือปรากฏ

ร่วมกันทั้งสามแนวคิดก็ได้เป็นอย่างดี โครงสร้างความคิดนี้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางวัตถุ เป็นอย่างยิ่ง (อารี สุทธิพันธ์, 2534)

จากกล่าวสรุปได้ว่า โครงสร้างจิตรกรรมแบ่งโครงสร้างได้ 2 ประเภท คือ โครงสร้างทางกายภาพ เป็นส่วนประกอบที่ผสมกันทำให้เป็นจิตรกรรม มีส่วนประกอบคือ ระบายรองรับ การเตรียมพื้น วัสดุและตัวละครลาย เมื่อมีโครงสร้างทางกายภาพทั้ง 3 ประการ ประกอบจิตนาการ และความสามารถจะทำให้เกิดเป็นจิตรกรรมนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โครงสร้างทางความคิดเป็นความคิดของผู้สร้างที่ต้องการถ่ายทอดเป็นจิตรกรรม แบ่งออกได้ 3 แนวความคิด คือโครงสร้างของความคิดภายใน เป็นความคิดของผู้สร้างจิตรกรรมหลังจากที่ได้รับสิ่งเร้า หรือประสบการณ์จากโลกภายนอก โครงสร้างของความคิดตามลำดับ คือความสามารถในการวิเคราะห์จากสิ่งที่รับรู้ของผู้สร้างตามลำดับขั้นตอนและความสามารถในการสังเคราะห์รูปแบบขึ้นใหม่ โครงสร้างความคิดพลิกแพลง เป็นความสามารถในการดัดแปลงรูปแบบของจิตรกรรมให้เป็นประโยชน์

สีทางจิตรกรรม

ในบรรดาชื่อของการแสดงออกมาเป็นงานอันหลากหลายทางทัศนศิลป์นั้น งานจิตรกรรมนับว่าเป็นประเภทที่ได้รับความนิยมมากที่สุดสำหรับผู้ดู และสิ่งสำคัญที่ให้คุณค่าด้านการรับรู้และความรู้สึกในรสชาติของความเป็นงานจิตรกรรม ก็คือ สี เพราะเป็นสิ่งแรกที่เป็นตัวเร้าความรู้สึกทางการเห็นมากที่สุด (สุชาติ สุทธิพันธ์, 2535)

ลักษณะพิเศษของภาพจิตรกรรมที่แตกต่างกับเขียนภาพหรือวาดภาพ คือสามารถเขียน การใช้สีในจิตรกรรมเป็นการวางพื้นฐาน หรือช่วยในการวางพื้นฐานเพื่อสร้างบรรยากาศ หรือสร้างเหตุการณ์ให้เกิดความรู้ เพื่อเรียกความสนใจในงานจิตรกรรมนั้น สีจึงมีความหมายกับงาน ศิลปะสมัยใหม่มากสีจึงมีความสำคัญในงานจิตรกรรมมาก สีสามารถสร้างลักษณะพิเศษของภาพ สีให้ความรู้สึกให้ความหมายหรือสามารถให้เป็นสัญลักษณ์ และให้ลักษณะพิเศษเฉพาะงานที่ทำ (อารี สุทธิพันธ์, 2532) ดังต่อไปนี้

1. สีเฟรสโก (Fresco Painting)

ภาพเฟรสโก (Fresco Painting) เป็นภาพเขียนฝาผนังอาคาร ความหมายของเทคนิคการเขียนภาพแบบนี้มาจากคำว่า Fresh ซึ่งหมายความว่า กำแพงที่ใช้เขียนปูนยังเปียกและใหม่อยู่ ฉะนั้น จึงได้เรียกการเขียนภาพเฟรสโกว่า การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังปูนเปียก อันที่จริงจิตรกรรม Fresco มีสองชนิดด้วยกัน คือ Fresco Secco หรือ Dry Fresco ซึ่งเป็นการเขียนภาพบนกำแพงที่แห้งแล้ง สีที่ใช้เขียนผสมเนื้อสีกับไข่แดง เรียกว่า Egg Tempera สำหรับการเขียนภาพเฟรสโกอีกชนิดหนึ่งนั้น เป็นการเขียนภาพบนฝาผนังปูนเปียกอย่างทั่วทั้งไป ซึ่งมีชื่อโดยเฉพาะว่า Buon Fersco เป็นภาพเขียนผนังปูนเปียก ซึ่งการผสมสีจะใช้สีผสมกับน้ำ

และนำปูนคัลเซียมคาร์บอเนต แล้วเขียนบนผนังที่กำลังเปียกอยู่ เพื่อให้สีซึมเข้าไปภายในของปูนที่ยังเปียกอยู่ จึงได้มีความคงทนมาก เพราะได้พิสูจน์แล้วว่า ภาพเขียนฝาผนังที่เกาะคริสโบราณ และภาพเขียนของชาวโรมันโบราณที่เมืองปอมเปอีก็ได้ เขียนด้วยเทคนิคเฟรสโก และมีความคงทนจนถึงปัจจุบัน (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2528)

การสร้างจิตรกรรมแบบ เฟรสโกนี้ โครงสร้างทางวัตถุที่สำคัญมาก ได้แก่ การเตรียมพื้น ศิลปินบางคนเตรียมพื้นถึง 6 ครั้ง ด้วยกัน โดยใช้ปูนทรายเตรียมครั้งแรก สามครั้ง และใช้ผงหินอ่อนผสมปูนแล้วเตรียมพื้นอีก 3 ครั้ง แต่ละครั้งขัดเสี้ยนเรียบรอยอย่างละเอียด หลังจากนั้นก็จึงลงมือระบายสีขณะที่ยังขึ้นอยู่ (อารี สุทธิพันธุ์, 2534)

2. สีน้ำมัน (Oil Painting)

สีน้ำมันมีลักษณะที่บดแสง เพราะมีเนื้อสี ค่อนข้างหนา เวลาระบายสีมักจะใช้สีขาวผสมเพื่อได้น้ำหนัก (เริงชัย จงพิพัฒน์, 2513) ภาพเขียนน้ำมันเป็นภาพเขียนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด สำหรับภาพเขียนที่ต้องการให้มีค่าและมีความคงทนถาวร งานจิตรกรรมที่สำคัญจึงมักจะเขียนด้วยสีน้ำมันเป็นหลัก สีน้ำมันเป็นสีข้นและที่บดแสง เวลาผสมจะใช้สีน้ำมันลินซีดผสม (Linseed oil) และถ้าต้องการให้ใสและแห้งเร็ว ก็ใช้น้ำมันสนผสมด้วย แต่น้ำมันถั่วผสมมากจะทำให้พื้นผิวของน้ำมันเกิดการแตกแยกเป็นรอยร้าวได้ง่าย การผสมจึงต้องให้ได้ส่วนพอเหมาะ

เนื่องจากสีน้ำมันต้องใช้สีน้ำมันลินซีดผสมร่วมด้วย สีจึงค่อนข้างจะข้น ทำให้การเขียนพื้นผิวสามารถทำได้ดงามได้ง่าย หรือสามารถสร้างพื้นผิวที่แปลก ๆ ได้ดงาม ซึ่งถ้าใช้สีชนิดอื่นไม่สามารถจะทำได้เหมือน การเขียนภาพสีน้ำมันมักนิยมเขียนบนแผ่นไม้ แผ่นผ้าใบ และวัสดุสังเคราะห์อื่น ภาพเขียนสีน้ำมันนี้เมื่อแห้งแล้วจะไม่เปลี่ยนแปลงนัก แม้จะแห้งไปนานแล้วก็ตาม (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2528)

การรักษาภาพเป็นจรรยาบรรณอย่างหนึ่งของผู้สร้างสรรคศิลปะ คือการเลือกใช้วัสดุและกรรมวิธีที่จะทำให้ผลงานศิลปะชิ้นนั้นมีความคงทนถาวรที่สุด มิใช่เพียงแต่ผ่านจากศิลปิน ไปสู่ผู้ชื่นชม แล้วจะพังหรือชำรุดเมื่อไรหรืออย่างไรก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพเขียนย่อมมีโอกาสเสื่อมโทรมได้ง่าย ไม่เว้นแม้แต่ภาพเขียนสีน้ำมัน ยิ่งสภาพแวดล้อมที่มีฝุ่นละออง พอลลูชันมาก หรืออุณหภูมิไม่คงที่ ภาพเขียนยิ่งเสื่อมโทรมเร็วขึ้นในอดีตยุคฟื้นฟู ศิลปินอาจจะใช้ขี้ผึ้งหรือน้ำมันเคลือบบนผิวหน้า เพื่อช่วยให้ผิวหน้าของภาพเขียนคงทนถาวร ซึ่งก็ได้ผลดีสืบมา (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2532)

3. สีน้ำ (Water - Color Painting)

การระบายสีน้ำ (Water - Color Painting) การระบายสีน้ำ ซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก ในราวศตวรรษที่ 18 ก่อนนั้น ก็คงจะระบายกันเพียงสีเดียว คือ สีน้ำเงิน หรือสีดำ คุณภาพที่ได้ก็มีลักษณะอ่อนแอ แต่ต่างกันตามคุณสมบัติของสี กล่าวคือ ถ้าเป็นสีน้ำแบบโปร่งแสงธรรมดา

เรียกว่า การระบายสีน้ำหลายสี (Polychromatic Paingting) และถ้าเป็นสีน้ำที่ผสมมีคุณสมบัติทึบแสง ก็เรียกว่า โกเช (Gouache) ซึ่งมีลักษณะชั้น เช่น สีโปสเตอร์ เป็นต้น (อารี สุทธิพันธ์, 2534)

เนื่องจากสีน้ำใช้เขียนบนพื้นผิวกระดาษแล้ว สีน้ำเป็นสีโปร่งใส เมื่อระบายบนกระดาษก็สามารถแลเห็นพื้นผิวของกระดาษด้วย ฉะนั้นกระดาษจึงมีความสำคัญต่อการเขียนภาพสีน้ำมาก คือเป็นพื้นผิวที่ให้ความงามแล้วยังมีผลในการใช้เทคนิคของการเขียนด้วย เช่น พื้นผิวที่หยาบและเรียบของกระดาษจะทำให้ผลของการระบายสีแตกต่างกัน โดยเฉพาะกระดาษวาดเขียนชนิดหยาบสามารถจะระบายให้สีตกตะกอนบนพื้นผิวกระดาษ ซึ่งจะช่วยให้ภาพเขียนดูงดงามกว่าปกติ หรือการใช้พู่กันป้ายสีไปอย่างรวดเร็ว ก็จะช่วยให้พื้นผิวแลดูมีชีวิตสวยงามน่าตื่นใจ (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์, 2538)

ข้อดีของสีน้ำคือสะดวกในการเตรียมวัสดุและเครื่องมือประกอบการเขียนสีน้ำใช้ได้ง่าย แห้งเร็ว และเขียนได้เสร็จสมบูรณ์ในระยะเวลาอันสั้น สีน้ำมีราคาถูกกว่าสีน้ำมัน ข้อควรระวังในการใช้สีน้ำก็คือเมื่อระบายสีลงบนพื้นระนาบของกระดาษสีจะเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง ผู้เขียนภาพสีน้ำจะต้องสามารถประมาณการผสมสีในแต่ละครั้งว่าควรจะใช้สีและเนื้อสีในปริมาณเท่าใดเมื่อสีแห้งจะได้ค่าความสดใสของสีที่พอดี (สุชาติ เกาทอง, 2538)

4. สีชอล์ก (Pastel Drawing or Painting)

สีชอล์ก คือ ผงสีละเอียดผสมด้วยกาวยางไม้ หรือกาวหนังสัตว์แล้วอัดเป็นแท่ง ปัจจุบัน การผลิตสีชอล์กได้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยมีผู้ผลิตสีชอล์กได้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยมีผู้ผลิตได้คิดค้นหัวเชื้อสีที่ได้จากการสังเคราะห์ทางเคมี แล้วนำมาผสมกับผงดินขาวชนิดเยี่ยมที่ใช้ทำด้วยขาม คือ ดินขาวหรือเกอลิน (Koolin) ยิ่งทำให้มีคุณสมบัติของสีมีความเข้มข้น ทัดเทียมสีอื่น ๆ เช่น สีน้ำมันและสีอะคริลิกเพียงแต่สีชอล์กเป็นผงสีที่มีได้ผสมด้วยน้ำมันหรือของเหลวอื่น ๆ เท่านั้น

ปกติสีชอล์กใช้เขียนบนกระดาษเฉพาะสำหรับสีชอล์ก (pastel paper) ที่มีผิวหยาบขรุขระ เป็นหลุมเล็ก ๆ พอจะยึดผลเนื้อสีให้ติดอยู่กับกระดาษประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ เมื่อฝุ่นสีที่ทำการเขียนลงไปครั้งแรกถูกแตะ ถูบ หรือเกลี่ย ซึ่งปกติแล้วจะเป็นค่าสีโปร่งใส ฝุ่นสีจะลงไปฝังในหลุมดังกล่าว ต่อมาเมื่อใช้สีลงเป็นครั้งที่ 2 หรือครั้งที่ 3 ทับลงไปอีกเป็นชั้น ๆ ปกติจะเป็นสีโปร่งแสงและสีทึบแสง ซึ่งจะทำให้สีลงไปชั้นแรกกับสีชั้นที่ 2 หรือ 3 ที่ทับลงไปนั้น ไปผสมผสานกันสนิท โดยยังคงสีเดิมของแต่ละชั้น ไว้ก็จะเกิดการประสานค่าที่เกิดจากการทับซ้อนกันออกมาให้เห็นเป็นอนุของเนื้อสี ที่เป็นประกายสดใส แต่ในทางกลับกัน หากใช้กระดาษผิวเรียบ

เนื้อสีที่ลงเครื่องแรก และครั้งที่สอง ผสมผสานกันเองรวดเร็วมาก และจะทำให้ความเข้มของเนื้อสีเปลี่ยนไปเป็นสีตุ่นและเป็นโคลนทันที เพราะฉะนั้นนักเขียนสีชอล์ก (pastelist) จะเรียกอีกในความหมายหนึ่งว่าเป็น สีเน่า เพราะฉะนั้นนักเขียนสีชอล์กจะพิถีพิถันในการเลือกกระดาษที่มีผิวขรุขระและมีคุณค่าพอเหมาะกับจำนวนครั้งของการลงสีที่จะต้องถูบ แตะ หรือเกลี่ย หรือเขียนทับซ้ำ มิฉะนั้นหากผิวกระดาษเรียบหรือฉูดมากเกินไป ผิวกระดาษจะแตกเป็นขน หรือลงสีมากเกินไป เนื้อสีจะหนามากและหลุดง่าย และหาเป็นไปในทำนองนั้นก็มิใช่เป็นเทคนิคของสีชอล์ก เพราะเทคนิคของสีชอล์ก นั้น ผู้เขียนสร้างจังหวัดการใช้เนื้อสีบางหรือหนา เว้นหรือทับซ้ำในบริเวณใด เพื่อให้หลังตัวและเกิดคุณค่าทางการเห็นนั้น มาจากความเข้าใจในการแสดงออกและความชำนาญของผู้เขียนเองแต่ละคน

ปัญหาของจิตรกรรมสีชอล์ก คือ การจะเก็บรักษาไว้ให้คงทนได้นาน ก็นิยมแก้ไขกันด้วยวิธีเขียนเสร็จแล้วพ่นด้วย น้ำยาเคลือบใส (fixative) เพื่อช่วยยึดเนื้อผงของสีให้ติดกับผิวกระดาษ แต่วิธีการดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือ เนื้อสีจะติดอยู่กับกระดาษอย่างเหนียวแน่น แต่ข้อเสียคือ เมื่อเนื้อสีถูกพ่นทับจะทำให้ความเข้มของสีลดลง (สุชาติ สุทธิ, 2535)

5. สีฝุ่น (Tempera Painting)

สีฝุ่น คือ การที่ผู้เขียนได้นำผงสีฝุ่นมาสร้างงานจิตรกรรม สีฝุ่นปกติเป็นสีราคาถูก และมีเนื้อสีที่หยาบ การสร้างจินตนาการสีฝุ่นนั้นเป็นที่นิยมกันมาจนถึงปัจจุบันสีฝุ่นนั้นมีวิธีใช้ที่ค่อนข้างยากและเราต้องใช้เวลาในการฝึกเขียนทับกันซ้อนกันหลายชั้น และรวมทั้งจะต้องมีเทคนิคและวิธีการเขียนที่เข้าใจคุณสมบัติของมันจริง ๆ จึงจะได้ผลพึงประสงค์ที่สมบูรณ์ (วิรัตน์ พิชญไพบุลย์, 2528) การเตรียมสีและสีอ้อมกลางสำหรับผสมมีกรรมวิธียุ่งยากมาก สีฝุ่นมีลักษณะที่บดแสง การระบายสีมักจะลงสีที่บดหรือสีเข้มก่อนชั้นแรกสีอ่อนจะใช้ชั้นหลัง เพราะว่าการสร้างน้ำหนักอ่อนแก่ในภาพเขียนจะมีสีขาวเป็นตัวผสมถ้าลงสีอ่อนไปก่อนชั้นแรกและระบายสีเข้มชั้นหลัง สีขาวเดิมจะเข้ามาผสมทำให้สร้างน้ำหนักได้ยาก ภาพที่ปรากฏจะมีลักษณะอ่อนและเบา สีฝุ่นบางสีมีน้ำหนักเบา เมื่อนำไปผสมกับกาวและน้ำสีจะลอยตัว ผสมให้เข้ากันได้ยาก ปัญหานี้สามารถแก้ไข โดยเติมแอลกอฮอล์หรือเหล้าขาวผสมเมื่อลงไปเล็กน้อยเมื่อผสมแล้วจะมีลักษณะคล้ายกับสีน้ำมัน เวลาระบายสีฝุ่นจะต้องผสมและกาวหรือจะใช้น้ำมันผสมเพื่อให้เป็นสีน้ำมันก็ได้

6. สีอะคริลิก (Acrylic Painting)

เป็นสีที่เพิ่งได้รับการพัฒนามาเมื่อไม่นานนี้ แต่เดิมใช้เพื่อตกแต่งภาพเขียน ผนัง ทัศนคติของสีอะคริลิก มีความยืดหยุ่นอย่างมากในการปรับไปใช้กับงานเขียนภาพ งานตกแต่ง การพิมพ์ และชนิดอื่น ๆ อีกหลายแบบ เนื้อของสีได้ถูกทำขึ้นด้วยส่วนประกอบทางเคมีและยางไม้ การระบายสีอะคริลิกอาจทำให้สีบางมากน้อยด้วยการใช้น้ำเป็นสื่อตัวกลาง ซึ่งมีเทคนิค

คล้ายกับการระบายสีน้ำ คือสีจะแห้งเร็วและจะมีความโปร่งใส เทคนิคการเขียนภาพของสีน้ำที่เรียกว่า เปียกปนเปียก (wet on wet) สามารถปรับมาใช้กับเทคนิคสีอะคริลิกได้อย่างเหมาะสม

ในขณะที่ระบายสีอะคริลิก ถ้าสียังไม่แห้งสนิทก็สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยการนำสีเดิม เช่น การขูดหรือเช็ดออก สำหรับการเขียนภาพทั่วไปสีชนิดนี้ชนิดนี้จะมีทั้งความด้านและความมันในขณะเดียวกันการใช้สีขึ้นอยู่กับศิลปินแต่ละคนว่าจะใช้ให้หนาทึบเท่าไร เช่น การระบายสีจะใช้สีเป็นตัวผสมอย่างเดียวก่อนเพื่อถายทอดการใช้สีที่โปร่งใส ซึ่งสีอะคริลิกนี้จะใช้เทคนิคการระบายซ้อนทับกันแบบเทคนิคของสีน้ำก็ทำได้ สีอะคริลิกจะแตกต่างไปจากสีน้ำมันเพราะจะแห้งเร็วกว่าผู้เขียนภาพ ต้องตัดสินใจในการใช้สีแต่ละสีอย่างรวดเร็ว หรือเปลี่ยนแปลงการใช้สีบนเนื้อที่บางแห่งให้แน่นอน

ปัจจุบันผู้ผลิตสีอะคริลิก ได้ค้นคิดตัวผสมใหม่ ๆ ขึ้นมา เพื่อช่วยเสริมเทคนิคและวิธีการให้ควบคู่กับการใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นพิเศษโดยเฉพาะ ฉะนั้นวิธีใช้สีอะคริลิกแทนที่จะผสมด้วยน้ำโดยตรงแล้วระบายนั้น จะได้ผลแตกต่างไปจากการที่นำตัวผสมมาผสมด้วยน้ำก่อน แล้วจึงนำไปผสมกับตัวสีจะช่วยให้ได้ผลในการใช้ที่แตกต่างออกไป ดังเช่น ตัวผสมที่ช่วยละลาย เนื้อสี (acrylic medium) เพื่อช่วยให้สีกระจายตัวได้รวดเร็ว (acrylic resin dispersion) และคงความเข้มของสีไว้และได้ค่าเป็นสีที่ขุ่นทึบ (glossy) มากขึ้น ซึ่งบางทีจะเรียกว่า gloss medium เป็นตัวผสมที่ทำให้สีขุ่นและมีค่าเป็นสีทึบแสง แต่ในขณะเดียวกันและลักษณะกลับกันหากเราต้องการที่จะให้เนื้อสีกระจายอย่างรวดเร็วทำให้สีมีค่าโปร่งใสหรือโปร่งแสงหนาหรือบางเป็นผลึกเล็กใส รวมทั้งมีความชุ่มชื้นเป็นพิเศษควรรู้ใช้ ตัวผสม gel medium อย่างไรก็ตามตัวผสมทั้ง gloss medium และ gel medium จะได้ผลดีต่อเมื่อได้เขียนลงบนผิวผ้าใบที่ทำด้วยน้ำยารองพื้นกันซึม (gesso primer) เท่านั้น ยกเว้นส่วนใดที่เราต้องการที่จะทำให้ผิวลักษณะที่เกิดขึ้นจริง ๆ จากผิวของผ้าใบ (actual texture) บนภาพก็ควรเว้นผิวผ้าใบไว้โดยไม่ต้องทา (สุชาติ สุทธิ, 2535)

อาจสรุปได้ว่า งานจิตรกรรมเป็นงานที่หลากหลายทางทัศนศิลป์ จะได้รับความนิยมมากที่สุดสำหรับผู้ดู ในงานจิตรกรรม สี เป็นสิ่งแรกที่เป็นตัวเร้าความรู้สึกทางการเห็นมากที่สุด สีที่ให้ความรู้สึกมี สีเฟรสโก้ ใช้กับภาพเขียนฝาผนังอาคาร โครงสร้างทางวัตถุที่สำคัญมาก ได้แก่ การเตรียมพื้น สีน้ำมันในงานจิตรกรรมจะนิยมเขียนด้วยสีน้ำมันเป็นหลัก สีน้ำ เป็นการระบายสีน้ำ ซึ่งได้รับความนิยมกัน สีน้ำใช้ได้ง่ายแห้งเร็ว และเขียนได้เสร็จสมบูรณ์ในระยะเวลาสั้น มีราคาถูก ผู้เขียนภาพสีน้ำควรมีการประมาณการผสมสีว่าควรใช้น้ำและเนื้อสีในปริมาณที่พอเหมาะ เพื่อให้เห็นความสดใสของสีพอดี สีชอล์ก เป็นผงสีละเอียดผสมด้วยกาวยางไม้ ปัญหาของจิตรกรรมสีชอล์ก คือ การเก็บรักษาไว้ให้คงทนได้นาน ข้อดี เนื้อสีจะติดอยู่กับกระดาษอย่างเหนียวแน่น ข้อเสียคือ เนื้อสีถูกพันทับทำให้ความเข้มสีลดลง สีฝุ่น การสร้างสีฝุ่นเป็นที่นิยมกันมาจนถึงปัจจุบัน

แต่สีฝุ่นจะมีวิธีใช้ที่ค่อนข้างยาก สีอะคริลิก เป็นสีเพ็้งได้รับการพัฒนามาไม่นาน จะมีความยืดหยุ่นอย่างมากในการปรับไปใช้กับงานเขียนภาพ งานตกแต่ง การพิมพ์ เนื้อของสีได้ถูกทำขึ้นด้วยส่วนประกอบทางเคมีและยางไม้ เทคนิค การระบายสีจะคล้ายกับการระบายสีน้ำคือ สีจะแห้งเร็วและมีความโปร่งใส

หลักสูตรศิลปศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2519) กล่าวว่า ศิลปศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศ และพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ มี 5 ประการ คือ (1) ศิลปศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติ ทำให้เกิดลักษณะประจำชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาการ ที่ระบบการศึกษานำมาถ่ายทอด วัฒนธรรมที่สำคัญ ๆ ไว้แก่นุชนรุ่นหลัง เป็นส่วนสำคัญที่สร้างวิญญาณแก่สังคมซึ่งคนในชาตินั้น ควรภูมิใจ (2) ศิลปศึกษาช่วยทำให้เกิดความมั่นคงของชาติได้ การยึดถือวัฒนธรรมไทย เป็นการทำให้คนไทยรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน อยู่ร่วมกันโดยใช้วัฒนธรรมชนิดเดียวกัน (3) ศิลปศึกษาช่วยฝึกให้เยาวชนของชาติเกิดความริเริ่ม เพราะลักษณะวิชาทำให้เด็กแสดงออกได้เต็มที่ อันจะเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป (4) ศิลปศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงทัดเทียมกับคนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ (5) ศิลปศึกษามีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรง นับตั้งแต่การผลิตสินค้าที่ต้องอาศัยการออกแบบให้สวยงาม และใช้ประโยชน์ได้ ตลอดจนการออกแบบผลิตภัณฑ์ทาง ด้านอุตสาหกรรมต่าง ๆ การโฆษณาสินค้า ซึ่งสามารถโน้มน้าวใจผู้ซื้อได้

มานพ ถนอมศรี (2526) ได้ให้ความหมายของศิลปศึกษาว่า คือการนำศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการแสดงออก เพื่อฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียนโดยมุ่งจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความรู้ และมีประสิทธิภาพในการคิด ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการศึกษาริชาอื่น ๆ และการดำรงชีวิตของผู้เรียนต่อไปในสังคม

ชูจิตต์ วัฒนารมณ (2529) ได้ให้ความหมายของศิลปศึกษาว่าเป็นวิชาที่ให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถทางด้านความคิดสร้างสรรค์ที่ได้รับจากประสบการณ์ภายนอกเกิดจากจินตนาการอย่างอิสระของผู้เรียน โดยครูจัดประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทุกด้าน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) กล่าวว่า ศิลปศึกษา คือ การให้การศึกษาศิลปะกับเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยกับผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะและความคิดที่ดีต่อศิลปะ

วุฒิ วัฒนสิน (2541) กล่าวว่า ศิลปศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประมวลเอาความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และประสบการณ์ต่าง ๆ

ที่ได้รับมาแสดงออกในรูปแบบของผลงานทางศิลปะ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมได้มี พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และรู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม

ความสำคัญของการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

สงวน รอดบุญ (2515) กล่าวว่า ศิลปะศึกษามีค่าควรแก่การศึกษา มีความสำคัญดังนี้ (1) ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่น และการแสดงออกในความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้เด็กมีประสบการณ์มากขึ้น เพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ สามารถนำความรู้ของความคิดของตนเอง เชื่อมโยงกับแนวความคิดของผู้อื่นได้ (2) เสริมสร้างให้มีสุนทรียภาพประสาท หรือความรู้สึกในความงามต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ช่วยทำให้จิตใจละเอียดอ่อน มีรสนิยมสูงขึ้น (3) ปลูกฝังให้รู้คุณค่าของศิลปะ รู้คุณค่าในงานศิลปะที่ตนสร้างขึ้นและในผลงานของผู้อื่น รู้จักว่าสิ่งใดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่จะพึงรักษาไว้เป็นมรดกของชาติสืบไป (4) สามารถนำงานศิลปะมาใช้ในชีวิตประจำวัน ปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ทั้งในส่วนตัวตนเอง และสังคม (5) ผลงานศิลปะของเด็กที่แสดงออกอย่างเสรี เป็นการบันทึกที่สามารถวัดความเจริญเติบโตในด้านจิตใจ และกิริยาท่าทางของเด็กได้เป็นอย่างดี (6) เป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ทั้งในทางตรงและทางอ้อมในหลักสูตร

หลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

คณะครุศาสตร์ (2529) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตดังนี้ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี พ.ศ. 2529 เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี จัดขึ้นสำหรับผู้ที่มีความรู้ ตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเตรียมให้เป็นบัณฑิตของครุศาสตร์ทำหน้าที่เป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นหลักสูตรที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นแหล่งค้นคว้าวิจัย สำหรับนักการศึกษา และนิสิตนักศึกษา ในสาขาวิชาครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2530) ได้กำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตไว้ดังนี้ คือ เพื่อผลิตครูให้เป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีคุณธรรมดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี สอนดี และสามารถรับใช้สังคมได้

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2533) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ ศึกษา ศาสตรบัณฑิต ดังนี้ (1) เพื่อผลิตปริญญาและอนุปริญญาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่จะสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยร่วมมือกับกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ในการผลิตครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2) เพื่อผลิตโสตทัศนูปกรณ์ ตำรา และเอกสารทาง

การศึกษา อันจะส่งเสริมให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และการศึกษาได้ผลดีขึ้น (3) เพื่อทดลองวิจัยวิธีการสอน การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการเตรียมครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่สอนในชนบท (4) เพื่อมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาชนบท โดยปฏิบัติงานร่วมกับโรงเรียนชุมชนสถานศึกษาต่าง ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (5) เพื่อเผยแพร่และให้บริการด้านการศึกษา การอบรมแก่ชุมชน และครูประจำการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (6) เพื่อวิจัยปัญหาต่าง ๆ ด้านการศึกษาและจิตวิทยา อันจะช่วยให้เข้าใจสภาพบุคคล และสภาพแวดล้อมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ดียิ่งขึ้น อันจะช่วยเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

กล่าวสรุปได้ว่า ศิลปศึกษาคือการให้การศึกษาศิลปะกับเด็กในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยกับผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและความคิดที่ดีต่อศิลปะ ผู้เรียนได้ประมวลความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และประสบการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพ รู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ความสำคัญของการเรียนการสอนศิลปศึกษา ควรส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่น เกิดความคิดสร้างสรรค์ เสริมสร้างให้มีสุนทรียภาพ ปลูกฝังให้รู้คุณค่าของงานศิลปะที่ตนสร้างขึ้น สามารถนำงานศิลปะมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผลงานศิลปะของเด็กที่แสดงออกอย่างเสรี เป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ในหลักการสูตรการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดขึ้นสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ ตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเตรียมให้เป็นบัณฑิตของครุศาสตร์ทำหน้าที่เป็นครูและบุคคลากรทางการศึกษาอีกด้วย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา (2520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอน ระดับอุดมศึกษา สาขามนุษยศาสตร์ “ ปรากฏผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ ได้ตัวประกอบ 6 ตัวประกอบที่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน คือ (1) อุปกรณ์การสอน ซึ่งประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การเล่นเกม ภาพยนตร์ การใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ และสไลด์ (2) บุคลิกลักษณะของผู้สอน ประกอบด้วย 8 ตัวแปร คือ มีความยุติธรรม มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีอารมณ์มั่นคง มีความสุขุมรอบคอบ เป็นผู้ตรงต่อเวลา มีลักษณะเป็นผู้นำ ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ และมีความสามารถใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ (3) วิธีการสอน ประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ การรับฟังความคิดเห็น การรับฟังคำตอบของนักศึกษาเสมอ การกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี มีวิธีการสอนที่หลากหลายรูป

แบบ มีการนำเข้าสู่บทเรียน และบอกวัตถุประสงค์ของการสอนในแต่ละครั้ง (4) ทักษะคติของอาจารย์ต่อผู้เรียน ประกอบด้วย 7 ตัวแปร คือ อาจารย์แสดงความพึงพอใจในผลการเรียนของนักศึกษา บุคลิกท่าทางที่แสดงออกต่อนักศึกษาการช่วยเหลือนักศึกษาทางด้านวิชาการ และกิจกรรมอื่น ๆ และการให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษา (5) ตำราเรียน ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ มีตำราให้ค้นคว้าอย่างเพียงพอ มีห้องสมุดที่สมบูรณ์ มีตำราไทยที่เขียนหรือแปลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายชื่อเอกสารอ้างอิง และมีการแจกเอกสารประกอบการเรียนการสอน และ (6) ทักษะการสอน ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือการแบ่งเวลาในแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม ยกตัวอย่างได้ชัดเจนตรงกับเนื้อหา ปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่สอนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ มีการเตรียมการสอนทุกครั้ง และสามารถตอบคำถามของศึกษาได้อย่างแจ่มแจ้ง นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงลักษณะของผู้สอนวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์ อันได้แก่ วิชาศิลปะ วรรณคดี ภาษา และมณฑนศิลป์ พบว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ มีความสามารถในการกระตุ้นความคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน กระตือรือร้นสนใจในเนื้อหาวิชาที่สอนและมีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชา

บรรลือ ขอรวมเดช (2533 : 91-97) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปะภาคปฏิบัติสาขาทัศนศิลป์ ในด้านการวางแผนการสอน สื่อการสอนการดำเนินสอน วิธีการสอน การประเมินผล และเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผล นอกจากนี้ยังศึกษาถึงปัญหาการสอนศิลปะภาคปฏิบัติที่เนื่องมาจากผู้เรียน ผู้สอน การบริหาร หลักสูตร สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร โดยทำการสอบถามจากอาจารย์ผู้สอนในสถาบันนั้น ๆ ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การวางแผนการสอน ผู้สอนจะคำนึงถึงพื้นฐาน ความถนัด ความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้สื่อการสอนบ้างสื่อที่ใช้บ่อย คือ เครื่องฉายสไลด์ การปฏิบัติการสอนที่ทำบ่อยครั้ง คือ การให้คำติชม แนะนำ แก้ไข สอนให้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และให้ปฏิบัติในห้องฝึกงาน วัดผลจากผลงานมากกว่าอย่างอื่น เกณฑ์การประเมินที่ใช้บ่อย ๆ คือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความขยันเอาใจใส่และส่งงานตรงเวลา ส่วนที่เป็นปัญหาและวิธีแก้ไขมีดังนี้ ผู้เรียน ขาดความตั้งใจจริง ผู้สอนมีหน้าที่หลายด้าน ต้องสอนหลายวิชา งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดตำราเรียน ห้องปฏิบัติงานไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอ พื้นฐานของผู้เรียนไม่ดีพอ นักศึกษาไม่ยอมรับผลการประเมินการแก้ไข คือ ควรมีผู้ช่วยสอน ขอความอนุเคราะห์วัสดุอุปกรณ์จากเอกชน รู้จักการแก้ปัญหา เฉพาะหน้าในเรื่องสถานที่และเครื่องมือที่ไม่พอเพียง ควรชี้แจงวิธีการประเมินผลและผลการประเมิน ตลอดจนเรียกร้องให้ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ช่วยดูแลการสอนศิลปะในโรงเรียนด้วย

รัตนา รักสกุลพาณิชย์ (2536) ทำการวิจัย เรื่อง “ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญา

ตรี ในวิทยาลัยครู “การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ ในด้านความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติงาน ลักษณะนิสัยในการทำงานและผลงานประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครู 36 แห่ง จำนวน 128 คน และนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 245 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วยแบบตรวจสอบรายการ แบบประมาณค่าและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ อยู่ในระดับเห็นด้วยในทุก ๆ ด้านดังต่อไปนี้ (1) ความรู้ความเข้าใจ เนื้อหาด้านทฤษฎีปฏิบัติ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการสรุปเนื้อหา (2) กระบวนการปฏิบัติงาน การค้นคว้า สร้างแนวความคิด ออกแบบสร้างผลงานและเตรียมนำเสนอผลงาน (3) ลักษณะนิสัยในการทำงาน ความสนใจและความตั้งใจ ความรับผิดชอบ ความประหยัด ความมีมนุษยสัมพันธ์ และความมีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็น 4) ผลงาน รูปแบบของผลงาน แนวคิดของผลงาน และการนำเสนอผลงาน

อัศวพล เดชะพหุล (2537) ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการสอนวิชาศิลปะในกลุ่มวิชาเลือกเสรี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษาที่ 9 “การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนวิชาศิลปะในกลุ่มวิชาเลือกเสรี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษาที่ 9 ในด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อการสอน และการวัดและการประเมินผล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์) จำนวน 65 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษาที่ 9 จำนวน 36 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประเมินค่า และแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูศิลปศึกษา จำนวน 65 ฉบับ ได้รับกลับคืน 53 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.54 ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีสภาพการสอนวิชาศิลปะด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีสอนและการวัดพบว่า ครูศิลปศึกษามีสภาพการสอนวิชาศิลปะด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีสอนและการวัดและการประเมินผล เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการสอนวิชาศิลปะ ทางด้านหลักสูตรเนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อการสอน และการวัดและการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ครูศิลปศึกษาส่วนมากมีความต้องการได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรต้องการได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหา และจัดทำสื่อการสอน และเห็นว่าควรลดจำนวนนักเรียนให้พอเหมาะกับชั้นเรียน

วรวงศ์ อรุณเมือง (2540 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความทรงจำเรื่องจิตรกรรมนามธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจากการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะตามทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน กับการสอนแบบปกติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความทรงจำเรื่องจิตรกรรมนามธรรม ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจากการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะวิเคราะห์ของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมนกับการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 คณะจิตรศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 50 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างง่าย เข้ากลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน นักศึกษากลุ่มทดลองสอนโดยการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะตามทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน นักศึกษากลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีการสอนแบบปกติ ใช้เวลาทดลองกลุ่มละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที โดยทั้งสองกลุ่มใช้เนื้อหาเดียวกัน หลังจากเรียนจากวิธีสอนทั้งสองวิธีแล้วทดสอบหลังเรียนทันที หลังจากนั้นสุ่มลำดับทดสอบความทรงจำ ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนวิจัยแบบ Randomized Control Group Posttest Only Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความทรงจำเรื่องจิตรกรรมนามธรรมของ วาสลิลี คานดินสกี มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.67 วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ t – test แบบ Independent ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องจิตรกรรมนามธรรมของวาสลิลี คานดิน สกี ของกลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะตามทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน สูงกว่าที่เรียนโดยวิธีแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทางการเรียนเรื่อง จิตรกรรมนามธรรมของ วาสลิลี คานดินสกี ของกลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะตามทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

เบอร์กาโม (Bergamo, 1978) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและการตอบรับด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (The Effect of Environment Centered art Instruction on the Development of Aesthetic and Creative Responses in High School Art Student) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนของโครงการสอนศิลปะ โดยมีสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางกับโครงการสอนศิลปะแบบธรรมดาเกี่ยวกับผลกระทบต่อพัฒนาการของการแสดงออกทางวาดภาพ พัฒนาการของการตัดสินใจความงาม และการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างประชากร

คือ นักเรียนในโรงเรียนที่สอนศิลปะจำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน โดยกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลอง และเป็นกลุ่มควบคุม 2 ห้องเรียน โดยใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วย แบบทดสอบ การแสดงออกทางการวาดภาพ แบบประมาณค่า แบบทดสอบการตัดสินใจ และแบบทดสอบ ความแตกต่างของทัศนคติในวิชาศิลปะ ผลการวิจัยปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับ พัฒนาการในด้านทักษะ ในการวาดภาพระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ไม่มีความแตกต่าง กันเกี่ยวกับพัฒนาการของการตัดสินใจระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แต่มีความ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเกี่ยวกับการรับรู้ของนักเรียนต่อสภาพแวดล้อมระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

มาร์กาเรท (Margaret, 1980) ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะเฉพาะรูปแบบของการ เรียนรู้การใช้พู่กันเพื่อการสร้างผลงานจิตรกรรมของคนเอเชีย (An Individualized Learning Package in Oriental Brush Painting) วัตถุประสงค์การวิจัย เป็นการนำเสนอการเรียนแบบเป็น ขั้นตอนในเรื่องการใช้พู่กันสร้างผลงานจิตรกรรมของชาวเอเชีย เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนของนัก เรียนอเมริกา ได้เข้าใจเทคนิคการใช้ฝีแปรง ศึกษาความเข้มของสีของศิลปะชาวตะวันออก การ สร้างแนวความคิดและทักษะใหม่ให้ศิลปินอาชีพ และศิลปินสมัครเล่นในรูปแบบอันหลากหลาย ของศิลปะไม่เพียงเท่านั้น แต่ควรจะเริ่มต้นใช้กับผู้เรียนที่ไม่เคยมีความรู้เรื่องความงามมาก่อน การเรียนการสอนวัสดุนี้มีการพัฒนาขึ้น เพราะว่าในไม่กี่ปีจากนี้ไปศิลปะของชาวเอเชียจะมีบทบาทมากขึ้นในอเมริกา มีการพิมพ์โฆษณาศิลปะของจีนและญี่ปุ่น ทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งประวัติศาสตร์ของศิลปะตะวันออกซึ่งสามารถหาซื้อได้ อย่างไรก็ตามหนังสือคู่มือฝึกหัดการใช้พู่กันเพื่อ สร้างงานจิตรกรรมของชาวตะวันออกที่มีอยู่ยังเป็นสิ่งไม่น่าพึงพอใจมากนัก การเรียนรู้เรื่องวัสดุ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรจะเรียนรู้ มีอยู่ 5 ส่วน คือ (1) หลักการใช้พู่กันในการสร้างผลงานจิตรกรรม (2) ภาพจิตรกรรมกล้วยไม้ (3) ภาพจิตรกรรมไม้ไผ่ (4) ภาพจิตรกรรมลูกพลัม (5) ภาพจิตรกรรม ดอกคริสแซนธีมัม (Chrysanthemum) ส่วนประกอบกรนำเสนอของหลักสูตรวัสดุนี้ มีอยู่ 3 ส่วน คือ (1) การนำเสนอด้วยสไลด์และเทปประกอบการบรรยาย ถ่ายทอดให้กับผู้เรียน โดยใช้สไลด์สี 55 แผ่น ความยาว 38 นาที มีทั้งภาพและเสียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักการและเทคนิคการใช้พู่กัน เพื่อการทำงานจิตรกรรมของชาวเอเชีย (2) หนังสือคู่มือสำหรับผู้เรียน มีคำแนะนำในการ ทดลองเรียนได้ด้วยตัวเอง (3) วิธีการนำเสนอการอธิบายโดยใช้ภาพประกอบหลักการใช้ฝีแปรงขั้น พื้นฐานเป็นการอธิบายเรื่องของเทคนิคและวิธีการใช้ประโยชน์ เนื้อหาของหลักสูตรนี้ เป็นการเรียน รู้ส่วนที่สำคัญ 3 ส่วน (1) หลักการประวัติศาสตร์ศิลป์เพื่อศึกษาความเข้าใจการพัฒนาการของ ประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมและปรัชญาในเรื่องการใช้พู่กันเพื่อสร้างงานจิตรกรรมของชาวเอเชีย (2) หลักการการวิจารณ์เอกลักษณ์การประเมินคุณค่าและการวัดผลลักษณะพิเศษเฉพาะตัว และความหมายของความงามของศิลปะ (3) หลักการสร้างผลงานศิลปะที่ใช้เทคนิคที่มีรอยฝีแปรง

ผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปรูปแบบการเรียนสำเร็จรูปนี้เป็นหน่วยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการเรียนการสอน แล้วอนุญาตให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง มีผลช่วยให้การเรียนการสอนมีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาและกระบวนการอย่างเป็นระบบ ในส่วนประกอบการเรียน 5 หน่วยที่กล่าวมาเป็นประโยชน์กับครูศิลปะเพื่อนำไปใช้ในการสอนในโรงเรียน

พรสนอง บัวบุญชัย วงศ์สิงห์ทอง (Vongsingthong, 1984) ทำการวิจัย ในระดับปริญญาเอกเรื่อง “การรับรู้ของอาจารย์เกี่ยวกับการใช้และประสิทธิภาพของสื่อการสอนวิชาศิลปะภาคปฏิบัติ” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการใช้และประสิทธิภาพและผลของสื่อการสอนตามการรับรู้ของผู้สอนในวิชาศิลปะภาคปฏิบัติเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วยครูผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติ โดยเลือกจากโรงเรียนวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ทดสอบสมมุติฐานด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า (1) สื่อการสอนถูกใช้อย่างกว้างขวางในสถาบันทุกชนิด ในทุกพื้นที่ที่สอนศิลปะภาคปฏิบัติ (2) สื่อการสอนถูกใช้บ่อยมากที่สุดโดยครูศิลปะที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า 11 ปี (3) สื่อการสอนถูกใช้บ่อยที่สุดในห้องเรียนที่มีนักศึกษามากกว่า 13 คน (4) สื่อการสอนแต่ละชนิดสนับสนุน และส่งเสริมวัตถุประสงค์การสอนที่แตกต่างกัน (5) การใช้และผลของสื่อการสอนในวิชาศิลปะภาคปฏิบัติ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความเข้าใจของอาจารย์

โรจนา จุลเกษม (Rochana JunKasem, 1984) ทำการวิจัย ในระดับปริญญาเอก เรื่อง “การประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินเชิงคุณภาพในโปรแกรมการปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์” วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินผลและวิจารณ์ของผู้เชี่ยวชาญ ในโปรแกรมการปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์ การสำรวจถูกออกแบบขึ้นเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับ (1) การประเมินเชิงคุณภาพมีหน้าที่ยังไงในโปรแกรมการปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์ (2) ลักษณะสำคัญของการปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์ ตามที่กำหนดโดยรูปแบบการประเมินเชิงคุณภาพเป็นอย่างไร และ (3) มีข้อจำกัดบางอย่างในการประยุกต์ใช้รูปแบบโปรแกรมการปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์หรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการใช้ผู้เชี่ยวชาญ/รูปแบบการวิจารณ์ เสนอประสบการณ์ลักษณะเฉพาะในการจัดปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์ การวิจารณ์มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการอ้างอิงคุณภาพของสภาพตามความเป็นจริง ดีเพียงพอเท่ากับการแปลและการประเมิน หน้าที่ยังไงของรูปแบบนี้ในโปรแกรมการปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์ คือผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่คอยสังเกตและตัดสินจากประสบการณ์ การวิจารณ์จะทำอย่างเปิดเผย และจะสังเกตผลงานของผู้เรียนด้วยว่าเป็นอย่างไร มีข้อจำกัดบางอย่างในการใช้โปรแกรมการปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์นี้ เช่น ข้อจำกัดเรื่องเวลา การขาดแนวทางสำหรับผู้ประเมิน อย่างไรก็ตามคำอธิบายหลักสูตร คุณภาพของการสอน และการประเมินผลงานของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญของโปรแกรมการปฏิบัติงานวิจิตรศิลป์

อัลแกรมดี (Alghamedy, 1986) ทำการวิจัยเรื่อง “การสำรวจผลกระทบต่อ การเตรียมครูศิลปะ และอุปกรณ์ ในหลักสูตรศิลปศึกษาในซาอุดีอาระเบีย” วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อจำแนก และสำรวจปัญหาในปัจจุบัน ของการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในซาอุดีอาระเบีย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการออกสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ศึกษาเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องกับศิลปศึกษาในประเทศ และทำการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการจำแนกประชากร ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ อาจารย์สอนศิลปะ นักศึกษาศิลปะ ศิษยานิเทศก์ศิลปะ ครูศิลปะและบุคคลทั่วไป การวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกเป็น 2 ส่วน ข้อมูลส่วนที่วิเคราะห์ทางสถิติ และข้อมูลที่เป็นการอภิปราย ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหามากมายเกี่ยวกับกับการเตรียมครูศิลปศึกษา ซึ่งจำแนกออกเป็น (1) ครูศิลปะถูกเตรียมขึ้นมาจากความจำกัดของเนื้อหาวิชา อันเป็นผลมาจากการขาดตำราอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง และไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะสอน (2) สัดส่วนในโปรแกรมภาคปฏิบัติ และภาคทฤษฎี ไม่สมดุลกัน (3) นักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีถูกจำกัดความเข้าใจต่อศิลปะอิสลาม (4) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมและมัธยมของรัฐแสดงอยู่ในหลักสูตรซึ่งไม่กระจายสู่ครูผู้สอน และเป็นหลักสูตรที่ขาดความทันสมัย ไม่เหมาะสมกับการสอนในปัจจุบัน (5) การสอนศิลปะในโรงเรียนของรัฐถูกจำกัดอยู่เพียงภาคปฏิบัติ ขาดการพัฒนาความรู้ทางภาคทฤษฎี (6) ประชาชนทั่วไปและในวงการศึกษา ยังมองว่าศิลปศึกษา ไม่มีความสำคัญต่อการสืบค้น ดังนั้นผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงมุ่งหมายสำหรับการปรับปรุงพัฒนาศิลปศึกษาของซาอุดีอาระเบีย

พาร์ค (Park, 1990) ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการเรียนการสอนในการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ที่ได้มาจากแนวความคิดการออกแบบนิเทศศิลป์ และการสร้างผลงานจิตรกรรม (The influence of instruction in formal analysis on the acquisition of visual design concepts and the production of paintings) วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาพิจารณาผลกระทบของการพัฒนาวิธีสอนแบบใหม่ กับนักศึกษาวิทยาลัยที่ไม่ได้เรียนวิชาเอกศิลปะมีการเรียนเกี่ยวกับความคิดพื้นฐานของหลักการทัศนศิลป์ และผลกระทบที่เปลี่ยนแปลงไปของความคิดในการเรียนออกแบบนิเทศศิลป์ในเรื่องการสร้างผลงานที่เป็นงานจิตรกรรม การเรียนการสอนปฏิบัติใช้กลุ่มทดลอง (N=27) ให้กลุ่มที่มีการเรียนการสอนศิลปะวิจารณ์เป็นตัวแปรอิสระ การเปลี่ยนแปลงรูปทรงจำลองของจิตรกรรมทำหน้าที่ในการวิเคราะห์รูปทรง กลุ่มควบคุม (N=27) เป็นตัวแปรอิสระที่มีการสร้างต้นแบบผลงานจิตรกรรมในการเลือกวิธีปฏิบัติการเรียนการสอนเป็นการสร้างเครื่องมือการวิจัยใช้แบบวิเคราะห์รูปทรง และการสร้างงานศิลปะในสตูดิโอ การดำเนินการเรียนการสอนโดยให้ทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระต่อกัน (1) ความสามารถในการรับรู้หลักการทัศนศิลป์แบบใหม่ในผลงานศิลปะ (2) ความสามารถในการประยุกต์ความคิดในการเรียนโดยใช้หลักการทัศนศิลป์ในการสร้างผลงานศิลปะ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนในกลุ่มทดลอง

มีการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญกับผู้เรียนในกลุ่มควบคุมที่รับเอาหลักการออกแบบนิเทศศิลป์ไปใช้ในผลงานศิลปะ ประสบความสำเร็จ งานศิลปะมีคุณภาพ รูปทรง มีสุนทรียภาพ การเรียนแบบนี้ยืนยันกระบวนการเปลี่ยนแปลงรูปทรงว่ามีประโยชน์กับผู้ทำงานศิลปะที่มีแนวความคิดแบบเดิมมีความสำคัญและได้รับความนิยมนำมาต่อยอดสมัยต่อการสร้างแนวความคิดในการเรียน การออกแบบนิเทศศิลป์เพื่อสร้างผลงานจิตรกรรม

ไวลด์ (Wild, 1992) ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ของกระบวนการทำงานศิลปะ” วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาศึกษาว่าศิลปินใช้วิธีการอย่างไรในการสื่อความคิดออกมาเป็นรูปทรงทางศิลปะ และเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดเป็นขั้นตอนของกระบวนการทำงานศิลปะ โดยทำการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case study) ด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์ ของศิลปิน 2 คน เป็นเวลา 3 เดือน ผลการวิจัยพบว่า การทำงานศิลปะ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทางความคิด โดยศิลปินแต่ละคนจะมีวิธีการเสนอความคิดที่แตกต่างกัน ตามแต่บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล กระบวนการ ทำงานศิลปะที่ปรากฏส่วนมากเกิดขึ้นจากการใช้วัสดุเป็นเครื่องแสดงออกทางความคิด และความสัมพันธ์ของแต่ละขั้นตอนเกิดขึ้นจากความสอดคล้องกัน ในด้านการลงมือปฏิบัติการ การใช้วัสดุ และแรงบันดาลใจจะปรากฏออกมาเมื่องานนั้นเสร็จสิ้น

กรีน (Green, 1994) ทำการวิจัยเรื่อง จิตรกรรมและสุนทรียศาสตร์ทางศิลปะ (The Esthetics of Art and Painting) วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อหาส่วนสำคัญ 3 อย่างที่มีอิทธิพลและมีผลกระทบต่อชีวิตและผลงานศิลปะของศิลปินและระดับชั้นของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ศิลปะลัทธิดาดาที่มีอิทธิพลซึ่งเป็นศิลปะที่มาจากภายนอก และลัทธิจิตนาการของศิลปะของชิคาโก (Chicago Imagism) ผลงานทั้งหมดนั้นได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จึงควรที่จะพิจารณาคำถามของศิลปะสมัยใหม่ที่สัมพันธ์กับยุคหลังสมัยใหม่ ถ้าหากนักปรัชญามีความคิดที่ล้ำสมัยในการตัดสินคำถามของศิลปะสมัยใหม่นั้น แสดงว่าศิลปินต้องมีความรับผิดชอบที่จะถามและตรวจสอบข้อกำหนดต่าง ๆ ของศิลปะเกี่ยวกับความเชื่อในการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในสังคมทุกวันนี้

แชฟเฟอร์และซูซาน (Shaffer and Susan, 1994) ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการปฏิบัติทางจิตรกรรมภายใต้ความแตกต่างของสัญลักษณ์ และสภาพการตอบสนอง (สภาพของสัญลักษณ์, พิพิธภัณฑสถานการศึกษาและความจำ) (Processing paintings under different label and response conditions (label conditions, museum education, memory) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาค้นหาความแตกต่างในเรื่องสัญลักษณ์ของภาพและเงื่อนไขในการตอบสนองในด้านความจำของนักเรียนเกรด 8 โดยการสุ่มตัวอย่างเพียง 1 กลุ่ม กำหนดสภาพในการเลือก 3 ลักษณะ คือ (1) ชื่อ (names - only) (2) เรื่องราวจิตรกรรม (painting - information)

(3) จิตรกรรมและเรื่องราวของศิลปิน (painting – and – artist - information) และสภาพที่ตอบสนองของมี 3 ลักษณะ คือ มุมมอง (view -only) การค้นคว้าจิตรกรรมเบื้องต้น (Find – painting - elements) และการบรรยายเรื่องราวจิตรกรรม (Describe – the – painting) รวมทั้งหมด 162 เรื่อง ประเมินจากความจำของข้อมูลในภาพรวม โดยกำหนดให้สอบถามทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมและคำนวณจากข้อสรุปที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำเสนอเรื่องรวมจิตรกรรมโดยใช้ (A4 – Point Like – Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ 3 (Label x 3 (Response) x 3 (Painting) x 3 (Presentation Order) x 2 Gender ANOVA procedures ผลการวิจัยพบว่า ข้อแตกต่างที่สำคัญของการตอบสนองคือ การจดจำความรู้เบื้องต้นของจิตรกรรมและการบรรยายจิตรกรรมดีกว่าการชมภาพจิตรกรรม แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงการตอบสนองที่รวดเร็วได้ ไม่มีข้อมูลที่แสดงความแตกต่างในเรื่องสัญลักษณ์ ข้อมูลที่แสดงความแตกต่างขึ้นอยู่กับความสนใจในการตอบสนองของสัญลักษณ์ เรื่องราวที่แสดงให้เห็นคือจิตรกรรมและศิลปิน รวมทั้งความรู้เรื่องสัญลักษณ์ที่มีความสมบูรณ์มาก และสภาพการตอบสนองในการมองนั้นไม่แสดงกิริยาตอบสนองเลย แม้จะมีสิ่งที่คุณภาพที่มองเห็น การรายงานการค้นคว้าความรู้เบื้องต้นของจิตรกรรมเป็นประโยชน์อย่างมากที่ช่วยในการตอบสนอง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ทำให้บุคคลได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการมองเห็น สิ่งที่เป็นธรรมชาติในงานจิตรกรรมมีความไวกว่าการจดจำในสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดมากไม่สามารถทำให้จดจำภาพจิตรกรรมได้ นักเรียนต้องการใช้ระยะเวลาอันยาวนานในภาพที่เป็นสัญลักษณ์ ถึงแม้ว่านักเรียนจะชอบภาพทิวทัศน์ แต่พวกเขาจดจำถึงคุณค่าของการตอบสนองอย่างรวดเร็วในเรื่องเกี่ยวกับความหมายของจิตรกรรมได้ดีกว่า ผลที่ได้จากการพิจารณาข้อมูลทั้งสองของกระบวนการของความรู้ นั้น เป็นการสนับสนุนข้อความได้ดีกว่าภายใต้การตอบสนองที่รวดเร็วทำให้เกิดโปรแกรมพิพิธภัณฑ์ทางการศึกษาได้

ซู (Hsueh, 1995) ทำการวิจัยเรื่องศึกษาคิดสร้างสรรค์และการวิจารณ์ของจิตรกรรมนามธรรมในยุคสมัยใหม่ของโครงการศิลปินและนักวิจัย (Abstract painting in the postmodern era: a critical and creative study of the artist/researcher's project) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ศิลปินและนักวิจัยได้อธิบายงานของตนเองในฐานะที่เป็นศิลปินนามธรรมที่อยู่ในยุคศิลปะที่ร่วมสมัยโดยการอธิบาย (1) การวิเคราะห์พื้นฐานลักษณะของงานตัวเองได้ (2) เปรียบเทียบลักษณะนามธรรมสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ที่สัมพันธ์กับวรรณกรรม (3) การตรวจสอบงานของนักศิลปะรุ่นเดียวกันได้ (4) ตอบคำถาม 7 ข้อ ที่เกี่ยวข้องในการวิจัยว่า งานของนักวิจัยและจิตรกรมีความสัมพันธ์กับศิลปะในสมัยก่อนได้อย่างไร การวิจัยนี้ใช้วิชาสุนทรียศาสตร์ ในการวิเคราะห์และตัดสินเปรียบเทียบลักษณะของผลงาน (Style) ขั้นตอนแรก หาจุดสำคัญของโครงสร้างในผลงานคือ วัสดุ ช่องว่าง สี และรูปทรง เลือกผลงานตัวเอง 3 ชิ้น ซึ่งงานเหล่านี้ได้มีการสรุปชื่อเรื่องและกำหนดรูปทรงสัญลักษณ์ สำหรับงานแต่ละชิ้น ได้มีการพัฒนาการ

สรุปลักษณะพิเศษที่สำคัญให้เหลือเพียง 2 กลุ่มใหญ่คือ รูปทรงและเทคนิค กับเนื้อหาและความหมายแล้วนำรายการทั้ง 3 เข้ามารวมด้วยกันให้เหลือ 1 รายการ (Finding I) เพื่อสรุปหาความเหมือนและความแตกต่างในระหว่างงาน 3 ชิ้น ขึ้น ขึ้นตอนต่อไป นักวิจัยได้อธิบายสรุปแนวความคิดที่เปลี่ยนแปลงจากวรรณกรรม และผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงในยุคสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ นักวิจัยตรวจสอบลักษณะทางเคมีและสรุปรูปทรงที่เป็นเรขาคณิตในตอนต้น ศิลปะสมัยใหม่รวมทั้งลักษณะการแสดงออกและสีที่ค้นหาได้จากจิตรกรรมที่เกิดตอนปลายสมัยใหม่ และสรุปสิ่งต่าง ๆ ที่อ้างอิงไว้ สรุปรวมผลสมเป็นรูปแบบที่เป็นจริง และสรุปเป็นตัวอย่างในศิลปะหลังสมัยใหม่ แยกรายชื่อที่มีลักษณะพิเศษของจิตรกรรมนามธรรมว่าเป็นศิลปะสมัยใหม่หรือหลังสมัยใหม่ เป็นการรวบรวมขึ้นในรายการหลัง (Finding II และ Findings III) ขึ้นตอนสุดท้าย นักวิจัยเปรียบเทียบและพิสูจน์ว่าลักษณะพิเศษที่สำคัญในงาน 3 ชิ้น ที่คัดเลือกไว้เหมือนกับศิลปะนามธรรมในยุคสมัยใหม่หรือ ศิลปะนามธรรมในยุคหลังสมัยใหม่ นักวิจัยสรุปได้ว่างานของพวกเขาได้สะท้อนให้เห็นลักษณะพิเศษที่เหมือนกัน ศิลปะนามธรรมสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันและนักวิจัยก็สามารถตอบคำถาม 7 ข้อ คำถามของการวิจัยเพื่อชี้ให้เห็นฐานะงานของนักวิจัยเหมือนกับจิตรกรในยุคหลังสมัยใหม่

ฮาร์โรลด์ (Harold, 1995) ทำการวิจัยเรื่องวิชาจิตรกรรมเป็นวิชาที่ตีสอนให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษามีความรู้และความเข้าใจในภาษาอังกฤษ หลักสูตรที่ใช้บังคับในวิชาศิลปะ สำหรับแต่ละระดับได้จำแนกความสำคัญในการพัฒนานักเรียนเกี่ยวกับการอ่านออกเขียนได้ ของทัศนศิลป์ การตรวจสอบอธิบายถึงการดำเนินการในการวิจัยจากความเชื่อถือที่ว่า ข้อกำหนดที่ใช้ในการอ่านและเขียนในสิ่งที่มองเห็นไม่เพียงพอที่จะอธิบายให้เป็นลำดับและสนับสนุนหลักฐานได้ การวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นการอ้างเหตุผลที่อธิบายได้ชัดเจนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ว่าในปลายศตวรรษที่ 20 การสอนศิลปะส่วนมากลดการเตรียมในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านและเขียนสิ่งที่มองเห็น การวิจัยนี้เริ่มด้วยการพิจารณาหนังสือเฉลยคู่มือศิลปะ การออกแบบและการศึกษาเกี่ยวกับแม็กกาซีน อธิบายลักษณะคู่มือและคัดลอกการสอนทัศนศิลป์ ซึ่งอยู่ในรุ่นเดียวกัน โครงการนี้เป็นการสร้างการสอนทัศนศิลป์ มีความสัมพันธ์ที่สำคัญเสมอกับผู้ใหญ่และในวิชาชีพแต่ลำดับที่ ๆ ในบทนี้เป็นการแนะนำ บทที่ 2 การตรวจสอบ การวิจารณ์ และประวัติของวรรณคดีเมื่ออธิบายระยะของทางปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งที่มองเห็นในศตวรรษที่ 20 ซึ่งอาจจะใช้โดยการขยายวิชาทัศนศิลป์ การปฏิบัตินี้ได้เชื่อมความคิดรวมยอดของภาพปะติดด้วยเศษวัสดุ การวิจัยและการนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของผลที่ตามมาแปลค่าประเมินของการปฏิบัติงานในชั้นเรียนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักในวิชาทัศนศิลป์บทต่อมาเป็นรายละเอียดของค่าของกลุ่มตัวอย่าง ที่อยู่ในขอบเขตของตัวแปรของการวิจัยบทที่ 4 และ 5 นำเสนอ 2 ตัวอย่าง ตัวอย่างแรกเป็นการศึกษาการพัฒนาการของบุคคล ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรในศิลปะ

และการออกแบบ ในเวลาเรียนมัธยมศึกษา ตัวอย่างที่ 2 อธิบายถึงการศึกษาโครงการของ Take Gallery เมื่อสนับสนุนของนิทรรศการภาพปะติดด้วยเศษวัสดุและประติมากรรมของ Picasso

ฮอดด์กสัน โทมัส (Hoggson - Thomas, 1995) ทำการวิจัยเรื่อง ประเพณีของพิธีกรรมทางจิตรกรรมบนเกาะบาหลี่ที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนศิลปะ (An observation of ritual painting in Bali and its implications for the teaching and learning of art) วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาประเพณีปฏิบัติของจิตรกรในคามาสานบนเกาะบาหลี่ประเทศอินโดนีเซีย (Kamasan, Bali, Indonesia) มีการจัดแสดงผลงานจิตรกรรมที่พวกเขาทำขึ้น พวกเขาอาศัยโดยไม่ติดต่อกับโลกภายนอก เป็นที่ซึ่งมีความสงบสุขทำให้เป็นที่สนใจของบุคคลภายนอก การสอนเทคนิคทางจิตรกรรม พ่อแม่เป็นผู้ถ่ายทอดให้ลูก เป็นวิธีการที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมานานนับศตวรรษ ศิลปินจากต่างวัฒนธรรมสามารถเรียนรู้อะไรได้บ้างจากเทคนิคและวิถีชีวิตของชาวบาหลี่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและทางจิตรกรรม ศิลปินหรือนักการศึกษาที่มีความรู้จะเบือนหน้า เพราะการกระทำซ้ำ ๆ ของพิธีกรรมอันน่าขำนี้ การทำงานเพื่อสนองความต้องการของตัวเอง เป็นเหตุผลหลักในการสร้างงานศิลปะ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะไปทำงานกับครอบครัวที่มีการทำงานจิตรกรรมที่คามาสานนี้ กระบวนการทำงานทุก ๆ ที่ บนเกาะบาหลี่ มีอิทธิพลมาจากพิธีกรรมทางศาสนาทำให้แนวคิดหรือปรัชญาของผู้วิจัยเปลี่ยนแปลงไป การวิจัยนี้ได้อธิบายประสบการณ์บางอย่างที่เกี่ยวกับนักศึกษาในบาหลี่ หลักเกณฑ์ที่ได้สามารถนำไปใช้ที่แคนาดาเพื่อนำเสนอให้มีการยอมรับพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางวิธีการทางการศึกษาศิลปะได้

พลาเมอร์ (Palmer, 1996) กระบวนการจิตรกรรมและระบายสีตามคำแนะนำ, ศิลปะในยุคหลังสมัยใหม่ (The wrinkle painting process: a postmodern approach to painting in curriculum) มีลักษณะใกล้เคียงกับจิตรกรรมที่อยู่ในหลักสูตร ขอบเขตและวิธีของการวิจัย กระบวนการและวิธีการของจิตรกรรมเป็นการบรรยายและวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เป็นความงาม การสร้างสรรค์ ความรู้สึกนึกคิดและทฤษฎีทางการศึกษา จุดประสงค์ของวิจัยนี้เพื่อ (1) ค้นหาผลของกระบวนการทางจิตรกรรม ตามคำแนะนำ เช่นเดียวกันกับวิธีการแสดงออกที่เป็นไปได้ตามความคิดสร้างสรรค์ ความรู้สึกนึกคิด และการเปลี่ยนแปลง (2) เพื่อจำแนก แยกแยะประโยชน์ และการมีส่วนร่วมที่อยู่ในตัวอย่างศิลปะยุคสมัยก่อนของคนอื่น ๆ การวิจัยนี้ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 7 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มทดลองด้านกระบวนการทางจิตรกรรมตามคำแนะนำ ผู้เข้าร่วมนั้นได้สร้าง องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตรกรรมด้วยตัวของพวกเขาเอง ขั้นตอนนี้ได้เป็นการปฏิบัติให้เปิดการประชุมอภิปรายตัดสินงานด้วยตัวของเขาเอง การลงความเห็นระยะการอภิปรายด้วยงานเขียน และประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เข้าร่วม สังเกตผลการตอบสนองความข้อมูลสถิติที่ได้บันทึกเอาไว้เป็นหลักฐาน แล้วนำผลมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์กับ 6 กลุ่มที่เหลือ การค้นหาและลงความเห็น ผู้

วิจัยได้สังเกตสถิติที่ได้จากการสังเกตที่หลากหลาย เช่น การเอาใจใส่ของนักเรียน ความตั้งใจในการเข้าร่วมงาน ความคิดสร้างสรรค์ในตัวโครงการ ทักษะการแก้ไขปัญหา และการตรงต่อเวลาของตัวงาน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่เป็นการบรรยายได้แสดงให้เห็นถึง กระบวนการคิดที่ซับซ้อน เข้าใจในการมองเห็นที่หลากหลาย ความรู้สึกนึกคิด เห็นค่าและประโยชน์อื่นด้วยกระบวนการงานวิจัยนี้ลงความเห็นเกี่ยวกับสาระสำคัญที่เหมือนกัน และตรงกันข้ามที่อยู่ในและนอกในแต่ละกลุ่มโดยทางใช้สถิติปัญญา

จูเนียร์ (Junior, 1997) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลของการเปรียบเทียบแบบใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนและการสอนแบบดั้งเดิม เป็นการสอนจิตรกรรมที่ Harlem Renaissance (A Study of the comparative Effectiveness of computer-Assisted Instruction and traditional instruction methods in teaching classification of Harlem Renaissance Paintings (New York). วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อหาผลสรุปโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นการสอนในหน่วยที่ Harlem Renaissance เป็นวิชาที่แนะนำการศึกษาศิลปะเพื่อสำรวจประวัติศาสตร์ศิลป์ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัย North Carolina Central ใน Durham ข้อมูลที่หามาได้จากการอภิปรายของผู้เชี่ยวชาญได้ข้อสรุปการเปรียบเทียบที่ชัดเจนของศิลปินที่ Harlem Renaissance จุดประสงค์ของหลักสูตร ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ลักษณะการทำงานของศิลปินชาวแอฟริกา-อเมริกา ซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญที่สร้างงานศิลปะในปี ค.ศ. 1970 ใน Harlem ลักษณะที่สำคัญที่ใช้เป็นตัวแปรในการคัดเลือกคือ (1) ชื่อศิลปิน (2) ชื่อเรื่องผลงานจิตรกรรม (3) ลักษณะรูปแบบของงานจิตรกรรม 4 ประเภทของจิตรกรรม การมีความเข้าใจในตัวแปรอันดับที่ 3 คือ ลักษณะรูปแบบของงานจิตรกรรม ทำให้ผู้เรียนมีเหตุผลที่จะสามารถสรุปลักษณะการปฏิบัติงานเหมือนกับได้เห็นผลงานที่สำเร็จแล้ว กลุ่มตัวอย่างผู้เรียนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง โดยเลือกจากผู้เรียนสองกลุ่มของชั้นเรียนที่มีการแนะนำการศึกษาของวิชาศิลปะที่มหาวิทยาลัย North Carolina Central ในภาคฤดูร้อนในปี ค.ศ. 1995 กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ใช้การศึกษาแบบ CAI และกลุ่มที่ใช้การศึกษาแบบ TRAD การบรรยายประกอบสไลด์ประกอบการสอนทั้งสองกลุ่ม กลุ่ม CAI ได้รับการส่งเสริมในชั้นเรียนโดยใช้สื่อกลางทางอิเล็กทรอนิกส์ (การใช้ร่วมกันของแบบเรียนคอมพิวเตอร์กับวีดีโอ) ที่เป็นโปรแกรมของ Harlem Renaissance พิจารณาว่าผู้เรียนอื่น ๆ ยังคงอยู่ในห้องเรียนและอยู่ในกลุ่มการศึกษาของมหาวิทยาลัยเป็นสนามทดลองให้ได้ข้อมูลจากสองกลุ่ม มีสมมติฐาน 5 ข้อ ที่ให้ทดสอบคือ ผู้ที่ส่งเสริมการสอน CAI กับ TRAD ไม่มีความแตกต่างในผลของความสามารถของผู้เรียนได้แก่ (1) การจัดหมวดหมู่ของจิตรกรรมของ Harlem Renaissance (2) ระบุชื่อของศิลปิน (3) ระบุชื่อเรื่องจิตรกรรมของ Harlem Renaissance (4) ระบุลักษณะรูปแบบของจิตรกรรม Harlem Renaissance (5) ประเภทของจิตรกรรม Harlem Renaissance ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการ

สอนแบบ CAI เป็นตัวกระตุ้นให้การปฏิบัติทำแบบฝึกหัดมีลักษณะเฉพาะตัวมีประสิทธิภาพ เหมือนกับวิธี TRAD มีส่วนเพิ่มขึ้นจากกลุ่มผู้เรียนปกติ

เพชส์ช (Petsch, 1998) ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างสรรค์จิตรกรรมจาก 3 กรณีตัวอย่างของศิลปินเกี่ยวกับการสอนในห้องทำงานศิลปะ (Painting as a creative process: three case studies of artists with implications for teaching studio art) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาวรรณกรรมของ 3 ศิลปิน เพื่อสำรวจความพยายามในการปฏิบัติของความคิดสร้างสรรค์และคุณภาพของการแสดงออกที่มีอยู่ในผลงานจิตรกรรม ศึกษากระบวนการทำงานศิลปะของศิลปิน และผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ซึ่งพิจารณาจากความเหมือนจริง การเขียนภาพนั้นศึกษาโครงสร้างจากภาพถ่ายของศิลปินแต่ละคน พิจารณาโดยการสังเกต จากหนังสือที่อ่านเกี่ยวกับประสบการณ์การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของศิลปิน หัวข้อที่เลือกในการสำรวจประกอบด้วย (1) กฎเกณฑ์ ประสบการณ์ในอดีตของศิลปิน (2) สิ่งเร้าภายนอกภายใน (3) การกระตุ้นตนเองและพัฒนากระบวนการ (4) ธรรมชาติของจิตรกรรมและจากการดูหนังสือ (5) กฎเกณฑ์ รูปทรงของศิลปะ ผลการวิจัยพบว่าจากหัวข้อทั้งหมดที่กล่าวมาทดลองสำรวจตรงกับปัจจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ในการแสดงออกทางจิตรกรรม หัวข้อที่ปรากฏออกมา มีอิสระ น่าเชื่อถือ จึงเป็นที่น่าสังเกตก่อนวิธีการทำงานที่ได้เจอ กระบวนการทำงานศิลปะของศิลปินทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาและการแสดงออกด้วยตัวเอง การค้นหาความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึงความคิดใหม่ และความเข้าใจในการค้นหา ซึ่งเป็นหนังสือระหว่างศิลปินและผลงาน ศิลปะจากการแสดงออกภายในของความคิดที่เลือกสรรจากการอ่าน ความก้าวหน้าและการสำรวจ การศึกษาของศิลปินทั้งหมดนี้พิจารณาจากการทำงานศิลปะของพวกเขาเป็นจุดสำคัญ กรณีศึกษาการสอนในห้องปฏิบัติงานจากตัวอักษรในห้องปฏิบัติงานศิลปะ การจำได้และการยอมรับความเป็นตัวของตัวเอง และประสบการณ์การทำงานของพวกเขาและพวกเขาเอง ความคิดเป็นสำคัญของการคิดสร้างสรรค์ประสานกันอย่างมีความหมาย ในตัวอย่างครูมีความเข้าใจในประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างมาก ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาส่งเสริมกระบวนการทำงานศิลปะ เกิดจากการพิจารณาในการบรรยาย ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีความชำนาญวิธีการสร้างงาน และมีแนวความคิดสามารถนำเสนอความคิดได้ แทนการแสดงออกการสร้างประสบการณ์การทำงานศิลปะ ถ้าการทำงานศิลปะเป็นเครื่องมือการพัฒนาการเรียนที่มีความสำคัญต่อนักเรียนแต่ละคน ควรเลือกเกณฑ์การใช้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์

ฮาเฟลี (Hafeli, 1999) ทำการวิจัยเรื่อง จิตรกรรมและการวาดเส้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา เจตคติของครูที่มีต่อการวัดผลนักเรียน (Drawing and painting in the middle school: intentions, decisions and judgments of students and their teachers) วัตถุประสงค์

การวิจัย เพื่อศึกษาการทำงานของนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา และเป็นการบรรยายกระบวนการตัดสินใจของนักเรียน ของครู การศึกษามีประเด็นของคำถาม 3 ประเด็น (1) อะไรที่นักเรียนและครูมีจุดมุ่งหมายในบทเรียนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน (2) อะไรที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่เหมือนกันที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพ และแตกต่างกันในผลงานของนักเรียน อะไรเป็นหลักเกณฑ์ทางสุนทรียศาสตร์ ที่ใช้สื่อสารในห้องเรียนศิลปะ (3) อะไรมีอิทธิพลต่อครูและนักเรียนในการตัดสินใจประเมินผลงานนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การใช้ประโยชน์การแปลความหมาย ในกรณีศึกษาโครงร่าง และการกระตุ้นวิธีการทางการศึกษา ที่จะศึกษาช่วยเหลือครูและนักเรียนในการวิเคราะห์พัฒนาการของงานศิลปะของนักเรียน จากมุมมองทั้งสองของกฎเกณฑ์ของครู และคาดว่าจะมีบทเรียนและที่เป็นความต้องการของนักเรียนซึ่งมีผลต่องานของพวกเขา อาจพบว่าจุดมุ่งหมายของนักเรียนสำหรับการทำงานที่ตรงต่อเวลา มีความขัดแย้งกันของครูพวกเขา ในกรณีของการขัดแย้งกัน ควรเอาใจใส่การทำงานนักเรียน นักเรียนจะมีความคล่องตัวในการแก้ปัญหาหรือครูมีการแนะนำวางแผน การศึกษาเป็นส่วนสำคัญจะบอกวิธีการ แนวทางของบทเรียนนั้น และบ่งบอกความคิดของนักเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนและครูมีความเข้าใจกัน อาจมีการประนีประนอม หรือแลกเปลี่ยนมุมมองซึ่งกันและกันในเรื่องผลงานทำให้เกิดการยอมรับบทเรียน เป็นไปตามความต้องการ สนับสนุนวิธีการในการปฏิบัติงานในอนาคต รวมทั้งต้องการให้ครูบอกแนวทางและกำหนดบทเรียน เป็นกฎเกณฑ์สำหรับครูที่ให้นักเรียนเรียนรู้ และครูควรเข้าใจกฎเกณฑ์ของนักเรียนเพื่อนำเสนอ ซึ่งเป็นงานของครูเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในลักษณะของการศึกษาสำรวจ (Survey study) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

การกำหนดกลุ่มประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากบทความ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมตั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย

การกำหนดกลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่อาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรมและผู้เรียนในชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาศิลปศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สาขาวิชาศิลปศึกษาที่มีการเรียนการสอนจิตกรรม ในปัจจุบันนั้นมีอยู่ 4 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้ โดยสามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษา	จำนวนประชากร		
	ผู้สอน	ผู้เรียน	รวม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	3	27	30
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1	37	38
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาลัยเขตปัตตานี)	2	18	20
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	3	20	23
รวม	9	102	111

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม ในสาขาวิชาศิลปศึกษา และชุดที่ 2 สำหรับผู้เรียนในชั้นปีที่ 3 ในสาขาวิชาศิลปศึกษา แบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับผู้สอน และชุดที่ 2 สำหรับผู้เรียน และแบบผู้สังเกตการณ์เรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ภายในและภายนอกห้องปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าวจำแนกในรายละเอียดได้ ดังนี้

ลักษณะของเครื่องมือ

1. **แบบสอบถาม** เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับผู้สอนวิชาจิตรกรรมในสาขาศิลปศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วยคำถามดังนี้ เพศ อายุ ตำแหน่งทางวิชาการ วุฒิการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ประสบการณ์ การสอนวิชาจิตรกรรม ประสบการณ์ในการเป็นอาจารย์พิเศษหรือวิทยากร การเรียงลำดับวิชาที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ผลงานทางวิชาการ การรับรางวัล การจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตรกรรม การศึกษาหาความรู้ ประเภทของสีที่ชอบใช้ในการสร้างจิตรกรรม ประเภทของภาพที่ชอบเขียน และรูปแบบที่ใช้ในการแสดงออกทางจิตรกรรม มีจำนวนคำถามทั้งหมด 16 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน จำนวน 76 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด ความคิดเห็นเพิ่มเติมของการเรียนการสอน วิชาจิตรกรรม

แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับผู้เรียน สาขาศิลปศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วยคำถาม ดังนี้ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถาบันที่ศึกษา ลำดับวิชาที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม การรับรางวัล การจัดนิทรรศการหรือการเข้าร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมในสถานที่ต่าง ๆ มีจำนวนคำถามทั้งหมด 10 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 76 ข้อ เป็นข้อคำถามชุดเดียวกันกับแบบสอบถามของผู้สอน

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด ความคิดเห็นเพิ่มเติมของการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมมีจำนวนคำถามทั้งหมด 8 ข้อ

แบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นการตอบตามระดับความคิดเห็นตามความเป็นจริง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ให้ผู้ตอบได้พิจารณา ดังนี้

ระดับคะแนน	ความคิดเห็น
คะแนน 5	ข้อความนั้นเห็นด้วยมากที่สุด
คะแนน 4	ข้อความนั้นเห็นด้วยมาก
คะแนน 3	ข้อความนั้นเห็นด้วยปานกลาง
คะแนน 2	ข้อความนั้นเห็นด้วยน้อย
คะแนน 1	ข้อความนั้นเห็นด้วยน้อยที่สุด

2. **แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง** (Semi - structure interview) ซึ่งมีแนวคำถามเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย แต่ผู้วิจัยสามารถดัดแปลงข้อคำถามโดยให้คงความหมายเดิม และถามข้อไหนก่อน หรือหลังได้ตามสถานการณ์ เพื่อให้คำถามเป็นเรื่องเดียวกัน รวมทั้งยังสามารถตั้งคำถามข้อใหม่เพิ่มเติม ซึ่งเป็นข้อความใหม่นั้น จะเพิ่มเติมขึ้นในภายหลังจากเก็บข้อมูล

เบื้องต้นจากแบบสอบถามแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลในแนวลึกที่ละเอียดยิ่งขึ้น ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ชุด คือ

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรมแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถาม ดังนี้ ชื่อ นามสกุล เพศ อายุ ตำแหน่งทางวิชาการ วุฒิการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ประสบการณ์การสอนวิชาจิตกรรม ประสบการณ์ในการเป็นวิทยากร ให้เรียงลำดับวิชาที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ผลงานทางวิชาการ การรับรางวัล การจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตกรรม ประเภทของภาพที่ชอบเขียน และรูปแบบที่ใช้ในการแสดงออกทางจิตกรรมมีจำนวนคำถามทั้งหมด 16 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีการสอน การวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนและด้านอื่น ๆ มีข้อคำถามทั้งหมด 8 ข้อ

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้เรียน สาขาวิชาศิลปศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถาม ดังนี้ ชื่อ นามสกุล เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถาบันที่ศึกษา ลำดับวิชาที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ประเภทของสีที่ชอบใช้ในการสร้างงานจิตกรรม ประเภทของภาพที่ชอบเขียน และรูปแบบที่ใช้ในการแสดงออกทางจิตกรรม การรับรางวัล การจัดนิทรรศการหรือการเข้าร่วมแสดงผลงานจิตกรรมในสถานที่ต่าง ๆ มีจำนวนคำถามทั้งหมด 10 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีการสอน การวัดและประเมินผล สิ่งแวดล้อมทางการเรียนและด้านอื่น ๆ มีข้อคำถามทั้งหมด 8 ข้อ

3. แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) เป็นแบบการกำหนดรายการตรวจสอบ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตด้วยตนเองเป็นรายการที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ที่ปรากฏขึ้นตามสภาพความเป็นจริง แบบสังเกตเป็นแบบฉบับทิกและแบบเลือกตอบ (Check list) มีจำนวน 41 ข้อ โดยการกำหนดเป็นรายการต่าง ๆ แล้วตรวจสอบดูว่าหัวข้อนั้นมีรายการตามที่กำหนดหรือไม่ ถ้ามีหรือไม่มีให้ขีดเครื่องหมายถูกลงในช่องว่าง มี หรือ ไม่มี ตามรายการที่กำหนดไว้ (ระวีวรรณ ชินะตระกูล, 2538)

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลต่าง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ รายงานหรือเอกสารประกอบการสัมมนาทางด้านศิลปะในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการสัมภาษณ์อาจารย์และนักศึกษาอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย แล้วดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับกาวิจัย โดยจะทำเครื่องมือแบบสอบถามก่อนตามกรอบทฤษฎีการวิจัย แล้วจึงทำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์โดยยึดเอาโครงของแบบสอบถามเป็นหลักเพื่อให้การศึกษาอยู่ในกรอบทฤษฎี สุดท้ายจึงจะทำเครื่องมือแบบสังเกตตามกรอบทฤษฎีของการวิจัยโดยใช้ข้อความของแบบสอบถามในการสังเกต (เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตเป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนแบบสอบถาม)

2. นำโครงร่างเครื่องมือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตที่สร้างเสร็จแล้วไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจแก้ไข ด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้ชัดเจนและเข้าใจยิ่งขึ้น

3. นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พร้อมทั้งเขียนคำแนะนำเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาแล้ว มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

5. นำแบบสอบถามทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา จำนวน 30 คน และอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา จำนวน 3 คน

6. นำผลการทดลองใช้ เฉพาะตอนที่ 2 มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค (อ้างถึงใน ระเบียบวิธีวิจัย, 2538) ซึ่งเป็นสูตรสำหรับหาค่าสัมประสิทธิ์ ของความเชื่อมั่นของข้อสอบที่ให้คะแนนรวมเป็นรายข้อ ได้แก่ แบบวัดทัศนคติ และแบบสอบถามชนิดประเมินค่า (Rating scale) ตามสูตร ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[\frac{1 - s_i^2}{s_x^2} \right]$$

เมื่อ α	=	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
S_i^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
S_x^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด
N	=	จำนวนข้อทั้งหมดในแบบสอบถาม

เมื่อหาค่าสูตรแล้วได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 2 ของผู้สอนวิชาจิตกรรม เท่ากับ 0.93 ส่วนแบบสอบถามที่ใช้กับผู้เรียนมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 จากผลการคำนวณดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด อยู่ในเกณฑ์ที่มีความเชื่อมั่นสูง จัดเป็นแบบสอบถามที่มีประสิทธิภาพพอที่จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ได้

7. นำแบบสังเกตมาทดลองใช้ สังเกตสภาพการเรียนการสอนขณะที่กำลังมีการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ในห้องปฏิบัติงานของสถาบันที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการสังเกตของผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยจะเป็นอิสระต่อกัน โดยสังเกตตามรายการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ว่ามีในรายการสังเกตนั้น ๆ หรือไม่มีในรายการสังเกตนั้นเลย ผู้วิจัยจะทำการสังเกตพร้อมกันโดยสังเกต 2 ครั้งต่อ 1 ห้องปฏิบัติงานวิชาจิตกรรม ใช้เวลาในการสังเกตครั้งละ 2 ชั่วโมง ใช้เวลาในการสังเกต 4 ชั่วโมง เมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกตแล้ว นำข้อมูลทั้งจากของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย มาเปรียบเทียบกัน ถ้าพบว่า มีข้อที่มีคำตอบตรงกัน 4 ใน 6 ของจำนวนครั้ง จึงจัดว่าเป็นข้อที่ใช้เป็นแบบสังเกตได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอให้บัณฑิตวิทยาลัยออกหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย ถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ในสถานประกอบการศึกษาทั้ง 4 แห่ง
2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2544 โดยนำหนังสือเสนอต่อผู้บริหารเพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย ตามลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นลำดับแรก เพื่อเป็นการสำรวจความคิดเห็น เกี่ยวกับการศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ของอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนในชั้นปี 3 โดยแจกแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ จำนวน 9 ชุด ได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จำนวน 9 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และแจกแบบสอบถาม

สำหรับผู้เรียนวิชาจิตกรรม จำนวน 102 ชุด ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 92 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.19 %

2.2 เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เป็นขั้นตอนต่อไป โดยสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนทุกคน ในส่วนผู้เรียนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลากรายชื่อของผู้เรียน ได้กลุ่มตัวอย่างผู้เรียนสถาบันละ 10 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์จำนวน 49 คน และดำเนินการนัดหมายเวลาเพื่อขอสัมภาษณ์ก่อนล่วงหน้าและบันทึกการสัมภาษณ์

2.3 แบบสังเกต ผู้วิจัยได้ไปสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนวิชาจิตกรรมทั้ง 4 สถาบัน ๆ ละ 2 ครั้ง ตามตารางเวลาที่กำหนด (ภาคผนวก ฉ) ในขณะที่ทำการสังเกตหรือหลังจากการสังเกตการเรียนการสอนแล้ว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการซักถามอาจารย์ผู้สอน และผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมสาขาวิชาศิลปศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะเครื่องมือ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมในด้านต่าง ๆ โดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีคะแนน 5 ค่าระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	ความคิดเห็น
คะแนน 5	ข้อความนั้นเห็นด้วยมากที่สุด
คะแนน 4	ข้อความนั้นเห็นด้วยมาก
คะแนน 3	ข้อความนั้นเห็นด้วยปานกลาง
คะแนน 2	ข้อความนั้นเห็นด้วยน้อย
คะแนน 1	ข้อความนั้นเห็นด้วยน้อยที่สุด

เมื่อได้คะแนนแล้ว ผู้วิจัยนำคะแนนดังกล่าวไปหาค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมายตามคะแนนที่กำหนด โดยแปลความหมายทางด้านสภาพความเป็นจริงดังนี้

4.50 - 5.00	ข้อความนั้นเห็นด้วยมากที่สุด
3.50 - 4.49	ข้อความนั้นเห็นด้วยมาก
2.50 - 3.49	ข้อความนั้นเห็นด้วยปานกลาง
1.50 - 2.49	ข้อความนั้นเห็นด้วยน้อย
1.00 - 1.49	ข้อความนั้นเห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อมูลทางสถิติที่ได้ ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียงโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ หาค่าความถี่และคำนวณเป็นค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบความเรียง

1.2 การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ของผู้สอน และผู้เรียน สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนวิเคราะห์โดยคำนวณเป็นค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตาราง

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบ่งการวิเคราะห์ ข้อมูล 3 ส่วน ดังนี้

2.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ หาค่าความถี่และคำนวณเป็นค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2.2 การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมของผู้สอน สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน วิเคราะห์โดยคำนวณเป็นค่าร้อยละและสรุปเป็นสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปของความเรียง

2.3 การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมของผู้เรียน สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์ การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและ

ประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน วิเคราะห์โดยคำนวณเป็นค่าร้อยละสรุปเป็นสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

3. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมสาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย วิเคราะห์โดยสรุปเป็นสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการหาค่าเฉลี่ยใช้สูตร

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

$\bar{x}$ = มัธยิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย

$\sum fx$ = ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่ของคะแนน

N = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \frac{(\sum fx)^2}{N}}$$

S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fx^2$ = ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่ของคะแนนนั้น ยกกำลังสอง

$(\sum fx)^2$ = ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่ของคะแนนนั้น ทั้งหมดยกกำลังสอง

N = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2. ค่าร้อยละใช้สูตร

$$\text{ร้อยละของข้อใด} = \frac{\text{ความถี่ของข้อนั้น} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}}$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนวิชาจิตกรรม

1.2 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนวิชาจิตกรรม

วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ หาความถี่และคำนวณเป็นค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงดังตารางที่ 3 - 4

2. การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมของผู้สอนสาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ คำนวณเป็นคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ดังตารางที่ 4 - 10

3. การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมของผู้เรียน สาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ คำนวณเป็นคะแนนเฉลี่ยและค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ดังตารางที่ 12 - 18

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมสาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจากแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ แล้วนำเสนอในลักษณะบรรยายเป็นความเรียง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนวิชาจิตกรรม

1.2 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนวิชาจิตกรรม

วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่หาค่าความถี่และคำนวณเป็นค่าร้อยละ (ไม่นำเสนอข้อมูลการศึกษาเพราะมีข้อมูลเหมือนกับแบบสอบถาม)

2. การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมของผู้สอนสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 8 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน และด้านอื่น ๆ วิเคราะห์โดยคำนวณเป็นค่าร้อยละ และสรุปเป็นสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

3. การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมของผู้เรียนสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 8 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน และด้านอื่น ๆ วิเคราะห์โดยคำนวณเป็นค่าร้อยละและสรุปเป็นสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการสังเกตการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลที่รวบรวมได้ เสนอในลักษณะบรรยายเป็นความเรียง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ไว้ดังนี้

N แทน จำนวนประชากร

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านสภาพ ตรงตามสภาพความเป็นจริงทางการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

4.50 - 5.00	หมายความว่า	ข้อความนั้นเห็นด้วยมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายความว่า	ข้อความนั้นเห็นด้วยมาก
2.50 - 3.49	หมายความว่า	ข้อความนั้นเห็นด้วยปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายความว่า	ข้อความนั้นเห็นด้วยน้อย
1.00 - 1.49	หมายความว่า	ข้อความนั้นเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม

1. ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนวิชาจิตกรรม

ตารางที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ข้อมูลเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	9	100.00
หญิง	--	--
2. อายุ		
20 - 30 ปี	1	11.11
31 - 40 ปี	5	55.56
41 - 50 ปี	1	11.11
50 ปี ขึ้นไป	2	22.22
3. ตำแหน่งทางวิชาการในปัจจุบัน		
อาจารย์	6	66.67
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	2	22.22
รองศาสตราจารย์	1	11.11
ศาสตราจารย์	--	--

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	1	11.11
ปริญญาโท	8	88.89
ปริญญาเอก	--	--
อื่น ๆ โปรดระบุ	--	--
5. สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด		
จิตรกรรม	3	33.34
ประติมากรรม	--	--
ภาพพิมพ์	1	11.11
ศิลปะไทย	--	--
ศิลปศึกษา	2	22.22
ทัศนศิลป์	1	11.11
อื่น ๆ (ไทยคดีศึกษา)	2	22.22
6. ประสบการณ์การสอนวิชาจิตรกรรม		
1 - 5 ปี	2	22.22
6 - 10 ปี	2	22.22
11 -15 ปี	1	11.11
16 ปีขึ้นไป	4	44.45
7. ท่านเคยสอนวิชาอื่นนอกเหนือจากการสอนวิชาจิตรกรรม		
ไม่เคย	1	11.11
เคย โปรดระบุชื่อวิชา	8	88.89
1 วาดเส้น	7	77.77
2 ประติมากรรม	3	33.33
3 ประวัติศาสตร์ศิลป์	2	22.22
4 สุนทรียศาสตร์	2	22.22
5 องค์ประกอบศิลป์	1	11.11
6 ออกแบบสำหรับครู	1	11.11

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ				
8. ท่านเคยเป็นอาจารย์พิเศษ หรือวิทยากร ในสถาบันอื่นหรือไม่						
เคย	8	88.89				
ไม่เคย	1	11.11				
9. ท่านคิดว่าวิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม (เลือกตอบมากกว่า 1 ข้อ แล้วให้เขียนหมายเลขบอกลำดับความสำคัญหน้าข้อที่เลือก)						
1. วิชาวาดเส้น	2. วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์					
3. วิชาองค์ประกอบศิลป์	4. วิชาศิลปวิจารณ์					
5. วิชาสุนทรียศาสตร์						
	วิชา X_j					
ลำดับที่ R_i	1	2	3	4	5	รวมความถี่
1	6	--	3	--	1	9
2	1	--	6	1	--	9
3	1	4	--	1	3	9
4	--	3	--	3	3	9
5	1	2	--	4	2	9
รวมค่า($\sum R_i X_j$)	16	34	15	37	32	
(เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก)						
10. ท่านเคยทำผลงานทางวิชาการในลักษณะใดบ้าง						
เขียนบทความทางวิชาการ	4	44.44				
เขียนตำรา	7	77.77				
ทำงานวิจัย	4	44.44				
อื่น ๆ	2	22.22				
11. ท่านเคยรับรางวัลในการส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรมหรือไม่						
เคย	5	55.56				
ไม่เคย	4	44.44				

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ
12. ท่านเคยจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมของท่านในนิทรรศการต่าง ๆ หรือไม่		
เคย	9	100
ไม่เคย	--	--
13. ท่านเคยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีใด		
ศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง	9	100
ประชุมฝึกอบรมสัมมนา	8	88.88
อื่น ๆ ศึกษาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น	2	22.22
14. ท่านชอบใช้สีประเภทใดมากที่สุดในการสร้างผลงานจิตรกรรม		
สีน้ำ	2	22.22
สีน้ำมัน	3	33.33
สีอะคริลิก	4	44.44
อื่น ๆ	--	--
15. ท่านชอบเขียนภาพประเภทไหนมากที่สุด		
ภาพหุ่นนิ่ง	--	--
ภาพบุคคล	--	--
ภาพทิวทัศน์	3	33.33
ภาพสิ่งก่อสร้าง	--	--
ภาพสร้างสรรค์	6	66.67
อื่น ๆ	--	--
เหมือนจริง	1	11.11
เหนือจริง	--	--
นามธรรม	2	22.22
กึ่งนามธรรม	3	33.33
อื่น ๆ	3	33.34

จากตารางที่ 2 สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนวิชาจิตรกรรม สาขา
 วิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้ดังนี้

เพศ จากกลุ่มประชากร 9 คน เป็นผู้สอนที่เป็นเพศชายทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100
อายุ ผู้สอนส่วนมากมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.45 รองลงมาคืออายุ
50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 22.22 และผู้สอนที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี และ 41-50 ปี โดยทั้งสองมี
จำนวนช่วงอายุเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 11.11

ตำแหน่งทางวิชาการในปัจจุบัน ผู้สอนโดยส่วนมากมีตำแหน่งทางวิชาการเป็น
อาจารย์ผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาเป็นตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ คิดเป็นร้อยละ
22.22 และลำดับสุดท้ายเป็นตำแหน่งรองศาสตราจารย์คิดเป็นร้อยละ 11.11

วุฒิการศึกษาสูงสุด ผู้สอนโดยส่วนมากมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็น
ร้อยละ 88.89 และปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 11.11

สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด ผู้สอนโดยส่วนมากสำเร็จการศึกษาด้านสาขาวิชา
จิตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 33.34 รองลงมาคือ ศิลปศึกษา และไทยคดีศึกษา โดยทั้ง 2 ข้อมีค่าร้อยละ
เท่ากันคือ 22.22 และสาขาภาพพิมพ์และทัศนศิลป์ โดยทั้ง 2 ข้อ มีค่าร้อยละเท่ากันคือ 11.11

ประสบการณ์การสอนวิชาจิตรกรรม ผู้สอนโดยส่วนมากมีประสบการณ์สอน 16
ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.45 รองลงมา 1-5 ปี และ 6-10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.45 รองลงมา
1-5 ปี และ 6-10 ปี โดยทั้ง 2 ข้อ มีค่าร้อยละเท่ากัน คือ 22.22 และลำดับสุดท้ายมีประสบการณ์
11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.11

ท่านเคยสอนวิชาอื่นนอกเหนือจากการสอนวิชาจิตรกรรมหรือไม่ ผู้สอนโดยส่วน
มากเคยสอนวิชาอื่น คิดเป็นร้อยละ 88.89 ไม่เคยสอนคิดเป็นร้อยละ 11.11 ผู้สอนโดยส่วนมาก
สอนวิชาวาดเส้นคิดเป็นร้อยละ 77.77 รองลงมาสอนวิชาประติมากรรม คิดเป็นร้อยละ 33.33
สอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์และสุนทรียศาสตร์ ทั้ง 2 ข้อ มีค่าร้อยละเท่ากัน คือ 22.22 และวิชา
องค์ประกอบศิลป์และออกแบบสำหรับครู ทั้ง 2 ข้อ มีค่าร้อยละเท่ากันคือ 11.11

ท่านเคยเป็นอาจารย์พิเศษ หรือวิทยากรในสถาบันอื่นหรือไม่ ผู้สอนโดยส่วนมาก
เคยเป็นอาจารย์พิเศษและวิทยากร คิดเป็นร้อยละ 88.89 ที่ไม่เคยเป็นอาจารย์พิเศษคิดเป็นร้อยละ
11.11

ท่านคิดว่ามีวิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชา
จิตรกรรม ผู้สอนส่วนมากให้ลำดับความสำคัญวิชาวาดเส้นเป็นอันดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 55.56
ให้ลำดับความสำคัญวิชาองค์ประกอบศิลป์เป็นอันดับที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 66.67 ให้ลำดับความ
สำคัญวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์เป็นอันดับที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 44.45 ให้ลำดับความสำคัญวิชา
สุนทรียศาสตร์เป็นอันดับที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 33.34 และให้ลำดับความสำคัญวิชาศิลปวิจารณ์เป็น
อันดับที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 44.45

ท่านเคยทำผลงานทางวิชาการในลักษณะใด ผู้สอนโดยส่วนมากทำผลงานทางวิชาการโดยการดำร่าเรียนคิดเป็นร้อยละ 77.77 รองลงมาเขียนบทความวิชาการและทำงานวิจัย โดยทั้ง 2 ข้อมีค่าร้อยละเท่ากัน คือ 44.44

ท่านเคยรับรางวัลในการส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรมหรือไม่ ผู้สอนโดยส่วนมากเคยรับรางวัล คิดเป็นร้อยละ 55.56 ไม่เคยรับรางวัลคิดเป็นร้อยละ 44.44

ท่านเคยจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการหรือไม่ ผู้สอนทั้งหมด เคยจัดนิทรรศการและร่วมแสดงผลงานนิทรรศการ คิดเป็นร้อยละ 100

ท่านเคยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีใด ผู้สอนโดยส่วนมากศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเองคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาเข้าประชุมฝึกอบรมสัมมนาคิดเป็นร้อยละ 88.88 อันดับสุดท้าย แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 22.22

ท่านชอบใช้สีประเภทใดมากที่สุดในการสร้างผลงานจิตรกรรม ผู้สอนโดยส่วนมากชอบใช้สีน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 44.45 รองลงมาชอบใช้สีอะครีลิค คิดเป็นร้อยละ 33.33 และชอบใช้สีน้ำเป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 22.22

ท่านชอบเขียนภาพประเภทไหนมากที่สุด ผู้สอนโดยส่วนมากชอบเขียนภาพสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 66.67 และชอบเขียนภาพทิวทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 33.33

รูปแบบที่ท่านชอบใช้ในการแสดงออกทางจิตรกรรมมากที่สุด ผู้สอนโดยส่วนมากชอบแสดงออกในรูปแบบกึ่งนามธรรม คิดเป็นร้อยละ 33.34 รองลงมาเป็นรูปแบบด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 33.33 และรูปแบบนามธรรมเป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 22.22

ตารางที่ 3 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ข้อมูลเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	28	30.43
หญิง	64	69.57
2. อายุ		
ต่ำกว่า 17 ปี	1	1.09
17-20 ปี	16	17.39
21-24 ปี	73	79.35

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ
25-28 ปี	2	2.17
28 ปีขึ้นไป	--	--
3. วุฒิกการศึกษาสูงสุดก่อนที่จะเข้าศึกษาในสถาบันแห่งนี้		
อาชีวศึกษา	12	13.04
มัธยมศึกษาตอนปลาย	63	68.48
อื่น ๆ	17	18.48
4. ท่านกำลังศึกษาอยู่ที่		
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	21	22.82
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	34	36.96
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)	18	19.57
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	19	20.65
5. ท่านคิดว่ามีวิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม จิตกรรม (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ให้เขียนหมายเลขบอกลำดับความสำคัญ)		
1. วิชาวาดเส้น	2. วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์	
3. วิชาองค์ประกอบศิลป์	4. วิชาศิลปวิจารณ์	
5. วิชาสุนทรียศาสตร์		

ลำดับที่ R_i	วิชา X_j					รวมความถี่
	1	2	3	4	5	
1	54	16	11	5	6	92
2	8	22	25	24	13	92
3	19	46	18	3	6	92
4	6	2	12	43	29	92
5	5	6	26	17	38	92
รวมค่า($R_i X_j$)	206	236	293	319	356	

(เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ
6. สีประเภทใดมากที่สุดในการสร้างผลงานจิตรกรรม		
สีน้ำ	26	28.26
สีอะครีลิค	13	14.13
สีน้ำมัน	49	53.26
อื่น ๆ	4	4.35
7. ท่านชอบเขียนภาพประเภทไหนมากที่สุด		
ภาพหุ่นนิ่ง	10	10.87
ภาพสิ่งก่อสร้าง	4	4.35
ภาพบุคคล	8	8.69
ภาพสร้างสรรค์	36	39.13
ภาพทิวทัศน์	32	34.78
อื่น ๆ	2	2.18
8. รูปแบบที่ท่านชอบใช้ในการแสดงออกทางจิตรกรรมมากที่สุด		
เหมือนจริง	18	19.57
กึ่งนามธรรม	43	46.74
เหนือจริง	12	13.04
นามธรรม	6	6.52
อื่น ๆ	13	14.13
9. ท่านเคยรับรางวัลในการส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรมหรือไม่		
เคย	--	--
ไม่เคย	92	100.00
10. ท่านเคยจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมการของท่านในนิทรรศการต่าง ๆ หรือไม่		
เคย	72	78.30
ไม่เคย	20	21.70

ตารางที่ 3 สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนวิชาจิตกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยดังนี้

เพศ จากกลุ่มตัวอย่าง 92 คน เป็นผู้เรียนหญิงมากกว่าผู้เรียนชายคือเป็นผู้เรียน หญิงคิดเป็นร้อยละ 69.57 และเป็นผู้เรียนชายคิดเป็นร้อยละ 30.43

อายุ ผู้เรียนส่วนมากมีอายุระหว่าง 21-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 79.35 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 17-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.39 ไม่มีผู้เรียนคนใดที่มีอายุ 28 ปีขึ้นไป

วุฒิการศึกษาสูงสุดก่อนที่จะเข้าศึกษาในสถาบัน ผู้เรียนส่วนมากมีวุฒิการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 68.48 รองลงมาคือ ในสถานที่อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 18.48 และอีกร้อยละ 13.04 จบการศึกษาสูงสุดจากอาชีวศึกษา

ท่านกำลังศึกษาอยู่ที่ ผู้เรียนส่วนมากกำลังศึกษาอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 36.96 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คิดเป็นร้อยละ 22.82 มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร คิดเป็นร้อยละ 20.65 และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาลัยเขต ปัตตานี คิดเป็นร้อยละ 19.57

ท่านคิดว่ามีวิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชา จิตรกรรม ผู้เรียนโดยส่วนมากให้ลำดับความสำคัญวิชาวาดเส้นเป็นอันดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 58.70 ให้ลำดับความสำคัญวิชาของศัประกอบศิลป์เป็นอันดับที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 27.17 ให้ลำดับ ความสำคัญวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์เป็นอันดับที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 50.00 ให้ลำดับความสำคัญวิชา ศิลปวิจารณ์เป็นอันดับที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 46.74 และให้ลำดับความสำคัญวิชาสุนทรียศาสตร์เป็น อันดับที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 41.30

ท่านคิดว่ามีวิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชา จิตรกรรม

ท่านขอใช้สีประเภทใดมากที่สุดในการสร้างผลงานจิตรกรรม ผู้เรียนส่วนมาก ขอใช้สีประเภทสีน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 53.26 รองลงมาคือ สีน้ำ คิดเป็นร้อยละ 28.26 สีอะคริลิก คิดเป็นร้อยละ 14.13 และสีประเภทอื่น ๆ ที่ผู้เรียนขอใช้ คิดเป็นร้อยละ 4.35

ท่านขอเขียนภาพประเภทไหนมากที่สุด ผู้เรียนโดยส่วนมากขอเขียนภาพ ประเภท ภาพสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 39.13 รองลงมาคือ ภาพทิวทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 34.78 ภาพหุ่นนิ่ง คิดเป็นร้อยละ 10.87 ภาพบุคคล คิดเป็นร้อยละ 8.69 และประเภทภาพสิ่งก่อสร้าง คิด เป็นร้อยละ 4.35 นอกจากนี้ผู้เรียนขอเขียนภาพประเภทอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.18

รูปแบบที่ท่านขอใช้ในการแสดงออกทางจิตรกรรมมากที่สุด ผู้เรียนโดยส่วนมาก แสดงออกเป็นรูปแบบกึ่งนามธรรม คิดเป็นร้อยละ 46.74 รองลงมาคือ รูปแบบเหมือนจริง คิดเป็น

ร้อยละ 19.57 รูปแบบเหนือจริง คิดเป็นร้อยละ 13.04 และรูปแบบนามธรรมเป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 6.52 นอกจากนี้ยังมีผู้เขียนชอบรูปอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 14.13

ท่านเคยรับรางวัลในการส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรมหรือไม่ ผู้เขียนทั้งหมดไม่เคยรับรางวัลในการส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรม

ท่านเคยจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมของท่านในนิทรรศการต่าง ๆ หรือไม่ ผู้เขียนโดยส่วนมากเคยร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 78.30 ผู้เขียนที่ไม่เคยแสดงผลงานจิตรกรรมเลยคิดเป็นร้อยละ 21.70

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมของผู้สอน สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและการประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ด้านอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ คำนวณเป็นคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ดังตารางที่ 4

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สอนของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม
ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมด้านผู้สอน

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
1. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน	4.33	.50
2. มีความสามารถในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้	4.11	.78
3. มีความรู้ทางด้านทฤษฎีจิตรกรรม	4.33	.71
4. ความสามารถทางด้านทักษะและเข้าใจกระบวนการปฏิบัติจิตรกรรม	4.11	.60
5. มีความสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบจิตรกรรมแต่ละยุคสมัย	4.00	.50
6. มีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตรกรรม		
* หลากวัฒนธรรม (Multiculturalism)	4.11	.78
** สมัยใหม่ (Modernism)	4.44	.53
*** หลังสมัยใหม่ (Postmodernism)	4.67	.50

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
7. ให้เสรีภาพในการแสดงออกแก่ผู้เรียน	4.56	.73
8. มีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของนักเรียน	4.00	.50
9. มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	4.33	.87
10. จัดหาประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเร้าให้แก่ผู้เรียน	4.22	.83
11. ยอมรับแนวคิดของนักเรียน	4.33	.71
12. มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร	4.56	.53
รวมเฉลี่ย	4.29	.41

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ด้านผู้สอน วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวม มีความคิดเห็นว่า มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.29$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตรกรรม หลังสมัยใหม่ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$)

การให้เสรีภาพในการแสดงแก่ผู้เรียนและมีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยที่ทั้ง 2 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เป็นค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{x} = 4.56$)

การมีความสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบจิตรกรรมแต่ละยุคสมัย และมีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของนักเรียน เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก โดยที่ทั้ง 2 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.00$)

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้เรียนของอาจารย์ผู้สอน

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมด้านผู้เรียน ของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
13. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	3.33	.50
14. มีความคิดสร้างสรรค์	3.33	1.00
15. ได้รับเสรีภาพในการแสดงออกทางจิตรกรรม	4.33	.71
16. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทฤษฎีจิตรกรรม	3.22	1.39
17. มีความสามารถทักษะปฏิบัติทางจิตรกรรม	3.22	.44
18. มีการแสวงหารูปแบบใหม่ทางจิตรกรรม	2.67	1.00
19. สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตรกรรมแต่ละยุคสมัย	3.00	1.22
20. มีความรู้และปฏิบัติตามจุดประสงค์ของการเรียน	3.11	1.36
21. มีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตรกรรม		
- หลากวัฒนธรรม (Multiculturalism)	3.44	.73
- แบบสมัยใหม่ (Modernism)	3.56	1.13
- แบบสมัยใหม่ (Postmodernism)	3.89	.78
22. ทำงานจิตรกรรมเป็นขั้นเป็นตอน	3.56	1.24
23. มีโอกาสได้เสนอแนวความคิดของตนเอง	4.11	.93
รวมเฉลี่ย	3.44	.65

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ด้านผู้เรียน วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อผู้เรียนว่ามีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ได้รับเสรีภาพในการแสดงออกทางจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงกับความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.33$)

ผู้เรียนมีโอกาสได้เสนอแนวความคิดของตนเอง เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{x} = 4.11$)

สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตรกรรมแต่ละยุคสมัยเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลาง เป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.00$)

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ของอาจารย์ผู้สอน

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนของ
อาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
24. มีความรู้ทางด้านทฤษฎีจิตกรรม	3.89	.78
25. มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงาน ทางจิตกรรม	4.22	.67
26. มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ กระบวนการทำงาน	3.89	.60
27. เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความคิด สร้างสรรค์	3.33	.50
28. เพื่อให้มีความชำนาญด้านจิตกรรมนำไป ประยุกต์ในการประกอบอาชีพ	3.67	.50
29. เพื่อให้มีความรับผิดชอบ ใฝ่หาความรู้และ ประสบการณ์อยู่เสมอ	3.89	.78
30. สามารถใช้หลักการทางจิตกรรมไปสร้างผลงานได้	3.78	.83
31. เพื่อให้ค้นหาวลีสด เทคนิค รูปทรง และ เรื่องราวใหม่ได้	3.56	.88
32. ให้มีการสร้างผลงานจิตกรรมเพื่ออนุรักษ์และ พัฒนาวัฒนธรรม	3.67	.71
33. นำความรู้ทางด้านจิตกรรมไปใช้ในการสอนได้	4.00	.71
34. นำความรู้ทางจิตกรรมไปใช้ในการศึกษาต่อได้	4.11	.60
รวมเฉลี่ย	3.82	.50

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชา
จิตกรรม สาขาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้

สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนการสอนมีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.82$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงกับความเป็นจริงที่เห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$)

นำความรู้ทางจิตรกรรมไปใช้ในการศึกษาต่อได้ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{x} = 4.11$)

เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.33$)

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาวิชาของอาจารย์ผู้สอน

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านเนื้อหาวิชาของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
35. มีความเหมาะสมในการเรียนการสอน	3.89	.60
36. เนื้อหาวิชามีความทันสมัย	3.44	1.01
37. มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.11	.78
38. มีทั้งความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ	3.89	.78
39. มีกิจกรรมในด้านการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรม	3.33	1.00
40. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และรูปแบบใหม่ทางจิตรกรรม	3.44	.53
41. เนื้อหาส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม	3.67	.71
42. เน้นกระบวนการถ่ายทอดทางจิตรกรรม	4.00	.50
43. ค้นหาวัดุด เทคนิค สี รูปทรงและเรื่องราวใหม่	4.00	.50
44. มีการศึกษาลัทธิทางจิตรกรรมที่เกิดขึ้นใหม่	3.78	.67
รวมเฉลี่ย	3.76	.53

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาวิชาจิตกรรม สาขา
 วิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วน
 รวมมีความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชามีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.76$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
 เป็นสภาพที่ตรงกับความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.11$)

เน้นกระบวนการถ่ายทอดทางจิตกรรมและคันทาวัสดุ เทคนิค สี รูปทรงและ
 เรื่องราวใหม่เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก โดยที่ทั้ง 2 ข้อมีค่าเฉลี่ยที่เท่า
 กัน เป็นค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{x} = 4.00$)

มีกิจกรรมในด้านการวิเคราะห์ผลงานจิตกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริง
 ในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.33$)

2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอนของอาจารย์ผู้สอน

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชา
 จิตกรรมด้านวิธีสอนของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
45. เลือกรูปวิธีการสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐานทักษะทางด้าน จิตกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียน	4.22	.67
46. ใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบสาธิต	4.11	.60
47. ใช้วิธีการสอนให้เขียนภาพจากการสังเกต ธรรมชาติ	4.00	1.00
48. ใช้วิธีการสอนให้เขียนภาพจากจินตนาการ	3.78	.83
49. ใช้แนวการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.89	1.27
50. ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	3.00	1.32
51. ใช้วิธีสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง	3.44	1.24
52. สอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์	3.67	.71
53. ใช้วิธีสอนแบบโครงการสร้างสรรค์งานเป็นกลุ่ม	3.33	1.22
54. ใช้วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง สร้างสรรค์รูปทรงและรูปแบบ	3.89	.78
55. ใช้วิธีสอนอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์	3.44	1.33

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
56. ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนตามความสามารถของ		
ผู้เรียนเป็นรายบุคคล	3.56	.88
รวมเฉลี่ย	3.69	.60

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อวิธีสอน มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.69$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เลือกรูปวิธีการสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐานทักษะทางด้านจิตรกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียนเป็นสภาพที่ตรงกับความเป็นจริงที่เห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$)

ใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิตเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.11$)

ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.00$)

2.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผล

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านการวัดและประเมินผลของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
57. วัดจากความรู้ในด้านเนื้อหาทฤษฎีจิตรกรรม	3.00	.71
58. วัดจากการปฏิบัติงานผลงานจิตรกรรม	4.00	.71
59. วัดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการทางศิลปะ	3.78	.44
60. วัดจากการสังเกตกระบวนการทำงานจิตรกรรม	4.11	.60
61. วัดจากการสัมภาษณ์แนวความคิดของการสร้างผลงานจิตรกรรม	3.33	1.12

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
62. ประเมินจากความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้ใหม่	4.33	.50
63. ประเมินผลจากรูปแบบที่ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ร่วมสมัย	3.22	.97
64. ประเมินผลจากการค้นพบวัสดุ เทคนิค รูปทรง และเรื่องราวใหม่	3.22	.97
65. ประเมินผลจากเพิ่มสะสมงาน	3.11	.78
66. วัดและประเมินผลจากการสร้างสรรค์รูปแบบและการนำไปใช้	4.11	1.05
67. วัดและประเมินผลจากการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ผลงานตัวเอง	4.00	1.32
รวมเฉลี่ย	3.66	.46

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผลวิชาจิตกรรมสาขา
 วิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วน
 รวมมีความคิดเห็นต่อการวัดและประเมินผล มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
 ($\bar{x} = 3.66$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเมินจากความรับผิดชอบและการแสวงหา
 ความรู้ใหม่ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด
 ($\bar{x} = 4.33$)

วัดจากการสังเกตกระบวนการทำงานจิตกรรม และวัดและประเมินผลจากการ
 สร้างสรรค์รูปแบบและการนำไปใช้ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากโดยที่
 ทั้ง 2 ข้อ มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันเป็นค่าเฉลี่ยที่รองลงมา ($\bar{x} = 4.11$)

วัดจากความรู้ในด้านเนื้อหาทฤษฎีจิตกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงใน
 ระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.00$)

2.7 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
68.อาคาร สถานที่ ห้องปฏิบัติงานตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	3.00	1.41
69. ห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างเพียงพอ	3.22	1.39
70. มีการจัดแสดงผลงานศิลปินและของผู้เรียน	3.22	.67
71. มีห้องจัดนิทรรศการที่มีคุณภาพและเป็นสัดส่วน	3.67	.50
72. มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย	3.11	1.36
73. ห้องสมุดมีตำราเกี่ยวกับจิตรกรรมอย่างเพียงพอ	3.22	.97
74. มีการเชิญศิลปินมาเล่าเรื่องชีวิตของผลงาน	3.11	1.36
75. จัดแบ่งเวลาให้ผู้เรียนเข้าพบผู้สอนนอกเหนือเวลาเรียน	3.89	.33
76. มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน	4.00	.50
รวมเฉลี่ย	3.66	.46

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวม มีความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมทางการเรียน มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.38$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.00$)

จัดแบ่งเวลาให้ผู้เรียนเข้าพบผู้สอนนอกเหนือเวลาเรียนเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่รองลงมา ($\bar{x} = 3.89$)

อาคาร สถานที่ ห้องปฏิบัติงาน ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.00$)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยรวมและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ด้าน	ค่าเฉลี่ยรวมแต่ละด้าน	
	$\bar{x}$	S.D.
1. ผู้สอน	4.29	.41
2. ผู้เรียน	3.44	.65
3. วัตถุประสงค์การเรียนการสอน	3.82	.50
4. เนื้อหาวิชา	3.76	.53
5. วิธีสอน	3.69	.60
6. การวัดและประเมินผล	3.66	.46
7. สิ่งแวดล้อมทางการเรียน	3.66	.46

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของ $\bar{x}$ ของการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของอาจารย์ผู้สอน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในด้านผู้สอนเป็นสถานที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$)

ในด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน เป็นสถานที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรวมที่รองลงมา ($\bar{x} = 3.82$)

ในด้านผู้เรียน เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.44$)

3. การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมของผู้เรียน สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน วิเคราะห์ข้อโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ คำนวณเป็นคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สอนวิชาจิตกรรม

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านผู้สอน

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน	4.32	.77
มีความสามารถในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้	4.14	.78
มีความรู้ทางด้านทฤษฎีจิตกรรม	4.33	.71
มีความสามารถทางด้านทักษะและเข้าใจกระบวนการปฏิบัติจิตกรรม	4.16	.70
5. มีความสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบจิตกรรมแต่ละยุคสมัย	4.00	.78
6. มีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตกรรม		
* หลากวัฒนธรรม (Multiculturalism)	3.87	.77
** สมัยใหม่ (Modernism)	4.13	.80
*** หลังสมัยใหม่ (Postmodernism)	3.85	.81
7. ให้เสรีภาพในการแสดงออกแก่ผู้เรียน	4.29	.85
8. มีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของผู้เรียน	3.90	.97
9. มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	3.84	.88
10. จัดหาประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเร้าให้แก่ผู้เรียน	4.03	.94
11. ยอมรับแนวคิดของผู้เรียน	3.97	.90
12. มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.05	.82
รวมเฉลี่ย	4.06	.51

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ด้านผู้สอน วิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อผู้สอน มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.06$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความรู้ทางด้านทฤษฎีจิตกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.33$)

มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน เป็นสภาพตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ารองลงมา ($\bar{x} = 4.32$)

มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน เป็นสภาพตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.84$)

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้เรียนโดยผู้เรียนวิชาจิตกรรม

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมด้านผู้เรียน ของผู้เรียนวิชาจิตกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
13. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	3.78	.75
14. มีความคิดสร้างสรรค์	3.91	.79
15. ได้รับเสรีภาพในการแสดงออกทางจิตกรรม	4.00	.96
16. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทฤษฎีจิตกรรม	3.62	.82
17. มีความสามารถทักษะปฏิบัติทางจิตกรรม	3.62	.74
18. มีการแสวงหารูปแบบใหม่ทางจิตกรรม	3.59	.83
19. สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตกรรมแต่ละยุคสมัย	3.41	.84
20. มีความรู้และปฏิบัติตามจุดประสงค์ของการเรียน	3.77	.85
21. มีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตกรรม		
- หลากวัฒนธรรม (Multiculturalism)	3.64	.86
- แบบสมัยใหม่ (Modernism)	3.74	.72
- แบบสมัยใหม่ (Postmodernism)	3.59	.83
22. ทำงานจิตกรรมเป็นขั้นเป็นตอน	3.79	.76
23. มีโอกาสได้เสนอแนวความคิดของตนเอง	3.83	.93
รวมเฉลี่ย	3.71	.54

จากตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ด้านผู้เรียน วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อผู้เรียนว่ามีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.71$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ได้รับเสรีภาพในการแสดงออกทางจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.00$)

มีความคิดสร้างสรรค์เป็นสภาพตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ารองลงมา ($\bar{x} = 3.91$)

สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตรกรรมแต่ละยุคสมัย เป็นสภาพตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.41$)

3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนของผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
24. มีความรู้ทางด้านทฤษฎีจิตรกรรม	3.84	.72
25. มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานทางจิตรกรรม	3.88	.71
26. มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการทำงาน	3.67	.71
27. เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์	3.99	.70
28. เพื่อให้มีความชำนาญด้านจิตรกรรมนำไปประยุกต์ในการประกอบอาชีพ	3.91	.79
29. เพื่อให้มีความรับผิดชอบ ใฝ่หาความรู้และประสบการณ์อยู่เสมอ	3.92	.85
30. สามารถใช้หลักการทางจิตรกรรมไปสร้างผลงานได้	4.17	.75
31. เพื่อให้ค้นคว้าวัสดุ เทคนิค รูปทรง และเรื่องราวใหม่ได้	4.02	.77

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
32. ให้มีการสร้างผลงานจิตรกรรมเพื่ออนุรักษ์และ พัฒนาวัฒนธรรม	3.74	.92
33. นำความรู้ทางด้านจิตรกรรมไปใช้ในการสอนได้	4.03	.73
34. นำความรู้ทางจิตรกรรมไปใช้ในการศึกษาต่อได้	4.09	.79
รวมเฉลี่ย	3.93	.54

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชา
จิตรกรรม สาขาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้
เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนการสอนมีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ใน
ระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.93$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถใช้หลักการทางจิตรกรรมไปสร้างผลงาน
ได้เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.17$)

นำความรู้ทางจิตรกรรมไปใช้ในการศึกษาต่อได้ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็น
จริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{x} = 4.09$)

มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการทำงาน เป็นสภาพที่
ตรงตามความเป็นจริงในระดับที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.67$)

3.4 ผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาวิชาของผู้เรียน

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชา
จิตรกรรม ด้านเนื้อหาวิชาของผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
35. มีความเหมาะสมในการเรียนการสอน	4.04	.68
36. เนื้อหาวิชามีความทันสมัย	3.97	.86
37. มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.07	.75
38. มีทั้งความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ	3.91	.82

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
39. มีกิจกรรมในด้านการวิเคราะห์ผลงาน จิตกรรม	3.80	.90
40. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และรูปแบบใหม่ ทางจิตกรรม	3.77	.94
41. เนื้อหาส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม	3.65	.99
42. เน้นกระบวนการถ่ายทอดทางจิตกรรม	3.92	.73
43. ค้นคว้าวัสดุ เทคนิค สี รูปทรงและเรื่องราวใหม่	3.95	.88
44. มีการศึกษาลัทธิทางจิตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่	3.40	.96
รวมเฉลี่ย	3.85	.59

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ ด้านเนื้อหาวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชาที่มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.85$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นสภาพที่ตรงกับตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.07$)

มีความเหมาะสมในการเรียนการสอน เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ารองลงมา ($\bar{x} = 4.04$)

มีการศึกษาลัทธิทางจิตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.40$)

3.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอนของผู้เรียน

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชา จิตรกรรมด้านวิธีสอนของผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
45. เลือกวิธีการสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐานทักษะทางด้าน จิตรกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียน	3.72	.92
46. ใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบสาธิต	3.87	.84
47. ใช้วิธีการสอนให้เขียนภาพจากการสังเกต ธรรมชาติ	3.88	.98
48. ใช้วิธีการสอนให้เขียนภาพจากจินตนาการ	3.54	1.00
49. ใช้แนวการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.88	.98
50. ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	4.01	.93
51. ใช้วิธีสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง	3.47	1.08
52. สอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์	3.76	.84
53. ใช้วิธีสอนแบบโครงการสร้างสรรค์งานเป็นกลุ่ม	3.16	1.05
54. ใช้วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง สร้างสรรค์รูปทรงและรูปแบบ	3.71	.92
55. ใช้วิธีสอนอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์	3.76	.96
56. ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนตามความสามารถของ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล	3.42	1.03
รวมเฉลี่ย	3.68	.57

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมี ความคิดเห็นต่อวิธีสอน มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.68$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็น สภาพที่ตรงตามความเป็นจริง ในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด

ใช้วิธีการสอนให้เขียนภาพจากการสังเกตธรรมชาติและใช้แนวการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริง ในระดับเห็นด้วยมาก โดยที่ทั้ง 2 ข้อมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันเป็นค่าเฉลี่ยที่รองลงมา ($\bar{x} = 3.88$)

ใช้วิธีสอนแบบโครงการสร้างสรรค์งานเป็นกลุ่ม เป็นสภาพตรงตามความเป็นจริง ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.16$)

3.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผลของผู้เรียน

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านการวัดและประเมินผลของผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
57. วัดจากความรู้ในด้านเนื้อหาทฤษฎีจิตรกรรม	3.50	.96
58. วัดจากการปฏิบัติงานผลงานจิตรกรรม	4.14	.88
59. วัดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการทางศิลปะ	3.76	.80
60. วัดจากการสังเกตกระบวนการทำงานจิตรกรรม	3.92	.85
61. วัดจากการสัมภาษณ์แนวความคิดของการสร้างผลงานจิตรกรรม	3.62	.85
62. ประเมินจากความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้ใหม่	3.99	.83
63. ประเมินผลจากรูปแบบที่ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ร่วมสมัย	3.54	.93
64. ประเมินผลจากการค้นพบวัสดุ เทคนิค รูปทรง และเรื่องราวใหม่	3.82	.82
65. ประเมินผลจากเพิ่มสะสมงาน	3.47	1.07
66. วัดและประเมินผลจากการสร้างสรรค์รูปแบบและการนำไปใช้	3.90	.84
67. วัดและประเมินผลจากการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ผลงานตัวเอง	3.78	.97
รวมเฉลี่ย	3.77	.55

ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผล วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อการวัดและประเมินผล มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.77$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วัดจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.14$)

ประเมินจากความรับผิดชอบและการแสวงหาความรู้ใหม่ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่รองลงมา ($\bar{x} = 3.99$)

ประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานเป็นสภาพตรงตามความเป็นจริง ในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.47$)

3.7 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ของอาจารย์ผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.
68. อาคาร สถานที่ ห้องปฏิบัติงานตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	3.51	1.07
69. ห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างเพียงพอ	3.71	.96
70. มีการจัดแสดงผลงานศิลปะและของผู้เรียน	3.59	1.15
71. มีห้องจัดนิทรรศการที่มีคุณภาพและเป็นสัดส่วน	3.47	1.24
72. มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย	3.20	1.13
73. ห้องสมุดมีตำราเกี่ยวกับจิตรกรรมอย่างเพียงพอ	3.26	1.19
74. มีการเชิญศิลปินมาเล่าเรื่องชีวิตของผลงาน	3.03	1.24
75. จัดแบ่งเวลาให้ผู้เรียนเข้าพบผู้สอนนอกเหนือเวลาเรียน	3.64	1.12
76. มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน	4.09	.95
รวมเฉลี่ย	3.50	.77

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวม มีความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมทางการเรียน มีสภาพตรงตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.38$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.09$)

ห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างเพียงพอเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่รองลงมา ($\bar{x} = 3.71$)

มีการเชิญศิลปินมาเล่าเรื่องชีวิตและผลงานเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลาง เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.03$)

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยรวมและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในด้าน ผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ด้าน	ค่าเฉลี่ยรวมเป็นรายด้าน	
	$\bar{x}$	S.D.
1. ผู้สอน	4.06	.51
2. ผู้เรียน	3.71	.54
3. วัตถุประสงค์การเรียนการสอน	3.93	.54
4. เนื้อหาวิชา	3.85	.59
5. วิธีสอน	3.68	.57
6. การวัดและประเมินผล	3.77	.55
7. สิ่งแวดล้อมทางการเรียน	3.50	.77

จากตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของค่า $\bar{x}$ ของการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในด้านผู้สอนเป็นสภาพที่ตรงกับความจริง ที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$)

ในด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรวมที่รองลงมา ($\bar{x} = 3.93$)

ในด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริง ในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.50$)

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมสาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จากแบบสอบถามปลายเปิดของผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ หาค่าความถี่นำเสนอในรูปแบบบรรยายเป็นความเรียง

1.1 ผลการวิเคราะห์ด้านผู้สอน

ผู้สอนมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน ควรศึกษาหลักสูตรก่อนจะมีการสอน ผู้สอนต้องมีความรู้ ความสามารถทางด้านทักษะสูง (ความถี่ = 3) สามารถสาธิตให้ผู้เรียนดูได้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความศรัทธาผู้สอนและผู้สอนต้องมีคุณธรรม รวมทั้งต้องรู้จักธรรมชาติของวิชาจิตรกรรม รู้จักผู้เรียนมีส่วนร่วมกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนทำให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเห็น สนุกสนาน และพัฒนาผลงานพยายามให้ผู้เรียน (ความถี่ = 2) ค้นคว้าหาเทคนิควิธีการรูปแบบต่าง ๆ สอนให้ผู้เรียนมีเหตุผลยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนไปศึกษาหาความรู้นอกสถานศึกษาโดยการไปดูผลงานจิตรกรรมในงานนิทรรศการ และผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการวิจารณ์ติชม ผลงานจิตรกรรม (ความถี่ = 1)

1.2 ผลการวิเคราะห์ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนมากไม่ได้จบมาทางสายศิลป์ ไม่มีทักษะทางศิลปะ (ความถี่ = 4) มีความรู้ทางด้านทฤษฎีมาพอสมควร (ความถี่ = 2) จึงมีความจำเป็นต้องฝึกทักษะอยู่เสมอและต่อเนื่อง ผู้เรียนมีความกล้าในการแสดงออกแนะนำเสนอแนวความคิดที่ถูกต้อง มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบพอสมควร (ความถี่ = 1)

1.3 ผลการวิเคราะห์ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

ให้มีความรู้ทางด้านทฤษฎีและมีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานทางจิตรกรรม (ความถี่ = 5) สามารถสร้างผลงานได้วัตถุประสงค์การเรียนการสอน ต้องมีความเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของผู้เรียนให้มากที่สุด (ความถี่ = 3) ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในวิชาที่สอน สามารถนำไปสอนหรือประกอบอาชีพได้ ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออก (ความถี่ = 2)

และควรให้ผู้เรียนมีการจัดนิทรรศการ การแสดงผลงานของผู้สอนและผู้เรียน ผู้สังเกตภายนอก (ความถี่ = 1)

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาวิชา

มีทั้งความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ (ความถี่ = 4) เนื้อหาวิชามีความหลากหลาย และควรเน้นประวัติความเป็นมาของจิตรกรรม (ความถี่ = 2) ควรมีกิจกรรมในด้านวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรม มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม และสามารถนำไปใช้กับดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ (ความถี่ = 1)

1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านวิธีสอน

ใช้วิธีสอนนอกสถานที่ เชิญศิลปินมาวิจารณ์ผลงานผู้เรียน และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ (ความถี่ = 3) พยายามใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียน มีการแสดงออกให้มากที่สุด (ความถี่ = 2) มีการปรับปรุงแก้ไขวิธีสอนตามความเหมาะสม ส่งเสริมการทำงานนอกเวลาเรียน (ความถี่ = 1)

1.6 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลควรพิจารณาผลงานของผู้เรียนทุกชิ้น (ความถี่ = 3) ให้ผู้สอนหลาย ๆ คน มาประเมินผลงาน พิจารณาจากกระบวนการทำงาน และวัดจากการพัฒนาผลงานและตัวผู้เรียน (ความถี่ = 2) ควรมีการประเมินจากการรับผิดชอบ และควรนำผลงานที่ประเมินที่ดีนำออกแสดงให้คนอื่นดู (ความถี่ = 1)

1.7 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ห้องเรียนควรมีบรรยากาศแห่งการสร้างสรรคงานศิลปะ(ความถี่ = 3) ควรมีตัวอย่างผลงานศิลปิน ต้องมีสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน (ความถี่ = 2) ควรมีการจัดนิทรรศการบ่อยครั้ง (ความถี่ = 1)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จากแบบสอบถามปลายเปิดของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ หาค่าความถี่นำเสนอในรูปแบบบรรยายเป็นความเรียง

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านผู้สอน

ผู้สอนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน (ความถี่ = 9) มีความสามารถในการสื่อสารให้กับผู้อื่นเข้าใจได้ ผู้สอนเป็นทั้งผู้สอนและศิลปิน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากผู้สอน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน มีความสามารถทางด้านทักษะและเข้าใจกระบวนการปฏิบัติ จิตรกรรม (ความถี่ = 3) ควรมีความรู้จริงจะสามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่ตนถนัดและควรเปิดโอกาสให้มีการซักถามปัญหาต่าง ๆ เข้าใจปัญหาของผู้เรียน ยอมรับความสามารถของผู้เรียน ควรยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นหาความรู้ใหม่ มาถ่ายทอดให้ผู้เรียนอยู่เสมอ ควรให้ผู้เรียนมีอิสระในการทำงาน และผู้สอนควรสร้างสรรค์ผลงาน อยู่ตลอดเวลา (ความถี่ = 2) ผู้สอนในภาควิชาศิลปศึกษาไม่ควรทำตัวเป็นศิลปิน น่าจะจบศิลปศึกษาไม่ใช่สาขาวิชาอื่น ผู้สอนบางคนไม่ค่อยสอน ให้ความรู้แก่เด็กน้อยเกินไป สอนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ยังขาดการอธิบายวิธีการปฏิบัติให้ผู้เรียน ผู้สอนไม่มีการสาธิตให้ผู้เรียนได้เห็นและไม่ควรสอนแบบดั้งเดิม ที่ให้ศิษย์ทำตามที่ผู้สอนสนใจ และที่ผู้สอนชอบสอน อย่างบังคับผู้เรียนมาก จนเกิดอาการเครียด ไม่ควรถากถาง เยาะเย้ยผู้เรียน และอย่านำเรื่องส่วนตัวเกี่ยวกับการเรียนการสอน ผู้สอนบางคนไม่มีเวลาให้ผู้เรียนเพราะเป็นอาจารย์พิเศษ ผู้สอนบางคนมีแนวคิดที่แตกต่างกันมากทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในการทำงานจิตรกรรม (ความถี่ = 1)

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้อมูลด้านผู้เรียน

ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสนใจศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับจิตรกรรมและศึกษาค้นคว้าหาแนวความคิด (ความถี่ = 11) มีการเตรียมความพร้อมด้านการเรียนเตรียมอุปกรณ์การเรียนมาล่วงหน้า มีการค้นคว้า ทดลองเทคนิคใหม่ ๆ พัฒนาผลงาน ฝึกฝนทักษะที่ยังด้อยอยู่เสมอ ฝึกใช้ความคิดวิเคราะห์มากกว่านี้ และควรเข้าชมนิทรรศการต่าง ๆ (ความถี่ = 3) ควรจัดแบ่งกลุ่มตามความสนใจของผู้เรียน เพราะแต่ละคนมีความสนใจด้านจิตรกรรมที่แตกต่างกัน ควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ยอมรับในตัวผู้สอน ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีความชำนาญทางด้านจิตรกรรม ต้องพัฒนาตัวเอง (ความถี่ = 2) ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้มากขึ้นทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติทางจิตรกรรม ผู้เรียนยังขาดวินัยในตนเอง ส่งงานไม่ตรงตามเวลา ไม่มีความรับผิดชอบในการทำงาน ผู้เรียนส่วนใหญ่จะชอบผู้สอนที่เตรียมสื่อการสอนมาพร้อม และผู้เรียนต้องการให้ผู้สอนเน้นทางด้านเทคนิควิธีการให้มาก ผู้เรียนยังขาดการแนะนำจากผู้สอนวิชาจิตรกรรมอย่างใกล้ชิด (ความถี่ = 1)

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้อมูลด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

ควรให้มีความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ (ความถี่ = 3) และให้ความสำคัญวิธีการถ่ายทอด เพื่อนำไปใช้สอนได้ (ความถี่ = 2) หรือรู้จักนำไปดัดแปลง ปรับปรุงในการประกอบอาชีพ และนำไปประยุกต์ใช้ในงานอื่น ๆ ได้ สามารถทำงานตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอนได้ ปรับปรุงให้ทันสมัยตามยุคสมัย เป็นไปตามหลักสูตรที่วางไว้ ควรมุ่งเน้นด้านเทคนิค การปฏิบัติงาน จิตรกรรม ให้ผู้เรียนได้แสดงออกเต็มที่ มีประสบการณ์มากที่สุด จึงสามารถสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรมที่มีคุณภาพผู้เรียนบางคนให้ข้อเสนอแนะว่าวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นไปตามเป้าหมายยังสับสนการตั้งเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดไหน การเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์น้อย เพราะมีเวลาเรียนไม่เพียงพอ (ความถี่ = 1)

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้อมูลด้านเนื้อหาวิชา

เนื้อหาควรมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนในปัจจุบันและมีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียน (ความถี่ = 6) ควรมีความแปลกใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีความหลากหลายของเนื้อหาวิชาจะทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน (ความถี่ = 4) ผู้เรียนบางคนมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมในด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมมากขึ้นเนื้อหาบางส่วนไม่มี การปรับปรุง ทุกปีจะมีรูปแบบการสอนเหมือนกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการเขียนภาพหุ่นนิ่ง เนื้อหาวิชาบางส่วนไม่กระชับรัดกุม ต้องเสียเวลาในการสอนหลายสัปดาห์ (ความถี่ = 2) ในเนื้อหาวิชาควรเน้นด้านปฏิบัติงาน ให้ค้นคว้า เทคนิค กลวิธี ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อผู้เรียนจะได้นำไปปฏิบัติได้มากขึ้น (ความถี่ = 1)

2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอน

ผู้สอนมีการใช้วิธีสอนสาธิตประกอบบรรยายเป็นส่วนมาก (ความถี่ = 9) ผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้สอนนำวิธีสอนที่แปลกใหม่มาสูในห้องเรียน (ความถี่ = 5) จะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน ควรสอนให้เป็นขั้นตอน ให้ความใส่ใจและให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เรียนก่อน ผู้สอนควรปฏิบัติไปพร้อมกับผู้เรียน ให้มีการสอนแบบอภิปราย วิจาร์ณ ส่งเสริมให้มีการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มุ่งเน้นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ควบคู่กันไป เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอแนวความคิดของตนเองให้มากที่สุด (ความถี่ = 4) พยายามสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ชวนให้ติดตาม ผู้เรียนต้องการให้สอนนอกสถานที่บ่อย ๆ หรือพาไปดูงานนิทรรศการ (ความถี่ = 2) มีผู้เรียนบางคนกล่าวว่า การใช้วิธีสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากไปจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนเลือกแนวทางในการปฏิบัติงานไม่ได้ วิธีสอนจิตรกรรมน่าจะเน้นกระบวนการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญ และให้มีความทันสมัยโดยการใช้สื่อเทคโนโลยีช่วยสอน (ความถี่ = 1)

2.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและการประเมินผล

ผู้สอนควรแจ้งวิธีวัดและการประเมินผลก่อนจะมีการเรียนการสอนเกิดขึ้น วัดที่คุณภาพของผลงานซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีศิลปะ (ความถี่ = 7) วัดจากความรับผิดชอบ ความสนใจ การตรงต่อเวลา ความขยันหมั่นเพียร และที่สำคัญที่สุดจะวัดและประเมินจากการพัฒนาผลงานของผู้เรียน ไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น (ความถี่ = 5) ผู้เรียน เพื่อนในชั้นเรียนและผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินผลงานหรือวัดจากการให้ผู้เรียนมีการอภิปรายและนำเสนอแนวความคิดให้เพื่อนในชั้นเรียนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ (ความถี่ = 2) พยายามอย่าเอาความคิดของผู้สอนเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการวัดและการประเมินผล (ความถี่ = 1)

2.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ห้องเรียนควรมีความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์การสอนมากขึ้น (ความถี่ = 6) ห้องเรียนบางสถาบันมีความคับแคบ อากาศร้อน ชาติตั้งเก่า ชำรุด อาคารสถานที่ไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติ มีผลต่อการเรียนการสอน ห้องเรียนไม่สะอาด (ความถี่ = 4) ห้องสมุดของสาขาวิชาน้อย ควรจะแบ่งแยกห้องปฏิบัติงานให้ชัดเจน ควรมีห้องเรียนจิตรกรรมโดยเฉพาะ น่าจะมีเนื้อที่ส่วนตัวของผู้เรียน (ความถี่ = 3) บางสถาบันขาดห้องเรียน (ความถี่ = 2) และอุปกรณ์ต้องแบ่งการใช้กับภาควิชาอื่น ควรให้มีสื่อ อุปกรณ์การสอนเป็นของภาควิชา และควรมีสื่อ เช่น หุ่นปูน และอื่น ๆ มาเป็นสื่อสำหรับใช้ในการเรียนการสอนให้มากขึ้นกว่าเดิม (ความถี่ = 1)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบ่งข้อมูล ออกเป็น 2 ส่วน
ดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้สอนที่ให้สัมภาษณ์ (ไม่นำเสนอผลการวิจัยเพราะข้อมูลซ้ำซ้อนกับแบบสอบถาม)

เวลาที่อาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรมให้การสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน ดังนี้

อาจารย์ 1	สัมภาษณ์เมื่อวันที่	12 กุมภาพันธ์	2544	เวลา 13.00-13.45 น.
อาจารย์ 2	สัมภาษณ์เมื่อวันที่	13 กุมภาพันธ์	2544	เวลา 10.30-11.00 น.
อาจารย์ 3	สัมภาษณ์เมื่อวันที่	13 กุมภาพันธ์	2544	เวลา 13.00-13.30 น.
อาจารย์ 4	สัมภาษณ์เมื่อวันที่	13 กุมภาพันธ์	2544	เวลา 14.00-14.45 น.
อาจารย์ 5	สัมภาษณ์เมื่อวันที่	15 กุมภาพันธ์	2544	เวลา 10.00-10.30 น.
อาจารย์ 6	สัมภาษณ์เมื่อวันที่	15 กุมภาพันธ์	2544	เวลา 10.40-11.30 น.

อาจารย์ 7 สัมภาษณ์เมื่อวันที่	16 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 10.00-10.45 น.
อาจารย์ 8 สัมภาษณ์เมื่อวันที่	16 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 13.00-13.50 น.
อาจารย์ 9 สัมภาษณ์เมื่อวันที่	2 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 15.30-16.00 น.

1.2 สถานภาพผู้เรียนที่ให้สัมภาษณ์ (ไม่นำเสนอผลการวิจัยเพราะข้อมูลซ้ำซ้อนกับข้อมูลแบบสอบถาม)

เวลาที่ผู้เรียนวิชาจิตรกรรมให้สัมภาษณ์ จำนวน 40 คน ดังนี้

ผู้เรียนที่ 1 ถึง 10 สัมภาษณ์เมื่อวันที่	12 กุมภาพันธ์ 2544
ผู้เรียนที่ 12 ถึง 20 สัมภาษณ์เมื่อวันที่	13 กุมภาพันธ์ 2544
ผู้เรียนที่ 21 ถึง 30 สัมภาษณ์เมื่อวันที่	15 กุมภาพันธ์ 2544
ผู้เรียนที่ 31 ถึง 40 สัมภาษณ์เมื่อวันที่	16 กุมภาพันธ์ 2544

2. การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน

จิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน วิเคราะห์โดยคำนวณเป็นค่าร้อยละ และสรุปเป็นสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สอนวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านผู้สอน ในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า ผู้สอนส่วนมาก มีความสามารถทางด้านทักษะ และเข้าใจกระบวนการปฏิบัติจิตรกรรมและมีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของผู้เรียน (ร้อยละ 100.00) มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้ผู้เรียน (ร้อยละ 55.55) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกันเองกับผู้เรียน ให้เสรีภาพในการแสดงออกแก่ผู้เรียน และให้ผู้สอนมีการศึกษาลักษณะก่อน (ร้อยละ 44.44) ให้กำลังใจผู้เรียน มีอารมณ์ขัน สร้างศรัทธาให้ผู้เรียน และมีการแสดงนิทรรศการ (ร้อยละ 33.33) ผู้สอนมีความรู้ทางด้านทฤษฎีจิตรกรรม ทำให้ผู้เรียนรักการทำงานจิตรกรรม (ร้อยละ 22.22) นอกจากนั้นผู้สอนศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต มีความยุติธรรม พยายามให้ผู้เรียนเกิดดุลยภาพระหว่างทฤษฎี และปฏิบัติ เข้าใจความสัมพันธ์ของเนื้อหากิจกรรมที่ได้เรียนรู้ สามารถนำไปใช้กับชีวิตจริง

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาถึงสภาพของผู้เรียนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า ผู้เรียนส่วนมากมีความสามารถทางด้านทักษะจิตรกรรม (ร้อยละ 66.66) มีความรู้เข้าใจในเรื่องทฤษฎีจิตรกรรม มีความสนใจการเรียน ผู้เรียนวิจารณ์ผลงานกันเอง มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิด มีการไปดูงาน นิทรรศการ ศึกษาหาความรู้จากศิลปิน (ร้อยละ 33.33) มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีระเบียบวินัย เป็นคนช่างสังเกต มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส รู้จักแก้ปัญหา มีเสรีภาพในการแสดงออกจิตรกรรม มีการแสวงหารูปแบบใหม่ทางจิตรกรรม อ่านหนังสือเสริมความรู้ข่าวความเคลื่อนไหว มีความสามารถนำเสนอแนวความคิดและถ่ายทอดความรู้ได้ (ร้อยละ 22.22) นอกจากนั้นผู้เรียนยังมีการวางแผนการทำงาน จัดเตรียมวัสดุ รักษาวัสดุให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านจุดประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาถึงสภาพด้านจุดประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ของอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า จุดประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ส่วนมากให้มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานทางจิตรกรรม (ร้อยละ 66.66) มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหา และมีความคิดสร้างสรรค์และให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้สอนได้ (ร้อยละ 33.33) เพื่อผลิตผลงานหรือวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมไทย ให้ผู้เรียนสามารถวิจารณ์ผลงานตัวเองได้ (คิดเป็นร้อยละ 22.22) นอกจากนั้นวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ต้องสอดคล้องกับหลักสูตร เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน มีความยืดหยุ่นตลอดเวลา ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและหาความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาถึงสภาพ ด้านเนื้อหาวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาของอาจารย์ผู้วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าส่วนมากเน้นการปฏิบัติ (คิดเป็นร้อยละ 88.88) มีทฤษฎีจิตรกรรม (คิดเป็นร้อยละ 33.33) ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างรูปแบบใหม่ทางจิตรกรรม (คิดเป็นร้อยละ 22.22) เนื้อหาวิชาต้องเรียงลำดับตามความยากง่าย ต้องประสานสัมพันธ์กับวิชาศิลปะ อื่น ๆ ไม่เน้นภาพกราฟฟิค ให้มีการเรียนจากคอมพิวเตอร์ และเนื้อหาต้องมีความทันสมัย ให้มีเขียนภาพจากวัสดุสิ่งของ เขียนภาพจากธรรมชาติ ภาพถ่าย หุ่นนิ่ง อาคาร ทิวทัศน์ บุคคล

2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอนวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนถึงสภาพด้านวิธีสอนวิชาจิตรกรรมของอาจารย์สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าส่วนมากพบว่าผู้สอนใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ประกอบสาธิตและสอนเป็นขั้นเป็นตอน (คิดเป็นร้อยละ 66.66) ใช้วิธีสอนนอกสถานที่ และใช้แนวการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คิดเป็นร้อยละ 55.55) ใช้วิธีสอนอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์ ช่วยแก้ปัญหาผู้เรียน และสอนโดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอน (คิดเป็นร้อยละ 44.44) ใช้วิธีสอนเป็นทีม มีศิลปินเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนทำงานนอกเวลาเรียน (คิดเป็นร้อยละ 33.33) ให้ศิลปินมาวิจารณ์งานและจัดทำเพิ่มสะสมงาน (คิดเป็นร้อยละ 22.22) นอกจากนี้ใช้การสอนสังเกตจากธรรมชาติ จากภาพถ่ายและบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนจิตรกรรม

2.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผลวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาถึงสภาพด้านการวัดและประเมินผลของการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ของอาจารย์สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าส่วนมากจะวัดจากผลงานและการพัฒนาการของผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 77.77) จากความรับผิดชอบ (คิดเป็นร้อยละ 44.44) วัดและประเมินผลจากการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานตัวเอง (คิดเป็นร้อยละ 55.55) วัดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการทางศิลปะ วัดและประเมินผลจากการสร้างสรรค์รูปแบบและการนำไปใช้ วัดจากการสัมภาษณ์แนวความคิดของการสร้างผลงานจิตรกรรมและวัดจากความขยันในการเรียน (คิดเป็นร้อยละ 22.22) นอกจากนี้วัดจากการสังเกตกระบวนการทำงานจิตรกรรม การประเมินต้องมีความยุติธรรม

2.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาถึงสิ่งแวดล้อมทางการเรียนวิชาจิตรกรรมของอาจารย์สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าส่วนมากมีห้องจัดนิทรรศการที่มีคุณภาพและเป็นสัดส่วน (คิดเป็นร้อยละ 66.66) ห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างไม่เพียงพอ (คิดเป็นร้อยละ 33.33) มีห้องปฏิบัติการที่ดี (คิดเป็นร้อยละ 33.33) มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยน้อย (คิดเป็นร้อยละ 33.33) หนังสือศิลปะในห้องสมุดมีน้อย มีห้องเรียนประจำวิชาจิตรกรรม

3. การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนวิชาจิตกรรม

สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน วิเคราะห์โดยคำนวณเป็นค่าร้อยละ และสรุปเป็นสาระสำคัญในแต่ละด้านแล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพด้านผู้สอนวิชาจิตกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ด้านผู้สอน ในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า อาจารย์ส่วนมากเป็นบุคคลที่มีอารมณ์ดี (คิดเป็นร้อยละ 77.50) มีความสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ (คิดเป็นร้อยละ 75.00) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 60.00) ผู้สอนมีความสามารถทางด้านทักษะและเข้าใจกระบวนการทำงาน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) ยอมรับแนวคิดของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานจิตกรรมและมีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 25.00) ผู้มีความเป็นกันเองเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นตนเองสูง มีลักษณะเป็นผู้นำ มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้สอนมีการปฏิบัติงานจิตกรรมตลอด มีทัศนคติที่ดีกับผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 12.50) อาจารย์บางคนมีแนวความคิดไม่เหมือนกันทำให้ผู้เรียนสับสน บางคนแต่งกายไม่เหมาะสม ไม่ค่อยสาธิตให้ดู ผู้สอนบางคนไม่เข้าใจผู้เรียน ควรแก้ปัญหาให้ผู้เรียนมากขึ้น ไม่บังคับผู้เรียน ให้คำปรึกษา มีความรู้จริงและมีความเป็นธรรม

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้เรียนวิชาจิตกรรม

จากการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาถึงสภาพของผู้เรียนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า ผู้เรียนส่วนมาก มีความเชื่อมั่นในตนเอง (คิดเป็นร้อยละ 70.00) มีความสามารถทักษะปฏิบัติทางจิตกรรม (คิดเป็นร้อยละ 42.5) มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทฤษฎีจิตกรรม มีความสามารถในการวิจารณ์งานตนเองได้ (คิดเป็นร้อยละ 50.00) มีโอกาสได้เสนอแนวความคิดของตนเอง (คิดเป็นร้อยละ 35.00) ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีอิสระในการแสดงออกทางจิตกรรมเป็นบางครั้ง มีการยอมรับคำวิจารณ์ (คิดเป็นร้อยละ 25.00) นอกจากนั้นผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ตั้งใจทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตกรรมแต่ละยุคสมัย นำความรู้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านจุดประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมด้านจุดประสงค์การเรียนการสอนในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าส่วนมากเน้นให้มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานทางจิตรกรรม (คิดเป็นร้อยละ 85.00) มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการทำงาน นำความรู้ทางจิตรกรรมไปใช้ในการศึกษาต่อและให้มีการพัฒนาผลงานและผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 25.00) นำความรู้ทางด้านจิตรกรรมไปใช้ในการสอนได้ (คิดเป็นร้อยละ 15.00) เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ และให้ผู้เรียนรู้จักใช้วัสดุและอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม

3.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านเนื้อหาวิชาในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า เนื้อหาวิชาส่วนมากพบว่ามีความรู้ด้านปฏิบัติ (คิดเป็นร้อยละ 77.50) เนื้อหาวิชาที่มีความทันสมัย (คิดเป็นร้อยละ 17.5) มีความรู้ด้านทฤษฎีทางจิตรกรรม และมีเหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 15.00) เน้นกระบวนการถ่ายทอดทางจิตรกรรม

3.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอนวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านวิธีสอนในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าส่วนมากใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต (คิดเป็นร้อยละ 75.00) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) ใช้วิธีสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง (คิดเป็นร้อยละ 47.50) ใช้วิธีนอกสถานที่ (คิดเป็นร้อยละ 40.00) ใช้วิธีสอนอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์และการนำเสนอแนวความคิด (คิดเป็นร้อยละ 52.00) มีการทำแฟ้มสะสมงาน นำผลงานศิลปะของรุ่นพี่มาเป็นแบบอย่าง (คิดเป็นร้อยละ 25.00) ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าทำงานเป็นขั้นเป็นตอน ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เขียนภาพจากจินตนาการ และใช้วิธีสอนให้เขียนภาพจากการสังเกตธรรมชาติ และไปศึกษาหาความรู้ไปดูงานนิทรรศการข้างนอก

3.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผลวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวง

มหาวิทยาลัย พบว่า การวัดและประเมินผล ส่วนมากวัดจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตรกรรม (คิดเป็นร้อยละ 100.00) ประเมินจากความรับผิดชอบ (คิดเป็นร้อยละ 77.50) วัดจากการพัฒนาการของผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 57.50) ประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน (คิดเป็นร้อยละ 32.50) วัดและประเมินผล จากการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ผลงานตัวเองและความขยันในการทำงาน (คิดเป็นร้อยละ 25) วัดจากการสัมภาษณ์แนวความคิดของการสร้างผลงานจิตรกรรม (คิดเป็นร้อยละ 22.50) มีการวัดและประเมินผลตัวเอง (คิดเป็นร้อยละ 17.50) มีการแจ้งการวัด ประเมินผลล่วงหน้า แต่ยังมีผู้เรียนบางคนไม่รู้เกณฑ์แน่นอน

3.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนวิชาจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สิ่งแวดล้อมทางการเรียน ในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียน ในห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างเพียงพอ (คิดเป็นร้อยละ 35.00) ห้องสมุดมีตำราเกี่ยวกับจิตรกรรมน้อย (คิดเป็นร้อยละ 37.5) ห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างไม่เพียงพอ (คิดเป็นร้อยละ 25.00) ห้องเรียนอากาศร้อน อากาศถ่ายเทไม่ค่อยสะดวก (คิดเป็นร้อยละ 30.00) มีห้องเรียนจิตรกรรมคับแคบเพราะคนจำนวนมากและมีสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนน้อย (คิดเป็นร้อยละ 12.00)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม
สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ข้อมูลจากการสังเกตการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมในด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผลและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สอน

ผู้สอนส่วนใหญ่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียนมีการคุยเล่นเพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียน มีเสียงพูดที่ดังสามารถที่จะทำให้ผู้เรียนที่อยู่ด้านหลังห้องได้ยิน มีความสามารถในการสื่อสารให้ผู้เรียนเข้าใจได้ ผู้สอนแต่ตัวเหมาะสม มีบุคลิกน่าเชื่อถือ ผู้สอนมีความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติสามารถอธิบาย และสาธิตให้ผู้เรียนดู มีความเข้าใจปัญหาการทำงานของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเกิดปัญหาผู้สอนจะไปช่วยแก้ไขโดยการชี้แนะมีการแก้ไขผลงานของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ ผู้สอนบางคนไม่ค่อยสาธิตและช่วยแก้ปัญหาให้ผู้เรียน สั่งงานเสร็จก็ให้ผู้เรียนปฏิบัติ แล้วมาเก็บผลงานมีการวิจารณ์ผลงานบ้างแต่น้อย ผู้สอนไม่ค่อยจัดหาประสบการณ์ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนใช้การสอนแบบบรรยายประกอบ

สาธิต ทำให้เด็กไม่ค่อยสนใจเรียนเท่าที่ควร ผู้สอนไม่ค่อยยอมรับแนวความคิดของผู้เรียน ผู้สอนจะเอามาตรฐานของตัวเองในการตัดสินความผิดถูกของผลงาน เมื่อผู้เรียนเสนอผู้สอนก็ไม่เห็นด้วย ผู้สอนคาดหวังในตัวผู้เรียนสูงทำให้ผู้เรียนทำงานมากเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเครียด ไม่อยากเรียนวิชาจิตกรรม สังเกตได้ในวิชาเลือกที่เป็นวิชาจิตกรรม ซึ่งมีผู้เรียนลงเรียนน้อย บางครั้งไม่มีเลย ผู้สอนไม่ส่งเสริมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเชื่อมั่นตนเองเท่าที่ควร มีความกระตือรือร้นเป็นบางครั้ง การแต่งกายเป็นไปตามกฎระเบียบของสถาบันและของภาคีวิชา มีผู้เรียนบางคนพยายามแต่งกายไม่ให้ดูกระเปียบ โดยการพิมพ์รูปต่าง ๆ ลงบนข้างหลังเสื้อ ผู้เรียนมีอิสระเสรีภาพพอสมควร ตอนผู้สอนสาธิต ผู้เรียนก็มีความสนใจเดินเข้าไปดูใกล้ ๆ เพราะความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน มีการเตรียมอุปกรณ์มาใช้ในการเรียนวิชาจิตกรรม ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบเยี่ยมอุปกรณ์การเรียนของเพื่อนร่วมชั้น มีความคิดสร้างสรรค์เพราะดูจากผลงานที่สำเร็จ มีแนวความคิดและรูปแบบสมัยใหม่ บางครั้งรูปแบบจะไม่ใช่ของตัวเองชัดเจนมากนัก แต่ถือได้ว่าผู้เรียนมีความพยายามสร้างผลงานและแสวงหารูปแบบใหม่ทางจิตกรรม ที่กล่าวมาข้างต้นจะเป็นเฉพาะผู้เรียนที่ลงเรียนจิตกรรมชั้นสูง ส่วนผู้เรียนที่เรียนจิตกรรมเบื้องต้น จะเขียนภาพตามหัวข้อที่ผู้สอนกำหนด จะให้ผู้เรียนทำงานที่ตนเองพอใจในขั้นสุดท้าย ในบางสถาบันผู้เรียนต้องทำงานชิ้นใหญ่ทำให้บางคนรู้สึกเครียดเพราะผลงานแต่ละชิ้นต้องใช้เวลาาน มีการทำงานเป็นขั้นตอน โดยการหาเรื่องราวหรือแรงบันดาลใจก่อนแล้วทำแบบร่าง จึงนำมาสร้างเป็นผลงานชิ้นใหญ่ ผู้เรียนมีโอกาสได้เสนอแนวความคิดตอนนำผลงานมาส่ง ผู้เรียนบางส่วนมีความต้องการจะศึกษาในระดับสูงต่อไป ผู้เรียนไม่ชอบผู้สอนที่ชอบบังคับจนเกินไป ผู้เรียนต้องการความรู้ใหม่ ๆ จากการสอนที่ไม่ซ้ำซาก ผู้เรียนชอบมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ผู้เรียนไม่ชอบผู้สอนที่เป็นอาจารย์พิเศษเพราะไม่มีเวลาให้คำปรึกษานอกเวลาเรียน ผู้เรียนอยากให้ผู้สอนสาธิตให้ดูบ่อย ๆ และบอกเทคนิควิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ทางทฤษฎีจะให้ความสำคัญในด้านทักษะการปฏิบัติทางจิตกรรมไม่มีกิจกรรมในการวิเคราะห์ผลงานจิตกรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแบบหัวข้อในการทำงานของผู้สอน ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วการเรียนการสอนก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในงานชิ้นสุดท้าย ซึ่งถือว่าน้อยมาก การเรียนการสอนวิชาจิตกรรมมีเวลาเรียนน้อยมีการเขียนผลงานไม่กี่ชิ้นไม่สามารถทำให้เกิดความชำนาญจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ วัตถุประสงค์การเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ โดยการกำหนดให้ผู้เรียนส่ง

งานตรงเวลา ให้มาเรียนสม่ำเสมอแต่งกายถูกระเบียบ เน้นขบวนการทำงานเพื่อที่จะทำให้มีความสามารถในการสร้างผลงานได้ มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าวัสดุ เทคนิค รูปทรงและเรื่องราวใหม่ ๆ น้อย ผู้เรียนทำงานออกมามีความคล้ายคลึงผู้สอนมาก มีผลงานผู้เรียนที่รูปแบบได้แรงบันดาลใจออกมาจากเรื่องราวของวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในแต่ละสถาบันมีหนึ่งถึงสองคน วัตถุประสงค์การเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนนำไปใช้สอนได้ ในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ผู้เรียนทุกคนจะต้องมีการทดลองสอน บางคนนำเรื่องราวจิตรกรรมนำไปทดลองสอนและส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ทางจิตรกรรมไปใช้ในการศึกษาต่อได้

4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาวิชา

เนื้อหาวิชาบางสถาบันมีความเข้มข้นมาก บางสถาบันก็เหมาะสมกับการเรียนการสอนอยู่แล้ว เนื้อหาที่ใช้ไม่ค่อยทันสมัยเป็นเนื้อหาเดิม ๆ ซึ่งมีการใช้มานาน แล้วรูปแบบและลักษณะการจัดหน้าที่เห็นก็เหมือนกันหมดไม่เคยเปลี่ยนรูปแบบกันเลย เนื้อหาไม่ค่อยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพราะในวัตถุประสงค์บางข้อไม่สามารถทำได้เพราะเวลาเรียนจำกัด ผู้เรียนรู้สึกไม่ชอบเนื้อหาที่เป็นอยู่เพราะทุกรุ่นก็เรียนเหมือนกันไม่มีอะไรใหม่ ๆ เนื้อหาไม่มีความรู้ด้านทฤษฎีมีการพูดให้ผู้เรียนตอบการสาธิต ซึ่งผู้เรียนไปค้นคว้าเนื้อหาข้างนอกห้องเรียนเอาเอง ความรู้กับเนื้อหาไม่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีผู้สอนบางคนส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานแบบศิลปิน แต่ส่วนใหญ่ไม่มีความเชื่อมั่นในตัวผู้เรียนเลย ซึ่งผู้เรียนยังไม่ถึงเวลาที่จะสร้างสรรค์ต้องเรียนไปหลาย ๆ วิชาก่อน เนื้อหาไม่ค่อยส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ไม่มีการค้นคว้าวัสดุ เทคนิค สี รูปทรงและเรื่องราวใหม่ๆไม่มีการแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาทำผลงานจิตรกรรมที่เป็นลัทธิทางจิตรกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ เนื้อหาที่ใช้สอน ส่วนมากให้เขียนภาพหุ่นนิ่ง ภาพบุคคล ภาพทิวทัศน์ ภาพสิ่งก่อสร้างมีภาพสร้างสรรค์ในขั้นสุดท้าย

4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอน

ผู้สอนส่วนใหญ่เลือกวิธีสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐานทักษะทางด้านจิตรกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียน ผู้สอนยังคงใช้วิธีสอน แบบบรรยายประกอบสาธิตก่อนจะมีการสอนให้ผู้เรียนนำผลงานของครั้งที่แล้วมาดูและวิจารณ์พร้อมทั้งมีการแก้ไขผลงานให้ผู้เรียนดูในตอนนี้มีผู้เรียนมาเรียนดูเกือบทั้งห้องผู้เรียนเกือบทุกคนถือผลงานให้ผู้สอนดู บางคนรู้สึกภูมิใจ บางคนก็กล้าดู เพราะมีเพื่อนอยู่หลายคน หลังจากนั้นเมื่อดูผลงานประมาณ 4-5 คน จึงมีการสอนโดยนำดอกไม้จริงมาติดบนกระดาษดำ ผู้สอนจึงให้ผู้เรียนมาเรียนดูใกล้ ๆ ผู้สอนมีการสาธิตไปครั้งหนึ่งให้ผู้เรียนกลับไปทำผลงานของตัวเอง ผู้เรียนส่วนใหญ่ทำได้ตามที่ผู้สอนสาธิตให้ ผู้สอนมีการตรวจสอบและแก้ปัญหาเฉพาะคนที่มีความปัญหา ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ดูแบบ เขียนภาพตามความเข้าใจ เมื่อทุกคน

เขียนเสร็จแล้วในช่วงแรก ผู้สอนจึงให้ผู้เรียนดูการสาธิตอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการอธิบายวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนวิธีปฏิบัติงาน จึงให้ผู้เรียนกลับไปทำจนเสร็จ ผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียนตลอดเวลา เมื่อใกล้หมดเวลาให้ผู้เรียนนำผลงานมาส่ง มีการวิจารณ์และแก้ไขให้ดูเหมือนช่วงแรก มีการสอนให้เขียนภาพจากการสังเกตจากธรรมชาติ ภาพจากจินตนาการ ผู้เรียนที่เรียนจิตรกรรมชั้นสูงผู้สอนไม่ค่อยใช้แนวการสอนให้ผู้เรียนเป็นส่วนกลาง มีการสอนแบบพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์บางสถาบัน แต่ทำให้ผู้เรียนเครียดไม่กล้าลงเรียนวิชาจิตรกรรมอีก เพราะกลัวงานหนัก มีการสอนให้เลียนแบบภาพจากภาพถ่าย หรือจากผลงานศิลปิน ไม่มีการสอนให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ มีการสอนเป็นทีมในแต่ละครั้ง โดยผู้สอนเข้าสอนถึงสามคน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากอาจารย์หลายท่าน จะเป็นผลดีต่อผู้เรียนทำให้สามารถดูแลผู้เรียนได้ทั่วถึง มีการสอนแบบอภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลงาน มีการนำผู้เรียนไปเขียนรูปนอกสถานที่ ซึ่งเป็นช่วงผู้เรียนมีความสุขเพราะสามารถได้พักผ่อนไปด้วย

4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผล

การวัดความรู้ในด้านเนื้อหาทฤษฎีจิตรกรรมจะไม่มี การวัดความรู้ ส่วนมากวัดจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตรกรรมของผู้เรียน โดยจะดูจากความขยันและความรับผิดชอบ สังเกตจากกระบวนการทำงานว่าผลงานมีการพัฒนาขึ้นหรือไม่ ให้คะแนนผลงานที่ปฏิบัติในห้อง เมื่อหมดคาบสอนก็มีการประเมินผลเลย ผู้เรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล ซึ่งจะเป็นหน้าที่ของผู้สอนโดยตรง บางสถาบันให้รวบรวมผลงานมาส่งทั้งหมดและคัดเลือกมา 3 ภาพ นำไปใส่กรอบในผลงานจิตรกรรมที่มีผลงานสร้างสรรค์ จะให้ผู้เรียนได้นำเสนอแนวความคิดของการสร้างผลงานจิตรกรรม ซึ่งมีผลต่อการวัดและการประเมินผล มีอาจารย์มาประเมินหลายคน มีการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ไปด้วย ไม่มีข้อบังคับในรูปแบบทางผลงานจิตรกรรมเกี่ยวกับส่งเสริมวัฒนธรรม การประเมินผลไม่ได้เน้นการค้นพบวัสดุ เทคนิค รูปทรงและเรื่องราวใหม่ ๆ เป็นเรื่องที่ยากที่จะให้ผู้เรียนทำได้ เพราะเวลาเรียนจำกัด ผู้เรียนต้องเรียนหลายวิชา มีการให้ทำเพิ่มสะสมผลงาน ในบางสถาบันแต่ผู้สอนยังไม่ได้ให้ความสำคัญการวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่จะเน้นการพัฒนาผลงานของผู้เรียนเป็นหลัก

4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

อาคาร สถานที่ ห้องปฏิบัติงานตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม บางสถาบันห้องเรียนจิตรกรรมขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ เช่น ชาติตั้งเขียนรูป เป็นต้น ห้องปฏิบัติงานบางแห่งแยกออกไปอยู่เอกเทศ บางแห่งอยู่ชั้นสูง ๆ การค้นคว้าวัสดุที่ใช้ในการเรียนการสอนลำบาก ห้องเรียนที่ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีแสงสว่างเพียงพอ มีบางห้องที่คับแคบ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก อากาศร้อน

มีกลิ่นน้ำมันที่ใช้ในการเขียนรูป อาจเกิดอันตรายได้ ถ้ามีการสูดดมกลิ่นบ่อย ๆ ในบางแห่งจะมีห้องจัดนิทรรศการเป็นของภาควิชา โดยใช้ห้องเรียนนำมาประยุกต์เป็นห้องจัดนิทรรศการ มีการติดตั้งไฟฟ้าในห้องจัดนิทรรศการจำนวนมาก ซึ่งใช้ในโอกาสจัดนิทรรศการ บางสถาบันไม่มีห้องนิทรรศการก็จะประยุกต์บางส่วนของตึกทำเป็นสถานที่จัดนิทรรศการชั่วคราว มีสื่อและเทคโนโลยีน้อย เมื่อต้องการจะใช้บางครั้งต้องขอยืมจากภาควิชาอื่น บางสถาบันมีห้องสมุดเป็นของภาควิชาแต่ยังขาดหนังสือและไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียน ห้องสมุดรวมมีตำราเกี่ยวกับจิตกรรมน้อยส่วนมากจะมีตำราต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถทำความเข้าใจได้ เมื่อได้สัมผัสอย่างไม่เป็นทางการ ประกอบกับการสังเกต มีการเชิญศิลปินมาเป็นวิทยากร บางสถาบันที่สอนไม่กล้าเชิญศิลปินมาแนะนำประสบการณ์ในการทำงาน เพราะกลัวผู้เรียนไม่ให้ความสนใจ ซึ่งเคยเกิดขึ้นมาแล้ว ทำให้ผู้สอนไม่กล้าเชิญใครมาอีก ในบางสถาบันผู้เรียนไม่มีโอกาสได้พบอาจารย์นอกเวลาเรียน เพราะผู้สอนเป็นอาจารย์พิเศษ ผู้เรียนทำงานนอกเวลา ผู้สอนก็จะไปช่วยดูแลและแนะนำแก้ปัญหา ผู้เรียนกับผู้สอนในบางสถาบันมีความสัมพันธ์ไม่ค่อยดีนัก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ครอบคลุมสาระสำคัญ ดังนี้
วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น จากบทความ เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่มีสาขาวิชาศิลปศึกษา ในปัจจุบันมีอยู่ 4 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2.2 กลุ่มประชากรเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 9 คน และกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงผู้เรียนสาขาวิชาศิลปศึกษาจำนวน 102 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้าง และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความตรงตามเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความตรงตามเนื้อหา และให้ข้อเสนอ

แนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรจริง เพื่อพิจารณาหาความเชื่อมั่น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัยจะได้จำแนกรายละเอียด ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองใช้กับผู้สอนและผู้เรียน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 ผู้สอนและผู้เรียนใช้แบบสอบถามชุดเดียวกัน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อความถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน

วิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ตอนที่ 3 เป็นข้อความปลายเปิด ความคิดเห็นเพิ่มเติมของการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมทั้ง 7 ด้าน

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ใช้กับผู้สอน และผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ (ไม่นำเสนอผลการศึกษาเพราะเป็นกลุ่มประชากรกลุ่มเดียวกับผู้ตอบแบบสอบถาม)

ตอนที่ 2 เป็นข้อความถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

3.3 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นแบบการกำหนดรายการตรวจสอบ เป็นรายการที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม และแบบฉบับที่กข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมที่พบจากการสังเกต

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนกุมภาพันธ์ โดยทำการแจกแบบสอบถามสำหรับผู้สอนจำนวน 9 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และแจกแบบสอบถามสำหรับผู้เรียน จำนวน 102 ชุด ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 92 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.19 สัมภาษณ์ผู้สอน จำนวน 9 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนสถาบัน

ละ 10 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์ จำนวน 40 คน และสังเกตการเรียนการสอนโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ประเภทข้อคำถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อคำถามประเภทมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แล้วนำผลที่ได้เสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

5.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่และคำนวณเป็นค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง วิเคราะห์เนื้อหาโดยคำนวณเป็นค่าร้อยละ และสรุปเป็นสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วนำเสนอโดยการบรรยายเป็นความเรียง

5.3 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลที่รวบรวมได้ แล้วนำเสนอโดยการบรรยายสรุปเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนและผู้เรียนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนวิชาจิตกรรม

จากการตอบแบบสอบถามของผู้สอนวิชาจิตกรรมพบว่าผู้สอนทั้งหมดเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้สอนส่วนมากมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.45 ตำแหน่งทางวิชาการในปัจจุบัน ผู้สอนโดยส่วนมากมีตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ผู้สอนโดยส่วนมากมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 88.89 สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด ผู้สอนโดยส่วนมากสำเร็จการศึกษาสาขาวิชาจิตกรรม คิดเป็นร้อยละ 33.34 ประสบการณ์การสอนวิชาจิตกรรม ผู้สอนโดยส่วนมากมีประสบการณ์สอน 16 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.45 ปี โดยทั้ง 2 ข้อ มีค่าร้อยละเท่ากัน คือ 22.22 ผู้สอนโดยส่วนมากเคยสอนวิชาอื่นนอกเหนือจากการสอนวิชาจิตกรรม คิดเป็นร้อยละ 88.89 ผู้สอนโดยส่วนมากสอนวิชาวาดเส้นคิดเป็นร้อยละ 77.77 รองลงมาสอนวิชาประติมากรรม คิดเป็นร้อยละ 33.33 ผู้สอนโดยส่วนมากเคยเป็นอาจารย์พิเศษและวิทยากร คิดเป็นร้อยละ 88.89 วิชาที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม

ผู้สอนส่วนมากให้ลำดับความสำคัญของศิลปะเป็นอันดับที่ 1 ให้ลำดับความสำคัญวิชาวาดเส้นเป็นอันดับที่ 2 ผู้สอนโดยส่วนมากทำผลงานทางวิชาการโดยการนำตำราเรียนคิดเป็นร้อยละ 77.77 รองลงมาเขียนบทความวิชาการและทำงานวิจัย โดยทั้ง 2 ข้อมีค่าร้อยละเท่ากัน คือ 44.44 ผู้สอนโดยส่วนมากเคยรับรางวัล คิดเป็นร้อยละ 55.56 ไม่เคยรับรางวัลคิดเป็นร้อยละ 44.44 ผู้สอนทั้งหมด เคยจัดนิทรรศการและร่วมแสดงผลงานนิทรรศการ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้สอนโดยส่วนมากศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเองคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาเข้าประชุมฝึกอบรมสัมมนาคิดเป็นร้อยละ 88.88 อันดับสุดท้าย แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 22.22 ผู้สอนโดยส่วนมากชอบใช้สีน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 44.45 ผู้สอนโดยส่วนมากชอบเขียนภาพสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 66.67 และชอบเขียนภาพทิวทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 33.33 ผู้สอนโดยส่วนมากชอบแสดงออกในรูปแบบกึ่งนามธรรม คิดเป็นร้อยละ 33.34 รองลงมาเป็นรูปแบบด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 33.33 และรูปแบบนามธรรมเป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 22.22

2. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

จากการตอบแบบสอบถามของผู้เรียนวิชาจิตรกรรมพบว่าผู้เรียนส่วนมาก เป็นผู้เรียนหญิงมากกว่าผู้เรียนชายคือเป็นผู้เรียนหญิงคิดเป็นร้อยละ 69.57 และเป็นผู้เรียนชายคิดเป็นร้อยละ 30.43 และ อายุ ผู้เรียนส่วนมากมีอายุระหว่าง 21-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 79.35 ไม่มีผู้เรียนคนใดที่มีอายุ 28 ปีขึ้นไป ผู้เรียนส่วนมากมีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 68.48 ผู้เรียนส่วนมากกำลังศึกษาอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคิดเป็นร้อยละ 36.96 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คิดเป็นร้อยละ 22.82 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร คิดเป็นร้อยละ 20.65 และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี คิดเป็นร้อยละ 19.57 ผู้เรียนโดยส่วนมากให้ลำดับความสำคัญวิชาวาดเส้นเป็นอันดับที่ 1 ให้ลำดับความสำคัญวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์เป็นอันดับที่ 2 ผู้เรียนส่วนมากชอบใช้สีประเภทสีน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 53.26 รองลงมาคือ สีน้ำ คิดเป็นร้อยละ 28.26 ผู้เรียนโดยส่วนมากชอบเขียนภาพประเภท ภาพสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 39.13 รองลงมาคือ ภาพทิวทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 34.78 ผู้เรียนโดยส่วนมากแสดงออกเป็นรูปแบบกึ่งนามธรรม คิดเป็นร้อยละ 46.74 รองลงมาคือ และรูปแบบนามธรรมเป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 6.52 ผู้เรียนทั้งหมดไม่เคยรับรางวัลในการส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรม ผู้เรียนโดยส่วนมากเคยร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 78.30 ผู้เรียนที่ไม่เคยแสดงผลงานจิตรกรรมเลยคิดเป็นร้อยละ 21.70

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ของผู้สอน ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ผู้สอนวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 4)

การศึกษากการเรียนการสอนด้านผู้สอน วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวม มีความคิดเห็นว่ามีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตรกรรม หลังสมัยใหม่ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$) การมีความสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบจิตรกรรมแต่ละยุคสมัยและมีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของผู้เรียน เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก โดยที่ทั้ง 2 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.00$)

2. ผู้เรียนวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 5)

การศึกษากการเรียนการสอนด้านผู้เรียน วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อผู้เรียนว่ามีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าได้รับเสรีภาพในการแสดงออกจกจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงกับความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากที่สุดเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.33$) สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตรกรรมแต่ละยุคสมัยเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลาง เป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.00$)

3. วัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 6)

การศึกษากการเรียนการสอนด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนมากมีความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนการสอนมีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานจิตรกรรม เป็นสภาพที่ตรงกับความเป็นจริงที่เห็นด้วยมากที่สุดเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$) เพื่อให้มี

การเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.33$)

4. เนื้อหาวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 7)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านเนื้อหาวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชาที่มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นสภาพที่ตรงกับความเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.11$) มีกิจกรรมในด้านการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.33$)

5. วิธีสอนจิตรกรรม (ตารางที่ 8)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านวิธีสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อวิธีสอน มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เลือกวิธีการสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐานทักษะทางด้านจิตรกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียนเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$) ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.00$)

6. การวัดและประเมินผลวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 9)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านการวัดและประเมินผลวิชาจิตรกรรมสาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อการวัดและประเมินผลมีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเมินจากความรับผิดชอบและการแสวงหาความรู้ใหม่ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.33$) วัดจากความรู้ในด้านเนื้อหาทฤษฎีจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.00$)

7. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 10)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวม มีความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมทางการเรียน มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.00$) อาคาร สถานที่ ห้องปฏิบัติงาน ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.00$)

8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของค่าเฉลี่ยรวม (จากตารางที่ 11)

ของการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ของอาจารย์ผู้สอนเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในด้านผู้สอนเป็นสถานที่ตรงกับความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$)

ตอนที่ 3. การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมของผู้เรียน สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอนด้านการวัดและการประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ผู้สอนวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 12)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านผู้สอน วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อผู้สอน มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความรู้ทางด้านทฤษฎีจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.33$) มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน เป็นสภาพตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.84$)

2. ผู้เรียนวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 13)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านผู้เรียน วิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อผู้เรียนว่ามีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ได้รับเสรีภาพในการแสดงออกทางจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.00$) สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตรกรรมแต่ละยุคสมัย เป็นสภาพตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.41$)

3. วัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม(ตารางที่ 14)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนการสอนมีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถใช้หลักการทางจิตรกรรมไปสร้างผลงานได้เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.17$) มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการทำงาน เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.67$)

4. เนื้อหาวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 15)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านเนื้อหาวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชาที่มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นสภาพที่ตรงกับตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.07$) มีการศึกษาลัทธิทางจิตรกรรมที่เกิดขึ้นใหม่เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.40$)

5. วิธีสอนวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 16)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านวิธีสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อวิธีสอน มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่า ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริง ในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.01$) ใช้วิธีสอนแบบโครงการสร้างสรรค้งานเป็นกลุ่ม เป็นสภาพตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลาง เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.16$)

6. การวัดและประเมินผลวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 17)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านการวัดและประเมินผลวิชาจิตรกรรมสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้สอนโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นต่อการวัดและประเมินผล มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วัดจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตรกรรมเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.14$) ประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานเป็นสภาพตรงตามความเป็นจริง ในระดับเห็นด้วยปานกลางเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.47$)

7 สิ่งแวดล้อมทางการเรียนวิชาจิตรกรรม (ตารางที่ 18)

การศึกษาการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนโดยส่วนรวม มีความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมทางการเรียน มีสภาพตรงตามความเป็นจริงอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.09$) มีการเชิญศิลปินมาเล่าเรื่องชีวิตและผลงานเป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงในระดับเห็นด้วยปานกลาง เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.03$)

8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของค่าเฉลี่ยรวม (จากตารางที่ 19)

ของการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในด้านผู้สอนเป็นสภาพที่ตรงกับความจริง ที่เห็นด้วยมาก เป็นค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่ามากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$)

ในด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน เป็นสภาพที่ตรงตามความเป็นจริง ในระดับเห็นด้วยมากเป็นค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.50$)

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมสาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จากแบบสอบถามปลายเปิดของผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ หาค่าความถี่นำเสนอในรูปแบบบรรยายเป็นความเรียง

1.1 ผลการวิเคราะห์ด้านผู้สอน

ผู้สอนมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน ควรศึกษาหลักสูตรก่อนจะมีการสอน ผู้สอนต้องมีความรู้ ความสามารถทางด้านทักษะสูง (ความถี่ = 3) ค้นคว้าหาเทคนิควิธีการรูปแบบต่าง ๆ สอนให้ผู้เรียนมีเหตุผลยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนไปศึกษาหาความรู้นอกสถานศึกษาโดยการไปดูผลงานจิตรกรรมในงานนิทรรศการ และผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการวิจารณ์ตีชม ผลงานจิตรกรรม (ความถี่ = 1)

1.2 ผลการวิเคราะห์ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนมากไม่ได้จบมาทางสายศิลป์ ไม่มีทักษะทางศิลปะ (ความถี่ = 4) จึงมีความจำเป็นต้องฝึกทักษะอยู่เสมอและต่อเนื่อง ผู้เรียนมีความกล้าในการแสดงออกแนะนำเสนอแนวความคิดที่ถูกต้อง มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบพอสมควร (ความถี่ = 1)

1.3 ผลการวิเคราะห์ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

ให้มีความรู้ทางด้านทฤษฎีและมีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานทางจิตรกรรม (ความถี่ = 5) และควรให้ผู้เรียนมีการจัดนิทรรศการ การแสดงผลงานของผู้สอนและผู้เรียนสู่สังคมภายนอก (ความถี่ = 1)

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาวิชา

มีทั้งความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ (ความถี่ = 4) ควรฝึกกิจกรรมในด้านวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรม มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม และสามารถนำไปใช้กับดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ (ความถี่ = 1)

1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านวิธีสอน

ใช้วิธีสอนนอกสถานที่ เชิญศิลปินมาวิจารณ์ผลงานผู้เรียน และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ (ความถี่ = 3) มีการปรับปรุงแก้ไขวิธีสอนตามความเหมาะสม ส่งเสริมการทำงานนอกเวลาเรียน (ความถี่ = 1)

1.6 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลควรพิจารณาผลงานของผู้เรียนทุกชิ้น (ความถี่ = 3) ควรมีการประเมินจากการรับผิดชอบ และควรนำผลงานที่ประเมินที่ดีนำเสนอออกแสดงให้คนอื่นดู (ความถี่ = 1)

1.7 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ห้องเรียนควรมีบรรยากาศแห่งการสร้างสรรค์งานศิลปะ (ความถี่ = 3) จัดนิทรรศการบ่อยครั้ง (ความถี่ = 1)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จากแบบสอบถามปลายเปิดของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ หาค่าความถี่นำเสนอในรูปแบบบรรยายเป็นความเรียง

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านผู้สอน

ผู้สอนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน (ความถี่ = 9) ผู้สอนในภาควิชาศิลปศึกษาไม่ควรทำตัวเป็นศิลปิน น่าจะจบศิลปศึกษาไม่ใช่สาขาวิชาอื่น ผู้สอนบางคนไม่ค่อยสอน ให้ความรู้แก่เด็กน้อยเกินไป สอนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ยังขาดการอธิบายวิธีการปฏิบัติให้ผู้เรียน ผู้สอนไม่มีการสาธิตให้ผู้เรียนได้เห็นและไม่ควรสอนแบบดั้งเดิม ที่ให้ศิษย์ทำตามที่ผู้สอนสนใจ และที่ผู้สอนชอบสอน อย่าบังคับผู้เรียนมากจนเกิดอาการเครียด ไม่ควรถากถาง เยาะเย้ยผู้เรียน และอย่านำเรื่องส่วนตัวเกี่ยวกับการเรียนการสอน ผู้สอนบางคนไม่มีเวลาให้ผู้เรียนเพราะเป็นอาจารย์พิเศษ ผู้สอนบางคนมีแนวคิดที่แตกต่างกันมากทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในการทำงานจิตรกรรม (ความถี่ = 1)

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้อมูลด้านผู้เรียน

ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสนใจศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับจิตกรรมและศึกษาหาแนวความคิด (ความถี่ = 11) ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้มากขึ้นทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติทางจิตกรรม ผู้เรียนยังขาดวินัยในตนเอง ส่งงานไม่ตรงตามเวลา ไม่มีความรับผิดชอบในการทำงาน ผู้เรียนส่วนใหญ่จะชอบผู้สอนที่เตรียมสื่อการสอนมาพร้อม และผู้เรียนต้องการให้ผู้สอนเน้นทางด้านเทคนิควิธีการให้มาก ผู้เรียนยังขาดการแนะนำจากผู้สอนวิชาจิตกรรมอย่างใกล้ชิด (ความถี่ = 1)

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้อมูลด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

ควรให้มีความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ (ความถี่ = 3) หรือรู้จักนำไปตัดแปลง ปรับปรุงในการประกอบอาชีพ และนำไปประยุกต์ใช้ในงานอื่น ๆ ได้ สามารถทำงานตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอนได้ ปรับปรุงให้ทันสมัยตามยุคสมัย เป็นไปตามหลักสูตรที่วางไว้ ควรมุ่งเน้นด้านเทคนิคการปฏิบัติงานจิตกรรม ให้ผู้เรียนได้แสดงออกเต็มที่ มีประสบการณ์มากที่สุด จึงสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตกรรมที่มีคุณภาพผู้เรียนบางคนให้ข้อเสนอแนะว่าวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตกรรมยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นไปตามเป้าหมายยังสับสนการตั้งเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดไหน การเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์น้อย เพราะมีเวลาเรียนไม่เพียงพอ (ความถี่ = 1)

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้อมูลด้านเนื้อหาวิชา

เนื้อหาควรมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนในปัจจุบันและมีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียน (ความถี่ = 6) ในเนื้อหาวิชาควรเน้นด้านปฏิบัติงาน ให้ค้นคว้า เทคนิค กลวิธี ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อผู้เรียนจะได้นำไปปฏิบัติได้มากขึ้น (ความถี่ = 1)

2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอน

ผู้สอนมีการใช้วิธีสอนสาธิตประกอบบรรยายเป็นส่วนมาก (ความถี่ = 9) มีผู้เรียนบางคนกล่าวว่า การใช้วิธีสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนเลือกแนวทางการปฏิบัติงานไม่ได้ วิธีสอนจิตกรรมน่าจะเน้นกระบวนการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญ และให้มีความทันสมัยโดยการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีช่วยสอน (ความถี่ = 1)

2.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและการประเมินผล

ผู้สอนควรแจ้งวิธีวัดและการประเมินผลก่อนจะมีการเรียนการสอนเกิดขึ้น วัดที่คุณภาพของผลงานซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีศิลปะ (ความถี่ = 7) พยายามอย่าเอาความคิดของผู้สอนเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการวัดและการประเมินผล (ความถี่ = 1)

2.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ห้องเรียนควรมีความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์การสอนมากขึ้น (ความถี่ = 6) และอุปกรณ์ต้องแบ่งการใช้กับภาควิชาอื่น ควรให้มีสื่อ อุปกรณ์การสอนเป็นของภาควิชา และควรมีสื่อ เช่น หุ่นปูน และอื่น ๆ มาเป็นสื่อสำหรับใช้ในการเรียนการสอนให้มากขึ้นกว่าเดิม (ความถี่ = 1)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านผู้สอน พบว่า

ผู้สอนส่วนมากมีความสามารถทางด้านทักษะ และเข้าใจกระบวนการปฏิบัติจิตรกรรมและมีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของผู้เรียน (ร้อยละ 100.00) มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้ผู้เรียน (ร้อยละ 55.55) นอกจากนั้นผู้สอนควรศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต มีความยุติธรรม พยายามให้ผู้เรียนเกิดดุลยภาพระหว่างทฤษฎี และปฏิบัติ เข้าใจความสัมพันธ์ของเนื้อหากิจกรรมที่ได้เรียนรู้ สามารถนำไปใช้กับชีวิตจริงได้

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านผู้เรียน พบว่า

ผู้เรียนส่วนมากมีความสามารถทางด้านทักษะจิตรกรรม (ร้อยละ 66.66) มีความรู้เข้าใจในเรื่องทฤษฎีจิตรกรรม มีความสนใจการเรียน ผู้เรียนวิจารณ์ผลงานตนเอง มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิด มีการไปดูงานนิทรรศการ ศึกษาหาความรู้จากศิลปิน (ร้อยละ 33.33) นอกจากนั้นผู้เรียนยังควรมีการวางแผนการทำงาน จัดเตรียมวัสดุ รักษาวัสดุให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน พบว่า

จุดประสงค์การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ส่วนมากให้มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานทางจิตกรรม (ร้อยละ 66.66) มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหาและมีความคิดสร้างสรรค์และให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้สอนได้ (ร้อยละ 33.33) นอกจากนั้นวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ต้องสอดคล้องกับหลักสูตร เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน มีความยืดหยุ่นตลอดเวลา ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและหาความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน

4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านเนื้อหาวิชา พบว่า

ส่วนมากเน้นการปฏิบัติ (คิดเป็นร้อยละ 88.88) มีทฤษฎีจิตกรรม (คิดเป็นร้อยละ 33.33) นอกจากนั้นเนื้อหาวิชาควรเรียงลำดับตามความยากง่าย ต้องประสานสัมพันธ์กับวิชาศิลปะอื่น ๆ ให้มีการเรียนจากคอมพิวเตอร์ และเนื้อหาต้องมีความทันสมัย

5. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านวิธีสอน พบว่า

ส่วนมากพบว่าผู้สอนใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ประกอบสาธิตและสอนเป็นขั้นเป็นตอน (คิดเป็นร้อยละ 66.66) ใช้วิธีสอนนอกสถานที่ และใช้แนวการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คิดเป็นร้อยละ 55.55) ใช้วิธีสอนอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์ ช่วยแก้ปัญหาผู้เรียน และสอนโดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอน (คิดเป็นร้อยละ 44.44) นอกจากนั้นควรใช้วิธีการสอนสังเกตจากธรรมชาติ จากภาพถ่ายและบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนจิตกรรม

6. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า

ส่วนมากจะวัดจากผลงานและการพัฒนาการของผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 77.77) วัดและประเมินผลจากการวิเคราะห์ วิจารณ์ผลงานตัวเอง (คิดเป็นร้อยละ 55.55) จากความรับผิดชอบ (คิดเป็นร้อยละ 44.44) นอกจากนั้นควรวัดจากการสังเกตกระบวนการทำงานจิตกรรม การประเมินต้องมีความยุติธรรม

7. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน พบว่า

ส่วนมากมีห้องจัดนิทรรศการที่มีคุณภาพและเป็นสัดส่วน (คิดเป็นร้อยละ 66.66) ห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างไม่เพียงพอ (คิดเป็นร้อยละ 33.33) มีห้องปฏิบัติการที่ดี (คิดเป็นร้อยละ

33.33) มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยน้อย (คิดเป็นร้อยละ 33.33) นอกจากนั้นควรมีหนังสือศิลปะในห้องสมุดอย่างเพียงพอกับความต้องการ มีห้องเรียนประจำวิชาจิตรกรรม

ตอนที่ 5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนวิชาจิตรกรรม
สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยใน 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านผู้สอน พบว่า

อาจารย์ส่วนมากเป็นบุคคลที่มีอารมณ์ดี (คิดเป็นร้อยละ 77.50) มีความสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ (คิดเป็นร้อยละ 75.00) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 60.00) ผู้สอนมีความสามารถทางด้านทักษะและเข้าใจกระบวนการทำงาน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) นอกจากนั้นผู้สอนบางคนมีแนวความคิดไม่เหมือนกันทำให้ผู้เรียนสับสน บางคนแต่งกายไม่เหมาะสม ไม่ค่อยสะอาดให้ดู ผู้สอนบางคนไม่เข้าใจผู้เรียน ควรแก้ปัญหาให้เรียนมากขึ้น ไม่ควรบังคับผู้เรียน ให้คำปรึกษากับผู้เรียน มีความรู้จริงและมีความเป็นธรรมชาติ

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านผู้เรียน พบว่า

ผู้เรียนส่วนมาก มีความเชื่อมั่นในตนเอง (คิดเป็นร้อยละ 70.00) มีความสามารถทักษะปฏิบัติทางจิตรกรรม (คิดเป็นร้อยละ 42.5) มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทฤษฎีจิตรกรรม มีความสามารถในการวิจารณ์งานตนเองได้ (คิดเป็นร้อยละ 50.00) นอกจากนั้นผู้เรียนควรมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ตั้งใจทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตรกรรมแต่ละยุคสมัย นำความรู้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน พบว่า

ส่วนมากเน้นให้มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานทางจิตรกรรม (คิดเป็นร้อยละ 85.00) มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการทำงาน นำความรู้ทางจิตรกรรมไปใช้ในการศึกษาต่อและให้มีการพัฒนาผลงานและผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 25.00) นอกจากนั้นควรมีการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ และให้ผู้เรียนรู้จักใช้วัสดุและอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม

4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านเนื้อหาวิชา พบว่า

เนื้อหาวิชาส่วนมากพบว่ามีความรู้ด้านปฏิบัติ (คิดเป็นร้อยละ 77.50) เนื้อหาวิชาที่มีความทันสมัย (คิดเป็นร้อยละ 17.5) มีความรู้ด้านทฤษฎีทางจิตกรรม และมีเหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 15.00) นอกจากนั้นควรเน้นกระบวนการถ่ายทอดทางจิตกรรม

5. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านวิธีสอน พบว่า

ส่วนมากใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต (คิดเป็นร้อยละ 75.00) ใช้วิธีสอนอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์และการนำเสนอแนวความคิด (คิดเป็นร้อยละ 52.00) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) ใช้วิธีสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง (คิดเป็นร้อยละ 47.50) ใช้วิธีนอกสถานที่ (คิดเป็นร้อยละ 40.00) ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าทำงานเป็นขั้นเป็นตอน ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เขียนภาพจากจินตนาการ และใช้วิธีสอนให้เขียนภาพจากการสังเกตธรรมชาติ และไปศึกษาหาความรู้ไปดูงานนิทรรศการข้างนอก

6. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า

การวัดและประเมินผล ส่วนมากวัดจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตกรรม (คิดเป็นร้อยละ 100.00) ประเมินจากความรับผิดชอบ (คิดเป็นร้อยละ 77.50) วัดจากการพัฒนาการของผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ 57.50) มีการวัดและประเมินผลตัวเอง (คิดเป็นร้อยละ 17.50) นอกจากนั้นควรมีการแจ้งการวัดประเมินผลล่วงหน้า

7. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน พบว่า

สิ่งแวดล้อมทางการเรียน ในห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างเพียงพอ (คิดเป็นร้อยละ 35.00) ห้องสมุดมีตำราเกี่ยวกับจิตกรรมน้อย (คิดเป็นร้อยละ 37.5) ห้องเรียนอากาศร้อน อากาศถ่ายเทไม่ค่อยสะดวก (คิดเป็นร้อยละ 30.00) มีห้องเรียนจิตกรรมคับแคบเพราะคนจำนวนมากและมีสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนน้อย (คิดเป็นร้อยละ 12.00)

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ข้อมูลจากการสังเกตการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมในด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอน ด้านการวัดและประเมินผลและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สอน

ผู้สอนส่วนใหญ่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียนสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียน มีการสื่อสารให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ผู้สอนมีบุคลิกน่าเชื่อถือ มีความรู้ความสามารถทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมมีการอธิบาย และสาธิตให้ผู้เรียนดู มีความเข้าใจปัญหาการทำงานของนักเรียน เมื่อผู้เรียนมีปัญหาผู้สอนสามารถช่วยแก้ไขและมีการชี้แนะบนผลงานของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ ผู้สอนบางคนไม่มีการสาธิตและช่วยแก้ปัญหาให้ผู้เรียน ไม่มีการหาสื่อการสอนที่ช่วยกระตุ้นหรือเป็นสิ่งเร้าทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ผู้สอนมีการสอนแบบบรรยายมากกว่าการให้ปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนไม่สนใจการเรียนเท่าที่ควร ผู้สอนไม่ยอมรับความคิดของผู้เรียนและมีการเอามาตรฐานของตนมาใช้ในการตัดสินในผลงาน ความคาดหวังของผู้สอนต่อผู้เรียนมากเกินไป โดยมีการให้ปฏิบัติงานมากเกินไป จนทำให้ผู้เรียนเกิดอาการเบื่อหน่าย ไม่สนใจในการเรียนวิชาจิตกรรม สังเกตได้จากการเลือกเรียนวิชาจิตกรรม ซึ่งมีผู้เรียนน้อย บางครั้งไม่มีเลย และที่สำคัญผู้สอนไม่มีการส่งเสริมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ทำให้ผลงานของผู้เรียนไม่ดีเท่าที่ควร

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเชื่อมั่นตนเองเท่าที่ควร มีความกระตือรือร้นเป็นบางคน การแต่งกายเป็นไปตามกฎระเบียบของสถาบันและของภาควิชา มีผู้เรียนบางคนพยายามแต่งกายไม่ให้ถูกระเบียบ โดยการพิมพ์รูปต่าง ๆ ลงบนข้างหลังเสื้อ ผู้เรียนจะมีอิสระเสรีภาพพอสมควร ผู้เรียนบางคนจะมีความคิดสร้างสรรค์เพราะดูจากผลงานที่สำเร็จ มีแนวความคิดและรูปแบบสมัยใหม่ บางครั้งรูปแบบจะไม่เป็นตัวเองชัดเจนมากนัก แต่ถือได้ว่าผู้เรียนมีความพยายามสร้างผลงานและแสวงหารูปแบบใหม่ทางจิตกรรม โดยเฉพาะผู้เรียนที่ลงเรียนจิตกรรมขั้นสูง ส่วนผู้เรียนที่เรียนจิตกรรมเบื้องต้นจะเขียนภาพตามหัวข้อที่ผู้สอนกำหนด และจะให้ผู้เรียนทำงานที่ตนพอใจในขั้นสุดท้าย ในบางสถาบันผู้เรียนต้องทำงานชิ้นใหญ่ทำให้บางคนรู้สึกเครียดเพราะผลงานแต่ละชิ้นต้องใช้เวลาาน มีการทำงานเป็นขั้นตอน ผู้เรียนไม่ชอบผู้สอนที่ชอบบังคับจนเกินไป ผู้เรียนต้องการความรู้ใหม่ ๆ จากการสอนที่ไม่ซ้ำซาก ชอบมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน จะไม่ชอบผู้สอนที่เป็นอาจารย์พิเศษเพราะไม่มีเวลาให้

คำปรึกษานอกเวลาเรียน ผู้เรียนอยากให้ผู้สอนสาธิตให้ดูบ่อย ๆ และบอกเทคนิควิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางทฤษฎี จะให้ความสำคัญในด้านทักษะการปฏิบัติทางจิตรกรรมมากกว่า ไม่มีกิจกรรมในการวิเคราะห์ผลงานทางจิตรกรรม ผู้สอนจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแบบหัวข้อในการทำงานของผู้สอนซึ่งได้กำหนดไว้แล้ว จึงทำให้การเรียนการสอนของผู้เรียนที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในงานชิ้นสุดท้ายจะน้อยมาก การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมจะมีเวลาน้อยจึงทำให้มีผลงานได้ไม่มาก และผู้เรียนจะไม่เกิดความชำนาญและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ วัตถุประสงค์การเรียนการสอนเน้นกระบวนการทำงานเพื่อที่จะทำให้มีความสามารถในการสร้างผลงานได้ บางสถาบันจะมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าวัสดุ เทคนิค รูปทรงและเรื่องราวใหม่ ๆ น้อยและผู้เรียนบางคนจะมีผลงานคล้ายคลึงกับผู้สอนมาก

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาวิชา

เนื้อหาวิชาบางสถาบันมีความเข้มมาก บางสถาบันก็มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนอยู่แล้ว เนื้อหาที่ใช้ไม่ทันสมัยเป็นเนื้อหาเดิม ๆ ซึ่งมีการใช้มานาน รูปแบบและลักษณะการจัดหุ่นส่วนมากจะมีลักษณะเหมือนกันหมดไม่มีการเปลี่ยนรูปแบบ เนื้อหาบางวิชาไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพราะวัตถุประสงค์บางข้อไม่สามารถทำได้เพราะเวลาเรียนจำกัด เนื้อหาไม่มีความทันสมัย ผู้สอนจะให้ผู้เรียนไปค้นคว้าศึกษาเนื้อหาจากข้างนอก เนื้อหาที่ไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เท่าที่ควร ผู้สอนบางคนส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานแบบศิลปิน แต่ผู้สอนส่วนมากจะไม่ให้ความเชื่อมั่นในตัวผู้เรียน ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีความคิดสร้างสรรค์ เนื้อหาวิชาไม่มีการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ไม่มีการค้นคว้าวัสดุเทคนิค สี รูปทรงและเรื่องราวใหม่ ๆ ไม่มีการแนะนำให้ผู้เรียนได้ศึกษาทำผลงานจิตรกรรมที่มีรูปแบบใหม่ ๆ ทางจิตรกรรม เนื้อหาที่ใช้สอน ส่วนมากให้เขียนภาพหุ่นนิ่ง ภาพบุคคล ภาพทิวทัศน์ ภาพสิ่งก่อสร้าง และจะมีภาพสร้างสรรค์ในชิ้นสุดท้าย

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิธีสอน

ผู้สอนส่วนใหญ่เลือกวิธีสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐานทักษะทางด้านจิตรกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียน ผู้สอนยังคงใช้วิธีสอน แบบบรรยายประกอบสาธิต ก่อนการสอนจะให้ผู้เรียนนำผลงานของครั้งที่แล้วมาดูและวิจารณ์ พร้อมทั้งมีการแก้ไขผลงานให้ผู้เรียนดู มีการสอนให้เขียนภาพจากการสังเกตจากธรรมชาติ ภาพจากจินตนาการ เฉพาะผู้เรียนที่เรียนจิตรกรรมสูงขึ้น ผู้สอนไม่มีการสอนให้ผู้

เรียนได้คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ มีการสอนเป็นทีมในแต่ละครั้ง โดยมีผู้สอนเข้าสอน 3 คน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากอาจารย์หลายท่าน จะเป็นผลดีต่อผู้เรียนทำให้สามารถดูแลผู้เรียนได้ทั่วถึง มีการสอนแบบอภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลงาน และการนำผู้เรียนไปเขียนรูปนอกสถานที่ จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขเพราะได้พักผ่อนไปด้วย

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผล

การวัดความรู้ในด้านเนื้อหาทฤษฎีจิตรกรรมจะไม่มี การวัดความรู้ ส่วนมากวัดและประเมินจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตรกรรมของผู้เรียน โดยจะดูจากความขยันและความรับผิดชอบ สังเกตจากกระบวนการทำงาน การพัฒนาผลงาน จะให้คะแนนผลงานที่ปฏิบัติในห้องเรียน เมื่อหมดคาบสอนก็มีการประเมินผลทันที ผู้เรียนไม่มีส่วนรวมในการวัดและประเมินผล ซึ่งจะเป็นหน้าที่ของผู้สอนโดยตรง บางสถาบันจะให้ผู้เรียนรวบรวมผลงานมาส่ง และคัดเลือกภาพ 3 ภาพ และนำไปใส่กรอบสำหรับบุคคลที่มีผลงานสร้างสรรค์ และให้ผู้เรียนได้นำเสนอแนวความคิดของการสร้างผลงานจิตรกรรม ซึ่งมีผลต่อการวัดและการประเมินผล จะมีอาจารย์มาประเมินหลายท่าน และให้วิพากษ์วิจารณ์ผลงานของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ไปด้วย

7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

อาคาร สถานที่ ห้องปฏิบัติงานตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม บางสถาบันห้องเรียนจิตรกรรมขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ เช่น ชาติตั้งเขียนรูป เป็นต้น ห้องปฏิบัติงานแยกออกเป็นอิสระ บางสถานที่จะอยู่ชั้นสูง ๆ การคั้นย่ำวัสดุที่ใช้ในการเรียนการสอนลำบาก ห้องเรียนที่ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะมีแสงสว่างเพียงพอ มีบางห้องที่คับแคบ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก อากาศร้อน มีกลิ่นน้ำมันที่ใช้ในการเขียนรูป ซึ่งอาจจะเกิดอันตรายต่อผู้เรียนเมื่อมีการสูดดมกลิ่นบ่อย ๆ ในบางสถานที่จะมีการจัดนิทรรศการเป็นของภาควิชา โดยใช้ห้องเรียนนำมาประยุกต์เป็นห้องจัดนิทรรศการ มีการติดตั้งไฟฟ้าในห้องจัดนิทรรศการจำนวนมาก ซึ่งใช้ในโอกาสจัดนิทรรศการ บางสถาบันไม่มีห้องนิทรรศการก็จะประยุกต์บางส่วนของตึกทำเป็นสถานที่จัดนิทรรศการชั่วคราว มีสื่อและเทคโนโลยีน้อย เมื่อต้องการบางครั้งจะต้องขอยืมจากภาควิชาอื่น บางสถาบันมีห้องสมุดเป็นของภาควิชา แต่ยังคงขาดหนังสือและไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียน ห้องสมุดรวมจะมีตำราเกี่ยวกับจิตรกรรมน้อย ส่วนมากจะมีตำราต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถทำความเข้าใจ ในบางสถาบันผู้เรียนไม่มีโอกาสได้เจออาจารย์นอกเวลาเรียน เพราะบางสถาบันจะมีอาจารย์พิเศษเยอะ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจะน้อยลง

อภิปรายผลการวิจัยการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

การอภิปรายผลเกี่ยวกับการศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้อภิปรายในประเด็นที่สำคัญโดยจำแนก ออกเป็น 2 ตอน

1. อภิปรายผลสรุปเป็นภาพรวมการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

2. อภิปรายผลเป็นรายชื่อของการเรียนการสอนจิตรกรรม

2.1 สถานภาพของอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

2.2 การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมในด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียน การสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ซึ่งในการอภิปราย จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งในการอภิปรายจะให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ สอนและผู้เรียน อภิปรายรวมกัน (ใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตประกอบการอภิปราย)

1. อภิปรายผลสรุปเป็นภาพรวม

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยทั้งหมด ในด้านผู้สอนมีค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่ามากที่สุด ซึ่งได้ จากแบบสอบถามของผู้สอนเอง แสดงว่าผู้สอนประเมินความรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับสูง ซึ่งผู้สอนมีความเชื่อมั่นในตัวเองมาก แต่เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามของผู้เรียน ผู้เรียนก็ให้ความสำคัญกับผู้สอนโดยให้ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยรวมที่มีค่ามากที่สุด เมื่อ เทียบจากการพิจารณาด้านอื่น ๆ แล้ว ซึ่งผลการวิจัยในด้านผู้สอน และผู้เรียนสอดคล้องสัมพันธ์กัน ผู้ สอนมีความสำคัญในการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมมากที่สุด เพราะผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (กิจจา เวสประทุม, 2540) ผู้สอนต้องพยายามทำความเข้าใจกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การวางแผนการสอน เข้าใจความแตกต่างในความสามารถของผู้เรียน เข้าใจถึงวัตถุประสงค์การเรียน การสอน มีความพยายามที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ที่หลากหลายวัฒนธรรม (Multiculturalism) ไม่ ควรยึดตามระเบียบแบบแผนการเรียนการสอน ของตัวอย่างที่ชาวตะวันตกมากเกินไป จะทำให้ผลงาน ของผู้เรียนมีลักษณะเป็นแบบแผนที่ตายตัว จะเป็นข้อเสียในการเรียนการสอนจิตรกรรม ในปัจจุบันผู้ สอนควรกำหนดวัตถุประสงค์แนะนำให้ผู้เรียนศึกษาในหลายวัฒนธรรมแล้วสร้างเป็นแนวความคิดที่ เป็นของตัวเอง แล้วศึกษาค้นหาวัสดุ ได้รู้เทคนิค รูปทรงและเรื่องราวใหม่ ๆ ผู้เรียนสามารถสรุปแนว ความคิดของตัวเองเป็นผู้มีแนวความคิดสมัยใหม่ (Modernism) หรือหลังสมัยใหม่ (Postmodernism)

และสอนให้ผู้เรียนวิจารณ์ผลงานจิตรกรรมได้จึงบรรลุจุดประสงค์ในการนำเสนอ (Jean , Crajig, 1999) ผู้สอนจึงมีหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องศึกษาหาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อที่จะสามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนได้ เมื่อผู้เรียนประสบปัญหาระหว่างการปฏิบัติงานและสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานศิลปะได้ (Michael, 1983) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีน (Jean, 1998) ที่ให้ผู้สอนมีความเข้าใจในประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนให้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการพัฒนาส่งเสริมกระบวนการทำงานศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีความชำนาญวิธีการปฏิบัติงาน และความสามารถในการนำเสนอแนวความคิด ถ้าการทำงานศิลปะเป็นเครื่องมือของการพัฒนาการเรียนที่มีความสำคัญต่อการสอน ผู้เรียนแต่ละคน จึงควรจะได้เลือกวิธีการแสดงออกในการสร้างผลงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

2.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนและผู้เรียนวิชาจิตรกรรม

อาจารย์ผู้สอนทั้งหมดเป็นผู้ชาย อาจจะเป็นเพราะว่าในอดีตการศึกษายังไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้ศึกษามากนัก โดยเฉพาะวิชาศิลปะในอดีตคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่า เมื่อเรียนจบวิชาศิลปะแล้วจะไปประกอบอาชีพอะไร อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงเรียนศิลปะน้อยกว่าผู้ชายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (บรรลือ ขอรวมเดช, 2533) และ (ปรววรรณ ดวงรัตน์, 2541) พบว่ามีอาจารย์ผู้สอนเป็นชายมากกว่าผู้หญิง เมื่อพิจารณาตัวผู้เรียนศิลปะศึกษา ส่วนมากจะเป็นผู้หญิงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อริยพร สมจิตต์, 2534) ที่มีผู้เรียนที่เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในช่วงแรก 10 ปีที่ผ่านมาทำให้รู้ว่าค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง มีการส่งเสริมให้ผู้หญิงเรียนศิลปะศึกษาเพิ่มมากขึ้น ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนศิลปะศึกษาอย่างเห็นได้ชัด ด้านผู้สอนวิชาจิตรกรรมโดยส่วนมากเคยสอนวิชาวาดเส้นมาก่อน เป็นเพราะว่าผู้ที่มีความสามารถทางทักษะจิตรกรรมอย่างมีพื้นฐานที่ดีในการวาดเส้น จิตรกรรมเป็นเรื่องการเรียนเขียนภาพระบายสี งานวาดเส้นและงานจิตรกรรม จะมีความสัมพันธ์กันมาก ถือได้ว่าถ้าใครมีพื้นฐานทางวาดเส้นมาดี จะทำงานจิตรกรรมได้ดีไปด้วย ทั้งนี้เพราะก่อนจะระบายสี จะต้องมีการร่างภาพอย่างเหมาะสม สวยงามแล้วจึงลงมือระบายสีให้ได้น้ำหนักอ่อนแก่ จากที่เคยมีประสบการณ์จากงานวาดเส้นมาก่อน การลงสีก็คือการเปลี่ยนน้ำหนักขาวดำให้เป็นสีต่าง ๆ จิตรกรรมใช้การวาดเส้นเขียนเป็นโครงร่างก่อน แล้วจึงระบายสีเป็นภาพจิตรกรรมภายหลัง จึงสามารถสรุปได้ว่า การวาดเส้นเป็นไวยากรณ์ของงานจิตรกรรม (สมโภชน์ ทองแดง, 2542) ซึ่งผู้เรียนวิชาจิตรกรรมก็ให้วิชาวาดเส้นเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อวิชาจิตรกรรมเป็นอันดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าผู้สอนจะให้ความสำคัญของวิชาวาดเส้นเป็นอันดับสองถือได้ว่าวิชาวาดเส้นยังมีความสำคัญต่อวิชาจิตรกรรมเป็นอย่างมากการที่อาจารย์ให้วิชาองค์ประกอบศิลป์เป็นวิชาที่มีความ

สำคัญต่อวิชาจิตรกรรมเป็นเพราะอาจารย์ได้ผ่านกระบวนการวาดเส้นมาอย่างชำนาญ จึงให้ความสำคัญสำคัญวิชาวาดเส้นน้อยกว่าวิชาองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งเหมาะสมกับความคิดของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม

ผู้สอนและผู้เรียนส่วนมากชอบใช้สีน้ำมันในการสร้างผลงานจิตรกรรม ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องสัมพันธ์กัน อาจเป็นเพราะสีน้ำมันเป็นสีที่ได้รับความนิยมมานาน มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย หาซื้อง่าย ราคาไม่แพง เมื่ออาจารย์ผู้สอนมีความชำนาญด้านใดก็ย่อมถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นไปสู่ผู้เรียน อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนชอบใช้สีน้ำมัน สำหรับภาพเขียนที่ต้องการให้มีค่าและมีความคงทนถาวร งานจิตรกรรมที่สำคัญจึงมักจะเขียนด้วยสีน้ำมันเป็นหลัก (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2528) ส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนชอบเขียนภาพสร้างสรรค์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผู้เรียน เป็นสิ่งที่ดีเพราะในปัจจุบันประเทศกำลังต้องการบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อจะได้ไปช่วยพัฒนาให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง สามารถคิดวิเคราะห์ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพ การสร้างสรรค์ กิจกรรมทางศิลปะ จะเป็นพื้นฐานการเสริมสร้างรสนิยม ค่านิยมและความมีสุนทรียภาพ จะทำให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีจิตใจ อ่อนโยน ปราณีต รับผิดชอบต่อหน้าที่ของงานได้อย่างดี (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543) การเขียนภาพสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมทางปัญญา และบ่งบอกถึงวัฒนธรรม ความเจริญของงานทางความคิดและสติปัญญา (สุชาติ เกาทอง, 2532) ผู้สอนและผู้เรียนโดยส่วนมากแสดงทางรูปกึ่งนามธรรม เป็นรูปแบบที่มีการนิยามกันวงกว้าง เป็นรูปแบบที่อยู่ตรงกลางปลายอีกข้างเป็นรูปแบบเหมือนจริงอีกข้างเป็นนามธรรม รูปแบบกึ่งนามธรรมจึงได้รับความสนใจอย่างมาก

2.2 การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม ในด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ด้านผู้สอน

ผู้สอนโดยส่วนมากมีความคิดเห็นว่าตัวเองมีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตรกรรมหลังสมัยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้สอนวิชาจิตรกรรมเป็นบุคคลที่ทันสมัย มีการศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับคิลโก้ (Kilgo, 1970) ลักษณะของอาจารย์ผู้สอนที่ดีควรที่จะสนใจที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ผู้สอนจึงมีหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องศึกษาหาความรู้ทั้งทางภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อจะสามารถสร้างความเข้าใจที่กระจ่างชัดให้กับผู้เรียนได้ จอห์น เอ. ไมเคิล (1983) อ้างถึงใน (ปรววรรณ ดวงวิรัตน์, 2541)

ผู้สอนมีความคิดเห็นส่วนตัวเองได้ให้เสรีภาพในการแสดงออกแก่ผู้เรียนในระดับมาก การเรียนการสอนในปัจจุบันให้ความสำคัญกับผู้เรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกสอดคล้องกับ จอห์น เอ. ไมเคิล (1983) ให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างอิสระแสดงออกในงานด้วยรูปทรงที่ดูเรียบง่าย ให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยตนเอง (Self Expression หรือ Free Expression) ครูเป็นผู้เสนอแนะ กระตุ้นเร้าให้กำลังใจ ให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามความถนัด และความชอบของตนเอง สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) การเรียนการสอนจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระและมีเสรีภาพภายใต้ขอบเขต และเงื่อนไขที่เหมาะสมโดยมีผู้สอนเป็นผู้จัดสิ่งเร้าให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (วินัย โสมถี, 2526)

ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียนน้อย ผู้สอนควรมีหน้าที่และบทบาทอันสำคัญ นอกจากจะคอยชี้แนะหรือนำแล้วผู้สอนยังต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนสอดคล้องกับ จอห์น เอ. ไมเคิล (1983) ที่ให้ผู้สอนศิลปะมีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของนักเรียนศิลปะ สามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนได้ เมื่อผู้เรียนเกิดปัญหา ระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้สอนพยายามทำความเข้าใจกับผู้เรียนและมีการวางแผนการสอนร่วมกับผู้เรียน (คิลโก้ Kilgo, 1970) รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้กับผู้เรียน (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2530)

ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนและผู้สอนให้ความสำคัญกับการได้รับเสรีภาพในการแสดงออกทางจิตกรรมมาก การทำงานจิตกรรม ถ้าผู้ปฏิบัติมีอิสระเสรีในการแสดงออก จะกระตุ้นให้ผู้เรียน ค้นหา รู้จักตนเอง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง สอดคล้องกับอ่ำไพ ตีรณสาร (2529) การเปิดเสรีให้แก่ผู้เรียนช่วยนำทาง ให้ผู้เรียนไปสู่การขยายกรอบความคิดในตัวผู้เรียนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการตอบสนองความต้องการและความพอใจของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนกระตุ้นตนเองในการเรียน รู้จักการสรุปความคิดและวางแผนการทำงานนั้นคือ การรับผิดชอบตัวเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสำรวจ ค้นหา และรู้จักตนเอง ผู้เรียนจะได้รับอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ ตามความพอใจของตัวเอง วิธีนี้ยึดถือกระบวนการมากกว่าการผลิต ทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน และเกิดความสนใจที่จะเรียน (จอห์น เอ. ไมเคิล, 1983)

ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการมีความคิดสร้างสรรค์ เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ทำให้สิ่งใหม่ ๆ ทำให้ผู้เรียน มีการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ผดุง พรหมมูล (2538) กล่าวถึงไว้ว่า คุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นผู้เรียนศิลปะ เป็นผู้มีความสามารถที่จะถ่ายทอด พลังความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้อย่างมีเป้าหมาย สามารถแสดงภูมิปัญญาที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ให้ผู้เรียน

ได้พัฒนาไปตามแนวทางตามความถนัดของตน ส่งเสริมสมรรถภาพให้ผู้เรียน มีความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ และทักษะใหม่เพิ่มมากขึ้น (บุญเรือง เนียมหอม, 2540) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกบนพื้นฐานบุคลิกส่วนตัว และให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ไม่สนับสนุนการลอกเลียนแบบ (วุฒิ วัฒนสิน, 2541)

ผู้เรียนมีความสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตกรรมแต่ละยุคสมัยได้น้อย ผู้สอนก็มีความคิดเป็นไปในแนวทางเดียวกับผู้เรียน ซึ่งในการเรียนการสอนจิตกรรม การวิเคราะห์ผลงานจิตกรรม เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ (อารี สุทธิพันธ์, 2535) ที่ให้การเรียนการสอนจิตกรรมมีการวิเคราะห์ลักษณะสมัยใหม่กับจิตกรรมโบราณ การวิเคราะห์และวิจารณ์ผลงานศิลปะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ หลักการทางศิลปะไปใช้วิเคราะห์ผลงานของตนเองและผู้อื่นได้ (วุฒิ วัฒนสิน, 2541)

ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

ผู้เรียนในวิชาจิตกรรมได้ให้ความสำคัญในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานจิตกรรมมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะวิชาจิตกรรมเป็นวิชาปฏิบัติ ถือได้ว่าผู้สอนได้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนสอดคล้องและเหมาะสมกับรายวิชาซึ่ง สุชาติ เกาทอง (2531) เองก็ได้ให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติการระบายสี การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ เพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับจิตกรรม เข้าใจส่วนประกอบของจิตกรรม และสามารถแก้ปัญหาความว่างบนระนาบรองรับด้วยทัศนธาตุ ซึ่งทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเข้าใจถึงความงามในทางจิตกรรม และให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ และคุณประโยชน์ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ บุญทัน เศรษฐสุราษฎร์ (2535) ที่กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนจิตกรรม ให้มีการฝึกปฏิบัติวิธีการระบายสี การทำเฟรมเขียนภาพ รู้จักวัสดุ อุปกรณ์การวาดภาพและขั้นตอนการวาดภาพ เข้าใจการร่างภาพอย่างถูกต้อง สามารถระบายสีเพื่อลอกเลียนรูปทรงที่มีอยู่ในธรรมชาติ อย่างถูกต้อง สามารถระบายสีเพื่อลอกเลียนรูปทรงที่มีอยู่ในธรรมชาติ อย่างถูกต้อง การฝึกปฏิบัติให้เกิดความชำนาญ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างความคิด และการแสดงออกเป็นไปได้อย่างกลมกลืน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน ต้องพัฒนาผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) สอดคล้องกับไพฑูริย์ สีนลาวัฒน์ (2526) ให้ผู้เรียนฝึกฝนและพัฒนาความสามารถในการเสนอผลการปฏิบัติการ

ผู้สอนและผู้เรียนให้ความสำคัญกับจุดประสงค์การเรียนการสอนเพื่อนำความรู้ไปศึกษาต่อ รองลงมาจากให้คือให้ผู้เรียนมีความสามารถทางด้านทักษะปฏิบัติ เป็นความเห็นที่เหมาะ

สมกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพราะในยุคสมัยนี้ผู้เรียนที่จบมาไม่มีงานมีจำนวนมาก การที่ผู้เรียนมุ่งหวังที่จะศึกษาต่อเพื่อยกระดับความรู้และทำให้ตนเองมีงานทำ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรของภาควิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านเนื้อหาวิชา

ความคิดเห็นทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีความคิดเห็นเหมือนกัน คือเนื้อหาวิชาต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพราะเนื้อหาวิชาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กับจุดมุ่งหมายในหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับ (อึ้ง บั้วศรี, 2532) ที่กล่าวไว้ว่า เนื้อหาวิชาที่เป็นข้อมูลความรู้ซึ่งได้ถูกเลือกสรร นำมาให้ผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สมิตร คุณากร (2523) เนื้อหาวิชาที่เลือกมาบรรจุในหลักสูตร ควรจะมีลักษณะที่สนองจุดประสงค์ในการสอนได้หลาย ๆ ด้าน เนื้อหาวิชาต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม (Taba, 1962)

ผู้สอนเลือกเนื้อหาวิชาที่เน้นกระบวนการถ่ายทอดทางจิตกรรม ค้นหาวัสดุ เทคนิค สี่รูปทรง และเรื่องราวใหม่ การเลือกเนื้อหาวิชาจิตกรรม ต้องเป็นเนื้อหาความรู้ที่ช่วยกระตุ้นจินตนาการ มีส่วนช่วยเสริมสร้างและกระตุ้นทางจินตนาการ ซึ่งสอดคล้องกับกาเย่ (Robert Gagne, 1974) ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาความรู้ที่ช่วยกระตุ้นจินตนาการ (Arouse Imagination) ผู้สอนต้องมีเนื้อหาวิชาที่มีส่วนช่วยเสริมสร้าง และกระตุ้นจินตนาการของผู้เรียน ซึ่งก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การเรียนการสอนจิตกรรม ต้องมีความเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพในปัจจุบัน โดยให้ผู้เรียนศึกษาหลายวัฒนธรรมให้เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์โดยให้ค้นหา วัสดุ เทคนิค และรูปทรงที่ใหม่ และเรื่องราวใหม่จึงจะทำให้ผลงานจิตกรรมมีคุณค่าที่แท้จริง โรเบิร์ตสัน (Robertson, J ; Medanail. C, 1999)

ด้านวิธีสอน

ผู้สอนให้ความสำคัญในการเลือกวิธีการสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐานทักษะทางด้านจิตกรรมมาก เพราะการมีพื้นฐานทักษะทางด้านจิตกรรมมาก่อนจะเป็นผลดีต่อผู้เรียน สามารถที่มีแนวคิด ในการปฏิบัติงานได้รวดเร็วกว่า โดยสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สีนลาวัฒน์ (2524) และ วุฒิวัฒน์สิน (2541) การสอนวิธีใดก็ตาม ครูเป็นผู้เลือกใช้อย่างเหมาะสม โดยครูมีความรู้ความสนใจและ

ความถนัดทางศิลปะด้านใดก็ควรใช้แบบนั้น และผู้สอนต้องมีความเข้าใจหลักสูตร เนื้อหาวิชาและวิธีสอน และผู้สอนจะให้ความสำคัญการใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์น้อย โดยให้ความสำคัญวิธีสอนแบบบรรยายประกอบสาธิตมากกว่า จึงจะทำให้ผู้เรียนมีแนวคิดในการปฏิบัติงานที่สร้างสรรค์ได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มาก เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิ วัฒนสิน (2541) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกบนพื้นฐานบุคลิกส่วนตัว ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น เมื่อได้พบอุปสรรค สามารถรู้จักแก้ปัญหาได้

ด้านการวัดผลและการประเมินผล

ผู้สอนให้ความสำคัญในการประเมินจากความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้ใหม่ การรับผิดชอบต่อสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องใช้ในการประเมินการเรียนการสอน ถ้าหากผู้เรียนเก่งมีความสามารถแต่ถ้าไม่มีความรับผิดชอบชีวิตการทำงานก็คงจะมีปัญหาการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้มีความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่ควรกระทำ ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญที่คอยสังเกตและตัดสินจากประสบการณ์ การวิจารณ์จะทำอย่างเปิดเผยและสังเกตผลงานของผู้เรียนและการประเมินผลงานของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โรจนา จุลเกษม (Rochana Junkasem, 1989) การแสวงหาความรู้ใหม่เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอนในปัจจุบัน การเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ใหม่ ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการวัดและประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติโดยเฉพาะวิชาจิตรกรรม ควรให้ค้นคว้าหาวัสดุใหม่ เทคนิคใหม่ รูปทรงใหม่ เรื่องราวใหม่ (Jean, 1999) ซึ่งสอดคล้องกับ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1972) ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนมีความเฉลียวฉลาด ความแปลกใหม่ ชอบที่จะแสวงหาความใหม่อยู่ตลอดเวลา รองลงมาคือการวัดจากการสังเกตกระบวนการทำงานจิตรกรรม และวัดผลและประเมินผลจากการสร้างสรรค์รูปแบบและการนำไปใช้ ผู้สอนอาจใช้วิธีการเปรียบเทียบความชำนาญในการเขียนภาพ หรือความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นการทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

ผู้เรียนให้ความสำคัญการวัดจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตรกรรมมาก เพราะเป็นการประเมินที่ทำให้ผู้เรียนได้เห็นเด่นชัดได้ด้านการทำงานซึ่งสอดคล้องกับ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1972) โดยมีการเปรียบเทียบผลงานที่ทำเมื่อต้นภาคเรียนและผลงานตอนปลายภาคเรียน เปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมชั้น เพื่อให้รู้ระดับความสามารถและการปฏิบัติงานของตน ผู้เรียนจะให้ความสำคัญจากการประเมินจากความรับผิดชอบและการแสวงหาความรู้ใหม่น้อย เพราะผู้เรียนยังขาดเทคนิค กลวิธี และความคิดที่สร้างสรรค์ จึงมองข้ามด้านนี้ ผู้สอนอาจจะให้เน้นในเรื่องนี้น้อย แต่ที่น้อยที่สุดคือการ

ประเมินจากแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน การทำแฟ้มสะสมงานเป็นเรื่องที่ผู้เรียนต้องมีการศึกษาค้นคว้า และสะสมผลงานที่เด่นของตัวเอง ซึ่งจะเป็นเรื่องยากสำหรับผู้เรียน

ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ผู้สอนและผู้เรียนมีแนวคิดและให้ความสำคัญไปในแนวทางเดียวกันที่ให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดีเพราะการเรียนการสอนเป็นเรื่องของผู้สอนและผู้เรียน หากทั้งสองฝ่ายขัดแย้งกันการก็จะไม่บรรลุวัตถุประสงค์การเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ ดวงรัตน์ (2541) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียน และสนใจการเรียนมากยิ่งขึ้น รองลงมาการจัดแบ่งเวลาให้ผู้เรียนเข้าพบผู้สอนนอกเหนือเวลาเรียน ในบางครั้งการทำงานในคาบเรียนจะมีเวลาไม่เพียงพอสำหรับผู้เรียน จึงต้องมีการปฏิบัติงานนอกเหนือเวลาเรียนจึงทำให้มีปัญหา เพราะส่วนอาจารย์ที่สอนจะเป็นอาจารย์พิเศษ

ผู้สอนได้บอกให้รู้ว่าสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่เป็นอาคารสถานที่ และห้องปฏิบัติอยู่ในสภาพเหมาะสมน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะการเรียนการสอนศิลปะเป็นวิชาที่ไม่ได้รับความสำคัญมากนัก ถ้าเทียบกับวิทยาศาสตร์หรือวิชาอื่น ๆ เพราะงบประมาณของรัฐที่จะให้จึงเป็นเพียงส่วนน้อย และได้จัดสร้างอาคารซ้ำกว่าสาขาวิชาอื่น อาคาร สถานที่ และห้องปฏิบัติบางสถานที่ จึงมีการประยุกต์มาจากอาคารหรือห้องเรียนของวิชาอื่น บางครั้งก็ไม่เหมาะกับรายวิชาจิตรกรรมซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนรายวิชาอื่นไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา หรือวิธีสอนแต่ความเป็นจริงสภาพแวดล้อมมีผลต่อการรับรู้ของผู้เรียน (Bergamo, 1978)

การเชิญศิลปินมาเล่าเรื่องชีวิตและผลงานมีน้อย เป็นผลมาจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสที่ดีในการที่จะได้เรียนรู้ที่มีคุณค่าไป ควรจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ชีวิตและกระบวนการทำงานจากศิลปินจริง ๆ ทำให้ผู้เรียนสัมผัสประสบการณ์ตรงได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำงาน ทักษะและความชำนาญในการใช้สื่อและอุปกรณ์ การทำงานอย่างมีเป้าหมาย ความพยายามพัฒนาความคิดของตนเอง การรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์และการประเมินผลการทำงานของตนในแต่ละขั้นตอน ความเป็นอิสระในด้านความคิดและการแสดงออก ควรให้ศิลปินมาประจำการหรือทำงานอยู่ในที่เรียน หรืออาจเชิญศิลปินมาเป็นครั้งคราว หรืออาจจัดนิทรรศการพานักศึกษาไปเยี่ยมชมการทำงานของศิลปิน ณ สถานที่ทำงานของศิลปินเอง (Paterakis, 1979) จากข้อเสนอแนะของผู้สอนให้ความสำคัญกับห้องเรียนควรมีบรรยากาศแห่งการสร้างสรรค์งานศิลปะ ผู้เรียนให้ข้อคิดเห็นว่าห้องเรียนควรมีความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์การสอนมากขึ้น สื่อ อุปกรณ์การสอนมีความสำคัญในการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาที่มีการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาร์กาเรต (Margaret, 1980) การใช้รูปแบบการเรียนรู้สำเร็จรูปโดยใช้สื่อ วัสดุ การนำเสนอสไลด์และเทปประกอบการบรรยายถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกี่ยวกับหลักและเทคนิคการใช้พู่กันของชาวเอเชีย มีหนังสือคู่มือแนะนำ และมีภาพประกอบคำอธิบายการปฏิบัติ ทำให้เกิดผลดีกับผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้เอง ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาและกระบวนการอย่างเป็นระบบและเป็นประโยชน์กับผู้สอนศิลปะ สามารถนำไปใช้กับการเรียนการสอนศิลปะได้ สื่อการสอนทุกชนิดให้อย่างกว้างขวางในทุกสถาบันที่มีสอนศิลปะภาคปฏิบัติ สื่อการสอนแต่ละชนิดสนับสนุนและส่งเสริมวัตถุประสงค์การสอนที่แตกต่างกัน การใช้และผลของสื่อการสอนในวิชาศิลปะภาคปฏิบัติมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความเข้าใจของผู้เรียน (Vongsing tong, 1984)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้สอนควรจะค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อมาถ่ายทอดผู้เรียนอยู่เสมอต้องสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อสร้างศรัทธาให้กับผู้เรียน ผู้สอนต้องมีคุณธรรม ไม่บังคับผู้เรียนมากเกินไป ผู้สอนภายในสถาบันเดียวกัน ควรตกลงกระบวนการเรียนการสอนจิตรกรรมให้ไปในแนวทางเดียวกัน ควรยอมรับแนวคิดของผู้เรียน ผู้สอนควรใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์
2. ควรให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะอยู่เสมอเน้นให้เป็นคนมีความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัย ควรเตรียมอุปกรณ์การเรียนมาล่วงหน้า และมีค้นคว้า ทดลองเทคนิคใหม่ ๆ พัฒนาผลงาน และฝึกใช้ความคิดวิเคราะห์มากกว่านี้ ควรไปดูนิทรรศการให้มาก ๆ จะได้เรียนรู้จากผลงานของศิลปินที่หลากหลาย
3. ควรหาโอกาสในการจัดนิทรรศการผลงานของผู้สอนและผู้เรียน ควรเชิญศิลปินมาวิจารณ์ผลงานของผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ควรให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์มาก
4. ควรมีภาพของศิลปินอยู่ในห้องเรียน ควรปรับปรุงห้องเรียนจิตรกรรมให้มีความเหมาะสมกับรายวิชา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ที่นำมาใช้ในการสร้างผลงานจิตรกรรมในสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการทำงานที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวิชาวาดเส้นและวิชาจิตรกรรม มีผลต่อการสร้างผลงานศิลปะอย่างไร เพื่อนำความรู้ไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม
3. ควรมีการศึกษาเทคนิค วิธีการทางจิตรกรรมที่ผู้เรียนวิชาจิตรกรรมคิดขึ้นใหม่ หรือที่ใช้อยู่เป็นประจำ เพื่อแนวทางในการพัฒนาระบบการเรียนใหม่ ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ก่อ สวัสดิพานิชย์. ศิลปศึกษากับการพัฒนาประเทศ. ในหนังสืออนุสรณ์พระราชทานเพลิง ศพศาสตราจารย์ ดร.จรรยาทัศน์ พุทธมาศ 26 มกราคม 2519 : 18-24.

กาญจนา คุณารักษ์. หลักสูตรและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ศิลปาคร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2527.

กิจจา เวสประทุม. สภาพปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอน หลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น ของวิทยาลัยสารพัดช่าง ตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครู และนักศึกษาผู้ใหญ่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. 2540.

โกวิท ประวาลพุกษ์ และสมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. การประเมินในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2527.

ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลปะสำหรับครูมัธยม. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, 2526.

ชลูด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2529.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. เทคโนโลยีการสอน : การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม, 2533.

บุญชม ศรีสะอาด. พัฒนาหลักสูตรและการสอน.ภาคพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2525.

ทบวงมหาวิทยาลัย. แผนการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538.

ทวีเกียรติ ไชยยงยศ. สุนทรียะทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2538.

อึ้ง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร. เล่ม 2. พระนคร : มงคลการพิมพ์, 2504.

อึ้ง บัวศรี. หลักสูตรและการศึกษาสำหรับเทคนิค.การศึกษาเพื่อการทำงานอาชีพ.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2521.

นณ ปากน้ำ (นามแฝง). การสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา. ในการประชุมทางวิชาการ การเรียนการสอนศิลปะขั้นพื้นฐาน. ในระดับอุดมศึกษา คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และ ภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528.

นที เงินประยูร. บทบาทครูใหญ่กับการบริหารหลักสูตร. วารสารสำนักการศึกษา. (ตุลาคม 2524) : 14-18.

นาคอละ ระเด่นอาหมัด.ทฤษฎีจิตกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543.

นิพนธ์ ทวีกาญจน์. จินตนาการ : บ่อเกิดของความคิดสร้างสรรค์ในงานศิลปะ. ครู
ปริทัศน์.11 (ธันวาคม 2529) : 69 -71.

เนื่องน้อย บุญเนตร. หน้าที่ทางจริยธรรมของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

บรรลือ ขอรวมเดช. สภาพและปัญหาการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษาของ
รัฐ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย , 2534.

ปัทมวดี วีรภิตติ. การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในเขต
การศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์, 2519.

ประคอง วรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือ
ดร.ศรีสง่าจำกัด, 2528.

ประเสริฐ ศิลรัตน์. เทคนิคการสร้างภาพ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2530.

ปรววรรณ ดวงรัตน์. การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ สาขา
ทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ผดุง พรหมมูล. นักศึกษาทัศนศิลป์. ในการประชุมสัมมนาวิสัยทัศน์ทางทัศนศิลป์ ครั้งที่ 1.
มหาวิทยาลัยบูรพา, 2538. --

พีระพงษ์ กุลพิศาล. มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
2531.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช, 2524.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ศิลปศึกษา. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

มนัส หันนาคินทร์. หลักการบริการโรงเรียน. พระนคร : วัฒนาพานิช, 2531.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. รายงานการประชุมสัมมนาเรื่อง สถานะการศึกษาศิลปะระดับอุดม
ศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

มานพ ถนอมศรี. ศิลปศึกษาจะไปทางไหน. พิสูจน์ 5 (มีนาคม 2526) : 46.

- รัตนา รักสกุลพาณิชย์. **ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนแขนงทัศนศิลป์ หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในวิทยาลัยครู.วิทยาลัยนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.**
- ละเอียด ลิ้มอักษร. **สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลทางการศึกษา. ประชาศึกษา 7. (กุมภาพันธ์ 2519) : 23-28.**
- ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา. **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขามนุษยศาสตร์.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.**
- ลำพอง บุญช่วย. **การสอนเชิงระบบ. นนทบุรี : ชัยศิริการพิมพ์, 2524.**
- วรพงศ์ อรุณเมือง. **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความทรงจำเรื่องจิตรกรรม นามธรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แบบวิจารณ์ตามทฤษฎีศิลปะ วิเคราะห์ของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เฟสต์แมน กับการสอนปกติ.ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.**
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. **อุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.**
- วิชัย วงษ์ใหญ่. **ศิลปะเด็ก ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ. ใน สรุปการจัดชุมนุมเชิงปฏิบัติการศิลปะเด็ก, ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2529 : หน้า 111-114.**
- วิชัย วงษ์ใหญ่. **วิสัยทัศน์การศึกษา.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543**
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์. **การวัดผลทางศิลปศึกษา.ในเอกสารสัมมนาศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.**
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์. **กลุ่มสร้างลักษณะนิสัยศิลปศึกษา.ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สारมวลดชน, 2528.**
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์. **ความเข้าใจศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.**
- วีไลวรรณ พิธิยะนุวัฒน์ และสมหวัง พิธิยะนุวัฒน์. **วิธีประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย.วารสารครุศาสตร์.6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2519) : 21-34.**
- วุฒิ วัฒนสิน. **ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี : สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541.**

- สงัด อุทรานันท์. การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดวงเดือน, 2526.
- สมาน บุญล้น. การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา หนึ่ง.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- สวัสดิ์ ตันติสุข. ทบปารุณสถาปัตยกรรมศาสตร์ ประจำปี 2538 เรื่อง **บันทึก-สร้างสรรค์**. ในการประชุม สัมมนาวิทยาลัยทัศนศึกษาครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2538 : หน้า 34-46.
- สายหยุด จำปาทอง. **แนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาลัยครู**. ครูปริทัศน์ 11 (พฤศจิกายน 2531) : 34-39.
- สุชาติ เกาทอง. **หลักการทัศนศิลป์**. นำอักษรการพิมพ์ : กรุงเทพมหานคร, 2526.
- สุชาติ เกาทอง. **ศิลปะกับมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอส, 2532.
- สุชาติ สุทธิ. **เรียนรู้การเห็น พื้นฐานการวิจารณ์ ทัศนศิลป์**. กรุงเทพมหานคร : ไอดีเอ็นเอส, 2535.
- สุชาติ เกาทอง. **เขียนถึงศิลปกรรมบูรพา. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**, 2538.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. **การวัดและประเมินผลทางการศึกษา. ใน** สรุปการอภิปรายเรื่อง **บนเส้นทาง การพัฒนาศิลปศึกษา**. ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์ วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2525. : หน้า 44-45.
- เสริมศรี ไชยศร. **ระบบหลักสูตร-การสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : พระสังฆ การพิมพ์**, 2526.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการประเมินผลทางศิลปศึกษา. เอกสารหมายเลข 2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2534**.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. **การประเมินผลศิลปศึกษา. ใน** สรุปการอภิปรายเรื่อง **บนเส้นทางพัฒนา ศิลปศึกษา**. ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2530.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. **รูปแบบการจัดการเรียนการสอน วิชาศิลปะกับชีวิต เพื่อส่งเสริมให้เกิด ความชื่นชมและความรักที่จะเรียน. เอกสารการสัมมนาการเรียนการสอนและประชุม ปฏิบัติการเขียนตัวอย่างแผนการสอนศิลปะกับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ณ** โรงแรมเอเชีย. 20-25 มกราคม, 2535.
- อัศวพล เดชะพุด. **สภาพและปัญหาการสอนวิชาศิลปะในกลุ่มวิชาเลือกเสรี ระดับมัธยม ศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษาที่ 9. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2537.

อารี สุทธิพันธ์. และวิรุณ ตั้งเจริญ. กิจกรรมสร้างสรรค์.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มิติ, 2528.

อารี สุทธิพันธ์. เขียนจากประสบการณ์ในทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ.กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์, 2530.

อารี สุทธิพันธ์. 60 ปี อารี สุทธิพันธ์. จัดพิมพ์เนื่องในวาระครบเกษียณอายุราชการ รองศาสตราจารย์อารี สุทธิพันธ์ ตุลาคม 2534.

อุทุมพร จามรมาน. การวัดและการประเมินผลการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรม, 2530.

อุบล ตูจินดา. หลักและวิธีสอนศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2532.

อำไพ ตีรณสาร. การประเมินผลศิลปศึกษา. ใน สรุปการอภิปรายเรื่อง บนเส้นทางการพัฒนา ศิลปศึกษา. ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2530 : หน้า 60-62.

อำไพ ตีรณสาร. การสอนศิลปะปฏิบัติ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

อำไพ ตีรณสาร. การสอนศิลปะปฏิบัติ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ภาษาอังกฤษ

Alghame, Ahmed A. G."Investgation of Conditions Affecting Art Teacher Preparation and Art Education Curriculum Implementation in Saudi Arabia. Dissertation Abstracts International 47 (October) 1986 : 3639.

Bernard, Harold W. Mental Health for classroom. New York : Mc. Graw-Hill Book Company, 1960.

Chapman, L.H. Approaches to Art in Education. New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1978.

Chase, Clinton I. Measurement for Education Evaluation. Reading, Massachusetts : Addison-Wesley Publishing Company, 1978.

De Francesco, Italo Luter. Art education : It's Means and End. New York : Heper & Row : Pubishers, 1958.

Eisner, Elliot W. Education Artistic Vision. New York : Macmillon Publishing , 1972.

Feldman, Edmund B. A sermon on work Laugage and Values. Art Education 3 (4) , 1982.

Gagne, RH. Essentials of Learning for Instruction. Hinsdale : The Dryder, 1974.

- Good, C.V. Dictionary of Education : Prepared under the Auspices of Phi Delta Kappa.
C.V.Good,ed. W.R. Menkel, assistant editor. 3rd ed. New York : Mc Graw – Hill
Book , 1973.
- Green,M. The Esthetics of Art and Painting. Proquest-Dissertation Abstract 32 (5)
(October 1994) : 1250.
- Hafeli,M.C. Drawing and painting in the middle school : Intentions, Decisions and
judgments of students and their teachers.Dissertation Abstracts International 60
(3) (1999) : 0622 – A.
- Hodgson – Thomas,C. An observation of ritual painting in Balianits implicotion for the
teaching and learning of art. Masters Abstracts International 34 (2) (1995) : 048.
- Hsueh, Avap.S. Abstract painting in the postmodern Era : A Critical and creative study
of the artist/researcher's project.Proquest-Dissertation Abstracts 56 (4) (October
1995) : 1219-A.
- Hubbard, Guy. Art in highschool 2nd ed. Printing, California, Inc. Belmont California,
1969.
- Hyman, R.T. Contemporary thoughts on Teaching. , 1971.
- Kemp, L.E. The instructional design process. New York : Harper & Row , 1985.
- Kibler, R.J. , Cegala, D.J. , Barker, L.L. , and Miles, D.T. Objectives for instruction and
evaluation : Allyn & Bacon, 1974.
- Kilgo, R.D. What the good teacher dose : Improving college and university teaching.
Study in art education. 19 (Autumn 1970) : 251-253.
- Lovenfele, Victor and Brittain W. Lambert. Creative and Mental Growth. 6 th Edition. New
York : Macmillan Publishing , 1975.
- Mehrens, William.A. ; and Lehmann, Irvin J Measurement and Evaluation : in Education
and Psychology , 2 nd ed. New York Holt , Rinehart and Winston, 1978.
- Michael, John A. Art and adolescent : Teaching art the secondary level. New York :
Teacher college Press, Columbia University, 1983.
- Nahmias, S.; and Laurie, S. Processing painting under different label and response
conditions (Label conditind, Museum education, Memory).Proquest-Dissertation
Abstracts 54 (8) (february 1994) : 2960-A.

- Pace, C.R. and Stern, G.G. "An Approach to the Measurement of Psychological Characteristics of College Environment." *Journal of Educational Psychology* 49 (1958) : 260.
- Palmer, Bob.E. The wrinkle painting process. A postmodern approach to painting in curriculum. *Proquest – Dessertating Abstracts* 57 (6) (December 1996) : 2245-A.
- Park,S. The influence of instruction in formal analysis on the acquisition of visual dising concepts and the production of paintings. *Dissertation Abstracts international*. (1990) 51 (10) (1990) : 3309-A.
- Paston, Herbert S. *Learning to teach art*. London : Professional Educator, 1973.
- Petsch, Jean M. *Painting as a creative Process: Three case studies of artists with implications for teaching studio art*. *Dissertation Abstracts International* 59(7) (1998) 2307 - A.
- Robertson, J and Mcdaniel,C. *Resuscitating Painting*. *Art Journal*, 58(1) (1999) : 3-17
- Szekely, G. *Painting in the year 2000 A Classroom Video Series*. *Art Education* (1) (2000) : 12-18.
- Taba, Hilda. *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Harcourt,Barce & world Inc, 1962.
- Vongsingthong, Pornasanong Buabusya. "Perceptions of the use, and Effectioveness of instruction Media in Teaching Studio – Art.Course. "Dissertation Abstract international. 45 (March 1985) : 2734-A.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาคผนวก ข จดหมายเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ค จดหมายขอความร่วมมือในการวิจัย

ภาคผนวก ง รายชื่อและสถาบันของอาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

ภาคผนวก จ รายชื่อของผู้เรียนผู้ให้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ฉ รายละเอียดเกี่ยวกับสถาบันและช่วงเวลาที่ทำการสังเกต

ภาคผนวก ช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

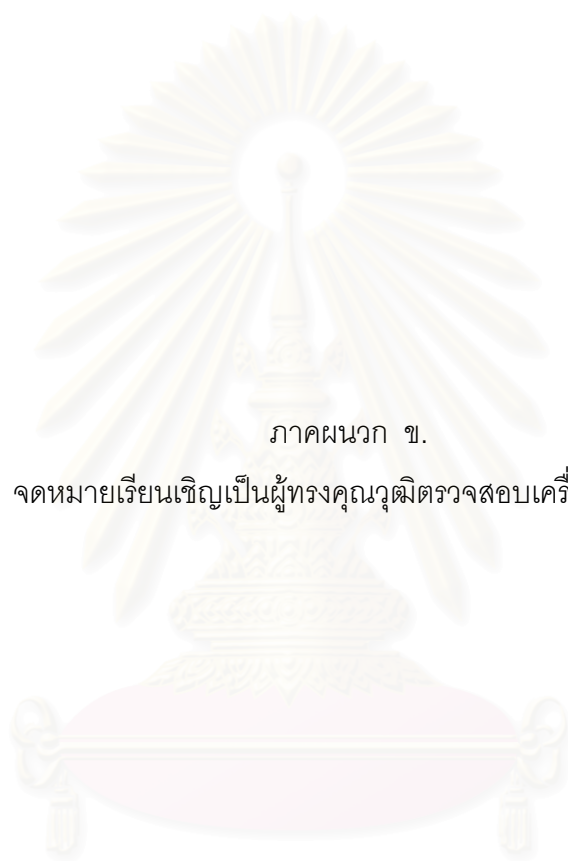
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์
ผู้ก่อตั้งภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปศึกษา
2. ศาสตราจารย์กำจร สุนพงษ์ศรี
อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอนวิชาจิตวิทยา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์
อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปศึกษา
4. อาจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์
อาจารย์ประจำภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านอุดมศึกษา
5. อาจารย์ สมโภชน์ ทองแดง
อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการวิชาจิตวิทยา

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

จดหมายเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม0302(2770.0603)22

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

14 มกราคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ พิชญ์ไพญฺลย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมีอาจารย์ ดร.อำไพ ติรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

สถาบันวิทยบริการ
ขอแสดงความนับถือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ที่ ทม0302(2770.0603) 23

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

๑๙ มกราคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์กำจร สุนพงษ์ศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโท ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมีอาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

สถาบันวิทยบริการ
ขอแสดงความนับถือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ที่ ทม0302(2770.0603)24

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

๙ มกราคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มะลิฉัตร เตืออานันท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมีอาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

สถาบันวิทยบริการ
ขอแสดงความนับถือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ โทร.218-2682

ที่ ทม.0302(2770.0603)25 วันที่ 14 มกราคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมี อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น ตามเอกสารที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ โทร.218-2682

ที่ ทม.0302(2770.0603)26 วันที่ 17 มกราคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ สมโภชน์ ทองแดง

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษารายการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมี อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น ตามเอกสารที่แนบมา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สถาบันวิทยมนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.

จดหมายขอความร่วมมือในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม0302(2770.0603)27

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

๑๕ มกราคม 2544

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

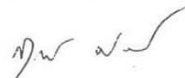
เรียน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมี อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้นิสิตมีความจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ที่ทำการสอนในรายวิชาจิตรกรรม และนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตรโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา ทั้งนี้ นิสิตจะประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายสัมฤทธิ์ เพชรคง ดำเนินการดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ที่ ทม0302(2770.0603)28

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

๒๕ มกราคม 2544

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

เรียน หัวหน้าโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมี อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้นิสิตมีความจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ที่ทำการสอนในรายวิชาจิตรกรรม และนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตรโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา ทั้งนี้ นิสิตจะประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายสัมฤทธิ์ เพชรคง ดำเนินการดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ที่ ทม0302(2770.0603)31

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

/๙ มกราคม 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโท ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมีอาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยด้วย 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบสังเกต กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ที่ทำการสอนในรายวิชาจิตกรรมและนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 ในสาขาวิชาศิลปศึกษา สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตจะประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายสัมฤทธิ์ เพชรคง ดำเนินการดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 218-2682

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ โทร.218-2682
 ที่ ทม.0302(2770.0603)29 วันที่ 19 มกราคม 2544
 เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน คณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมีอาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณसार เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยด้วย 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบสังเกต กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ที่ทำการสอนในรายวิชาจิตกรรมและนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 ในสาขาวิชาศิลปศึกษา สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตจะประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายสัมฤทธิ์ เพชรคง ดำเนินการดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ที่ ทม0302(2770.0603)30

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

19 มกราคม 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาระเบียบการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมี อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยด้วย 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบสังเกต กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ที่ทำการสอนในรายวิชาจิตกรรมและนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 ในสาขาวิชาศิลปศึกษา สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตจะประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายสัมฤทธิ์ เพชรคง ดำเนินการดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 218-2682

ที่ ทม0302(2770.0603)32

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

19 มกราคม 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสัมฤทธิ์ เพชรคง นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" โดยมี อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยด้วย 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบสังเกต กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ที่ทำการสอนในรายวิชาจิตกรรมและนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 ในสาขาวิชาศิลปศึกษา สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตจะประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายสัมฤทธิ์ เพชรคง ดำเนินการดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 218-2682

ภาคผนวก ง
รายชื่อและสถาบันของอาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่ออาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรม
 สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา
 สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิยม วงศ์พงษ์คำ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. อาจารย์ปิยะศักดิ์ ปักโคทานัง มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. อาจารย์ศราวุธ เคนโคก มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. อาจารย์สมโภชน์ ทองแดง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. รองศาสตราจารย์วุฒิ วัฒนสิน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
6. อาจารย์พิเชษฐ เป็ยร์กลีน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
7. อาจารย์สุพจน์ ไตนวน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
8. อาจารย์โกศล พิณกุล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
9. อาจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
รายชื่อของผู้เรียนผู้ให้สัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้เรียนวิชาจิตรกรรม
สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

1. นายกฤตพงศ์ กฤตเวทิน
2. นายธนาวุฒิ กลางสาทร
3. นายนาวา พลนิกาย
4. นายปริทรรค์ มาศเชื่อนพันธ์
5. นายสุรชาติ อารี
6. นางสาวจีระนันท์ มหาจักร์
7. นางสาวนภา นรินทร์
8. นางสาวปัทมาวดี เจริญสุข
9. นางสาวเยาวภา ทองจันทร์
10. นางสาวอัญมณี ศิริพิศ
11. นางสาวนัฐยา พลเยี่ยม
12. นางสาวอนุกุล ทองกุล
13. นายวรรณรัตน์ สุขเกษม
14. นางสาวรัชนีกร อึ้งสมรรคโกษา
15. นางสาวแสงจันทร์ จินตนาการ
16. นายธวัชชัย ชีระสุทธิ
17. นางสาวนิตยา บุญช่วย
18. นางสาวปรารถนา คึกษา
19. นายยุทธยา สังข์นาจ
20. นายบุญเลิศ โต๊ะทอง
21. นางสาวปริฉัตร เมฆมณี
22. นายโสภาส เกาไศยาภรณ์
23. นายธราวุธ เหมสลาหมาต
24. นางสาวพิชาภรณ์ บุญชู
25. นายชรินทร์ ทองเสมอ
26. นางสาวกฤมาศ ชายทิพย์
27. นางสาวแคททีเรีย เข้มศักดิ์สิทธิ์
28. นางสาวรวงคณา ทรงกิติพิศาล
29. นางสาวคนยา จิตรเที่ยง
30. นางสาวกัญญวีร์ ชอบธรรม
31. นางสาววราพร ลูกศร
32. นางสาวสุพรรณษา พุ่มซ้อน
33. นางสาววาสนี สุขุทัย
34. นายอนุชา ต้นสายเพชร
35. นางสาวกังสดาล สกุลศักดิ์
36. นางสาวนวลปราง จุ่มสันเทีย
37. นางสาวเสาวนีย์ ล้วนไพศาล
38. นางสาวอริยา โชติศุภราช
39. นายชาญชัย นาคะเลิศกวี
40. นายสมเกียรติ จันทร์เต็ม

สถาบันมหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ

รายละเอียดเกี่ยวกับสถาบันและช่วงเวลาที่ทำภารกิจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 รายวิชาและช่วงเวลาทำการสังเกต

มหาวิทยาลัย	ชั้นปีที่	วิชา	ครั้งที่	วัน เดือน ปี
ขอนแก่น	1	จิตรกรรม 2	1	13 ก.พ. 44
ขอนแก่น	1	จิตรกรรม 2	2	20 ก.พ. 44
จุฬาลงกรณ์	2	การเขียนภาพสีน้ำ 2	1	24 ม.ค. 44
จุฬาลงกรณ์	2	การเขียนภาพสีน้ำ 2	2	17 ก.พ. 44
สงขลานครินทร์	3	จิตรกรรม 3	1	15 ก.พ. 44
สงขลานครินทร์	3	จิตรกรรม 3	2	23 ก.พ. 44
ศรีนครินทร์ วิโรฒ	1	จิตรกรรม 1	1	12 ก.พ. 44
ศรีนครินทร์ วิโรฒ	1	จิตรกรรม 1	2	16 ก.พ. 44

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามผู้สอน

เรื่อง

การศึกษารายงานการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้สอน รายวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนจิตรกรรม การวิจัยครั้งนี้ จะสำเร็จได้ด้วยดี ก็ด้วยความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ และตรงกับความเป็นจริง คำตอบของท่านทุก ๆ ข้อเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสมบูรณ์ของผลการวิจัย ผู้วิจัยจะถือเป็นการลับ และนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา จิตรกรรมในด้านต่างๆ
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนการสอนจิตรกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นโดยทั่วไปของผู้สอน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน และเขียนเรียงลำดับหมายเลขในข้อที่ 9 หน้าข้อความที่เป็นจริง

1. เพศ หญิง ชาย

2. อายุ 20-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 50 ปีขึ้นไป

3. ตำแหน่งทางวิชาการในปัจจุบัน
 อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์

4. วุฒิการศึกษาสูงสุด
ปริญญาตรี ปริญญาเอก
ปริญญาโท อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5. สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด
จิตรกรรม ศิลปะไทย
ประติมากรรม ศิลปศึกษา
ภาพพิมพ์ ทัศนศิลป์
อื่น ๆ โปรดระบุ .....

6. ประสบการณ์การสอนวิชาจิตรกรรม
 1-5 ปี 6-10 ปี
 11-15 ปี 16 ปีขึ้นไป

7. ท่านเคยสอนวิชาอื่น นอกเหนือจากการสอนวิชาจิตรกรรม
 ไม่เคย
 เคย โปรดระบุ ชื่อวิชา
1. .... 3. ....
2. .... 4. ....

8. ท่านเคยเป็นอาจารย์พิเศษ หรือวิทยากร ในสถาบันอื่นหรือไม่
 เคย ไม่เคย

9. วิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม

(เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ แล้วให้เขียนหมายเลขบอกลำดับความสำคัญหน้าข้อที่เลือก)

.....	วิชาวาดเส้น	.....	วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์
.....	วิชาองค์ประกอบศิลป์	.....	วิชาศิลปวิจารณ์
.....	วิชาสุนทรียศาสตร์	.....	อื่น ๆ โปรดระบุ.....

10. ท่านเคยทำผลงานทางวิชาการในลักษณะใดบ้าง

☐	เขียนบทความทางวิชาการ	☐	ทำงานวิจัย
☐	เขียนตำรา	☐	อื่น ๆ โปรดระบุ.....

11. ท่านเคยรับรางวัลในการส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรมหรือไม่

☐	เคย	☐	ไม่เคย

12. ท่านเคยจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตกรรมของท่านในนิทรรศการต่าง ๆ หรือไม่

☐	เคย	☐	ไม่เคย

13. ท่านเคยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีใด

☐	ศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง
☐	ประชุมฝึกอบรมสัมมนา
☐	อื่น ๆ โปรดระบุ.....

14. สีประเภทใดมากที่สุดในการสร้างผลงานจิตกรรม

☐	สีน้ำ	☐	สีอะคริลิก
☐	สีน้ำมัน	☐	อื่น ๆ โปรดระบุ.....

15. ท่านเขียนภาพประเภทไหนมากที่สุด

☐	ภาพหุ่นนิ่ง	☐	ภาพสิ่งก่อสร้าง
☐	ภาพบุคคล	☐	ภาพสร้างสรรค์
☐	ภาพทิวทัศน์	☐	อื่น ๆ โปรดระบุ.....

16. รูปแบบที่ใช้ในการแสดงออกทางจิตกรรมมากที่สุด

☐	เหมือนจริง	☐	กึ่งนามธรรม
☐	เหนือจริง	☐	อื่น ๆ โปรดระบุ.....
☐	นามธรรม		

แบบสอบถามผู้เรียน

เรื่อง

การศึกษารายการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้เรียน รายวิชาจิตรกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนจิตรกรรม การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จได้ด้วยดี ก็ด้วยความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ และตรงกับความเป็นจริง คำตอบของท่านทุก ๆ ข้อเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสมบูรณ์ของผลการวิจัย ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับ และนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา จิตรกรรมในด้านต่างๆ
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนการสอนจิตรกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นโดยทั่วไปของผู้เรียน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน และเขียนเรียงลำดับหมายเลขในข้อที่ 5 หน้าข้อความที่เป็นจริง

1. เพศ หญิง ชาย
2. อายุ ต่ำกว่า 17 ปี
 17-20 ปี
 21-24 ปี
 25-28 ปี
 28 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษาสูงสุดก่อนที่จะเข้าศึกษาในสถาบันแห่งนี้
 อาชีวศึกษา
 มัธยมศึกษาตอนปลาย
 อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. ท่านกำลังศึกษาอยู่ที่
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร
5. วิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม
 (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ แล้วให้เขียนหมายเลขบอกลำดับความสำคัญหน้าข้อที่เลือก)
 ..... วิชาวาดเส้น ..... วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์
 ..... วิชาองค์ประกอบศิลป์ ..... วิชาศิลปวิจารณ์
 ..... วิชาสุนทรียศาสตร์ ..... อื่น ๆ โปรดระบุ.....
6. สีประเภทใดมากที่สุดในการสร้างผลงานจิตกรรม
 สีน้ำ สีอะครีลิก
 สีน้ำมัน อื่น ๆ โปรดระบุ.....

7. เขียนภาพประเภทไหนมากที่สุด

☐ ภาพหุ่นนิ่ง	☐ ภาพสิ่งก่อสร้าง
☐ ภาพบุคคล	☐ ภาพสร้างสรรค์
☐ ภาพทิวทัศน์	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ .....

8. รูปแบบที่ใช้ในการแสดงออกทางจิตรกรรมมากที่สุด

☐ เหมือนจริง	☐ กึ่งนามธรรม
☐ เหนือจริง	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ .....
☐ นามธรรม	

9. ท่านเคยรับรางวัลในการส่งงานเข้าประกวดในระดับชาติหรือไม่

☐ เคย	☐ ไม่เคย

10. ท่านเคยจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมของท่านในนิทรรศการต่าง ๆ หรือไม่

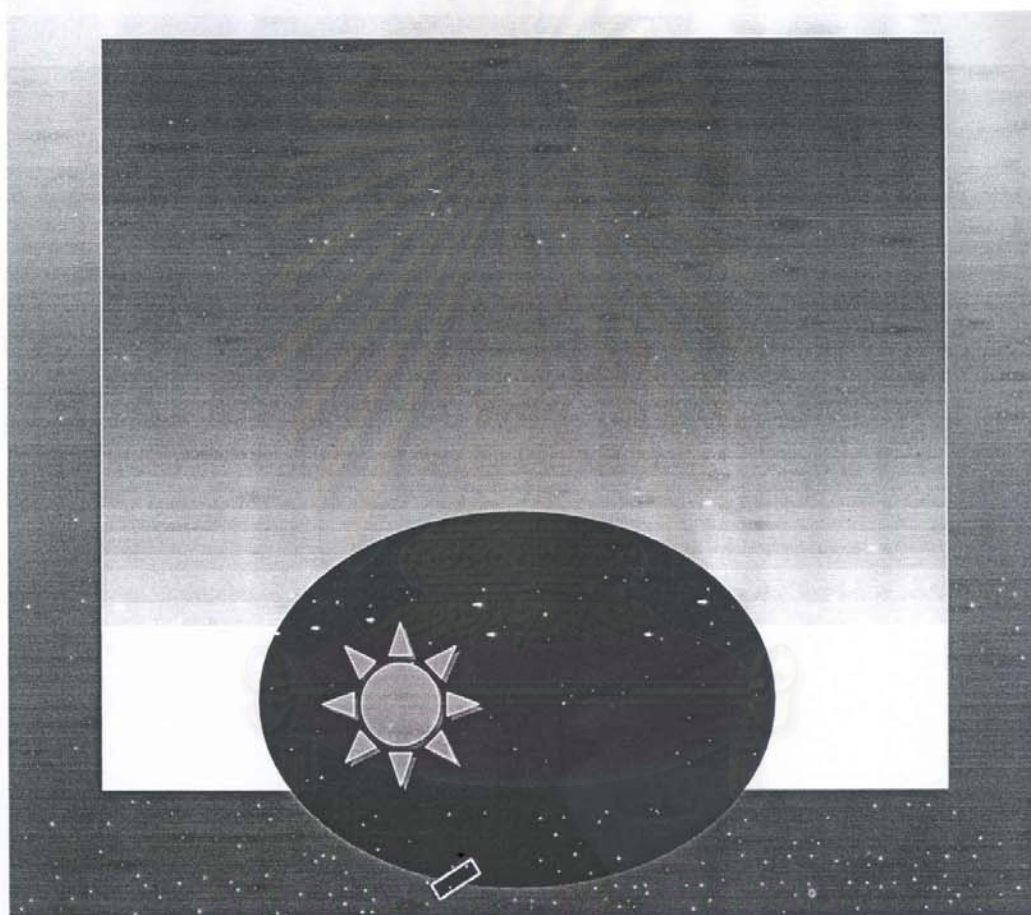
☐ เคย	☐ ไม่เคย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การเรียนการสอนวิชาจิตกรรม

คำชี้แจง   โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามระดับความคิดเห็น ทางขวามือตามสภาพความเป็นจริง

เป็นจริง   เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษาในด้านต่างๆ 7 ด้านในสถาบันของท่านดังนี้

ด้านวิธีสอน   1) ด้านผู้สอน 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน 4) ด้านเนื้อหาวิชา 5) 6) ด้านการวัดและประเมินผล 7) ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

เกณฑ์การเลือกตอบในตารางมีความหมายดังนี้

ระดับที่	ระดับความคิดเห็น
5	เห็นด้วยมากที่สุด
4	เห็นด้วยมาก
3	เห็นด้วยปานกลาง
2	เห็นด้วยน้อย
1	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตัวอย่างการแปลผล

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
0.	ด้านผู้สอน มีบุคลิกที่ร่าเริงแจ่มใส		✓			

หมายความว่า
ในเรื่องเกี่ยวกับผู้สอนมีบุคลิกที่ร่าเริงแจ่มใสอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ด้านผู้สอน						
1.	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน.....					
2.	มีความสามารถในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้					
3.	มีความรู้ทางด้านทฤษฎีจิตรกรรม.....					
4.	มีความสามารถทางด้านทักษะและเข้าใจกระบวนการปฏิบัติจิตรกรรม.....					
5.	มีความสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบจิตรกรรมแต่ละยุคสมัย.....					
6.	มีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตรกรรม * หลากวัฒนธรรม (Multiculturalism)..... ** สมัยใหม่ (Modernism)..... *** หลังสมัยใหม่ (Postmodernism).....					
7.	ให้เสรีภาพในการแสดงออกแก่ผู้เรียน.....					
8.	มีความเข้าใจในปัญหาการทำงานของผู้เรียน.....					
9.	มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน.....					
10.	จัดหาประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเร้าให้แก่ผู้เรียน					
11.	ยอมรับแนวคิดของผู้เรียน.....					
12.	มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร.....					
ด้านผู้เรียน						
13.	มีความเชื่อมั่นในตนเอง.....					
14.	มีความคิดสร้างสรรค์.....					
15.	ได้รับเสรีภาพในการแสดงออกทางจิตรกรรม.....					
16.	มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทฤษฎีจิตรกรรม.....					
17.	มีความสามารถทักษะปฏิบัติทางจิตรกรรม.....					
18.	มีการแสวงหารูปแบบใหม่ทางจิตรกรรม.....					
19.	สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางจิตรกรรมแต่ละยุคสมัย.....					
20.	มีความรู้และปฏิบัติตามจุดประสงค์ของการเรียน.....					

* หลากวัฒนธรรม(Multiculturalism) เป็นลัทธิทางศิลปะที่เน้นให้รู้ถึงความหลากหลาย ของวัฒนธรรมต่างๆ ทั่วโลกแล้วนำมาเป็นแนวทางในการ สร้างผลงานจิตรกรรม

** แบบสมัยใหม่(Modernism) เป็นกลุ่มมนุษยนิยมปฏิเสธขนบประเพณีเดิมรวมทั้งผู้มีอำนาจ ด้วยระบบการใช้เหตุผลและวิทยาศาสตร์

*** แบบหลังสมัยใหม่(Postmodernism) ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ใหม่ ปฏิเสธกฎเกณฑ์ที่ตายตัว มุ่งเน้นที่การล้อเลียนเสียดสี การหยอก เย้าล้อเล่นและไม่เอาจริงจัง จึงมุ่งเน้นการละลายรูปแบบโครงสร้าง

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
21.	มีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตรกรรม - หลากวัฒนธรรม(Multiculturalism)..... - แบบสมัยใหม่(Modernism)..... - แบบหลังสมัยใหม่(Postmodernism).....					
22.	ทำงานจิตรกรรมเป็นขั้นเป็นตอน.....					
23.	มีโอกาสดูเสนอแนวความคิดของตนเอง..... ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน					
24.	นำความรู้ทางด้านจิตรกรรมไปใช้ในการสอนได้.....					
25.	มีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติงานทางจิตรกรรม.....					
26.	มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการทำงาน.....					
27.	เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์.....					
28.	เพื่อให้มีความชำนาญด้านจิตรกรรมนำไปประยุกต์ในการประกอบอาชีพ.....					
29.	เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ.....					
30.	สามารถใช้หลักการทางจิตรกรรมไปสร้างผลงานได้.....					
31.	เพื่อให้ค้นหาวลี เทคนิค รูปทรง และเรื่องราวใหม่ได้.....					
32.	ให้มีการสร้างผลงานจิตรกรรมเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม.....					
33.	มีการสำรวจวัดและประเมินผลตัวเองได้.....					
34.	นำความรู้ทางจิตรกรรมไปใช้ในการศึกษาต่อได้..... ด้านเนื้อหาวิชา					
35.	มีความเหมาะสมในการเรียนการสอน.....					
36.	เนื้อหาวิชามีความทันสมัย.....					
37.	มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร.....					
38.	มีทั้งความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ.....					
39.	มีกิจกรรมในด้านการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรม.....					
40.	ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างรูปแบบใหม่ทางจิตรกรรม.....					
41.	เนื้อหาส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม.....					
42.	เน้นกระบวนการถ่ายทอดทางจิตรกรรม.....					
43.	ค้นหาวลี เทคนิค สี รูปทรงและเรื่องราวใหม่.....					
44.	มีการศึกษาลัทธิทางจิตรกรรมที่เกิดขึ้นใหม่.....					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ด้านวิธีสอน						
45.	เลือกวิธีการสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐานทักษะทางด้านจิตกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียน.....					
46.	ใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต.....					
47.	ใช้วิธีการสอนให้เขียนภาพจากการสังเกตธรรมชาติ.....					
48.	ใช้วิธีการสอนให้เขียนภาพจากจินตนาการ.....					
49.	ใช้แนวการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.....					
50.	ใช้การสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์.....					
51.	ใช้วิธีสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง.....					
52.	สอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์.....					
53.	ใช้วิธีสอนแบบโครงการสร้างสรรค์งานเป็นกลุ่ม.....					
54.	ใช้วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลองสร้างสรรค์รูปทรงและรูปแบบ.....					
55.	ใช้วิธีสอนอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์.....					
56.	ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนตามความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล.....					
ด้านการวัดและประเมินผล						
57.	วัดจากความรู้ในด้านเนื้อหาทฤษฎีจิตกรรม.....					
58.	วัดจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตกรรม.....					
59.	วัดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการทางศิลปะ.....					
60.	วัดจากการสังเกตกระบวนการทำงานจิตกรรม.....					
61.	วัดจากการสัมภาษณ์แนวความคิดของการสร้างผลงานจิตกรรม.....					
62.	ประเมินจากความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้ใหม่.....					
63.	ประเมินผลจากรูปแบบที่ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ร่วมสมัย.....					
64.	ประเมินผลจากการค้นพบวัสดุ เทคนิค รูปทรง และเรื่องราวใหม่.....					
65.	ประเมินผลจากเพิ่มสะสมงาน.....					
66.	วัดและประเมินผลจากการสร้างสรรค์รูปแบบและการนำไปใช้.....					
67.	วัดและประเมินผลจากการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ผลงานตัวเอง.....					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน					
68.	อาคาร สถานที่ ห้องปฏิบัติงานตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม.....					
69.	ห้องปฏิบัติงานมีแสงสว่างเพียงพอ.....					
70.	มีการจัดแสดงผลงานศิลปะและของผู้เรียน.....					
71.	มีห้องจัดนิทรรศการที่มีคุณภาพและเป็นสัดส่วน.....					
72.	มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย.....					
73.	ห้องสมุดมีตำราเกี่ยวกับจิตรกรรมอย่างเพียงพอ.....					
74.	มีการเชิญศิลปินมาเล่าเรื่องชีวิตและผลงาน.....					
75.	จัดแบ่งเวลาให้ผู้เรียนเข้าพบผู้สอนนอกเหนือเวลาเรียน.....					
76.	มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน.....					

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของการเรียนการสอนจิตรกรรม

- 1.ด้านผู้สอน.....
.....
.....
- 2.ด้านผู้เรียน.....
.....
.....
- 3.ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน.....
.....
.....
- 4.ด้านเนื้อหาวิชา.....
.....
.....
- 5.ด้านวิธีสอน.....
.....
.....
- 6.ด้านการวัดและการประเมินผล.....
.....
.....
- 7.ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน.....
.....
.....
8. ด้านอื่น ๆ .....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน

สาขาวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

เรื่อง การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

คำชี้แจง   แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มี 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมในด้านของผู้สอน
ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล สิ่ง
แวดล้อมทางการเรียน

ผู้วิจัย

นายสัมฤทธิ์ เพชรคง

ภาควิชาศิลปศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน

เรื่อง การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ชื่อ .....นามสกุล.....นักศึกษาผู้ให้สัมภาษณ์
มหาวิทยาลัย.....วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักศึกษาผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ หญิง ชาย
2. อายุ ต่ำกว่า 17 ปี
 17-20 ปี
 21-24 ปี
 25-28 ปี
 28 ปีขึ้นไป

3. ปัจจุบันศึกษาอยู่ในสาขาวิชาศิลปศึกษา

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร

4. ท่านคิดว่ามีวิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

(เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ แล้วให้เขียนหมายเลขบอกลำดับความสำคัญหน้าข้อที่เลือก)

..... วิชาวาดเส้น	..... วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์
..... วิชาองค์ประกอบศิลป์	..... วิชาศิลปวิจารณ์
..... วิชาสุนทรียศาสตร์	..... อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5. ท่านชอบใช้สีประเภทใดมากที่สุดในการสร้างผลงานจิตรกรรม

- สีน้ำ สีอะคริลิก
 สีน้ำมัน อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. ท่านชอบเขียนภาพประเภทไหนมากที่สุด

☐ ภาพหุ่นนิ่ง	☐ ภาพสิ่งก่อสร้าง
☐ ภาพบุคคล	☐ ภาพสร้างสรรค์
☐ ภาพทิวทัศน์	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ .....

7. รูปแบบที่ท่านชอบใช้ในการแสดงออกทางจิตรกรรมมากที่สุด

☐ เหมือนจริง	☐ กึ่งนามธรรม
☐ เหนือจริง	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
☐ นามธรรม	

8. ท่านเคยรับรางวัลในการส่งงานเข้าประกวดในระดับชาติหรือไม่

☐ เคย	☐ ไม่เคย

9. ท่านเคยจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมของท่านในนิทรรศการต่าง ๆ หรือไม่

☐ เคย	☐ ไม่เคย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของการเรียนการสอนจิตรกรรม

1.ด้านผู้สอน.....

.....

2.ด้านผู้เรียน.....

.....

3.ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน.....

.....

4.ด้านเนื้อหาวิชา.....

.....

5.ด้านวิธีสอน.....

.....

6.ด้านการวัดและการประเมินผล.....

.....

7.ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน.....

.....

8. ด้านอื่น ๆ .....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาจิตกรรม

สาขาวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

เรื่อง การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมในด้านของผู้สอน

ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ผู้วิจัย

นายสัมฤทธิ์ เพชรคง

สถาบันวิจัยบริการ
ภาควิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรม

เรื่อง การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม สาขาวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ชื่อ .....นามสกุล.....อาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์
มหาวิทยาลัย.....วัน/เดือน/ปี/ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ หญิง ชาย

2. อายุ 20-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 50 ปีขึ้นไป

3. ตำแหน่งทางวิชาการในปัจจุบัน

อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์

4. วุฒิการศึกษาสูงสุด

ปริญญาตรี ปริญญาเอก
 ปริญญาโท อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5. สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด

จิตรกรรม ศิลปไทย
 ประติมากรรม ศิลปศึกษา
 ภาพพิมพ์ ทักษะศิลป์
 อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. ประสบการณ์การสอนวิชาจิตรกรรม

1-5 ปี 6-10 ปี
 11-15 ปี 16 ปีขึ้นไป

7. ท่านเคยสอนวิชาอื่น นอกเหนือจากการสอนวิชาจิตรกรรม

ไม่เคย

เคย โปรดระบุ ชื่อวิชา

3. .... 3. ....

4. .... 4. ....

8. ท่านเคยเป็นอาจารย์พิเศษ หรือวิทยากร ในสถาบันอื่นหรือไม่

เคย

ไม่เคย

9. ท่านคิดว่ามีวิชาใดที่มีความสำคัญและช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม

(เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ แล้วให้เขียนหมายเลขบอกลำดับความสำคัญหน้าข้อที่เลือก)

..... วิชาวาดเส้น ..... วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์

..... วิชาองค์ประกอบศิลป์ ..... วิชาศิลปะวิจารณ์

..... วิชาสุนทรียศาสตร์ ..... อื่น ๆ โปรดระบุ.....

10. ท่านเคยทำผลงานทางวิชาการในลักษณะใดบ้าง

เขียนบทความทางวิชาการ

ทำงานวิจัย

เขียนตำรา

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

11. ท่านเคยรับรางวัลในการส่งงานเข้าประกวดผลงานศิลปกรรมหรือไม่

เคย

ไม่เคย

12. ท่านเคยจัดนิทรรศการ หรือร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมของท่านในนิทรรศการต่าง ๆ หรือไม่

เคย

ไม่เคย

13. ท่านเคยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีใด

ศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง

ประชุมฝึกอบรมสัมมนา

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

14. ท่านชอบใช้สีประเภทใดมากที่สุดในการสร้างผลงานจิตรกรรม

สีน้ำ

สีอะคริลิก

สีน้ำมัน

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

16. ท่านชอบเขียนภาพประเภทไหนมากที่สุด

☐ ภาพหุ่นนิ่ง	☐ ภาพสิ่งก่อสร้าง
☐ ภาพบุคคล	☐ ภาพสร้างสรรค์
☐ ภาพทิวทัศน์	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

17. รูปแบบที่ท่านชอบใช้ในการแสดงออกทางจิตรกรรมมากที่สุด

☐ เหมือนจริง	☐ กึ่งนามธรรม
☐ เหนือจริง	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
☐ นามธรรม	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมในด้านของผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียน การสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน การวัดและประเมินผล สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

1.ด้านครูผู้สอน.....

.....

2.ด้านผู้เรียน.....

.....

3. ด้านวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน .....

.....

4.ด้านเนื้อหาวิชา.....

.....

5.ด้านวิธีสอน .....

.....

6.ด้านการวัดและประเมินผล.....

.....

7.สิ่งแวดล้อมทางการเรียน.....

.....

8. ด้านอื่น ๆ .....

.....

แบบสังเกตการเรียนการสอน

เรื่อง

การศึกษาการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

สังเกตการสอนวิชาจิตกรรม

ระดับชั้นปีที่ .....จำนวน.....คน

สถานที่สังเกต .....มหาวิทยาลัย.....

สังเกตครั้งที่.....วัน/เดือน/ปี.....เวลา.....

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมเป็นแบบจุดบันทึกและแบบเลือกตอบ (Check list)

1. ผู้สอน.....
.....
.....

2. ผู้เรียน.....
.....
.....

3. วัตถุประสงค์การเรียนการสอน.....
.....
.....

4. เนื้อหาวิชา.....
.....
.....

5. วิธีสอน.....
.....
.....
.....
6. การวัดประเมินผล.....
.....
.....
.....
7. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน.....
.....
.....
.....
8. ข้อสังเกตเพิ่มเติมของการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม.....
.....
.....
.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อที่	รายการสังเกตพฤติกรรม	ผลการสังเกตพฤติกรรม		
		มีการปฏิบัติ	ไม่มีการปฏิบัติ	หมายเหตุ
1.	ผู้สอนสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับผู้เรียน.....			
2.	ผู้สอนทำความเข้าใจในปัญหาการทำงานของผู้เรียน.....			
3.	ผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน.....			
4.	ผู้สอนให้เสรีภาพในการแสดงออกแก่ผู้เรียน.....			
5.	ผู้สอนจัดหาประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเร้าให้แก่ผู้เรียน.....			
6.	ผู้สอนยอมรับแนวความคิดของผู้เรียน.....			
7.	ผู้สอนมีการวางแผนและเตรียมการสอน.....			
8.	ผู้เรียนได้รับเสรีภาพในการแสดงออกทางจิตกรรม.....			
9.	ผู้เรียนมีการทำงานจิตกรรมเป็นขั้นเป็นตอน.....			
10.	ผู้เรียนแสวงหารูปแบบใหม่ทางจิตกรรม.....			
11.	ผู้เรียนแสดงความสามารถทางด้านทักษะ.....			
12.	ผู้เรียนได้เสนอแนวความคิดวิจารณ์ผลงาน.....			
13.	ผู้เรียนปฏิบัติตามจุดประสงค์ของการเรียนจิตกรรม.....			
14.	วิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะของจิตกรรม.....			
15.	การเรียนการสอนก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์.....			
16.	การเรียนการสอนเน้นให้เกิดความชำนาญด้านทักษะ.....			
17.	สร้างความรับผิดชอบในการเรียนการสอน.....			
18.	สร้างผลงานจิตกรรมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม.....			
19.	ฝึกปฏิบัติค้นหา วัสดุ เทคนิค รูปทรง และเรื่องราวใหม่.....			
20.	เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมในการเรียนการสอน.....			
21.	เนื้อหาวิชาที่มีความทันสมัย.....			
22.	เนื้อหาวิชาก่อให้เกิดการสร้างสรรค์.....			
23.	ใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต.....			
24.	ใช้วิธีสอนแบบเขียนภาพจากการสังเกตธรรมชาติ.....			
25.	ใช้วิธีสอนแบบให้เขียนภาพจากจินตนาการ.....			
26.	ใช้วิธีสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง.....			
27.	ใช้แนวการสอนแบบมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.....			
28.	ใช้วิธีสอนแบบพัฒนาความคิดสร้างสรรค์.....			
29.	ใช้วิธีสอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์.....			

ข้อที่	รายการสังเกตพฤติกรรม	ผลการสังเกตพฤติกรรม		
		มีการปฏิบัติ	ไม่มีการปฏิบัติ	หมายเหตุ
30.	ใช้วิธีสอนโครงการสร้างสรรค์งานเป็นกลุ่ม.....			
31.	ใช้วิธีสอนแบบอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์.....			
32.	วัดจากความรู้ในด้านเนื้อหาทฤษฎีจิตกรรม.....			
33.	วัดจากการปฏิบัติงานและผลงานจิตกรรม.....			
34.	ประเมินผลจากเพิ่มสะสมงาน.....			
35.	ประเมินผลจากรูปแบบที่มีความคิดสร้างสรรค์.....			
36.	ประเมินผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์.....			
37.	มีการวัดประเมินผลจากการอภิปรายและวิจารณ์.....			
38.	มีการจัดห้องปฏิบัติงานที่มีแสงเพียงพอ.....			
39.	มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย.....			
40.	มีการจัดสร้างห้องนิทรรศการที่ดี.....			
41.	มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลป์.....			

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นายสัมฤทธิ์ เพชรคง เกิดวันที่ 20 กรกฎาคม 2512 ที่อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง จบชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านคลองคู้ย จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากการศึกษานอกโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ตำหนักรัตนธรมณ์ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนห้วยยอด เมื่อ พ.ศ.2531 สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชนภูเก็ตเมื่อ พ.ศ.2533 และศึกษาต่อระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สำเร็จการศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2537 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2540 ได้รับทุนการศึกษาของจอมพล ป. และคุณหญิงละเอียด พิบูลรัณโฆสงคราม เมื่อ พ.ศ. 2533 ได้รับทุนการศึกษาของบริษัทเชลล์แห่งประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2537

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย